

sensus, vel specialis derogatio, vt in secundo testamento, respectu primi habentis clausulam derogatoriam ad sequentia: vt *leg. si quis in principio testamenti, de leg. 3. & 6. parit. tit. 1. & l. 12.* Si tamen in secundo testamento ponatur iuramentum, per quod testator iurauit illud tenere, & obseruare, & non reuocare: istud iuramentum habet vim verborum derogatoriorum expressorum ad primum testamentum: quia per hoc derogatur primo testamento, ac si specialiter facta esset mentio primi testamenti, & verborum derogatoriorum in eo contentorum. Ita tenent & firmitur Bald. Fulgof. Paul. Alexand. & Ias. in l. sancimus, C. de testament. quia ex quo iuramentum habet vim verborum derogatoriorum ad sequentia testamenta: vt not. voluit Ioann. Andr. in regula, quod semel placuit, de regul. iur. lib. 6. in fin. quem refert & sequitur Bart. in dict. l. si quis, in princ. prope fin. ver. quare virum iuramentum, & in l. 1. si quis ita, 2. colum. ff. de verb. obligat. approbat Ias. in l. pacta nouissima, in princ. C. de pactis, & in dict. l. sancimus, col. 2. C. de testament. in hanc item si quis possulante, 3. colum. Instit. de ac. Lancelotus in l. si mihi & tibi, in legatus, pen. colum. ver. secundum est consilium, de leg. 1. & ibi alij moderniores. Idem firmat Anton. Carsetus in repetit. dict. rubr. de iur. iur. and. in 9. colum. ver. 7. priuilegium. Paul. de Castr. consil. 363. pari ergo ratione iuramentum habebit vim verborum derogatoriorum ad precesdem testamentum, quod est bene notandum: de quo tamen ad praesens non insisto, quia iste non est locus accommodatus. videas latissime consilio meo 17. Reduendo ad propositum nostrum: si focus promissit cum iuramento socio restituere, quod ab eo recepit, videtur de suo priuilegio cogitasse, ac sic per iuramentum illi renuntiassse, quali specialiter illi renuntiassset. quod facere potuit, vt in praecedentibus dictum est. ¶ Ad quod bene facit, quod voluit gloss. Bartol. & alij in l. 2. C. de res. scilicet. vendit gloss. Anton. & alij in c. penult. de empt. & vendit. dum volunt, quod ille qui promissit in genere cum iuramento non venire contra contractum, videtur renunciare beneficio l. 2. C. de rescind. vendit. quod beneficium datur ei tantum, qui ignorauit se laicum in pretio (vt ibi plenè notatur) iurando non venire contra, videtur saltem in genere cogitasse de omni remedio & beneficio, per quod posset rescindi contractus, l. sub pretestu, la. 2. & quod ibi not. doctores, C. de transact. & in l. qui iure militari, ff. de testam. mil. bene facit text. & quod ibi notant doctores in cap. ex rescripto, de iur. iur. and. & quod notatur in authent. sacramenta puerum, C. si aduersus vendit per Bartol. ¶ Ex quo dicebat notanter Anton. in c. si diligenti de foro compet. post medium. quod iuramentum appositum super renuntiatione, habet excludere iuramentum a quacunque exceptione, tanquam in genere cogitata non solum quando renuntiatio esset specialis de aliqua particulari exceptione, sed etiam si esset generalis de non opponendo exceptio-

nes, etiam futuras. Nam & talis renuntiatio firmatur iuramento, ex quo potest seruari sine interitu salutis aeternae ita dixit Ioan. de Imol. in cap. cum contingat, de iur. iur. in repetit. in 3. membro, versus finem. ver. & adde predictum, quod renuntiatio generalis, &c. & in cap. 1. de commodato. vt latius per eum. Quinimmo, quod plus est, etiam si nulla interuenit renuntiatio in contractu t generatim vel specialis, sed solummodo contrahens iurasset seruari promissa: videtur quasi certus de beneficio sibi competente, & per consequens illi renuntiare: vt notanter voluit Bald. in dict. ex rescripto. 3. colum. vbi dixit, quod t fideiussor, 17 qui fideiussit cum iuramento, perdit ex villius iuramenti exceptionem excussionis non factae per illum textum aperte probantem, quod vbi-que t actus est celebratus in genere, & 28 debet exprimi in specie: si interuenit iuramentum, habet virtutem clausulae specificationis: nam ibi mulier fideiussit, & non expresse renuntiavit beneficio Velleiani: sed quia iurauit, videtur t expresse illi beneficio renuntiassse. & ad hoc illum textum exaltant doctores ibi, signanter Abb. & And. Sic. in consil. 25. incipit, scribitur, 9. colum. 1. part. Non est ergo mirandum, si eodem modo fideiussor virtute iuramenti, videatur renuntiassse beneficio excussionis non factae, vt ibi dicebat Bald. quem refert & sequitur Anch. ibi, & Alexand. consil. 32. incipit, in causa executionis, fin. colum. vers. 4. in 4. vol. Anton. Carsetus in repetit. rubr. de iur. iur. and. in 10. colum. ver. 12. dicens se sic in facto allegasse, & obtinuisse. Et reputat valde notabile per limitatione aurent. praesente, C. de fideiuss. refert etiam illud dictum, sequitur & multum commendat Baptista de Janillo Blesio, in suis tractatibus arbitratorum, quae. 70. 4. colum. vers. 5. conclusio. dicens per hoc t valere laudum laicum contra absentem, non citatum, sed non requisitum, si compromissum factum in arbitratorem sit iuratum, puta quia partes iurauerunt parere omni laudo ferendo per ipsum arbitratorem. nam iuramentum facit rem valere, vt melius valere potest: vt d. l. cum pater, §. filium matrem. & istam dicit fore nouam & intactam conclusionem, quae tamen mihi non est sine scrupulo, eo quod in compromisso prohibetur a lege iuramentum apponi: vt aurent. de iudicibus. §. quia vero, collat. 6. corrigendo ea, quae not. in l. ne in arbitrio, C. de arbit. ad quod etiam facit lex regni, quae prohibet iuramenta opponi in contractibus, ordinatione Toleti l. 127. Compromissum autem contractus est: vt not. in authent. si vero contigerit, C. de iud. & in contractibus, C. de fid. instru. De iure tamen nostro permittitur iuramentum in compromisso: vt cap. cum tempore, supr. de arbitrio. & ibi not. Abbas 2. not. in cap. ex parte, cod. titul. late per Abb. in cap. per tuas, cod. titul. quod videtur tenendum: quia lex civilis non potest prohibere iuramentum apponi: vt per Abb. in cap. 2. de arb. 3. colum. vers. in gloss. in verbo, & in cap. tua, el. 1. de decimis, 1. colum. Anchor. in regula, accessorum, 13. colum. &

Et in regula. 2a qua sunt, column. 28. per Bald. in l. peditum, C. de collat. 1. column. & per alios, quos refert Fel. in cap. ecclesia sancta Maria supra de constitut. 40. column. ver. & ista verba, nisi dicas hoc procedere, quando lex civilis disponit circa iuramentum prestitum, secus si circa prestandum. vt dicit Ioan. de Imol. & Dominicus in cap. quamuis pactum, de pact. lib. 6. penult. column. quod tene menti, quicquid sit. • Hodie emanauit pragmatica sanctio a serenissimis rege & regina, dominis nostris, quod in compromisso, & in contractu minoris, & mulieris, super alienatione dotis, & alijs quæ sine iuramento non valerent, possit iuramentum apponi: tenendo ergo conclusionem prædictam, ad eius confirmationem, ultra ipsum, ego allego mirabile dictum Specul. tit. de aduocato, §. 1. 7. column. verfic. sed nunquid u. vbi dicit, quod si quis promittit tãquam ¶ aduocatus ecclesiam defendere, non tenetur, nisi fuerit requisitus, seu interpellatus. vt notatur in c. breui, de iur. iurand. si tamen iurauit ecclesiam defendere per iuramentum, videtur renuntiare interpellationi, seu requisitioni. • ¶ Itaque tenetur eam defendere, quamuis non requisitus, vel interpellatus. de quo facit magnum festum dom. Anton. in dict. c. breui. & Andr. Sicul. in c. fin. vers. 5. sup. de empt. & vendit. & in rubric. de iur. iur. & ibi Antonius Corsetus 9. column. ver. quartum præiudicium. ¶ Ex quo inferebat Andr. Siculus in dict. c. fin. limitationem nouam & inauditam ad illum textum dicentem, tunc demum ¶ venditorem de euictione teneri, quando emptor sibi denuntiaret litem sibi motam, nec sufficeret venditorem aliunde certioratum de lite. vt ibi concludunt omnes, præsertim Abbas. nam hoc debet intelligi, nisi venditor iurasset defendere emptorem in lite mota: quia tunc si sciuit litem motam, & non venit ad defensionem, tenetur ¶: quia satis est requisitus à stimulo iuramenti, quod dictum dicit fore suum. pro quo facit text. cum ibi notatis, per doctores in l. cum qui, §. si iurauero, ff. de rei iud. ¶ Quod tamen dictum mihi non est sine scrupulo: quia iuramentum positum in contractu, assumit naturam illius contractus: vt notanter voluit Innoc. in cap. per tuas de arbitrio, & ibi Abb. refert & sequitur idem Abb. in c. cum tempore, 1. column. cod. tit. & in cap. veniens, 4. column. de iur. iurand. & in cap. quemadmodum, 2. column. vbi est textus secundum eum, cod. tit. & in c. cum contingat, 16. col. eodem tit. idem Abb. in cap. vt super 3. column. sup. de reb. ecclesie non alien. facit textus in l. fin. C. de non nu. pe. Ad idem l. si libertus ita iurauerit, ff. de oper. lib. quem ad hoc allegat Angel. consil. 314. in princ. de cuius veritate vide Anton. Corset. in d. rubr. de iur. iurand. 16. column. ver. trigessimum secundum. Sed pro nunc transeo cum dicto Andree. pro quo etiam facit quod voluit Bald. in cap. olim, de rescript. column. antepenult. dum dicit, quod ¶ Imperator licet non requiratur, tenetur iurare statum Ecclesie ratione iuramenti, quod præstat in sua coronatione, de qua in clem. Romani de iur. iurand.

quali per iuramentum videatur renuntiare iuri sibi cõpetenti, vt debeat requiri seu interpellari. ¶ Facit etiam ad hoc quod notanter voluit Bartol. in l. si quis pro eo fin. xol. ff. de fideiuss. vbi dicit, quod si fideiussor non teneatur, quando fideiussit ¶ in duriorum causam quàm principalis, vel quando promissit aliud, vel quando principalis non tenetur iuxta legem, Græc. §. illud, cum simil. ff. de fideiuss. tamen illis casibus iurando tenetur, non tanquam fideiussor, quia deficit forma fideiuss. sed vt principalis promissor. quoniam iurando videtur velle teneri omni modo, quo potest, secundum Bart. vbi sup. quem refert & sequitur Ang. de Aret. in §. fideiussores, in fin. Infr. de fideiuss. & 141. in §. item si qui postulante, 3. column. Infr. de auct. & Anton. Corsetus in rubric. de iur. iurand. 16. col. in fin. versic. trigessimum quintum, & Raphael Cumanus consil. 189. post princip. incipit, testator. de quo etiam per Bald. in l. si prædium fin. col. C. de iur. dot. Multa alia his similia adduci possunt, de quibus per doctores in locis præallegatis: ista tamen videntur sufficere, ad confirmandum decisionem Alex. in d. consil. tenentis & firman- tis, socium propter iuramentum perdere dictum beneficium, quamuis non appareat de certa scientia socij volentis renuntiare ipsi beneficio: quia immo præsumitur ex certa scientia renuntiasse, quoniam scire, quod socius gaudeat beneficio, ne teneatur, nisi in quantum facere potest: pendet à scientia iuris, & regulariter præsumitur quis scire iura: vt l. leges sacrosanctas, C. de legibus, l. si heres ab eo in fin. ff. ad Trebell. not. glo. in authent. de incestu nupt. in princ. in versic. scienti. & Bald. in l. sed si lege, §. scire ff. de petit. her. & in l. non fatetur, ad fin. ff. de confesio. Virtus autem ¶ iuramenti tanta est, quod vbi alias requiritur certioratio beneficij, non fit necessaria certioratio propter iuramentum: quia ad iuramentum videtur quis deliberatè accedere: vt probatur in d. ex rescripto: & ibi not. Bald. & in authent. sacramentum a puberum præallegata. & ibi etiam Bart. Arch. in c. quamuis pactum de pact. lib. 6. Anton. in d. si diligenti post medium & ibi Abb. 2. col. versic. 2. tangit gloss. Bart. & Angel. d. l. 2. C. de rescind. vendit. Bald. in l. 2. C. de reb. creditis. Abb. in d. c. pen. de empt. & vend. Bart. Angel. & Ioan. de Imol. in l. sciendum, ff. de verb. oblig. & in l. si duo patroni, §. idem Iulianum, & sequen. & ibi Moderni, ff. de iur. iurand. idem Bald. consil. 461. incipit, proponitur, in fin. pri. part. vbi dicit, quod iuramentum idem operatur, quod clausula derogatoria, facta ex certa scientia. imo plus dixit Ioan. de Imol. in d. cum contingat, 3. membro, versus finem. quod etiam si iuramentum præsumetur ex errore præstitum, tamen obligat iuramentum ad obseruantiam iuramenti: quia aliàs esset peritius, veniendo contra iuramentum: sicut de iero rigore obligat iuramentum per doli extortum, per ea quæ habentur in c. si verò, de iur. iurand. hoc probat per not. per gloss. in dict. l. 2. C. de rescind. vendit. in d. c. penult. de empt. & vend. dum ibi concluditur, quod ¶ si quis ignoranter vendidit rem minus dimidia iusti pretij, & promissit

fit non venire contra, & iuravit, non potest intentare beneficium dictæ l. 2. quod de necessario intelligendum est de eo, qui ignoranter vendidit minus dimidia iusti pretij, quia si sciens vendidisset, non haberet locum remedium dictæ l. 2. secundum omnes ibi. quia scienti & volenti doli non inferitur: vt l. 1. in fin. ff. de ac. empt. & l. cum donationis, C. de transact. Quis ergo promittendo non venire contra contractum, videatur illa promissio continere eundem errorem, quem continebat ipsa venditio. In fin. § idem quæsit. ff. de cond. indebit. tamen propter iuramentum dictæ promissioni standum est, secundum omnes in dict. l. 2. & in d. c. pen. saltem non obtenta remissione, vel absolutione à iuramento, iuxta notata in cap. 1. de iurand. ¶ Vnum finaliter non omitto, quod illi, qui dant pecuniam mercatori ad partem lucri, vel damni, secundum dispositionem huius text. & l. 1. c. pro socio non possunt petere rationem sibi reddi à mercatore ante finem anni, ita notant, dixit Bart. in l. neminem, C. de suscepto. & arca. libr. 10. argum. illius text. quod est menti tenendū, secundum eam: quem refertur & sequuntur Ang. Pla. & Alexan. ad idem facit text. & ibi Ioan. de Plat. in l. missi opinatores, in prim. C. de exat. tribu. lib. 10. quod tamen intelligendum est, quando peteretur ratio administrationis totius, ad quam non tenetur, nisi in fine administrationis, vt Laduersus, & l. rationis. C. de administ. tutor. & Ladus. ff. eo. Secus si pro aliqua particulari gestione, seu speciali negotiatione, vel articulo: nam de eo bene potest peti ratio ante finitam administrationem: vt ff. de tut. & ratio. dist. l. si ad huc, & rator, & ff. de admin. tut. l. cum ratoris, secundum quartam lectionem, & ff. rem pupill. saluam fore. l. non quasi, hac stipulatione. ita tenet Saly. in dict. Laduersus, C. de administ. tut. & refert & sequitur Ioan. de Plat. in dict. l. neminem, ad fin. ¶ An autem mutans alicui pecuniam hoc pacto, quod ꝑ mutuatarius det sibi tantum lucrum, quantum possit lucrari: talis mercator committat vsuram. vide Conrad. de contract. q. 43. ¶ De lucris illicitis acquisitis per maritum, vel uxorem, constante matrimonio, an & quando sint restituenda, per quem, quibus, & qualiter dixi supr. in rubr. col. 315. §. limitabis 3. ¶ An ꝑ fraudand. gabellam, sit tutus in foro conscientie: vide Abb. & Felinum in cap. 1. de consuet. c. 38. ¶ Quid autem de eo, à quo non fuit petita gabella infra annum, vt disposuit lex regni: an sit tutus in conscientia. Archi. Flor. 2. part. summa, titul. 1. cap. 13. §. 7. Adde, quod grex siue armentum possunt licite arrendari, vel locari, cum pacto, quod earum ætatum, quibus sunt tempore locationis, reddantur domino gregis finito locationis tempore, seu arrendationis. Nam ꝑ renouatis grex, idem grex est: vt l. grege. & l. si grege, de legat. 1. l. proponebatur, ff. de iudicijs. Quid autem si mutauit tibi, pacto apposito, quod mihi reddas ista decem, & fodiās vineam. Non valet istud pactum, glossa in l. rogasti me, §. si tibi ff.

si cert. petat. quia etiam illud pactum est vsura, in eo quod additur forti, quod est not. Dm. secundum Bald. ibi 2. col. vbi vide alios moderniores. Item pone, quod in aliqua possessione non inuenio laboratorem, nisi mutuem sibi decem, & mutuo an opere, quas alias impenderet, sunt vsuræ. Non credo, quia tenetur mihi ad eas ex contractu locationis, & non est lucretum, sed verum debitum argum. ff. de ritu nupt. l. proxima, ff. de contr. ab empt. l. fundi partem. ita dicit Bald. in d. §. si tibi decem, & alium. Et de quo videas latius Lamont. de Rodolpho in tractatu vsurarum, quæst. 42. & Ioan. de Arania in cap. final. de vsur. col. 13. vers. ex prædictis, & Archiepiscopus Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 10. & magistram Conradum in suo libello de contractibus, quæst. 36. vers. octauum exemplum, vbi rogo videas. Et ista faciant ad questionem, quæ quotidie accidit, locui fundum, dando laboratori mille, ad instruendum: cum hoc, quod post terminum mihi illa mille restitueret: an sit vsura? Veritas est, sicut ex prædictis colligi potest, quod si ratione illorum mille aliquid vltra quam deberet in pensione mihi daret, contractus est vsurius, alius fecus: per cap. putant, l. 4. quæst. 3. secundum Archiepiscopum, vbi supra. vide quæ scripti supra cod. §. 7. In dubio autem contractus non indicatur vsurius, secundum Bald. in dict. l. rogasti, §. si tibi peti colam & ibi las. quem rogo videas. quia pulchra dicit, & addit signanter text. in cap. fin. de vsuris. ¶ Plura alia in hac materia honesti liciti dicenda se offerebant, tam de his quæ per doctores in præallegatis locis tacita reperio, quam etiam de his, quæ excogitata hominum malitia adinueniunt: quæ dum scribere statueram, quia tamen eorum me turba fatigabat, ac ne longior, quam putaram, tractatus efflueret, hoc loco sublimi. Parce, igitur lector dignissime, si aliqua, aut in totum prætermissa, aut in parte neglecta videbantur: quoniam causa prædicta me reddidit excusatum. Vale.

ADDITIONES.

- ¶ Vide not. in l. provide, §. notandum. ad l. A. A.
 quiliam, ff. Si non perseverauerit in negatione.
 ¶ Adde quæ scripti in meis falcensis: in regula incip. fructum quomodo à lege. B.
 ¶ Adde in proposito, quæ notabiliter posuit Alexan. in l. 2. §. fin. colam fin. ff. de iur. matr. & las. C.
 in l. quod te, §. solum, ff. si cert. pet.
 ¶ Adde quod idem & nouiter tenet Alex. D.
 in l. 2. §. fin. col. fin. ff. de iur. matr. qui de hoc multum gloriatur, & vide las. in col. fin. per. tenendo tamen. vbi idem sequitur. confirma id, quod adducit las. contra Alexand. ibi, in l. quod te, ff. si cert. per. pen. col. post princip.
 ¶ Adde Segur. in tractat. de bon. lucra. constant. E.
 matr. fol. antepen. col. 2. in fin.
 IOAN. BERNARDVS.
 ¶ Sic intelligit Dominus Abbas in præfenti. A.
 ¶ Vide eundem in consil. 77. lib. 1. & Conar. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. ad fin.
 ¶ Si

- B** ¶ Si forte vxor vnus sociorum multum operatur.] Tu circa distributionem hanc, ratione laboris, & personarum habita, vide Petr. Gerard. singul. 68. Alexan. consil. 99. lib. 2. & consil. 77. lib. 5. Cornetum. consil. 152. ad fin. & consil. 196. lib. 3. & pluribus citatis Conar. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. versic. quare hinc scribit. & Baetium de decimis tut. c. 2. num. 17. & Greger. gloss. l. 1. tit. 10. part. 5.
- C** ¶ Quia cum suis laboribus sibi querere possunt.] Ista est gravis & intricata questio, super qua vide Ias. Decium, & alios in illud, C. de collat. Roman. consil. 469. Socin. consil. 92. lib. 1. Crot. in l. frater in fratre, num. 118. & ibi alios de cond. indebit. Ferron. in consuetud. Burgund. tit. de iure person. §. 1. Francisc. Vinium inter communes sentent. versic. filius famul. & ex nostris Montal. l. 7. tit. 4. lib. 3. For. Greger. gloss. c. in l. 3. tit. 15. part. 6. Arias in l. 19. Taur. num. 119. Didac. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin. atque ingens circa hoc agmen doctorum vide per Baetium de decimis tutorum. vbi diligenter disputat, in cap. 2. num. 3. cum multis sequent.
- D** ¶ Ex his secundo inferatur ad vnum.] Vide Purpurat. in l. si pascenda, nu. 37. C. de pass. Silueit. in summa versic. societas, 2. quest. 3. Conar. lib. 3. resol. 4. 2. num. 4. atque secundum hæc intelligi posse nostrum textum, autum, in questione de qua supra, §. proximo, additione prima. vt ibi notauimus. & lege Nannarum in suo mensali, cap. 17. num. 256.
- E** ¶ In fine primi anni, non autem.] Vide Roman. consil. 168. & rursus singul. 121. & decis. Tolos. 447. & Corset. singul. suis, versic. mercator. apud quos etiam traditur nunquid intra hunc eundem annum damni casus probari debeat, vt hic autor disputat. atque lege Benemer. Ancon. in tract. de mercat. tit. de contractibus mercatorum, num. 8.
- F** ¶ Si quidem finita societate.] Adde Socin. consil. 165. lib. 2. col. 4. & Petrum Perns. de societate. 4. part. 2. col. & Conar. lib. 3. resol. cap. 2. num. 2.
- G** ¶ Ex quo inferitur vnum mirabile.] Circa istam dotis æstimationem, vide authorem supra, rubric. §. 17. & quæ pluribus citatis, ac ex professo suscepta questione scribit Conar. præit. quest. cap. 28. & Socin. Junior consil. 56. lib. 1.
- H** ¶ Quantum valent modò, non quantum fuerunt emptæ.] Adde quos adiunxi supra, in rubric. §. 11. versic. qualia sunt. & nunquid præcisè res ipsa vel æstimatio rei dotalis conferri debeat, vide per Selsch. Sapia, in l. emancipati, C. de collat. num. 3. & ibi Cagnol. num. 16.
- I** ¶ Non sufficit pastor, vel captatio.] Vide Guidon. sing. 171. & Alexand. consil. 158. vol. 2. Anton. Gomez. de locat. num. fin. Auendat. part. 1. cap. 1. num. 18. cum alijs, Chassana in consuet. Burgund. rubric. 2. §. 1. num. 33. & Perat. in l. cum ita legatur, §. species de
- legat. 2. num. 6. Castillo, l. 27. Taur. num. 18. Didac. Perez. in l. 12. tit. 14. lib. 2. Ordin. & rursus ad Seguram in l. coheredi, §. cum filia, num. 277. de vulgar. & l. si ex legati causa, de verb. obligat. num. 119.
- ¶ Hæc tamen intelligi li persueuerat.] **K** Circa ista quæ traduntur hic per autorem, vide multa dicentem, & multos citantem Didac. Perez. in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. 923.
- ¶ Secus si pater fuisset stipulator integram dotem.] Vide Tiraquell. l. si nquam, versic. totum, num. 1. C. de renouat. donat. & Alexan. consil. 5. column. final. lib. 3. & consil. 133. col. 1. lib. 5. & Philip. Dec. in consil. 195. in col. 2.
- ¶ Mentio de fructibus, intelligitur deductis expensis.] Vide Alexand. consil. 133. lib. 5. Corset. in singul. versic. integrè. Bernard. in fallent. reg. 302. & Baet. de decim. tutor. cap. 29. num. 5. & latius Tiraquel. de re tract. lignag. §. 15. gloss. 1. num. 1. & seq. apud quos etiam quid sit de fructibus integris traditur.
- ¶ Virtus enim iuramenti operatur.] De virtute & effectu iuramenti, in articulis, quos hic prosequitur autor, & in multis alijs, habes Marc. Anton. in tract. de virtut. & viribus iuramenti, & Corset. de iurando, quest. 9. per tot. Hypolytum singul. 504. Tiraquel. l. si nquam in præfat. num. 133. de renouat. donatio. Seguram apud quem plures allegantur per Didac. Perez. in l. filium dum in ciuitate, de verb. obligat. num. 20. cum seq. Pinel. l. 2. C. de rescin. vendit. part. 3. a. 1. Minchac. lib. 3. quest. frequent. cap. 59. Duclia regul. 335. num. 20. Villalobos versic. iuramentum inter communes sentent. Didac. Perez. ad Segur. in l. si ex legati causa, num. 91. de verb. obligat. Marthesil. sing. 36. & 51. & 54. & 56. & in eius additione, multos allegatos. & Conar. lib. 3. resol. cap. 17. num. 5. apud quos separatim reperies questiones, de quibus hic.
- ¶ Quidquid sit, emanauit pragmatica.] **O** Circa istam legem, & questionem authoris nempe vtrum iuramentum possit prohiberi, & annullari lege ciuili, vide Castill. in l. 50. Taur. Anton. Gomez. de rescin. minorum, num. 22. ad fin. Meneses l. 1. num. 35. C. de rescin. vendit. & ibi Pinel. 3. part. cap. 1. num. 11. Didac. Perez. in l. 6. tit. 1. lib. 3. ordin. Duclia regul. 335. num. 20. ad fin. Didac. Segur. in l. 1. §. si vir vxori, num. 138. de acquir. poss. Conar. c. quamuis pactum part. 1. §. 3. num. 8.
- ¶ Vtrum fraudans gabellam.] Vide Anton. Trigon. singul. 89. Soto de iustitia & iure, lib. 3. quest. 6. art. 7. Castro de lege penali, cap. 11. Conar. reg. peccatum, 3. part. §. 5. Minchac. quest. frequent. lib. 3. cap. 11. num. 45. Medina de contract. quest. 13.
- DOCT. IOAN. BARAHONA.

ALLEGATIO

IN

MATERIA

HÆRESIS.

CAsus, super quo scribere cogor, talis est: Rodericus de Carrion rusticus, idiota, ac simplicissimus homo, qui hæcenus semper curam hortorum habuit, captus, & carceratus fuit, tanquam hæreticus, ad denunciationem domini promotoris fiscalis, eò quòd aliquando dixit duos fore Deos, patrem, scilicet & filium. Item quia dubitauit de virginitate Virginis gloriosæ. Cùm autem post capturam ab Inquisitoribus fidei iudicibus, in prima [†] sessione requisitus, & monitus fuisset, vt de præmissis meram diceret veritatem, præstito iuramento, statim confessus est, se aliquando dixisse duos fore Deos, patrem & filium, motus naturali ratione, quia sicut aliàs pater & filius diuersi sunt, & duas continent essentias, ita putauit diuersitatem essentiæ inter patrem, & Deum filium: per hoc tamen nunquam discessit ab vnitate fidei Christianæ, errorẽque suum cognouit, veniam cum lacrymis postulando, hoc idem in secunda & tertia sessione vel monitione iterauit.

De virginitate autem Virginis, dixit se numquam dubitasse, nec dubitationis verba protulisse; quamquam duæ mulieres illud testificentur, vt ex depositione testium apparet. quorum aliqui dicunt, quòd ipse Rodericus fuit ab aliquo ex circumstantibus reprehensus, & monitus, vt errorem deponeret. Quem quidem non deposuit, immò videtur in errore perdurasse. Dubitatur modo, nunquid ex istis hæreticus pertinax iudicandus sit, & vt talis declarandus, ac curiæ seculari relaxandus.

SVMMA RERVM.

1. Arii hæresis qualis & vbi fuerit condemnata.
2. Virginitatem B. Mariæ negare hæreticum est.

§. I.

AD huius dubij decisionem aliqua necessario præmittenda sunt (salua tamẽ semper in omnibus determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ. Præmitto igitur in primis, quòd hæc duæ assertiones hæreticæ sunt,

Palacios Rau.

& ab Ecclesiâ damnatæ: vnde ipsas sumit & cum pertinaciâ tenentes Ariani merito dici possunt. [†] Arius [†] enim coeternum patri filiũ non agnosces, diuersas in Trinitate substantias asseruit, contra illud quòd ait Dominus: Ego & pater vnum sumus. propter quod eius opinio, vt hæretica, in concilio Nicæno damnata fuit: vt habetur in cap. 1. 15. *disiunt.* & in cap. quidam, vers. 4. Ariani. 24. *quæstio 3.* & per gloss. in clem. 1. de sum. trinitat. vers. 1. *eternaliter.*

Rr

Sc-

2
De virginitate Mariae.

Secunda etiam assertio de virginitate Mariæ similiter credatur vt hæretica, vt habetur in symbolo: Credo in vnum Deum. ibi: Natum ex Maria virgine. Super prima autem emanauit symbolum Athanasij, approbatum ab Ecclesia vniuersali. Si quidem iste Rodericus alteram istarum assertionum cum pertinacia teneret, sine dubio hæreticus pertinax iudicaretur, & vt talis relaxaretur curiæ seculari. Sed quia in veritate nec errorem in mente tenuit, nec pertinaciam adiunxit, vt infra dicetur, merito nō potest dici hæreticus. Intellego de errore hæresim inducere, vt infra latius ostenditur.

S V M M E R I V M.

1. Hæreticus est qui dicitur quæ requiritur.
2. Hæresis à corde incipit, inde ad exteriora procedit.
3. Hæresis qualiter dicitur contrahi ex verbis inordinatis prolatis.
4. Hæreticus eminus occultus, an sit excommunicatus.
5. Locum apud Hilarium animaduersus & emendatus.
6. Hilarium potest quæ à fide catholica deuiare.
7. Falla aliqne errore in intellectu an consueuant hominem hæreticum.
8. Exercent actum infidelitatis, retinens tamen fidem in mente, an sit appellatus, vel hæreticus.
9. Qui libidine causa fide monachum simulat, an ad monachatum teneatur.
10. Resisti præceptis Epæ quando non censentur schismatici.

§. II.
T C

Ad hoc enim, quod aliquis iudicetur hæreticus, duo sunt præcipue sunt necessaria: & altero eorum deficiente, impossibile est, quod aliquis censetur hæreticus. Primum est, quod habeat errorem fidei contrarium in mente, vel intentione: quia (vt Hilarius inquit) intellectu fidei sensus in animo est, siue ad bonū, siue ad malum. & ob hoc dicimus, quod hæresis initiatur in corde, postea verò descendit in ore: quia sicut fides principaliter consistit in corde, secundario in ore: iuxta illud: Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. Rom. 10. c. transumptiue in cap. vno. de sacra ynitione. per colum. ita hæresis, quæ est oppositum fidei, vt ipsam fidem lædat, oportet quod à corde incipiat, quando quis errat in mente, vel intentione. Sed quia de mente constare non potest, nisi ad vltiora procedatur, oportet, quod iste error deriuetur, & descendat in ore, exprimendo forsan ipsum errorem, per linguam, quæ nuntius cordis appellatur: quia verba sunt signa eorum, quæ in anima sunt passionum: vt Philosophus inquit, in libro Peribet. nō enim præsumitur quis dicere, quod ante animo non cogitauit: vt leg. Labpro. de supellectili legit. Vnde ex abundantia cordis os loquitur.

§. 3. D

Matth. 12. propterea quod dicebat Hieronymus, quod ex verbis inordinate prolatis, incurritur hæresis: nō quod hæresis in his consistat: quia etiam sine verbis potest quis hæresim committere, & dicitur oculus hæreticus, vt dicitur gl. 2. in c. 1. 2. q. 1. quæ sequitur Car. in clem. 1. in prim. in tertia q. de vñis, Bald. in l. si quis non dicam rapere. 1. col. C. de episc. & cleric. sequitur Ananias in cap. si quis episcopus, 3. colum. de heret. & in cap. consuevit. 3. co-

lum. de vñis. Sed quia verba sunt occasio, vel causa erroris. ita notanter dicit sanctum Thome. 4. sentent. dist. 14. q. 2. art. 1. in solutione 5. argumenti. ad de similem gloss. in clem. 1. in verbo, 20. ipso. de hæreticis. quæ gloss. voluit quod hæreticum omnino quod occultum fore excommunicatum, de quo t. vide Archiepiscopum Florent. 3. par. tit. 25. c. 7. & fratrem Angelum de Clauiosa in summa. in verbo, hæreticum, versicul. 3. qui tenet contrarium, vt ibi videbis.

Aduerte quod circa prædicta, in libris manu scriptis, & impressis, quorum plures vidi, reperio scriptum, Intellectu fidei sensus in animo est. & credo fuisse errorem scribentis, quoniam in originali Hilarij 7. libro de Trinitate, quem me recitat Magister sententiarum in 4. dist. 3. sic dicit: Intellectus sensus in crimine est. & hoc reor distinxisse sanctum doctorem, postea scriptorum vitio aliter dictum est. Idem sentit in effectu 2. 2. q. 11. argum. 1. in corpore questionis. vbi inter cetera dicit, quod sicut ille, qui rectam fidem habet Christianam, voluntate sua assensit Christo, & exinde his, quæ vere ad eius doctrinam pertinent, sic etiam rectitudine fidei Christianæ dupliciter potest quis deuiare, vno modo, quia ipsi Christo non vult assentire, & hic habet quasi malam voluntatem circa ipsum finem, & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Iudæorum, & Paganorum. Alio modo, quia licet intendat Christo assentire, tamen non eligit ea, quæ sunt vere à Christo tradita, ad quæ sibi propria mens suggerit, & hoc pertinet ad hæresim, per quam quis proficitur fidei Christi, sed dogma eius corrumpit. hæc ille, quem refert & sequitur Archiepiscopus Florent. 2. parte summa, titul. 12. cap. 4. in prim. & latius cap. 5. post Petrum de Palude. 4. sent. dist. 13. vbi dicit, quod error in intentione, vel ratione requiritur, vt aliquis sit hæreticus: quia hæresis est species infidelitatis sed infidelitas est in intellectu subiectiue, sicut & fides sibi contraria.

Vnde factum sine errore numquam facit hominem hæreticum: vt puta, si quis fornicatur, aut machatur: licet agat contra veritatem, quæ dicit: non machaberis: ex hoc non est hæreticus, nisi crederet vel opinetur fornicari esse licitum. Ratio est, quia quandoque aliqua requiruntur necessaria ad constitutionem, deficiente altero eorum, impossibile est illud esse: quia dato opposito, quod sine illo possit esse, iam non necessario requireretur ad constitutionem illius. sicut ad constitutionem domus necessario requiritur fundamentum, paries, & tectum: ideo altero deficiente, non potest esse domus. Sic ergo ad hæresim constituendam requiritur error in intellectu, necessario: nullum autem factum quod absolute sine errore in intellectu facit hæreticum: & propter hoc dicit, quod baptizare imagines, adorare demones, eis thurificare, conculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi quæ sunt valde horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, nō faciunt hominem hæreticum.

De errore circa ea quæ sunt fidei.

De conculcante Christo
si corpus
in luto.

hominem hæreticum: vt ibi latius per eum, qui pulchre loquitur. Idè in effectu voluit s. Thom.

1. sentent. dist. 33. art. 5. in corpore questionis.
- 8 Adde † prædictis, quod si fidelis fidem mēte teneat: aliquem tamen actum infidelitatis faciat: puta si reuerentiam idolis exhibeat, propter amorem mulierum, sicut fecit Salomon diis suarum vxorum, vt habetur 3. Reg. 11. & 3. q. 7. §. Salomon, & 3. q. 4. cap. Salomon: non est propter hoc apostata, aut hæreticus iudicandus. ita tenet Rayn. in summa 1. parte. de apostasi. verb. circa istas apostasias. refert Archiep. Florent. in 2. parte summa, tit. 12. colum. 6. Sicut † in simili dicimus de eo, qui libidinis causa simulat se monachum, non obligatur ad monachatum, saltem in foro conscientie: vt sentit glos. nota. in cap. iuratum, in versic. signatus, in fin. & ibi notat Abbas infra de privileg. facit cap. vna. de spūs. secundū eum. Si ergo † quis propter alicuius commodi temporalis consecutionem, vel periculi euitationem resistit præceptis Papæ, & non obediatis: & si grauitur peccet, non tamen dicitur schismaticus. ita dicit Archiepiscopus Florentinus 3. parte. tit. 23. cap. 4. §. 11. de quo latius scriptum in tractatu regni Nauarræ. 3. par. §. 1. & 2.

SVMME RERV.

1. Pertinacia requiritur ad constituendam hæresim, & ea non presumitur nisi probetur.
2. Non omnis error est hæresis: & qualis error constituit hæresim.
3. Hæresis quæ dicitur, & quid requiratur ad eam constituendam.
4. Pertinax quis dicitur.
5. Sola pertinacia an faciat hæreticum.
6. Inquisitoribus vel iudicibus fidei legitime admonitionibus non obtemperantes, pertinaces sunt iudicandi.
7. Pertinaciter inhaerere hæresi quis dicitur.
8. Idiotarum admonitionibus in causis fidei, an sit parandum.
9. Ioannis Gersonis tractatus de signis cognoscendi pertinaciam.
10. Iacobi episcopi Malacensis opus de religione Christiana.

§. III. SECUNDVM perquam necessariū ad hæresim perfectionem, est † pertinacia, † id est, persistētia in errore iam mente concepto, seu

1 † G obstinatio in voluntate, quæ nunquam præsumitur, nisi de ea constet, vt infra subiiciam. Nam, vt inquit Augustinus in Enchiridis, In multis rebus errare, nullum aut minimum peccatum est: sed hæresis, sicut infidelitas, grauissimum peccatum est.

2 † H Ergo non omnis † error † est hæresis, sed ille solus, qui est fidei orthodoxæ contrarius, adiuncta pertinacia. Vt ostendunt verba Hieronymi super epistolam ad Galatas, transumptiue in capitulum 2. quæst. 3. Hæresis, † inquit, Græce ab electione dicitur, quod scilicet vnusquisque eam eligit disciplinam, quam putat esse meliorem, vt etiam tradit S. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1.

Ante ergo, quam quis eligat dogmatizare, vel opinari, aut asserere aliquid contra fidem, Palacios Ruy.

confirmando errorem per electionem, nō potest dici hæresis. Oportet igitur, quod per talē electionem adiungatur pertinacia, taliter ad hærendo errori, quod nullo modo velit ab eo discedere, sed defendere persistit. Ita dicit Augustinus scribens contra Manicheos: & habetur in cap. qui in Ecclesia 2. q. 3. vbi littera dicit. Quin Ecclesia Christi morbidum aliquid prauumq. sapiunt: si correcti, vt sanum rectumq. sapiant, resistunt contumaciter, suaq. pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt: vt etiam tradit S. Thom. secunda secunda quæst. 11. art. 2. Hoc est, quod ostendit nobis Apostolus ad Titum 3. cap. trisum: prius in cap. dixit Apostolus eadem causa & q. dum monet nos, vt hæreticum hominem post primam & secundam correctionem vitemus, in quibus verbis denotatur pertinacia eius, qui monitus se corrigere noluit, vt infra latius declarabitur. Ad idem clem. vna. de summa trinitatis. §. porro ibi: quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumperit, tanquam hæreticus sit censendus. dicit ibi glos. in verbo pertinaciter. pertinax, † valde vel imprudenter tenens, durus, irruocabilis, indocilis, obstinatus.

Sola ergo † pertinacia est, quæ facit hominē hæreticum, secundū Cardinē in mono. notabili. ad idem clem. vna. §. si de vsuri. ibi: Sane si quis in illū errorē incidit, vt pertinaciter affirmare præsumat, &c. dicit ibi Laudinius. exponendo verbum, pertinaciter, id est, obstinata pertinacia: quæ alias non incurreret penas illius clem. Generalium exponit, pertinaciter, id est, cū persistētia incorrigibili. quod sequitur ibi Card. in prime.

Si ergo † inquisitores †: vel iudices fidei errorem alicuius declarent & corrigant: ille vero non obedit, vel obtemperat, dicitur pertinaciter resistere, vt est textus valde singularis cum glos. in leg. tutor. §. tutores, ff. de suspectu tutoribus. vbi si tutor ad præceptum superioris, peccuniam pupilli non destinauit in emptionem prædiorum, iudicatur pertinax: & carceratur vt suspectus, notat multum Bart. ibi, & facit secundum eum, quod ille possit condēnari tanquam hæreticus pertinax, qui inquisitori aliquid asserenti non credit. Ex quo dicit ibi Nicol. de Neapoli, declaratur textus in dict. clem. 1. §. fin. de vsuri. in versic. pertinaciter. Dicitur ergo pertinax hæreticus, si quis episcopo, inquisitori, vel theologo non credit, dum eum corrigunt, vt patet ex prædictis. Et tamen in expresse in terminis istis, dominus Felinus Sandens auditor Rotæ meritisissimus, in rubrica de hæretico, quod est valde notandum, & ad propositum nostrū satis accommodatum. & quamuis ille non dicat, hoc fuit de mente dom. Cardin. in d. clem. 1. de sum. trin. in princ. in 2. quæst. & in cap. 2. cod. tit. in antiquis, dum dicit, † quod ille tantum dicitur pertinaciter inhaerere hæresi, qui se non corrigit, vel saltem non est paratus corrigi ad mandatū superioris, vt d. 5. tutores, & d. 6. 2. de sum. tri.

Rt 2 &

& facit text. in hac est fides. 2.4. q. 3. vbi Hieronymus ad Damasum inquit, Hec est fides, Papa Beatissime, quâ in catholica didicimus Ecclesia, in qua fininus perire, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, &c. & videtur hoc satis rationabile: Nam si forsitan idiota erraret, & alius simplicissimus homo eum corrigeret de errore, & ad eius correctionem teneretur statim errore deponere, incidere forte in alium maiorem: vnde dici poterit de tali.

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Oportet igitur quod corrigatur, vel moneatur à superiore, vel inquisitore, vel iuris perito: vt supra dictum est.

Adde multa de pertinacia, quæ scribit Archiepiscopus. Flor. 2. par. tit. 4. c. 6. aliquid per *Astensem in summa. lib. 3. tit. 39. c. 2. in fin. per sanctum Thom. 4. dist. 13. & ibi Bonaventura. quarta col. vers. ne autem ignores, & ibi alij recentiores*: vide quod decem considerationes, secundum totidem signa, quibus aliquis solet de pertinacia notari vel convinci circa materiam hæreticæ prauitatis, per Ioan. Gerson. 1. par. alphabeto 14. quas in effectu profequitur dominus Iacobus de Villafusa, episcopus Malaccensis in suo eleganti opere de religione Christiana. par. 2. cap. 7. qui pulchre loquitur. cuius ad gl. notabilem in extrauagante Ioannis XXII. incipiente: cum inter nonnullos in verbo, pertinaciter. vbi ponuntur septem modi, quibus aliquis dicitur pertinax.

S V M M A R I V M.

1. Intellectus cap. qui in Ecclesia, & cap. dixit Apostolum 2.4. q. 1.
2. Qualiter sit intelligendum illud Apostoli: hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita.
3. Circa hæreticos duo sunt consideranda, & quæ ea sint.
4. Hæretici non statim sunt igni tradendi, sed corrigendi, vt conuertantur. & ad hoc inducitur pulchrum exemplum.
5. Melius est blande agendo peccatores conuincere quam asperè tractando eos perdere. ad quod plura eleganter inducuntur.
6. Qui se corrigi, vel corrigi paratus est, non potest dici pertinax.
7. Tenens quæ sunt contra fidem, si paratus sit corrigi, non est hæreticus.
8. Quæ sit censura legitima admonitio, & à quo fieri debeat in causis fidei, ad hoc ut ei non obtemperanti hæreticus censetur.
9. Qui ratione naturali motus tenet aliquid contra fidem, an & quando censetur hæreticus.
10. Dubitans, vel male sentiens de articulo fidei, quare quæ improprie censetur hæreticus.
11. Non omni Christianus tenetur æqualiter ad explicite credendum, sed iuxta personarum qualitatē.
12. Contradictorie illi, quæ ad fidem spectant, blasphemiam potest contingere.
13. Simpliciter & idènta, an & quando sint de subtilitatis fidei examinandi.
14. Hæreticum vnde dicitur, & quando qui per simplicitatem, vel imperitiam ab hæresi excusatur.
15. Ignorantibus & simplicibus quatenus parcendum.
16. Delinquentium qualitas in dictis & factis est consideranda.
17. Qui per linguæ lubricum, aut iocum, aut fatuam simplicitatem proferri hæresim an sit hæreticus, & an puniri iude debeat. & vide infra §. 7. ann. 10.

ET secundum ista intelligi debet text. in d. 4. IV. 1. c. qui in Ecclesia 2.4. q. 3. dum dicit: Si contumaci, vt sanum rectumque sapiant, resistent contumaciter, suæque pestiferæ & mortifera dogmata mendare nolunt, sed defendere perfulunt. Sic etiam intelligi debet & dixit Apostolus, dum dicit: Hæreticum post primam & secundam correctionem deuita. Vide notanter per Gersonem parte 1. tractat. de protestatione, circa materiam fidei, consideratione 11. alibi alphabeto 14. supradicto.

Aliqui & glossatores exponunt sic: post primam quæ sit in publico, deuita, seruato ordine correctionis fraternæ. Quæ expositio bona est, si intelligatur Apostolus loqui de fraterna correctione. Sed si intelligatur Apostolus loqui de correctione, quæ fit per iudicem in foro iudiciali (quod videtur innuere verba Apostoli recte intuenti) intelligendum est, quod prima correctio est illa, quæ fit per iudicem: dum in primo lapsu penitentiam dat, & corripit hæreticum, abiurata hæresi. Secunda vero intelligatur illa, quæ relapsum publice arguit, & condemnat de relapsu: quia post abiurationem proprio se condemnat iudicio, eo ipso quod iterum labitur in eam, quam prius abiurauit: tunc enim quia errorem laudat, & virtutem vituperat, ab Ecclesia pellendus est, secundum glossam ibi notatam. dicit dominus Augustinus de Amonia in lib. de potestate Ecclesie. q. 28. art. 4. in solutione primi arg. Aliter tamen exponit S. Thomas ad Titum. 3. c. dicens quod Apostolus scribens ad Titum, volebat sibi ostendere, quos debuisset vitare, seu essent vitandi ab hominibus, vel inter homines: & dicit quod hæret. dat rationem huius, dicens: Quia subuersus est, qui eiusmodi est, &c. Vult tamē, quod moneatur bis, & ter, vt dimittat errorem: & si non dimittit, tunc est hæreticus & vitandus. Terna enim monitio requiritur, vt sufficiat ad omnia, iuxta illud Cor. in cap. fin. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens. Ecce iam tertio hic venio ad vos. Cum errante enim iam agendum est à principio, vt corrigatur, iuxta illud Matthæi 9. Non est opus valentibus medico, &c. & ideo non est mittendus, quousque videat, si curari poterit. Sed si non potest sanari, tunc dimittendus est: iuxta illud Luca 19. Ex ore tuo te iudico seruo nequam. Idem sentit ipse 2.2. quest. 11. artic. 3. in corpore questionis, dicens: quod circa hæreticos duo sunt consideranda: Vnum quidē ex parte ipsorum: aliud vero ex parte Ecclesie. Ex parte quidem ipsorum est peccatum, per quod meruerant non solum ab Ecclesia per excommunicationem separari, sed etiam per mortem à mōdo excludi. Ex parte autem Ecclesie est misericordia ad eritanti conuersionem: & ideo non statim condemnat, sed post primam & secundam correctionem: vt Apostolus docet. Postmodū vero, si adhuc pertinax inueniatur, Ecclesia de eius conuersione non sperans, aliorum salutis prouidet, eum ab ecclesia separando per excommunicationis sententiam, & vltius relinquit eum iudicio seculari à mundo exterminando

per

per mortem: vt dicit *Hieronymus* & habetur in *cap. referenda 24. qu. 3.* hæc sunt verba Thomæ

† L 4 per quæ vult, † quod non † incontinenti sunt ignitradendi, sed omnibus modis trahendi sunt ad Ecclesiam. ad hoc tex. valde not. in *cap. conuentionibus 1. qu. 7. 9. item Petrus*. vbi littera: Petrus Apocrisarius Papa dixit: Romæ exulatus est Macarius hæreticus à sancta sexta synodo: quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster

Nota iñ textum.

Benedictus Papa: & quotidie mittebat ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum communitatis verbis ex diuina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat vt eū reciperet in ordine suo. Ecce quod Macarius publicus erat hæreticus, & captus, & detentus à Papa Benedicto. Sed nihilominus ipse Papa mittebat ad eum secretarium doctrinæ, vt eum instrueret, & ad veram fidem conuerteret. Melius † enim est, & sanctius, per hunc modum peccantes ab erroris laqueo erueri, quam per austeritatem in foueam perditionis propellere nutantes, vt inquit *Hieronymus super Hieremiam*, & habetur in *cap. recedite 45. dist. nam vt Augustinus ait in epistola ad Vincentium*, & habetur in *cap. quemadmodum 24. quest. 7.* querimus perditos, vt de inuentis gaudere possimus: dicentes: Mortuus erat frater & reuixit: petierat, & inuenit est, &c. hoc est, quod nos docet Christus *Matthæ 18. & Luca 15.* dicens: Quis ex vobis habet centum oues, & si perdidit vnā ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam donec inueniat eam, &c. dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentem agere quā super nonaginta & nouem iustis, qui non indigent penitentia. habetur transumptiue in *cap. penitentem 26. quest. 7. & cap. serpens de penitent. dist. 1.* Er ob hoc Calistus Papa, vt habetur in *cap. ponderet. 50. dist.* inter alia dicebat: Si aliquis lapsus quoquo modo fuerit, portemus eum, & frater-uo conscriptarius affectu.

† M 6 Vnde † si correctus † errorem corrigat, vel corrigi paratus sit, ille nō poterit dici hæreticus pertinax, nec vt talis curæ seculari relaxari, vt supra dixi, & probatur in *disto cap. 2. de sum. trin. & in cap. nec licuit 17. dist. & in cap. hoc est fides 24. qu. 1. & in allegato capit. dicit Apostolus*. dum dicit: Sed qui sententiam suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nō audacia suæ presumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quantū autem cauta sollicitudine veritatē, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Hoc ideo est, quia non habent electionem contradicentem Ecclesiæ doctrinæ, ex quo parati sunt corrigi. ita declarat *sanctus Thom. secunda secunda quest. 11. art. 2. in solutione 3. argu. & Generalis & Card. in clem. ad nostram 9. penultimo de hereticis*.

Nota iñ textum.

¶ Quamuis † ergo teneat aliquis ea, quæ sunt cōtra fidem: dummodo paratus sit corrigi, non Palacios Rur.

est hæreticus: possibile est enim aliquem negare assertionem catholicam, apud catholicos divulgatam: si tamen est paratus corrigi, si ostendatur sibi, quod dicta assertio in sacra pagina, vel in determinatione Ecclesiæ continetur: talis non est statim hæreticus iudicandus, sed examinandus est, an paratus sit corrigi, & de fide cum diligentia est informandus: & si tunc errorem suum correxerit, bene quidem: si autem pertinaciter permanferit, vel non redierit, est vt hæreticus iudicandus, istud est quod volunt iura prædicta, si recte considerentur.

Ex † quibus inferitur, † quod illa sola monitio vel correctio secunda est legitima, vel sufficiens reputanda, qua per episcopum, vel inquisitores, vel alium iuris peritum erranti ostenditur aperte, quod assertio sua catholice obuiat veritati, ita quod iudicio intelligentium nulla possit tergiversatione negare, quin sit sibi sufficienter & aperte ostensum, quod error suus catholice veritati repugnat. Vnde si errans querit certificari de errore, & certificatus statim reuertatur, non præuenit à iudice, nō est hæreticus, nec aliquam penam meretur. Si autem patitur se præueniri, & delictum est occultum, & statim abique aliqua resistentia paratus est redire: adhuc non est puniendus, vt hæreticus. Si autem notorius est, & patitur se damnari, postea vult redire, adhuc recipitur sed penam patitur, quia detruditur in carcerem, vt capi. penult. de heret. Ista sunt notabilia verba do. Antonij in rubrica, de summa trini. fin. colum. & ad propositum nostrum satis accommodata.

Cum autem in casu nostro iste Rodericus, motus naturali ratione, crederet duos fore Deos patrem & filium: hunc autem errorem pertinaciter non tenebat, nec defenderet: imo credebatur Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi, docto sibi errore: & statim, quod fuit edoctus, correctus seu monitus per inquisitores, in prima sessione, quamuis delictum erat occultum, confessus est errorem, & se correxit, erroris veniam cum lachrymis postulans: ergo per consequens non potest hæreticus pertinax dici. vt patet ex prædictis.

Et in terminis nostris firmat Innoc. † in capitulo, firmiter in fine de summa trini. dicens, quod si quis tener fidem implicitam, crededo quicquid Ecclesia credit: sed falso opinatur, ratione naturali motus, quod pater maior vel prior sit filio, vel quod tres personæ sint tres res à se inuicem distantes: non est hæreticus immo nec peccat: intellige vt infra sequitur, dummodo hunc errorem suum non defendat, & hoc ipsum credit, quia credit Ecclesiæ sic tenere, & suam opinionem fidei Ecclesiæ supponit: quia licet male opinetur, tamen non est illa fides sua, iñ fides sua fides est Ecclesiæ, vt dicto cap. damnamus, in fine. Ista sunt famosa verba Innocentij, vbi supra. hoc idem referunt & sequuntur Bald. Anto. Card. Abbas, & alij, in rub. cod. titu. Abbas & Felinus in cap. 1. de hereticis. Ioan. de Anan. in cap. firmissime, Re 3. sed.

† N De monitione vel correctione.

† O Nota hæc doctrinam Innoc. pro simplicibus.

Pro simpli-
cibus male
sententibus
de articulis
fidei.

Erram in
his que te-
nentur expli-
cite credere,
non est hæ-
reticus, si
non est per-
tinax.

† P

10

cod. tit. Card. Clem. 1. §. porro 4. *quest. de summa tri-
nit. & in Clem. 1. de versu. §. fin. quest. 2. in fine. Bald. in
rubr. C. de sum. trinit. in fine.* reputans hoc valde
notandum, ad exultationem rusticorum, &
idiotarum, qui sepe impetuntur de hæresi per
iniquitorem, secundum eam. vide *Capol. caus.*
183. incipit: *Notum & vtile consilium.* Idem licet
sub aliis verbis sentit. *S. Thom. 3. sentent. dist. 25.
quest. 2. in solutione primi argum.* vbi dicit, quod
non condemnantur simplices pro hæreticis,
quia nesciunt articulos, sed quia pertinaciter
defendant ea, quæ sunt contraria articulis: quod
non facerent, nisi pro hæresi fidem corruptam
haberent: quia licet necessariū sit cuilibet
credere articulos fidei, quantum sufficit ad diri-
gendum in vltimum finem, secundum eundem
Thomam vbi supra. quest. 1. art. 1. Satis tamen erit
laico, maxime idiote, credere articulos fidei
implicite, †, secundum quod Ecclesia credit:
veritatem Innocentius, quem omnes referunt, &
sequuntur in cap. *firmiter de summa trin. Abb.*
& alij, in rub. *condit.*

Et hinc est, †, quod dubitans, vel male sen-
tens de articulis fidei, non est proprie hæreti-
cus, vt dixit *glos. not. in §. quia vero. 2. q. 3.* quæ
inter alia dicit, quod qui non tenet articulos fidei,
dicitur laqueus hæreticus, quoniam glossam repu-
tat singularem *Ioan. de Anan. in dicto cap. firmi-
tate in fin. de hæresi.* Idem tenet *Iacob. Butr. in l. 2.
cod. tit. C. quem refert & sequitur idem Ioan. de
Anan. in cap. 1. in fine cod. tit.* idem tenet *Card. an d.
Clem. 1. de summa trinit. §. porro. ad fin.* Sunt enim
aliqua in fide, ad quæ explicite cognoscenda
omnis homo tenetur, vt puta articulos fidei
omnes, secundum *beatum Thomam, 2. 2. q. 1. art.
5.* vel saltem eos, qui cōmunitur in Ecclesia do-
centur, & predicantur, secundum *Sotum, 3. sen-
tent. dist. 25.* de quo plenius differit *episcopus Ma-
lacenſis in suo eleganti opere, de religione Christiana,
part. 2. cap. 2.* † vbi secundum magis & minus
Christianos ad hanc explicitam credentiam te-
neri dicit, secundum personarum qualitatem:
Vnde non æqualiter omnes, vt ibi late profe-
quitur, quem rogo videas, quia pulchre loquitur.
Vnde si in his aliquis errat, infidelis repu-
tatur, & hæreticus, si pertinaciam adiungat.

21

Sunt alia, ad quæ explicite credenda homo
non tenetur, & in his errans non efficitur hære-
ticus: vt si aliquis simplex credat Iacob patrem
fuisse Abrahæ, quod est contra veritatem scri-
pturæ, quam fides profitetur, quousque hoc fi-
bi innotescat, quod fides Ecclesiæ contrarium
habet, quia non discedit per se loquendo à fi-
de Ecclesiæ, nisi ille, qui scit hoc, à quo recedit,
de fide Ecclesiæ esse. Ista sunt notanda verba *S.*

† Q

Thomæ, † 1. sentent. dist. 13. q. 2. in solutione 6. argum.
quem sequitur *Archiepiscopus Florentinus. 2. part.
summe, tit. 32. cap. 4. in fine.*

Et quamuis ille non dicat, hoc idem voluit
S. Thomas, 1. sentent. dist. 33. art. 5. in corpore quest.
dicens † quod contradictio de his quæ ad fi-
dem pertinent, potest esse dupliciter: vel quia

11

est de illis, quæ expresse in articulis fidei conti-
nentur, quos scire omnes tenentur: & circa ta-
lia contradictio non est sine peccato in altero,
vel erroris simplicis, vel hæresis, si pertinacia
adiungatur: vel est de illis, ad quæ consequitur
aliquid inconueniens, & contrarium fidei: li-
cet in fide expressum non sit, nec determinatum:
& tunc ante pertractionem, per quam scitur,
quod aliquod inconueniens fidei sequitur,
potest vtrumque sine peccato opinari, & ma-
xime si pertinacia non adiungatur. Sed pertra-
cta veritate, & viso quod sequitur, idem iudi-
cium est de his & de illis, quæ determinata sunt
in fide, quia ad vnum sequitur alterum. sicut si
aliquis simplex & scripturas ignorans, crederet
Iacob patrem Isaac fuisse, ad quod sequitur scri-
pturam esse falsam, quod est expresse contra fi-
dem: antequam sequi ostenderetur, ibi posset
eius opinio sine peccato esse: sed ostenso, quod
sequitur scripturam esse falsam, siadhuc in opi-
nionem pertinaciter perflisteret, hæreticus iudi-
candus esset. hæc ille. Hoc etiam fuit de mente
S. Thomæ 2. 2. q. 3. art. 6. in solutione 6. argum. vbi
dicit: quod simplices non † sunt examinandi
de subtilitatibus fidei, nisi quando habetur sus-
picio, quod sint ab hæreticis deprauati, qui in
his, quæ ad subtilitatem fidei pertinent, solent
fidem simplicium deprauare. Si tamen inveni-
untur non pertinaciter peruersæ doctrinæ ad-
hærere, si in talibus ex simplicitate deficient,
non eis imputatur. Hæc ille. Idem sentit *super
epistolam Pauli ad Titum. cap. final. 2. col. vers. 1. ex
parte electionis.* vbi dicit: quod si eligens errorem
fidei non est pertinax, sed est paratus corrigi,
secundum Ecclesiæ determinationē, & sic non
ex malitia, sed ex simplicitate, vel ignorantia,
non est hæreticus. Idem *Petrus de Palude. 4. sen-
tent. dist. 13. quest. 2.* dicens: quod hæreticus † di-
citur ab electione, seu harendo, & hæresis est
secta vel diuisio, à verbo, *αἵρεσις*, quod est eli-
go. † vnde quando ex electione, & non sim-
plici ignorantia quis diuidit se à fide catholica,
in quocumque articulo, quem tenetur explicite
scire, vel alio per Ecclesiam declarato, cum
pertinacia, ipse est hæreticus vere. Secus ergo, si
ex simplici ignorantia, vel imperitia.

13

Simplices
& idiotæ
quando sint
de fide sub-
tilitatibus
examinan-
di.

14

† R

Et videtur † mihi satis rationabile, ac con-
sonum; ignorantibus enim & simplicibus per-
cendum est, vt c. *super litteris. de rescrip. & cap. in-
ter corporalia de translatione prelatorum prope finem.*
ibi: veniam errori dedimus: quod non est mali-
gnitate, sed ex simplicitate peccantur. Ad
idem c. *com. vniuersorum de rerum permutat.* ibi: vt
tamen simplicitati venia tribuatur. & cap. *sancta*
86. *dist. in fin.* dum dicit: sed quia simplicitatem
tuam cum seneſcute cognouimus, &c. & col-
legit ibi gloss. quod paritur simplicitati. Ad
idem pulcher textus in *cap. scriptura de consecrat.*
dist. 2. vbi littera: Si quis de antecessoribus no-
stris, vel ignorantem, vel simpliciter, nō hoc ob-
seruauerit, & tenuerit, quod nos Dominus fa-
cere magisterio & exemplo docuit, potest simpli-
citati

15

tati eiusdem indulgentia Domini venia concedi.

Ex quibus omnibus patet, quod huic rustico simplici parcendum est, quamvis erraret proferendo verba prædicta. † Qualitas est enim personarum in dictis & factis attendenda est; vt l. prima. C. si quis impera. male. cum concordant. Ad prædicta facit notabilis decisio Matthæi doctoris antiqui, & magnæ auctoritatis, in clemen. 1. §. nos igitur, de sum. trin. & Ioannis de Li-guano, quos sequitur ibi dominus Cardin. in quarta quaest. Idem Matthæus in clem. nolentes de hereticis. quem refert & sequitur ibi Ioannes de Imola, penultima col. in princip. Lapus, abbas in clem. vna. §. fina. de vsuris. quem refert & sequitur ibi dominus Card. in §. quaest. qui omnes conformiter tenent, quod si quis per lubricum † linguæ, aut ioco, vel fatua simplicitate asserat aliquid hæreticū: vt puta, quod exercere vsuras non est peccatū: non est hæreticus, neque per inquisitores in aliquo debet puniri: sed per ius ordinariū imponitur ei saltem aliqua levis penitentia salutaris. Lubricum enim linguæ, ad penam facile trahendum non est: vt dicit text. in leg. famose. ff. ad legem Iuliam maiest. Aliqui tamen ex prædictis latentur, quod etiam per inquisitores & indices fidei poterunt leuiter castigari: ratio est, quia isto casu non concurrunt necessaria ad hæresim, scilicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate, ergo, &c. Cum autem in casu nostro iste Rodericus delatus, verba prædicta protulit, aut ex lapsu linguæ, aut fatua simplicitate, vel diabolica suggestione, credens Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi, non seriole, vel pertinaciter, vt sæpe dictū est: concluditur de necessario, quod non potest dici hæreticus pertinax: quia de eius pertinacia nec constat, nec constare potest: vt apparet ex prædictis.

S Y M M A R I U M.

1. Dubius in fide quando dicatur hæreticus, & intellectus cap. 1. de hereticis.
2. Augustini de Ancona & aliorum doctrina ponentium quinque modos, quibus aliqui dici possunt dubius in fide.
3. Dubius in fide quando qui dicatur infidelis, subtiliter explicatum.
4. Discretem vnum fidei articulum, non habet fidem formatam, nec informem.
5. Accedentem ad Deum quid credere oporteat.
6. Post peccatum primi parentis nemo potest saluari nisi per fidem mediaturæ Iesu Christi.
7. Idem qualiter credere sufficiat.
8. Hæresis non incurritur, nisi pertinacia adiungatur.

§. V. **E**T per ista, meo iudicio, tollitur † de medio vnum, quod tanquam præcipuum adducit dominus promotor fiscalis contra eum dicēdo, quod ex quo iste Rodericus fuit dubius in his, quæ sunt fidei infidelis est hæreticus: vt capitula primo † de hereticis. quia vt ibi dicit Ioannes

And. quem alij sequuntur, illud procedit, quando in tali dubitatione habuit firmitatē animi, & quandam pertinaciam: vt quia perseuerat in illa dubitatione aliis secus. Hoc idem tenet

Augustinus † de Ancona in libro de potestate Ecclesiæ, 2. q. 28. art. 1. vbi ponit quinque modos, quibus aliquis potest esse dubius in fide. quem refert & sequitur Archiepiscopus Florentinus. 3. par. titul. 23. cap. fin. §. 10. de potestate Papa. Et recitat dominus Episcopus Malacensis, in præallegato suo opere, de religione Christiana, parte 2. cap. quarto. vbi multa cumulat ad intellectum prædicti cap. 1. de hereticis, quæ per te videas. vbi reperies, an & quando dubius in fide debeat hæreticus censeri. Idem in effectu voluit Gulielmus doctor antiquus, prout refert Archiepiscopus Florentinus, in summa. 2. par. 21. cap. 4. in fine principij. dicens, † quod tunc dubius in fide infidelis est, quando sponte vult dubitare: scilicet si vacillat circa fidem ex tentatione, sed cum displicentia rationis, quasi tunc sit paratus corrigi, & per consequens non adhaeret dubitationi cum pertinacia. Vel aliter potest intelligi, quod dubius in fide sit infidelis, quando dubitat de tota fide Christiana: quoniam talis censetur pertinax, & incorrigibilis, seu pertinaciter dubitans: quia non est paratus corrigi per doctrinam, quam dubitat veram: cum nullus nisi per veritatem corrigi velit. Secus tamen est de illo qui totam fidem generaliter tenet, saltem implicite, dubitat tamen de aliquo articulo speciali, nesciens illum in sacris litteris contineri: vel credit aliquid aliter intelligi, per aliquam auctoritatem sacre scripturæ, quam male intelligit. Nam iste talis non indicatur hæreticus, ex quo paratus est corrigi, & non pertinaciter illud tenet: quia tunc remanet aliquid ex fide, per quod probari potest eius error. Ita notanter intelligit dictum cap. 1. Gulielm. Ocham in suis dialogis. 1. p. libr. 3. 4. 10. & alibi non legi, de quo ibi latius per eum. Adde † quod discrepens vnum articulum fidei, non habet fidem formatam, nec informem: vt Discrepens late & singulariter firmat S. Thomas. 2. 2. q. 4. art. 3. cuius meminit doctor de Villa Diego, in tract. hæresis. q. 20. sol. 3. Cum autē iste Rodericus simplicissimus homo teneat quicquid tenet factorem sanctæ matris Ecclesiæ, quatenus dubitaret de v-

informem, nitate essentia diuinæ propter auctoritatem male intellectam, vel ex simplicitate, vel diabolica suggestione, paratus tamen corrigi, nullo modo potest dici hæreticus pertinax. Credit enim iste Rodericus, Deum Patrem, Deumque filium Iesum Christum passum surrexisse, & remuneratorem bonorum operum, & quod ei tamquam laico idiota sufficit credere: iuxta illud ad Hebræos 11. Sine fide, inquit, impossibile est placere Deo. Credere † enim oportet accedere ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. hoc ideo dicit Apostolus, quia nemo potest placere Deo, nisi accedat ad ipsum. Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Psalm. Accedite ad eum, & illu-

& illuminamini. Sed nullus accedit ad eum. nisi per fidem: quia fides est lumen intellectus, ergo nullus potest Deo placere, nisi per fidem.

Accedentem autem per fidem, oportet crede-

† X re Domino † x tanquam termino motus, qui est ipse Deus. unde dicit, oportet accedentem credere Deum, quia est: oportet etiam, quod accedens sciat, quod Deus habeat providentiam de rebus: aliter nullus iret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso, unde dicit: Et inquirentibus se, &c. *Esaïa 4.* Ecce Dominus venit, ecce merces eius cum eo. Merces autem est illud, quod homo querit ex labore. *Matthæi 20.* Voca operarios, & redde illis mercedem suam: quæ merces nihil aliud est, quam Deus: quia nihil extraxit debet homo querere. *Genes. 15.* Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Deus enim nihil aliud dat, quam seipsum. *Psal. 145.* Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei. *Thom. 3.* Pars mea Dominus, dixit anima mea, &c. Et ideo dicit, remunerator est inquirentibus eum, non alius. *Psal. 104.* Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. Hæc *sanctus Thomas ubi supra*, & subdit, quod hæc duo sufficiunt ad salutem, credere Deum esse remuneratorem bonorum, & credere articulos implicite, ut etiam tenet *lunc. in cap. firmiter. Andr. Cardin. Abba. & alij in rubr. eod. tit.* quia post peccatum † primi parentis nemo potuit saluari à reatu culpæ originalis, nisi per fidem mediato-

ris. Sed ista fides diversificata est, quantum ad modum credendi, secundum diversitatem temporum, & statuum. Nos autem, quibus est tantum beneficium exhibitum, magis tenemur credere, quam illi, qui fuerunt ante aduentum Christi. Unde credere debemus in Deum explicite.

Aliis † vero sufficit implicite credere, præsertim idiotis, simplicibus, laicis, & mulieribus, ut per *sanctam Thomam, ubi supra*, qui latius loquitur, & *secunda secunda, questio. secunda art. 5. in corpore questionis*, & latius & melius *Bonaventura 3. sentent. distinct. 25. argu. 1.* qui dicit, quod aliquos articulos fidei tenentur laici explicite credere, scilicet, Deum esse trinum & vnū, &c. alios implicite.

Sed ad casum nostrum non est vis, utrum quis dubitet, vel erret in articulis, quos tenetur explicite credere, vel in his quos sufficit implicite credere: quia neutro casu incurret hæresim, † nisi pertinaciam adiungat, secundum *Thomam quarto sentent. distinctio. 13. quest. secundam. in solutione sexti argumenti. & Archiepiscopum secunda parte summa tituli. 12. cap. 4. in fine, & Petrum de Palude quarto sentent. distinctio. 13. quest. 2. in princip.* de quibus supra habita est mentio, sed quamvis excusetur quis ab hæresi, si errat in his, quæ explicite credere tenetur, si pertinaciam non adiungat, non tamen excusatur à peccato.

SYMMÆRERV.

1. Falsum opinari circa ea quæ directe ad fidem præstati, hæresim inducit, maxime si pertinacia adiungatur.
2. Quando ignorantia sit culpa in nobis.
3. Quando sit credendum confessioi alieni.

ET † secundum ista intelligi illud, quod §. VI.

notanter dicit *sanctus Thomas prima parte q. † Y*

33. art. 4. in corpore questionis, dum dicit, quod in

his, † quæ ad fidem pertinent directe, sicut ea

quæ sunt nobis principaliter diuinitus tradita,

ut Deum esse, & filium Dei esse incarnatum, &

huiusmodi: circa ista falsum opinari, hoc ipso

inducit hæresim, maxime si pertinacia adiungatur: quia in omnem terram exiit sonus eorum,

ut dicit *Psalms 18. & Apostolus ad Romanos ca. 10.*

transumptive in cap. ita *Dominus 19. distinctio. dixi*

late in tractatu Insularum. cap. 1. §. tertio. Et

circa istud subdit *ibi Apostolus*: Si quis autem i-

gnorat, scilicet, ea quæ Dei sunt, de iure natura-

li ignorabitur à Deo, id est, reprobitur. ita

exponit *Gregorius in moralibus*, quia ignorantia,

† quæ dicit priuationem cognitionis necessarie

ad salutem, & est in nobis, & à nobis, culpa est,

præsertim cum sumus in via veritatis voluntaria

& ab ea recedimus in viam erroris nos precipitantes,

& hæc est ignorantia erronea, † ut † Z.

in hæreticis, quæ non iuvat, quando est circa

fundamentum fidei, vel circa alia, quæ fidei

sunt, adiuncta pertinacia: istud est, quod notanter

voluit *Bonaventura secundo sentent. distinctio. 29.*

qu. 9. Itis ergo merito dicit Dominus illud,

quod habetur *Matth. 25. cap.* Amen amen dico

vobis, nescio vos. *Esaïa 5.* Propterea ductus est

populus meus captiuus, quia non habuerunt

scientiam. *Psalms*, Nescierunt enim sacramen-

ta Dei, nec intellexerunt. *Sapientia quarto c. Hieremia secundo.*

Tenentes legem nescierunt mentalis dicere potest illud *Psalms*. Lumen oculo-

rum meorum non est mecum. de tali intelligen-

tum est illud, quod habetur *secunda Regum quinto*

cap. Cæcus & claudus non intrabunt in templum Dei, scilicet, gloriæ, cæcus qui ignorat

Deum, vel ipsum negat, claudus, qui Deum cognoscit,

& ea quæ Dei sunt, non tamen operatur recte. Cum autem iste Rodericus cæcus non

sit, quia Deum cognoscit, & credit quicquid

Ecclesia tenet, quamvis dubitaret circa unitatem Dei, & virginitatem virginis, paratus cor-

rigi, non est hæreticus, & templi Dei intrabit, præsertim cum putauerit Ecclesiam hoc ipsum

tenere, ut ex sua confessione clare constat.

Cui quidem confessioni † a standi est: quia cum † sitres, quæ dependet ab eius animo, &

voluntate, credendum est sibi, ac suo iuramento, per id quod dixit *gloss. in fina. §. institutio. de*

adiudiis. bonus textus in capite, significat de boni-

cidio, & in cap. si vero, de sententia excommunicat.

vbi qui percutit clericum, ignorans probabiliter cum clericum, excommunicatus non est:

quod ignorantiam probat per proprium iuramentum.

Hæresis non est, nisi per
stinaciam ad-
iungatur.

Nota hæc
consideratio
venit.

Ignorantia
ignorantia

2

2 fol. 17.

† A

3

Quando
confessio
alieni.

SVMME RERV.

1. An & quomodo presumendum sit contra eum, qui profert verba ab Ecclesia damnata.
2. Inductio cap. cum dilecti de accusatione an dubia confessio possit interpretari in malam partem, & eius intellectus in § sequenti n. 1. & 10.
3. An presumatur contra consistentem eum dicit se occidisse hominem, sed tamen ad suam defensionem.
4. Inductio cap. contra Christianos, de hæret. lib. 6. & quid sit iudaizare.
5. Ex facto iudaico colligitur iudaizandi intentio.
6. Per confessionem degitur consistenti intentio.
7. Contra actum ex exteriori alicuius mentem declarantem, probari potest actus interior, id est, contraria voluntas.
8. Generalis presumptio faciens contra aliquem, tollitur per aliam specialem presumptionem.
9. Quando concurrunt dua presumptiones contrarie, specialis vincit generalem.
10. Dicenti se non ferre, sed ira, ioco, lubrico lingua aut simplicitate hæresim protulisse, an sit puniendus, & vide supra, §. n. 10. 11.
11. Omne male factum presumitur male actum, nisi probetur contrarium.

§. VII.
Confessio
circa pro-
hibita qua
do inter-
prettur
in malam
partem.

- N**on obstat, quod dominus inquisitionis promotor in contrarium adducit, & satis subtiliter, dicendo, † quod cum prædicta verba hæretica sint, & ab Ecclesia damnata, ut supra dictum est: presumendum est contra profertentem, quod seriose dixerit, & malo animo, ac depravato: quia omne male dictum aut malefactum ex prava intentione processisse presumitur, ut l. si non coniug. C. de iniurijs. vbi dicens alteri verba contumeliosa, presumitur dixisse iniuriandi causa. ad idem cap. primo de presumptionib. & l. prima C. de ficiarij. quæ presumptio fundat intentionem accusatoris, vel denuntiatoris, & transfert onus probandi in aduersarium, ut not. in l. siue possidetis, C. de probationi. & videtur casus † in terminis, in cap. cum dilecti de accusatione. vbi confessio etiam iurata, quæ potest torqueri ad bonum, & malum, ex quo prima fronte sonat in delictum, debet fieri interpretatio in malam partem contra consistentem: nisi is, qui confitetur, excusationem alleget & probet. Nam ibi episcopus confessus est super dilapidatione, naufragio, & simonia, & sua confessio poterat referri ad bonum, & ad malum, vbi ibi dicit textus. Episcopus volens se excusare, arctatur ad probandum excusationes suas, propter presumptionem, quæ erat contra eum, ex sua confessione, super rebus, quæ sapiunt delictum: ut est ibi textus singularis, secundum omnes, quem sic inducit dominus promotor fiscalis contra hunc Rodericum.

- Ad cuius confirmationem facit quod notanter voluit Bartolus, † quem alij sequuntur, in l. Aurelius, §. idem questum est, ff. de liber. leg. vbi dicit, quod si quis confitetur se occidisse hominem, sed ad sui defensionem, presumitur contra consistentem, adeo quod eius confessio potest scindi, & acceptari, quatenus confitetur

hominem * occidisse, † quia homicidium est de genere prohibitorum: & quatenus subdit, quod ad sui defensionem occidit, poterit reprobati. Vnde nisi alter probet, quod ad sui defensionem occidit, condemnabitur. Hanc doctrinam sequitur Abbas in cap. bene, et secundo, de postul. prel. in fine. & in cap. cum venisset, de instig. ponderans ad hoc illum textum, iuncta gloss. reputans eum notabilem. Idem tenent multi alij, de quibus per Moderniores in dicto capitulo, cum dilecti, & in tractatu maleficiorum, in parte, comparent dicti inquiri, & partem consistentur, partem negant.

Ad prædicta † facit textus in cap. contra Christianos † de hæret. lib. 6. vbi ex hoc solo, quod quis fecit ritum Iudeorum, condemnatur ut hæreticus, cum videatur iudaizandi intentione fecisse. Iudaizare autem, est facere id, quod soli Iudæi facere solent, secundum Abulensium, Exod. 28. capitulo in parte: nec audientur ex ore vestro. Ex tali ergo facto, quod non nisi per Iudeos fieri solet, arguitur iudaizandi intentio & voluntas. Iudaizare etiam est non facere, quod in lege obseruatur, ea intentione, ut legalia obseruentur, secundum Anselmum, ut tradit beatus Thomas in quarto distinctio. 11. art. 2. in responsione ad 2. Siue ergo quis faciat actum, siue omittat facere ea intentione, ut legalia obseruet, dicitur iudaizare. Quod si de intentione non appareat, in dubio præsumitur ea intentione iudaizandi fecisse, vel omisisse. Cum igitur de actu, vel omissione constet, præsertim in persona suspecta: videtur hoc sufficere ad eius damnationem. Quoniam ex quo per confessionem & assertionem huius Roderici constat de suo delicto & errore: contra huiusmodi actum exteriorem actus interior, id est, voluntas eius, vel intentio non delinquendi, probari non potest. arg. cap. tua. in verbo, non videmus, de sponsalib. & ibi Ioan. And. secundum Baldum in rubric. C. si quis aliquem testari prohibuerit, col. 1. 4. versiculo præterea actum.

Ad hoc tamen potest responderi, quod in casu nostro non interuenit aliquis actus exterior, sed sola confessio, per quam † detegitur consistentis intentio primo aspectu. Vnde ad probandum contrariam voluntatem, posset admitti. Sed quamuis ista probatio difficilis esset, non tamen impossibilis, vel sentit idem Baldus in dicta rubr. columna 10. versiculo contrarium. vbi si aliquis dixit: Sponte facio, per talia verba metus tempore prolata, metus non purgatur, sed geminatur. Probando ergo metum adesse tempore quo dicit: Sponte facio: probatur contraria voluntas, vel intentio. Idem esset, quando probaretur interuenisse metum, vel dolum, quando factus est actus exterior, ex quo arguitur animus, vel voluntas. Vnde non videtur visquequaque vera doctrina Baldi prædicta, nec probatur ex dicto capitulo tua, in verbo, non videmus. aliter enim intelligitur ibi textus, ut sentit gloss. in verbo, confitetur, quæ exponit, non videmus qualiter tibi confitetur, &c.

utrum

verum in foro penitentiali, an contentioso. Contra actum t̄ ergo exteriorē, alicuius mētem declarantem, probari potest actus interior, id est, contraria voluntas, mens, vel intētiō, probando actum contrarium exteriorē. quoniam per actus exteriores declaratur animus, & voluntas alicuius: vt colligitur ex cap. accusatus, de hæreticis, libro 6. & ibi notat Ancharanum, circa finem. nam & factio voluntas datur intelligi l. de quibus, de legib. l. reprehendenda. C. de infest. & subdit sub cond. fac. cum similibus. ea quippe, quæ consistunt in animo, probantur per signa exteriora. cap. a nobis, secundo de sent. excommunicat. & ibi notat Marianum, in sumptis notabilis.

Ad ista multiplex patet responsio. Prima quod generaliter t̄ præsumptio, quæ facit contra istum Rodericum, ex ratione, de qua supra, tollitur per aliam præsumptionem particularem, quæ facit pro illo, scilicet eius simplicitas, & personæ qualitas, vt supra dixi. Quando t̄ autem concurrunt duæ præsumptiones cōtrariæ, specialis vincit generalem. argum. regule generis. de regulis iur. libro 6. & cap. 1. de rescriptis. cū concordantur. Et in specie facit textus notandus in cap. literas, de præsumptionibus. vbi probatur, quod standum esset præsumptioni validiori inter duas præsumptiones contrarias. Istud est, quod in terminis nostris voluerunt Lopus, Cardinalis, & alij in dicta clement. vna. de vsuris, §. sane. quos refert & sequitur doctor de Villadiego, in suo tractatu hæresis. q. 1. in fine. Pone, inquit, t̄ quod ille, qui dixit aliquid contra fidē, dicit se nō serio, t̄ nec ex animo dixisse, sed potius ira, ioco, vel ex lubrico linguæ, seu ex futua simplicitate, an sit puniendus, dicunt quod extraordinarie punietur arbitrio iudicis. & imponetur ei aliqua levis penitentia salutaris. Subdit tamē ille doctor: augerem tamen ego penā ex qualitate personæ, & ex qualitate loci, & personarum aliantium, & scandali exinde secuti: quæ omnia, & etiam alia, in puniendis delictis sunt attendēda. Præsumerem tamen ego, dicit ille, verba serio fuisse dicta: quia t̄ omne male factum, prave præsumitur actum: vt dicitur cap. 1. de præsumpt. nisi ex coniecturis contrarium appareat. Ecce quomodo ille doctor ex cōiecturis admittit præsumptionem contra præsumptionem, quæ sumitur ex illis iuribus. Sed quæ maior præsumptio, quā simplicitas & ignorantia istius delati?

SYMMÆ RERV.M.

1. Intellectus cap. cum dilecti. de accusat. cuius inducit supra §. 7. num. 2.
2. Intellectus cap. literas. de præsumpt.
3. Iurans ab initio meram dicere veritatem, si postea velit excusare confessionem, an sit admittendus.
4. Notarium quando censetur apposuisse omnes clausulas solitas apponi.
5. Differens est iurid. id quod quis facit ab initio, aut ex intervallo.
6. De intellectu cap. cum dilecti. de accusat. qui egerint, & qualiter exposuerint.
7. In delictis quando fiat benigna interpretatio contra delinquentem.

8. Quando dicta vel facta referri possunt ad delicta, vel non delicta, in meliorum partem sunt interpretanda. & huius dicti plura exempla.
9. Cum quis ab initio simpliciter confitetur delictum, si postea renouet confessionem, an sit audiendus.
10. Subtilis intellectus & resolutio cap. cum dilecti. de accusat. cuius inducit extat supra §. 7. num. 2.

Ad textum in dict. cap. cum dilecti, t̄ respondetur, t̄ quod ideo fit ibi interpretatio in malam partem contra illum episcopum cōfitemtem, quia à principio iurauit meram & simplicem t̄ dicere veritatem: & tunc cōuersus est contra se, & præsumitur veritatem dixisse. Quapropter licet postea velit suam confessionem excusare, non admittitur: quia verisimilius est, quod à principio dixerit veritatem, quā postea. arg. d. e. litteras. t̄ vbi ille Guilelmus, quādo ad fidem rediit, confessus est fratri laborare eodem morbo: postea vero in alio iudicio, dum fieret inquisitio contra fratrem, purgavit illum cum iuramento, dicendo quod exercebat illum fuisse & esse catholicum: & sic aut primo dixit mendacium, aut postea peritium. Sed Papa arbitratur, quod potius incidit in peritium: quia non est verisimile, quod ille tempore cōuersionis suæ dixisset mendacium in fratrem: erat tamen præsumptio pro secūdo dicto, quia fuerat iuratum. Sed prima præsumptio erat validior. Idem erat in casu dicti c. cum dilecti, quia ex quo ille episcopus à principio iurauit merā & simplicem dicere veritatem, præsumendum erat, quod veritatem dixerit: ideo licet postea suam confessionem velit excusare, non admittitur: quia ex quo fuit confessus de facto proprio, quod scire præsumitur, vt not. in cap. ab excommunicato. de rescriptis. contra suam cōfessionem non est admittendus, præsertim ex intervallo: sicut in teste dicimus, qui dictum suum ex intervallo corrigere non potest, vt capit. præterea. de test. con.

Facit t̄ in simili, quod voluit Bald. in rubr. C. de reor. his quā in fran. credis. in fin. quod licet notarius videatur rogatus apponere omnes clausulas, quæ de consuetudine apponuntur, l. generaliter. C. de fideius. proce. dit donec contractus est in fieri: licet postquam est in facto esse, non. quod dictum vt singulare refert Andreas Siculus in cap. 2. de presa. secunda columna. inferens ex eo limitationem ad illum textum & alia iura, quæ volunt, quod prælator, vel administrator faciens contractum, potest illum reuocare, cum pœnæ adiectione, dum contractus est in fieri: secus si in facto esse; vt ibi latius per eum. Per hæc, t̄ & alia multa, quæ ex proposito trās eo sub silentio, patet, maximam esse differentiam, & vim inter illud, quod à principio quis dicit, aut facit: & illud quod ex intervallo. De intellectu t̄ dicti cap. cum dilecti. multum laborat Antonius in cap. si de confessis. col. 19. de quo meminit Augustinus. in tractat. de malis in parte, comparat dicti inquisiti, & in terminis defensorum, in principio, & lason in l. vi. ff. de iust. & iur. col. 3. versicul. 4. circa prædicta. & ibi recentiores. Cum-

7
Intellectus
cap. iura. in
verbo, non
videmus
de
spontalis.

Quando
concurrunt
duæ contra-
ria præsum-
ptiones, præ-
sumptio spe-
cialis vincit
generalem.

10

† D

11

5. VIII. 1
Intellectus
c. cum dile-
cti. extra.
de accus.
B⁺ t̄ E

2

3

4

5

6

Cumque in casu nostro iste Rodericus interrogatus ab inquisitoribus, meram & simpliciter veritatem dixit, ex simplicitate verba illa protulit: credendum est sibi, cum subdit, quod credebat Ecclesiam sic tenere. Vnde à principio iste Rodericus qualificavit confessionem suam, cui standum est: nō autem ex post facto, ut faciebatur ille episcopus, in dicto cap. cum dilecti, ut supra dictum est.

Quinimo non solum volebat ibi episcopus suam confessionem qualificare, quod forsitan licet sibi foret, ut ibi probatur, secundum vnam lectionem, quam ibi tenent aliqui doctores, & Bald. in cap. 1. §. item si vasallus. 2. column. de controuersia inuestitura. & in l. 2. in fin. C. de cast. reorum. & in additio ad Specul. ritul. de positionibus. §. 10. sequitur 1. column. versum item si pœnens. & in auctor. contra qui propriam fin. col. C. de non num. pec. quem sequitur Andr. Sicil. in cap. fin. de solut. 3. col. & lafon in dicta l. ut vnu ff. de iust. & iur. column. 3. vers. quarto quæro. & ibi Claudius column. 13. Sed volebat ille episcopus suam primam confessionem in totum perimere, quod non poterat, ut ibi est casus, secundum præfatos doctores.

Vel aliter potest intelligi ille textus quando quis simpliciter à principio confessus est delictum proprium, propter quam confessionem poterat damnari, per casu sit interpretatio contra consistentem, per not. in l. 1. C. de confessi, & in cap. fin. eod. tit. & in loco supra allegatis. Secus tamen est, quando ea, quæ crimen sapiunt, probantur per testes contra reum, nam tunc benigna fit interpretatio in bonam partem, iuxta not. per Barr. in l. non solum. §. sed ut probari. ff. de non oper. munt. per abb. in cap. in presentia. de probat. column. 4. & in c. auditus, de prescript. quia probatio debet de necessitate concludere, præcipue in criminalibus, ut dicto cap. in presentia, & l. scienti. C. de iurati. hac fuit noua & subtilis cōderatio domini Felini Sandæ, auditoris Rotæ, ad illum text. in dicto cap. cum dilecti. 4. column. versum. Possit tamen fieri vna consideratio.

quæ mihi satis placet, quia quando dicta, vel facta possunt referri ad delictum, & non delictum, iura interpretantur in meliorem partem, ut l. merito. ff. pro soc. & regula. effuse. de regul. iur. facit gloss. in cap. dist. 11. quest. 3. & text. in cap. in scripturis. 96. dist. ubi ponuntur verba Imperatoris dicentis, quod si videret clericum amplexantem mulierem, præsumetur quod causa benedicendi eam hoc faciat.

Hinc est, quod si quis faciat articulum, quod Titius cognouit Bertam per vim, non obtinebit, quia nō concludit potest enim esse, quod fuit vis passiva, non actiua, secundum Bartolum in l. 1. de duobus re. c. Ad ista facta notabile dictum Innocenti in cap. super his. de accus. ubi dicit, quod si quis opponat exceptionem contra electum, & illam probet, oportet quod sit talis, quæ necessario inferat delictum, & non possit aliud importare, non ergo sufficit, quamuis prima facie sonet in delictum.

Hinc est, quod si quis excipiat contra electum, quod sit venator: quamuis hoc probet, non obtinebit: quia interpretabitur, quod hoc faciat licite causa recreationis, iuxta not. in cap. 1. de cleric. 4. venat. 2. & si probet eum irascibilem, interpretabitur, quod ex iusta causa irascatur. ita not. dicit Innoc. in cap. dudum, et 1. de elect. & multum commendat Anton. & Abbas ibi, col. anteq. Multa his similia adducere possem ad hoc propositum, quæ breuitatis causa omitto. Secus tamen est, quando confitetur quis confessionem perimere, non potest: quia cum à principio protulit illam qualificare, vel modificare, & non fecit, imputetur sibi arg. l. reuerbis ff. de pactis, & in l. Labo scripti obscuritatem, ff. de contrahenda empte. & l. quidquid adstringenda ff. de verb. obligat.

Ex istis patet responsio ad dictum cap. cum dilecti. ubi duo interuenerunt: Primum, quod ille episcopus à principio iurauit meram & simplicem dicere veritatem, & vigore huius iuramenti confessus est simpliciter contra se: ideo non admittitur volens postea suam confessionem perimere: quia præsumitur prius dixisse veritatem. Secundum, quia hanc interpretationem, vel peremptionem volebat facere ex intervallo, ideo non admittitur. Secus est in casu nostro, in quo à principio meram & simplicem veritatem dixit: postea vero nihil vult addere vel detrahere. Ecce quomodo differt casus noster à casu dicti cap. cum dilecti. differt etiā in alio, quia ibi per confessionem episcopi constabat omnino de delicto simoniæ, &c. Sed in casu nostro, nec per testes, nec per confessionem rei de delicto constat hæreseos: quia non constat de errore intellectus, nec de pertinacia ipsius Roderici, sine qua nullus potest dici hæreticus, ut supra late ostensum est. Ex quibus omnibus videtur necessario concludendum, quod credatur confessioni istius Roderici, & per consequens tollatur de medio presumptio, quod deprauato animo illa verba protulerit.

S V M M E R E R V M.

1. Pertinacia nunquam presumitur, nisi de illa constet.
2. De pertinacia vera, & non presumptiua constare oportet.

ET posito sine veritatis præiudicio, quod error in mente præsumatur: non tamen presumetur pertinacia, si in eo: quia pertinacia nunquam presumitur, nisi de illa constet, ut colligitur ex iuribus præallegatis, & tenet in expresse Ioan. And. in cap. cū contumacia, de hæret. lib. 6. refert & sequitur ibi Ancharanus & Dominicus in 2. column. & Ioan. de Ana. in cap. excommunicatus. §. qui autem, 2. column. in fine, eod. tit. quod est valde notandum ad propositum nostrum.

D*†G

9

10

In delictis quando debeat fieri benigna interpretatio.

Nona consideratio Felini.

8

†F

C*

§. IX. 1

Pertinacia non presumitur nisi probetur.

†H

2. Irum satis accommodatum. Ratio est † quia cum pertinacia sit qualitas facti, quæ perficit hæresim: quod est grauissimum delictum: oportet de illa constare vere, & non præsumptiue: quia in delictis probationes debent esse luce clariore, *vt dist. l. sciant cuncti cum concordantijs.* Probabitur autem pertinacia altero de modis prædictis.

S V M M Æ R E R V M.

1. Pertinacia an non tantum indicetur ex actu exteriori, sed etiam ex latenti perseverantia in errore contra fidem.
2. Mulier, rusticus, miles & alia persona an habeant excusationem prætextu ignorantie solum in his que publice dicunt, an vero etiam in his que clam & occulte.
3. An clandestinus an semper accipi debeat in deterriorem partem. & de hoc plura exempla n. sequenti.
4. Iudex an reddatur suspensus ex eo quod pars sibi laqueatur ad aures.

§. X. 1. **P**OSITO † adhuc, quod mihi dicatur, quod pertinacia non tantum iudicatur in exteriori actu, ita quod ille solus reputetur pertinax in errore, qui verbis aut scriptura monitus,

† I resistit, immo etiam videtur ille pertinax, † qui contra veritatem in Ecclesia prædicatam latenter diu persistit, vel vsque ad mortem perdurat:

Nota.

quia talis non videtur per ignorantiam, sed per obstinatam malitiam in tali errore tanto tempore perseuerasse: & ideo Ecclesia tales præsumit hæreticos: vt not. dixit Archiepiscopus Florentinus. 2. par. sum. dist. 12. cap. 5. §. 1. colum. antepen. Ad hoc respondendi potest, quod dato, quod ista doctrina vera sit (de cuius veritate multi dubitant) quantum ad casum nostrum, secum trahit solutionem: quoniam iste Rodericus non persistit in sua dubitatione diu, nec latenter, immo publice coram astantibus ista verba protulit, ex quo arguitur eius simplicitas & ignorantia, atque per consequens eius excusatio. ad hoc bene facit glo. not. in l. 1. c. de interd. matr. & in l. qui contra. C. de incest. nup. quæ dicit, † quod mulier, rusticus, miles, & alia persona, quæ excusantur propter ignorantiam iuris, habent excusationem in his, quæ publice dicunt, vel faciunt:

Nota de his
qua occulte
sunt.
Signa illam
textum.

2. Et secus si clam, & absconse, seu occulte. ad hoc valde commendat illam glof. Bald. & reputat singularem. de quo exclamatur Iean. de Ana. in cap. cum ex iniuncto, de heret. 2. col. ponderans ad hoc illum text. dum dicit: occulta conuenticula celebrari. vbi contra hæreticum ponderatur, quod occulte conuenticula celebraverit: ex quo inferitur, † quod aclus & clandestinus semper interpretatur in deterriorem partem.

4. Et hinc † est, quod si pars sibilat in aures iudicis, loquens sibi secreta; ex hoc redditur iudex suspectus: † vt notanter voluit Spec. tit. de postumibus, §. 7. versic. quid si ponens. refert & sequitur Abbas in cap. accedens, 2. 4. colum. vt lit. non confest. & istud dictum habetur in solemnī cultu apud doctores. Hinc est etiam, quod prohi-

bentur clandestina matrimonia, vt per totum tit. de clandestina despons. bene facit l. pupillus, ff. de auctor. tut. & l. cum ipse tutor, C. de contrahend. nup. vbi tutori permittitur emere rem pupilli pagam, non autem clam, propter fraudem præsumptam. de quo per Abb. in c. cum in iure de elect. 2. Hinc est, quod permittitur parti dare pecuniam iudici, vt iustam ferat sententiam, vel testis, vt verum dicat testimonium, si hoc faciat palam. secus si † clam, vt not. tenet Archidiaz. H. in cap. qui recte. 11. quasi. 3. de quo exclamatur Bald. in cap. fin. de appell. & Moderni in tractat. maleficiorum, in parte, fallario 10. col. in princ. faciunt not. per Bar. & alios in lege quem admodum, C. de agricol. & censu. libro vudesimo. & multa, quæ breuitatis causa omitto.

Vnde ad propositum iste Rodericus non clam, sed publice coram astantibus verba illa protulit, per quod arguitur eius ignorantia, & fatua simplicitas, vt dictum est supra. Adde prædictis bonum text. in l. fin. §. de ritu nup. ibi: si quidem palam fecerint, leuius, &c. allegat eam Abb. in c. de homine, de celebrat. Miss. inferens ex hoc ad religiosum, qui matrimonium contraxit, vt ibi per eum, facientem differentiam † inter eum, qui publice contraxit, & eum † K qui occulte. Idem dicit in cap. cum quidam. finalis colum. de iuriciuran. de quo memini in cap. per testis, de donatio. inter vir. & vxor. §. 13. ad med. versic. idem fuit de mente.

S V M M Æ R E R V M.

1. Probatio ex præsumpto errore & pertinacia, non inferit penam delicti ordinariam.
2. Intellectus cap. inter sollicitudines de purgation. canon.
3. Iusta causa est minuendi penam, cum proceditur ex præsumptionibus.
4. Quando est suspicio de falsitate testis, iudex debet temperare sententiam.
5. In iudicio etiam indubitur, an possit pena ordinaria imponi.
6. Cum constat de homicidio per solam confessionem rei dicentis se occidisse ad suam defensionem, si defensio non probetur, an sit pena ordinaria imponenda.
7. Cum proceditur ex pertinacia & errore præsumpto in causa fidei, an sit imponenda pena ordinaria.
8. Inquisitores hæretici a prauitatis benigniores & humaniores partem sequi debent, quæ late probatur.

Vltimè aliter dicere possum, si verbis daretur §. XI. audacia, salua tamen decisione, & determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ: quod etiam si præsumeretur inesse error & pertinacia in his verbis, sicut præsumitur error in mente vel intentione, adhuc isto casu non condemnabitur iste Rodericus vt hæreticus pertinax, quia † cum probatur ex præsumpto errore, & ex præsumpta pertinacia, non debet puniri pena ordinaria delictum immo temperanda est sententia: vt est casus valde singularis ad propositum in cap. asserre, de præsumpt. vbi licet Salomon ex præsumptionibus motus adiudicauit

Nota conf-
deratio in
hac mate-
ria.

cauerit vni molieri filium: non tamen voluit condemnare ad mortem aliam mulierem, quæ iustissime erat condemnanda, si legitime fuisset probatum contra eam, quod filium alterius surripuisset: vt l. i. c. ad legem Fla. de plag. secundum Innoc. in cap. quia verisimile, de presum. vbi tradit hanc doctrinam, quam velut singularem, & ab alio non traditam, commendauit dominus Car. in dicto cap. asserte. & ibi ant. Joan. de Inol. & Abb. & alij moderniores, Ant. in cap. quanto ad. tit. l. Abb. in cap. constitutus de testi. & in cap. si filieris, §. de adulterio col. penul. de indi. & in cap. 2. de cohabit. cle. & m. Pro qua doctrina videtur text. cum gloss. in capit. inter sollicitudines, de purga. cau. vbi si aliquis defectit in purgatione, præsumitur hæreticus: non tamen imponitur sibi pena ordinaria delicti, sed mitior: quia detraditur in monasterio. Licet aliqui velint violentiam facere illi litteræ, reducentes eam ad dispensationem. Quod mihi non placet. Ex illo t. textu & prædictis sumitur doctrina singularis, quod si vbi proceditur ex præsumptione, iusta causa minorandi t. penam. ad hoc Liquid ergo §. pena grauior, ff. de infamibus ita dicit Baldus in l. fin. c. de prob. ad finem.

¹ * Hinc est, t. quod quando non plene liquet de falsitate testis, sed suspicatur de eorum iudex debet temperare sententiam, quia procedit ex sola præsumptione. ita dicit Bald. in l. presbyteri, la. 1. penult. col. C. de episcop. & clericis. *

⁵ Hinc est etiam, t. quod licet reperiantur plura indicia contra aliquem, quæ sufficiant ad condemnationem, non imponitur pena ordinaria delicti, sed minor: vt not. tradit Gandinus in tract. malefic. in tit. de presum. & indi. in dub. quem refert & sequitur Pau. de Casti. in d. l. si. c. de probat. & latius in consil. 197 in 1. parte. vbi pulchre loquitur.

⁶ Ex his t. dicebat do. Abbas vnum mirabile verbum, & ad propositum satis accommodatum: quod si de homicidio nõ constat aliter, quam per confessionem rei, dicentis, Occidi Titium me defendendo t. & non probetur defensio: non ponitur pena mortis: quia in l. * tali pena inferenda, probationes debent esse luce clariiores: vt d. l. si de probat. & Lquis sententiam, C. de pen. ita not. dixit ille in c. auditis de prescrip. penult. col. vers. si. puro tamen. nec reperitur alibi hoc dictum, & apud practicos modernos est in solenni cultu, vt refert ibi do. Felinus 21. col. de quo etiam facit festum Alexand. in d. l. non solum, §. sed vt probari, ff. de noui oper. nunt. Ang. in tract. malefic. in parte de anno presenti. 7. col. si. & in parte, comparant dicti inquisiti, & partem confitentur, & partem negant. 4. col. Felin. in cap. cum venerabili, 4. col. in si. de except. & in cap. significasti 2. de homic. col. pen. de cuius veritate ipse in c. auditis, & Bart. Soci. in l. ne eadem ff. de except. rei. indi. merito dubitant, & multi alij moderni, quos referre non curo.

⁷ Concludo t. igitur ex prædictis, quod cum in casu nostro non constet aperte de errore mentis, intellige de errore hæresim inducente: bene tamen constet de errore simplici, propter quem peccauit (vt dixi post Thomam supra, §. 4. Palacios Rom.

quais Innoc. quem ibi retuli, contrarium sentiat: nisi dixeris saluando Innoc. in his, quæ non tenetur quis explicite scire, vt supra dictum est in dicto §. 4. nec de pertinacia) sed proceditur ex errore præsumpto, & pertinacia præsumpta, nullo modo potest imponi pena ordinaria delicti, imo aliqua leuis & salutaris penitentia: vt in superioribus dictum est. & tenent Matthæum & Cardin. in dist. elem. 1. de summa trin. §. per te 4. qu. & in cap. 2. ad fin. eod. tit. in antiquis, vbi dicunt, quod si aliquis per simpliciter dicat, anima in rationabilem non esse corporis humani formam, t. non est aliqua pena corporali puniendus: idem sentiunt alij doctores, quos supra retuli.

Et hanc t. opinionem tanquam benigniorem & humaniorem, debent sequi inquisitores iudices fidei, quia odia restringenda sunt, fauores ampliandi. vt regula, odia cum concordantijs de regul. iur. lib. 6. quia data diuersitate opinionum, humanior sequenda est, vt not. Hostiens. quem alij sequuntur in cap. si vero de cogn. spirit. not. etiam in cap. si. de translat. vbi text. in fin. dicit. In his vero in quibus ius non reperitur expresse, procedas æquitate seruata, semper in humaniorem partem declinando: secundum quod personas & causas, & tempora videris postulare. Hoc debent facere domini inquisitores, Deum imitantes, cuius diuinitatis natura clemens est, & pia, magisque ad indulgentiam, quam ad vindictam prona: quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, vt cap. quia diuinitas, de penit. dist. 11. Vnde si quis post lapsum peccatorum, ad veram penitentiam se conuerterit, cito a misericordia iudicis veniam impetabit, quia misericordia Domini plena est terra, vt traditur Sapientia 15. Adde bonum textum in cap. licet plerumque 45. dist. 1. & in cap. significasti de penit. & remiss. & quæ ibi scripti in meis recolletis circa finem.

Ad hanc enim misericordiam nos mouet Dominus dicens, Estote misericordes: ego enim misericors sum: vt habetur Luc. 6. cap. transumptiue in cap. estote de re iud. vera quidem iustitia compassionem habet, falsa vero dedignationem. Vnde sententia, quæ misericordiam verat, fugienda est: vt inquit Gregorius in moralibus lib. 19. parte 4. capit. 23. habetur in cap. vera iustitia 45. dist. 1. & in c. ponderet, in fi. 50. dist. melius enim est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem, seu inclementiam: quia vbi paternitas largius est, dispensator non debet esse tenax: nam si Deus benignus est, ad quid sacerdos eius austerius vult apparere: vt cap. allegat. 26. qu. si. Rectores ergo prouidi, & iusti iudices, ex sua infirmitate aliorum infirmæ pensantes, lapsos debent per mansuetudinem subleuare: vt cap. recedite 45. dist. 1. Propterea Christus ex magna pietatis dispensatione cadere Petrum permittit, vt ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma tolerare deberet, vt

† N

§ Opinio benignior est sequenda.

De clementia & pietate & misericordia.

sf cap.

cap. considerandum & cap. seq. 50. dist. Hanc ergo misericordiam pte oculis debent habere iudices, ipsamque sequi: alioquin iudicium sine misericordia erit eis, qui misericordiam non vult fieri delinquenti: vt habetur 2. quæst. 7. §. de his, ultra medium. Audiant quid dicat Melchisedes Papa, loquens iudicibus, vt habetur in cap. 1. super 2. quæst. 1. Primo, inquit, super omnia diligenter inquire, vt cum iustitia & charitate diffinitis, neminem condemnatis ante verum & iustum iudicium: nullum iudicetis suspicionis arbitrio: sed primum probate, & postea charitativam sententiam proferte: & quod vultis non vobis fieri, alteri facere nolite: & hoc debent facere præcipue iudices ecclesiastici, qui non ad punitionem & vindictam malorum, sed ad eorum correctionem & emendationem principaliter intendere debent, Christi saluatoris nostri imitantes exemplum, qui non venit animas perdere, sed saluare. Luc. 9. cap.

Pulchra
verba.

SVMME RERVM.

1. Quid agendum de eo, qui de duobus denunciatus alterum confitetur, alterum vero negat.
2. Testes singulares sunt, qui deponunt de diversis articulis, & an probent.
3. Per testes singulares & famam nemo debet de crimine hæresis condemnari.
4. Intellectus l. 2. C. de heret.
5. Crimen hæresis quanta ceteris est gravius, tanto requiritur grauius probatio.
6. Qui habet plures testes singulares contra se, non dicitur habere duos testes, & quare.

§. XII.
De eo, qui
super duobus denun-
ciatur, &
vnum con-
fietur, al-
terum negat

Restat modo respondere ad vnum, quod inquisitionis promotor dicere potest. Quod etsi prædicta vera sunt, quantum ad id, quod ipse Rodericus confessus fuit se dixisse, quod putabat duos fore deos: non tamen procedunt, quantum ad dubitationem virginittatis: quia negavit se dubitalle, & dubitationis verba protulisse. de quo tamen constat per duos testes: vt in themate quaestionis præmissum est, in qua quidem negatione perdurat, & per consequens per iudices fidei condemnandus est tanquam hæreticus, vt capit. ad abolendam, §. 1. respon. 1. & 2. cum ibi not. & cap. pen. eo sit. cum concordantur.

1 G Ad hoc t respondetur primo, quod non est verisimile, quod ex quo confessus fuit primum, non confiteretur etiam secundum, si verum fuisset. item non est verisimile, quod si dicta verba dubitationis virginittatis dixisset, testes qui ibi erant presentes, & deponunt de aliis verbis, non deponent etiam de istis: ex quo arguitur falsitas testium.

2 † O Alter & 2. dici potest, quod isti testes sunt singulares: † quia deponunt de diversis † articulis: vt apparet, & ex eorum depositione clare constat: nam sextus testis in ordine deponendi

iuratus & ratificatus 23. die Octob. anni 1500. dixit, quod iam erant octo anni, quibus audiuit eundem Rodericum dixisse, quod ex quo Deus habebat Patrem, quoniam virgo Maria parere potuit virginittate permanente. Secundum de positionem huius sunt iam nouem anni illi, quibus illa verba dicuntur prolata. Vltimus testis deposuit 21. die Maij, anni 91. & dicit, quod iam erant lapsi sex menses, quibus audierat eundem Rodericum dixisse verba similia prædictis. & ita non deponunt de eodem actu, & tempore, & per consequens sunt singulares, & non probant: vt aliàs late scripsi in alio proposito, allegatione 38. incip. in causa qua vertitur, vt expresse voluit Ioan. And. quem sequitur Dominicus in c. vt officium de heret. lib. 6. vbi dicit, † quod per testes singulares & famam, de tanto quis crimine condemnari non debet. idem Anton. in cap. cum oporteat, de accusa. Abb. col. 42. incip. ex multis agitatur in iudicio, & c. Salvetur in l. testium, C. de testibus. Et ista est communis opinio, quæ multis iuribus & rationibus fundari potest: quamuis aliqui paucissimi doctores contrariam sententiam tenere videantur, quorum motiui facilius responderi potest: præsertim † ad dictam l. 2. † C. de heret. dum dicit: quod leui argumento quis conuincitur de hæresi: nam illud debet intelligi, quo ad hoc, vt contra aliquem suspitum de crimine procedatur ad inquisitionem, vel purgationem, ita intelligit gloss. in cap. litteras, de presumpt. & Card. in clem. 1. de heret. vel intelligitur quo ad imponendam penitentiam. ita intelligit illam l. & dictum Innoc. in cap. sicut de simo. Ioan. de Imo. signa hoc in dicta clem. 1. prope si. non autem quo ad penam corporalem vel temporalem imponendam secundum eum, vel secundum doctores, in dict. cap. litteras. Illa lex debet intelligi de leui argumento: id est quod de facili potest probari, & cum hoc intellectu transit Abbas, post alios: quia quanto † grauius est hoc delictum, tanto grauior probatio requiritur in eo, secundum eum ibi. Idem tenent Matthews, Card. Ioan. de Imo. & alij, in dict. clem. 1. dicentes, quod probationes in hoc crimine, sicut in aliis delictis, debent fieri secundum iuris communis regulas, quæ habent, quod in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum: idem Oldradus consil. 210. in principio. incipit Regulari habet traditio. cum secundum eos hoc casu reperitur aliquid speciale in crimine hæresis: idem est in eo dicendum, quod in aliis omnibus, idem Anton. in cap. excommunicamus de heret. Ille autem † qui habet plures testes singulares, non dicitur habere duos testes: imo aliquando minus quam vnum: quia vbi dicimus singularitatem testium, non damus numerum. vt per Bald. in l. de quibus ff. de legi. in fin. & in dict. l. testium, C. de test. & in l. 2. C. de bonor. poss. secundum tab. & alij locis, signanter in l. in iurjurandi 2. col. C. de testib. vbi pulchre loquitur, & in rub. de controuersia inuestitura, lib. fenderum, m. * & quia vis huius

Quando
testes sin-
gulares
probant.

3

4 †

In crimine
hæresis, pro-
bationes
debeant esse
clares & clares

5

6

negotio

negotij non consistit in hoc articulo, aliter non exarmino: potuissim tamen ad saturitatem scribere, quia alia necessitas coegit temporibus retroactis latissime disserere.

à paritate, imo à majoritate rationis ita firmant doctores aliqui, vt refert Ioan. And. in addi. ad Spec. vbi supra.

SVMME RERV M.

SVMME RERV M.

1. An duo testes sufficiant ad condemnandum aliquem de heresi, & quales esse debeant.
2. Testes omni exceptione maiores qui dicantur.
3. Mulieres an sint testes legitimi in causa criminali.
4. Mulier an possit esse testis in testamento.

§. XIII. ET posito sine veritatis præiudicio, quod testes singulares in hoc crimine probent: dico, quòd istæ duæ mulieres non probant contra hunc Rodericum: quoniam **†** q. vt aliqui doctores tenent in *c. excommunicamus*, §. *adiciamus, de heret.* duo testes non sufficiunt ad condemnandum aliquem de hæresi. idem tenet Archid. in *c. vt officium, de heret. lib. 6. in ver. aliquorum.* quem aliqui sequuntur, cuius ratio est, quia vt supra dixi, quanto grauius est hoc crimen, tanto maiorem probationem exposcit: & dato, quod duo testes sufficiant ad condemnationem, oportet quòd sint integri, & omni exceptione maiores: quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores: vt *l. si autem cuncti, C. de proba. §. q. 6. c. Epiphanius.* Ad hoc gloss. not. in *cap. et si clericus, de indic. in ver. legitime probatione.* quæ dicit, puta per legitimos testes, & omni exceptione maiores, vt *2. quæst. 1. cap. in primis.*

† Dicuntur autem testes omni exceptione maiores, qui repelluntur non possunt aliqua exceptione: vt *c. licet de testib. ita dicit gloss. not. in ver. maiores, de consang. & affi.* de qua doctores faciunt festum. Ad idem bonus text. in *Lafsentem, in princip. ff. de pa. & lex regni 3. parti. tit. 1. §. 1. 12. & 7. parti. tit. 1. §. 26.* quæ pulchre disponunt circa probationem sciendam in casu criminali.

† R. 3. autem in causa criminali mulieres non sint testes legitimi: vt *cap. mulierem 23. quæ. 5. c. quoniam aliqua, de testib. & ibi gloss. & in c. forum, de ver. sig. Spec. tit. de test. §. 1. 35. col. ver. item quod est mulier. Hostien. in sum. cod. tit. §. quis possit esse testis.* Adde gloss. in *cap. super eo. & in c. in iuratu de testib. & in c. forum §. 1. de ver. sig. Flor. in l. ex co. ff. de test. Ioan. de Nicol. in l. qui testamento, §. mulier in fi. ff. de testam. & Modernos in tractatu maleficioſi in parte comparant dicti inquiri, & negant forum. Habemus legem regni, quæ hoc approbat, *Foro legum lib. 2. tit. 8. §. 1. quæ incipit: toda uirger.* ubi prohibetur mulieri testimonium dicere, nisi in certis casibus, inter quos iste non reperitur. quod approbat *stylus Curie L. 96. quæ incipit: sobre la ley.* Et videtur hoc factis rationabile: nam si mulier non potest esse testis in testamento: vt traditur in præalleg. iuribus; multo fortius non admittetur in causis criminalibus, ubi maior difficultas, maiusque periculum vetitur,*

Palacios Ruy.

1. Mulieres qualiter dicantur admitti ad testimonium de iure canonico.
2. Regulariter quando dicantur mulieres admitti ad testimonium, & in quibus delictis id faciat.

NON obstat, si dicatur: quòd cum in hoc casu procedatur per viam denuntiationis, & inquisitionis, mulieres & de iure canonico admittuntur: vt dicto *cap. quoniam de test. vbi* hoc tenent doctores, & in locis præalleg. quia **†** ad hoc dicendum quod admittuntur, quòd ad præsumptionem non quòd ad probationem secundum Henri. post alios, in dicto *c. quoniam in 1. distinctione*, vel aliter secundum eum: Illud quòd dicitur, quòd mulieres admittuntur in causa inquisitionis, procedit regulariter, fallit in criminibus homicidij, & simoniz, & aliis, quæ post peractam penitentiam impediunt executionem ordinis, & retentionem beneficii iam adepti, quæ enumerantur per Bernardum, & plenius per Hostien. in *cap. nisi cum pridem, §. propter conscientiam, de renun.* in quibus criminibus licet procedatur per viam inquisitionis, seu denuntiationis, est tamen sicut in accusationis iudicio procedendum, vt plene legitur & notatur in *c. inquisitionis, de accus.* ista sunt verba Henri. vbi supra. Cum autem hoc casu procedatur super grauiori delicto, illis ibi exceptuatis; merito in eo mulieres non sunt admittendæ ad probationem faciendam, sed solum ad præsumptionem.

SVMME RERV M.

1. Qualiter sit intelligendum illud: in criminibus exceptis admitti testes inhabiles.
2. Quales testes admittantur in criminibus exceptis.
3. Personæ prohibitiæ admitti ad testificandum in crimine hæresis, qualem probationem faciant.
4. Duo testes inhabiles admitti ad testificandum in criminibus exceptis non faciunt plenam probationem.
5. Intellectus *cap. in fidei fauorem, de heret. lib. 6. & in idem sub titulo indicio.*
6. Qualis fuerit intentio Papa in *cap. in fidei fauorem de heret. lib. 6.*
7. Doctrina Hostiensis declarata afferentis in crimine hæresis non sufficere duos testes,

NON obstat, si dicatur, quòd in criminibus exceptis, vt est crimen simoniz, hæresis, lætæ maiestatis: vt dicit *glo. in cap. cum P. Mancinella, de accus. glo. 1. 2. q. 7. in sum.* admittuntur mulieres, & aliæ personæ prohibitiæ, & testes aliis inhabiles, vt pote Iudæi: vt *capit. contra Christianos, de heret. lib. 6.* & alij infideles: quia illi soli repelluntur à testimonio contra fideles: vt *c. pa-*

Si 1

gost

Gemi. 2. quæst. 7. & c. Iudæi. & cap. Iuxta universis de testi.
de quorum numero heretici non existunt. item
quia non apparet ratio specialitatis inter infi-
deles, & Iudæos, &c. Admittuntur & excom-
municati, participes, & socij criminis in testi-
monio: vt *cap. in fidei favore, de heret. lib. 6.* item
serui contra dominos: vt l. si. C. ad l. Iul. mai. Ad-
mittuntur etiam perituri: vt *c. accusatus §. Iuxta, de*
heret. lib. 6. fortius ergo admitti debent mulie-
res, præsertim bonæ famæ & opinionis.

- † 5 Ad hoc respondetur, † / quod licet in crimi-
ne hæresis † admittantur personæ alijs prohibi-
tæ: vt in præallegatis iuribus: admittuntur ad
præsumptionem, vel aliqualem probationem
† 4 faciendâ non † tamen vt duo ex his plene pro-
bent: vt aperte colligitur ex præallegatis iuri-
bus, signanter † ex text. in dicto *cap. in fidei favore.*
† 5 vbi dicitur, quod excommunicati, participes, &
socij criminis, admittuntur ad testimonium, in
favorem fidei, præsertim in defectum aliarum
probationum contra hæreticos, credentes, &c.
si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero
testium, aut personarum tam deponentium,
quàm eorum, cõtra quos deponitur, qualitate,
ac alij circumstantijs, sic testificantes, falsa non
dicere præsumantur. Pondero text. illum. in-
quantum dicit, Ex numero testium. quasi dicat
ex multitudine testium. Nec dicas, quod appel-
latione numeri veniunt duo testes, & illi suffi-
ciunt, l. vbi numerus. ff. de testib. & regula, pluralis
locutus de regul. iur. cum concordantibus: quoniam di-
co, quod illa verba non patiuntur illum intel-
lectum, imò verus sensus & intellectus illorum
verborum est, quod si plures excommunicati,
quàm duo, vel participes vel socij criminis, de-
ponunt contra aliquem de hæresi: dum tamen
ex aliquibus coniecturis non præsumantur falsa
dicere, isti tales sufficiant ad condemnationem.
sic intelligit illum textum *Franciscus de Aretio in*
capit. final. in fine de testi. fuit † enim mens Papæ,
quod prædicti, quamvis inhabiles ad testifican-
dum, admittantur ad testimonium: non tamen
dixit, quod duo ex illis sufficiant ad condemna-
tionem: & propterea dixit: Et ex numero tes-
tium. Et ex hoc dicebat *Franciscus Aretius vbi*
supra, posse dici, quod in testibus criminosis, vel
infamibus, etiam concurrentibus coniecturis
verisimilibus, & sic dicit debere intelligi do-
ctrinam † Hostiensis, quam refert *Archid. & Ioan.*
† 7 *Andre. in dicto capitulo vt officium, de heret. lib. 6.*
dum dixit, quod in causa hæresis non sufficiunt
duo testes. nam quando testes essent criminosi,
vel infames, illud dictum satis probatur in
d. c. in fidei favore. Idem, quando essent alij
testes, alijs à iure prohibiti: vt in casu nostro
in mulieribus. Ita arbitror iuris esse, ego
Ioannes Lupi de Palatis Rubcis, Decreto-
rum Doctor, salua decisione sacrosanctæ
matris Ecclesiæ, ac cuiuslibet rectius senti-
entis.

ADDITIONES.

† Adde *Ias. in l. vi. vim. col. 2. ff. de iust. & iur.* & A*
plenius per *Hippolyt. in singul. 187. incip. confessio.*
& vide *Socin. in l. 1. ff. de vul. & pup.*

† Adde *Ias. in l. vi. vim. ff. de iust. & iur.* B*
† Adde not. per *Hippolyt. in rub. C. de prob. col. C**
75. vbi hæc & similia describit.

† Adde notanda per *Hippolyt. vbi supra.* D*
† Adde *Hippolyt. in rub. ff. ad l. Cer. de fidei. vbi E**
alia sex similia scribit.

† Adde *Lanfran. de Oria. in repe. c. quoniam contra F**
in verbo, recusationes, de proba. Felin. in c. porro, de sent.
excommuni. qui referunt & probant hanc cõclu.

† Adde notata per *Hippolyt. in rub. ff. de fidei. col. G**
pe. plura etiã cumulat *Fely. in c. cum ex in iuncto.*
de here. in princip. in c. porro, de senten. excommuni.

† Adde *Hippolyt. in rub. ff. de fidei. vbi hoc & alia H**
plura describit.

† Adde *Abba. in c. accedens. col. 2. de accu. Ias. in l. 1. col. 5. ver. adde. ff. si cert. per. vbi per hoc du-*
bitat de quadam doctrina Barto. quæ quotidie
allegatur, vide Ias. in l. vi. vim. ff. de iust. & iur.
col. 3. in si. pro qua etiam conclu. precor videas
Hippol. in repe. rub. C. de proba. col. 75. per totam, &
eundem in l. repe. ff. de quæstio. col. 6. in fin. & seq.

† Adde *Hippolyt. in repe. rubri. C. de proba. vers. K**
pro quo dist. co. 50. & vide per totam col. in mate-
rial. vide eundem in l. repe. col. 7. ff. de quæstio.

† Adde *Ias. in l. vi. vim. ff. de iust. & iur. col. 3. ad si. L**
Hippolyt. in l. repe. col. 8. in princ. ff. de quæstio.

† Adde *Hippolyt. in repe. rubri. C. de proba. col. 63. M**
ver. item etiam.

IOAN. BERNARD.

† In materia hæresis. } Omnes fermè quæ- A
stiones, quas ista allegatione prosequitur au-
thor, sunt obuiæ, ac inuenta faciles, non so-
lùm apud doctores classicos, qui in locis ordi-
narijs de materia hæresis scribunt, verum etiam
in eiusdem hæresis varijs tractatibus, & opuscu-
lis: authores quorum Hispanæ, exteræque na-
tionis sunt non pauci, *Paulus Grilland de heretis.*
Iudovic. Carcerius, de eodem & Brunus, & Arelatan.
Ottam in dialogo: tremens adversus hæreses. Habes
etiam summistas de eadem re abundè scriben-
tes, & ex nostris optima, præque opera *Alphon. à*
Castro adversus hæreses, atque eiusdem aliud de iusta
hereticorum punitione, & *Gaudis. de Villadiego.*
Extat etiam aliud opusculum, atque rursus ele-
gantissimum aliud *Jacobi Septimacens.* qui tam ad
proxim, quàm ad piecitem animarum vititer
scripsit. Habesque aliqua per *Didac. Perez. in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinaz.* à quibus abundè multa tra-
duntur super articulis, quos hic prosequitur au-
thor, quorum loca hic parum necessario indi-
care vitium fuit, vt iussit propter impedimenta
quædam domestica excusandus sim à labore
parum frugi. Vnum tamen, aut alterum inferius
attingam, quia rarò inter nostros scripta sunt, &
in praxi frequentia, & notabilia, & ab istorum
qui de hæresi scribunt tractatibus aliena.

¶ Si

B ¶ Si quis per lubricam linguam. Hoc idem accidit in blasphemis, puniuntur tamen qui furore, vel iracundia hæc peccata incurunt, nisi omnino à mente alieni sint, puta ebrii aut infani. Circa quæ vide *Cœnar. in c. quamvis pactum parte 1. §. 7. num. 10. & 12. Simancas de heret. c. 8. Auciendi. parte 2. c. 5. num. 12. Duenas regul. 19. 2. fallent. 5. Gaudis. Villadiego in tractat. contra heret. cap. 1.*

C ¶ Eius confessio potest diuidi. Ista est questio gravis & ardua & in praxi vtilis, & contingibilis inter eos maxime viros, qui iactantur liti verum in confutendo præponunt. Circa quam vide ex nostris Bernard. Diaz in regul. 122. in suis fallent. & in vtramque huius questionis partem, pluribus allegatis quam mihi dū propro liceat referre, lege Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. & præter tam multa quæ vir ille doctus scribit, vide quæ mox dicam inferius circa diuisionem confessionis tam in ciuilibus quam in criminalibus.

D ¶ Actus clandestinus semper interpretatur in deteriore partem. Vide Hippolyt. in rubric. de ficiariis, & Tiracquel in præfatione de retract. conuentionali. num. 13. Vbi plures referuntur, quando vero quid dicatur clam fieri, vide Cœsarum in suis singul. vers. occulte.

E ¶ Tutori permittitur emere rem pupilli palam. Vide quæ dixi suprà, in rubric. §. 9. num. 11. & quia hodie iure regni est cõtra hoc statutum, vide tex. quem habes, in l. fin. tit. 11. lib. 5. in volumine noua. & laxissime scribentem circa ista, vide Duenas regul. 31. per tot.

F ¶ Vbi proceditur ex præsumptione est iusta causa minorandi penam. Vide Boerium de decisione 164. Hippolyt. in rubric. de probat. num. 260. Thomam Grammat. de decisione 42. Anton. Gomez de probat. delictorum nu. 25. Placem de delictis c. 4. num. 3. Grægor. gloss. final. per tex. ibi in l. 4. tit. 8. part. 7. & Matosio in dialog. relatoris, 3. parte c. 30. num. 5. & Simancas de heret. c. 49. num. 15.

G ¶ Non est verisimile. Nilul sanè notabilis scriptum est à nostratibus, qui de diuidenda confessione loquuntur, quam hoc, quod à paucis tactum reperio, & à nostro auctore hic sententiam tactum est, confessionem, scilicet eius, qui nullis, aut paucis probationibus aduersus se inspectis, respondet, indiuiduum esse, quia licet alius siue in criminalibus, siue in ciuilibus, confessio diuidua sit, ex traditis per nostros, quos suprà citavi, versic. confessio potest diuidi. tamen qui nulla probatione conuictus, quasi sponte fateatur humano iudici, nullo iure perituri censeri potest in eo confessionis articulo, qui reo fauet, cum si perituri esse deliberauisset, Dei & sui ipsius, semel oblitus totum quod nocet simpliciter negare posuisset. Circa hoc ipsam vide auctorem suprà §. 8. & Mimicæ. parte 1. de successio. progres. lib. 3. §. 23. num. 23. vers. & nota quod, & Lasei in l. manifeste num. 7. de iur. iur. aud. ex quo profecto & notabilia & vtilia sequuntur plura, quam in quibus mihi liceat modo morari, propterea vel aliò remittenda, aut omnino omittenda. Sicut enim id gloriæ mihi non

datur, vt totum quod in me est cuiusquam interterit habere, ita vereor id polliceri, cuius ex tempore pendeat euentus, ac Deum Opt. Max. verè & ex animo precor & oro, vt mea, omnique mortalium vota dirigat, acque virtutis gratuita sua bonitate repleat, in melius subinde prouecta, quibus aliqua tanto benefactori, ac vnico redemptori Christo Iesu reddere munuscula possimus cui summo duci & omnium datori, multis gratiarum millibus actis, plures habere semper opto, pro huius operis tunc, quod minima mea operula subinde claudicante, ipso fauente numine, & quid quid est boni præstante, confectum est. Vale lector.

D. IOAN. BARAHONA.

¶ Vide Simancas in Enchiridio violata religionis † A titul. 27. de interrogationibus.

¶ Arij hæresis qualis, vide Nicæborum Calli. † B flum lib. 8. historia Ecclesiastica c. 6. 7. 8. & 24.

¶ Vt quis vere & proprie dicatur hæreticus, † C quot & qualia requirantur docent Nicolau. Emericus in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 32. Turrescremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 13. Albertinum tracta. de agnos. assert. quest. 2. & Conradus Brunnus lib. 1. de heret. cap. 2.

¶ Id habet Hieronymus super Osee, refert Mæ. † D gister lib. 4. sen. dist. 13. §. vlt. & B. Thom. 3. part. quest. 16. art. 8.

¶ De hoc articulo vide Alfonso Castrium l. 2. † E de iusta heret. punis c. 18. & Ioannem Boian tracta. de heret. par. 1. nu. 140. & multis seqq.

¶ Vide Simancas cath. inquit. tit. 30. de heresi. † F num. 15. & omnino Alfonso Castrium, lib. 1. de iusta heret. punis c. 1.

¶ De pertinacia in causa hæresis vide citatos † G supra in principio §. 2.

¶ Vide Emericum in Directorio Inquisitorum † H par. 2. quest. 3.

¶ A quo debeat fieri admonitio ad hoc vt † I siquis ei non pareat, hæreticus censeatur, præter citatos hic ab auctore, vide Arelatanum tracta. de heret. notab. 19. & Simancas cathol. inquit. tit. 48. de pertinacibus num. 19. & 20.

¶ An in crimine hæresis locum habeat fra. † K terna correctio vide Melchiorrem Canum lib. 12. de locis theologicis ca. 9. & Alfonso Castrium lib. 2. cap. 25. de iusta heret. punis. & Simancas in cathol. inquit. tit. 19. de denunciatione.

¶ Qualiter agendum sit cum hæreticis per. † L tinacibus priusquam tradantur curiæ, luculenter ostendit Nicolau. Emericus in Directorio inquisitorum par. 3. in 10. modo terminandi processum fidei, adde Zanichinum tracta. de heret. c. 16. n. 5. & Simancas cathol. inquit. tit. 48. de pertinacibus num. 32.

¶ Hoc verum, nisi sit relapsus: tunc enim † M quauis paratus sit corrigi, curiæ seculari est tradendus, c. super eo de heret. lib. 6. sed non loquitur auctor de his hoc loco, vt series disputationis indicat.

¶ Vide citatos supra in §. 3. vers. Si ergo in. † N quilitores.

Sf j

¶ Hæc

Palacios Ruy.

- †O **Hæc** sententia Innocentij communiter est recepta à canonistis & Theologis, de qua præter citatos hic ab auctore vide *Zanchinum tract. de hæret. cap. 2.* Albertinum *tract. de agnos. assert. quest. 36. num. 6.* & illos quos retuli super *Directorio par. 1. q. 7.*
- †P **De hoc dubio** quid tenendum sit, consule omnino theologos, & in primis B. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & 6. quem etiã paulo post citat hic auctor.
- †Q **Idem** dicit B. Thomas par. 1. q. 33. art. 4. vnde etiã hæc maiorem lucem accipiet.
- †R **Vide** Melchiorum *Canon lib. 12. de locis theolog. cap. 9.* & Alfonso *Castrium lib. 1. de infla. heret. punt. 1. ex quibus intelliges veram nominis etymologiam.*
- †S **Vide** Hostiensium in *summa titul. de heret. §. Qualiter deprehendatur, circa finem*, ex quo multum hic locus illustrabitur.
- †T **Vide** Goudalsium *tract. de heret. quest. 1. n. 7.* Zanchinum *tract. de heret. cap. 7. num. 9.* Albertinum *tract. de agnos. assert. q. 3. num. 10.* & Simancam *cathe. inquit. tit. 17. de defensionibus reorum.*
- †V **De intellectu** cap. 1. extra. de heret. præter citatos hoc loco ab auctore, vide Melchiorum *Canon lib. 12. de locis theolog. cap. 9. vers. iam quod caput illud.*
- †X **De actibus fidei**, videlicet, credere Deo, credere Deum, & credere in Deum, vide B. Thomam 2. 2. q. 2. art. 2.
- †Y **Huc** spectant tradita per Emericum in *Directorio inquis. par. 1. q. 7. & 12.*
- †Z **Ignorantia** circa ea quæ sunt fidei quòtuplex sit, & an & quando excuset, vide quæ copiose dixi super *Directorio inquis. par. 1. in quest. 7.*
- †A **Vide** Arelatanum *tract. de heret. notab. 2.* & Simancam *cathe. inquit. tit. de confes. num. 2.*
- †B **Adde** Iasonem in *1. vi rim. ff. de inquit. & iure. plenius per Hippolytum singul. 187. incip. confesio.* vide etiã Sacrum in *l. 1. ff. de vulg. & pupil. & plenissime, per Antonium Gomezium to. 3. variar. resol. cap. 3. num. 26. & seq.*
- †C **Vide** Alberti *tract. de agnos. assert. q. 23. num. 59. & q. 25. num. 14.*
- †D **Vide** quos citavi supra §. 4. circa finem super verbo: per lubricum linguæ.
- †E **Ervide** Iasonem in *l. vi rim. ff. de inquit. & iure.*
- †F **De hac regula** in crimine hæresis vide Albertinum *tract. de agnos. assert. q. 8. num. 11. & q. 29. nu.*
19. & q. 34. n. 48. & late Ioannem Roiam *tract. de heret. par. 1. num. 198.* & multa sequentibus.
- †G **Vide** notat per Hippolytum Marfilium in *†G Endri. Cate. probation.*
- †H **De pertinacia**, & quot modis probetur, vide Turresmattam in *summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 16.* & Albertinum *tract. de agnos. assert. q. 2. & 3. & 50.*
- †I **Vide** Melchiorum *Canon lib. 12. cap. 9. de locis theolog. & 10.*
- †K **De hac differentia** quid sit sentiendum, vide Simancam *cathe. inquit. tit. 40. de matrimonio num. 8. & seq.*
- †L **De hoc articulo** vide plenissime Andream Tiraguelum *tract. de panu temperan. aut remittend. causa 27.*
- †M **Præter citatos** hic ab auctore vide Iasonem in *l. vi rim. ff. de inquit. & iure* & Antonium Gomezium tom. 3. variar. resolut. cap. 3. de homicidio. num. 26. & seq. vbi plene.
- †N **Et tamen** hæreticum est asserere animam rationalem non esse corporis humani formam, vide Consilium Lateran. sub Leone X. sess. 8. in rescripto incip. *Apostolici regimini.*
- †O **Vide** B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. argument. & de hoc dubio plenissime differuit lib. 3. comment. in *Directorio inquisitorium supra q. 72.* doctrina vero auctoris hoc loco tutissima est, & iudicio nostro, vera.
- †P **De intellectu** l. 2. C. de heret. plene agit Ambrosius de Vignate *supra in tract. de heret. num. 175.* vbi dixi.
- †Q **Testes** qui alias repelluntur admittuntur in crimine hæresis & quot testes sunt necessarii, vide Nicolaum Emericum in *Directorio inquisitionum par. 3. q. 71. & 72.*
- †R **An in causis** criminalibus mulieres sint testes legitimi, vide Tiraguelum in *novam legem connubialem*, num. 61. & 62. & Iulium Clarum in *pract. crim. §. fi. q. 24.*
- †S **Doctrina** auctoris hoc loco tutissima est, & vera, & optime interpretatur c. in fidei favorem, de heret. lib. 6. de cuius multiplici intellectu, vide Ioannem Roiam in *singularibus fidei singul. 189.* adde quæ dixi super *Directorio inquis. par. 3. q. 64.*

FRANCISCUS PEÑA.

NOMINA

N O M I N A AVTHORVM QUI TAM IN HOC

Opere, quam in additionibus Ioan. Bernardi Diaz de Luco, & Doctoris Ioannis Barahonæ citantur ordine alphabetico, & qui ex nostris scribunt, hoc signo * notantur.

A.	B	
A Bbas Siculus Panormitanus	Baldus de Vbaldis	Concilium Basileense
Accursius	Baldus Nouellus	Concilium Nicenum
Egidius Bosius	Baldus de Bartolinis	Conanus
Egidius Bellamera	* Baptista de Villalobos	Conradus Brunus
Egidius Romanus	Baptista de sancto Blasio	D
Aymon Craucta	Baptista Cacialupus	Decanus Sogotenis
* F. Alphonsus de Castro	F. Baptista in summa Rosella	Deuteronomium
Albericus de Rosate	Bartolus à Saxoferrato	* Didacus Couarruias de Leyua
Albaronus	Bartholomæus de Capua	* Didacus del Castillo
Albertus Brunus	Bartholomæus Socinus Senior.	* Didacus de Segura
Albericus Papiensis	Bartholomæus Socinus Junior.	* Didacus Perez
Albertus Magnus	Bartholomæus Capolla	Dynus Muxellanus
Alexander de Ales	Bartholomæus de Bellézzinis	Dionysius de Perusio
Alexander Tartagnus	Bartholomæus Salycetus	Dominicus Cardinalis
Alexander ab Alexandro	Bartholomæus Veronenis	* F. Dominicus de Soto
Alexander de Ariosius	Bartholomæus Chassanæus	E
Aloisius Albertus	Benedictus de Plumbino	Ecclesiasticus
S. Ambrosius	Benvenutus Stracha Anconitanus	* Emanuel Acosta
Angelus de Aretio	S. Bernardus abbas	Exodus
Angelus de Perusio	S. Bernardinus	Ezechiel propheta
Angelus de Clauasio	Bernardus de Bisnero	F
Angelus de Gambalionibus	* Bernardus Diaz de Luco	Fabianus de Giochis
Andreas Tiraquellus	Berengarius Ferdinandez	Fabianus de Monte
Andreas de Ilermia	S. Bonauentura	Fanucius de Fanucius
Andreas Alciatus	Boncompagnus	Fanus
Andreas Siculus	Boetius Senerinus	Federicus episcopus Palaen-
Andreas de Barulo	Bonifacius de Vitalinis	sinus
S. Anselmus	Brunellus	Federicus de Senis
* Antonius de Burgos	Brunus Arelarensis	Felinus Sandeus
Antonius de Butrio	Bulgarinus	* Ferdinandus de Loazes
* Antonius Gomez	Butidanus	Firmanus
* Antonius de Meneses	* Burgos de Paz	Florianus de Sancto Blasio
Antonius Corsetus	C	Florianus de Sancto Petro
S. Antoninus archiepiscopus Florentin.	Camillus Visitarinus	Forus legum regni
Antonius Petrucius	Capicius	* Foro juzgo
Antonius Martinus	Cardinalis Salinonenis	* Forus de Sepulueda
Antonius Bauerius	Carolus Ruinus	Franciscus Balbus
Antonius Rosellus	Carolus Molinæus	Franciscus de Ripa
Apollonius	Catholicon	* Franciscus Auiles
Apocalypsis	Cato	Franciscus de Aretio
Archidiaconus	Castellanus Corta	Franciscus Brunus
Aristoteles	Cesar Lambertinus	Franciscus de Curte
Arnoldus Albertinus	Christophorus Porcius	Franciscus Cremonis
Arnoldus Ferronius	Christophorus de Nicellis	Franciscus Marcus
* Arias Pinellus	Chancellinus	* Franciscus de Malparrida
Argentinus de Forliuio	* Chronica episcopi Palentini	Franciscus Mayronius
* Auendañus	Claudius Mamecinus	Franciscus de Platea
Auicenna	Clementinam liber	Franciscus Barbatus
S. Augustinus	Collegarius	Franciscus de Pisis
Augustinus de Ancona	* Compellanus	Franciscus Pauinus
Augustinus Beroius	Concilium Tridentinum	* Franciscus Sarmiento
Azo		Franciscus Turanus
		Franciscus Viuius

- Franciscinus Curtius
G
Gabriel Biel
* Gabriel de Monteroso
* Gabriel Saraina
* Gabriel Quemada
Gandinus
* Gaspar de Bacca
Gaspar Calderinus
Genesius
Genzellinus
Georgius Natta
Gerardus Mazolius
Glossa peregrina
S. Gregorius
* Gregorius Lopez
Gregorius de Arimino
* Gundissalvus de Villadiego
Guido de Suzaris
Guido Papa
Guillelmus de Monte
Guillelmus de Cuno
Guillelmus Benedictus
Guillelmus Durandus
Guillelmus Ocham
H
Henricus Boic
Henricus Bouerus
Henricus Herpius
S. Hieronymus
Hieronymus Cagnolus
Hieronymus Gratus
Hieronymus Burigellus
S. Hilarius
Hippolytus de Marsiliis
Hippolytus Riminaldis
Hostiensis
Hugo Donellus
Hugo Cardinalis
I
Iacobus apostolus
Iacobus de Arena
Iacobus de Albarotis
Iacobus Butrigarius
Iacobus de Bellouisa
Iacobus de Arena
* Iacobus Simancas
* Iacobus de Villalpando
* Iacobus de Vilescula
Iacobus Valensis
Iacobus Zochus
Iacobinus de sancto Georgio
Isaon Maynus
Innocentius
Ioannes de Anania
Ioannes Annibal
Ioannes de Armonio
Ioannes Bermondus
Ioannes Bocarius
Ioannes Brunellus
Ioannes Camperius
Ioannes Crotus
S. Ioannes Chrysostomus
Ioannes le Cizier
Io. Dominicus Cardinalis
Ioannes Faber
Ioannes Gerson
* Ioannes Gutierrez
Ioannes de Imola
Ioannes de Lignano
* Ioannes Lupus de Palacios
Ruuios in tract. Insularum.
idem in ll. Tauri
idem in tractatu regni Na-
uarre
* Ioannes Lupus Segobienfis
Ioannes Monachus
Ioannes Maior
Ioannes de Neutranis
Ioannes Neapolitanus
* Ioannes Oroscius
Ioannes de Platça
Ioannes Sargetus
Ioannes de Sancto Georgio
Ioannes de Trigon
Ioannes Iacobus à Canibus
Iosephus Iudeus
S. Irenæus
Iulius Clarus Alexandrinus
Iunius Iuuenalis
L
Lancelotus Decius
Lancelotus de Galialupis
Lancelotus Politus
Lanfrancus de Oriano
Lapus
Laudimes
* Laurentius de Palacios
Laurentius de Rodolfis
* Leges regni Hispanie
Lenticius
Liber Regum
Liber Machabæorum
Lucas de Penna
* Lucas episcopus Tudenfis
Ludouicus Carreus
* Ludouicus Burgenfis
* Ludouicus Gomescius
* Ludouicus Lusitanus
* Ludouicus Molina
Ludouicus Rogerius
Ludouicus de Sardia
M
Magister Iram
Magister Sententiarum
S. Marcus euangelista
Marcus Tullius Cicero
Marcus Mantua
Marianus Socinus
* Martinus ab Azpilcueta Na-
uarrus
Martinus de Fano
Martinus Laudensis
S. Mathæus euangelista
Matthæus de Afflictis
Matthæus Matheulanus
* Matienço
Mauricius
* Melchior Pelaez à Merce
* Messias
* Michael de Cifuentes
Monaldus
Monralius
N
Nicolaus Boerius
Nicolaus Euerardus
Nicolaus de Lyra
Nicolaus de Marthæis
Nicolaus de Maelia
Nicolaus de Macha
Nicolaus de Nijlfa
Nicolaus de Neapolitanis
Nicolaus de Vbaldis
* Nobiliarius Messæ
O
Odofredus
Oldradus
Oldendorpius
Ozigenes
* Otalora
Ouidius Naso
P
Paris de Puteo
S. Paulus apostolus
Paulus de Castro
Paulus de Liazaris
Paulus de Citadinis
Paulus de Montepico
Petrus de Ancharrano
Petrus de Biaxio
Petrus de Bellapertica
* Petrus Duernas
Petrus Follierius
Petrus de Ferrariis
Petrus Ferrarius de Petra
Sancta
Petrus Gerardus de Petra
Sancta
* Petrus de Medina
Petrus Mediolanensis
Petrus de Nobilibus
* Petrus de Oropefa
* Petrus de Plaça
* Petrus de Peralta
Petrus de Palude
Petrus Paulus Parisius
Petrus Philippus
Petrus Petulmus
Petrus de Rauenna
Petrus Rebutius
* Petrus Santerna
Petrus de Vbaldis
Philippus Corneus
Philippus Decius
Philippus Francus
Pius secundus Papa

S E Q V I T V R D I C T I O N A R I V M , I N Q V O

plerumque remissiuè promitti intelligas, nempe vt penes Doctores, qui singulis additionibus continentur, cuiusculunque conclusionis examen querendum sit, ea enim fuit authoris cura potissima, licèt quandoque rarissimas eiusdem annotationes inter textas reperias.

A.

ACTIOVM plurimum exercitium quo pacto fiat, eodem vel diuersis libellis, super text. in proemial. §. 4.

N Administrator, an condemnatur in expensis iniusta litis quam sequitur, in rubr. §. 66. num. 27. versic. idem in omni.

D Adulterio qui offenditur constante matrimonio, offenditur stupro in viduitate, in rub. §. 83. ad fin. versic. ex quo.

A Adulterio vxorū quo pacto vir lucretur dotem, in rub. §. 10. num. 1. versic. propter adulterium.

D Adulterium contra bannitum, an sit permissum, in rub. §. 78. num. 9. versic. adulterium tamen.

D Adulterium quare non licitum sicut furtum causa extrema necessitati ibid.

B Alienatio fideicommissi, quod à testatore prohibitum est alienari, quomodo renouetur in vita alienantis, vel post eius mortem, in rub. §. 14. num. 5. versic. quin existente casu.

C Aliturus aliquem, an satisfacit si domi sue alere velit, in rub. §. 64. num. 6. versic. debet intelligi.

B Alendi an sint filij mariti ex altero matrimonio ex fructibus dotis posita in sequestro ob inopiam mariti, super text. in proemial. §. 19. in princip. versic. sed etiam filij.

L Aliturus aliquem an liberetur, si faciat recipi in hospitali, cum qui alendus est. super text. in proemial. §. 23. n. 9. versic. sufficit.

B Alimenta que dantur miserationis causa, an debeantur secundū dignitatem, vel necessitatem vincendi, super text. 3. not. §. 24. num. 2. versic. dicenti quod alimenta.

II Alendi spiritum obligatio, an enescat, si filius detestatur, super text. 3. not. §. 23. num. 7. versic. verum etiam.

B Alimentorum appellatione, an contineatur que famulus necessaria sunt, in rubr. §. 63. num. 6. versic. appellatione alimentorum.

C Amor priuat deliberatione, in rubr. §. 23. numer. 6. versic. amor.

A Annuli donatio, quam sponsus facit sponsa cum benedicuntur, an valeat, in rubr. §. 4. num. 2.

B Appellari an possit à sententia favore mariti dotem petenti lata, & an pendente appellatione, ex fructibus dotis marito subueniendum sit. super text. in proemial. §. 15. num. 5. versic. & aduerte quod adeo.

C Apices iurū qui dicuntur, super text. in proemial. §. 34. n. 9. versic. apices autem.

B Armorum portandorum materia, super text. 2. not. §. 1. versic. licet statutum.

C Artificibus adificiorum quo pacto & tempore merces solvenda, super text. 6. not. §. 11. num. fin. versic. tamen adificatores domorum.

A Arrharum appellatio quid proprie significet iure Hispano, in rub. §. 2. num. 2. versic. proprie appellantur. & §. 12. num. 1. versic. secundum morem.

II Assertioni paterna de filij meritū quando ei donat, an credendum sit, in rubr. §. 50. n. 29. versic. assertioni, vel confessioni. & §. 81. versic. & non probentur merita. num. 18.

B Afferor parus legis in causa canonica potest recusari, idem si crassi ingenij sit in causa subtili in praefatione rubr. num. 4. versic. ex istis etiam.

II Assertio fraudulenta in contrahendo, quid assertui noccat, in rubr. §. 21. n. 11.

II Auiu paternum & maternum quo pacto succedunt nepoti relinquenti bona, qua sibi prouenerunt ex vtriusque aui radice, in rub. §. 39. nu. 10. versic. Bart. in l. quod citiu.

A Auiu an teneatur adoptare nepes, super text. 3. not. §. 26. num. 1. versic. an auiu teneatur.

B.

P Bona quorum diuisio prohibita est, an spectent ad maiorem natū, licet eorum primogenitura constituta non sit, in rubr. §. 69. ad fin. versic. tanquam maiori.

C Blasphemia delictum grauissimum, & an possit eiu accusatio prescribi, & an possit committi citra heresis labem aut peccatum mortale, in rub. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.

C Blasphemus an gaudeat immunitate ecclesie, d. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.

C.

A Canonillam an debeat scire leges & contra, & an inuisile conueniens sit, hislorice poetice, moraliumque facultatū peritia, in praefatione rubr. num. 2. versic. sicut enim.

G Cautela coniugibz vtilis, vt tempore quo nubunt, inuentarium faciant eorum que quilibet eorum fert ad matrimonium, in rub. §. 60. num. fin. versic. faciant inuentarium.

A Cautela dicenti filium sine consensu patris ne indotata maneat vxor, super text. 3. not. §. 6. num. 1. versic. cauti ergo.

Cautio quetplex, & quid contineat vbi eiu mentio fit

- fit à lege, vel ab homine, super text. in proemial. §. 1.
- C Causa finalis qua monit contrahentes, quantà sit
vbi, super text. §. 1. not. num. 10. vers. quia forte.
- D Claudeficere & occulte facta, semper in primis su-
mantur, in allegatione baref. §. 10. vers. alius clau-
desimus.
- G Cambium materia explicita, super text. 6. not. §.
9. num. 13. vers. quarto inferitur.
- G Confessio vltra presentiam cui fit, an requiratur
eiusdem acceptatione, super text. 4. not. num. 39.
vers. in confessione.
- C Confessio in criminalibus & civilibus sit ne diuisa,
in allegatione baref. §. 7. vers. confessio potest scindi,
& rursum §. 12. vers. versumile.
- D Citatio an requiratur sententia principis, super text.
in proemial. §. 3. 4. num. 11. vers. requiritur.
- M Clericus in patrimonialibus an consecratur laicus,
super text. 3. not. §. 23. num. 13. vers. in quibus cle-
ricus.
- N Clerici in sacris constituti, qui clam matrimonium
contrahit, pena, & an sit baref. suspectus, super
text. in proemial. §. 18. num. 26. vers. ex quo meo
iudicio.
- C Casus fornicatus an imputetur culpato, si eum eunt
culpa cessante non excusatur, super text. in pro-
emial. §. 21. num. 10. vers. pro ista decisione.
- A Citatio an debeat fieri ad instantiam partis, super
text. 1. not. in princip. num. 1. vers. an citatio de-
beat.
- B Citatio an potest parti per indicem committi, su-
per text. 1. not. in princip. num. 4. vers. sed etiam
parti.
- A Citatio falsa per commissionem iudicis, an pre-
sumatur precessisse petitio partis, qua non apparet.
super text. 1. not. §. 1. num. 1. vers. in dubio pre-
sumendum.
- B Citatio qua non apparet an presumatur precessisse,
super text. 1. not. §. 1. num. 1. vers. in dubio pre-
sumendum.
- N Clericus an possit filium alere & dotare de bonis
intuitu ecclesie quesitus, super text. 3. not. §. 23. num.
13. vers. sed etiam.
- E Clericus an possit dotare sorore de redditibus ecclesie,
3. not. §. 27. num. 4. vers. aliud notabilis.
- E Citari an debeant hi quos incidenter negotium tan-
git, in proemial. §. 27. num. 14. vers. vide Inno-
cent.
- B Clericus dicitur miles Dei, in rub. §. 39. num. 2. vers.
clericus dicitur, & §. 42. vers. clericus enim.
- C Clericus prepositus regimini alicuius ecclesie, effi-
citur civis illius loci, & ibi de domicilio, & incolatu
acquirendi ratione dignitatum, vel officiorum, qua
qui certo loco administrat, in rub. §. 39. num. 5. vers.
efficitur civis.
- I Clericus in patrimonialibus, an utatur iure laico-
rum, in rub. §. 39. num. 11. vers. clericus in patri-
monialibus.
- C Clericus an habeat pecuniam castrense, vel quasi, in
rub. §. 42. num. 6. vers. sic etiam clericus.
- D Clericus matrimonio contrahit, licet non consum-
mato, an princeps beneficii & vacent, in rub. §. 55.
num. 7. vers. nihilominus vacant.
- B Concessa per importunitatem à principe, vel ab in-
feriore an valcant, in rub. §. 81. num. 3. vers. ali-
qua contra ius.
- D Concubina clericorum an possint puniri per indi-
cem ecclesiasticum, in rub. §. 39. num. 7. vers.
concubina clericorum, & 3. not. §. 21. num. 13. ver-
si. quia sunt.
- G Concubina aliquid recipiendo, an peccet, in rub. §.
27. num. 7. vers. non peccatum.
- G Concubinario instructo, an possint fratres querelare
testamentum, super text. 3. not. §. 10. num. 10. vers.
ex his inferitur.
- G Concubinari quo pacto coercendi, & quo pacto &
quibus concurrentibus procedendum adversus eos,
super text. 3. not. §. 21. num. 11. vers. in primis
igitur.
- H Concubinari an ob id quod in delicto apprehensi sunt,
possint condemnari, super text. 3. not. §. 21. num. 12. vers.
nisi apprehendantur.
- I Concubina clericorum an sint de foro ecclesie, super
text. 3. not. §. 21. num. 13. vers. quia sunt.
- L Concubina clerici in minoribus beneficiis, an legi-
bus regni comprehendatur, super text. 3. not. §. 21. num.
20. vers. admitterem.
- M Concubina clerici si nupta sit, an possit deferri &
damnari, super text. 3. not. §. 21. num. 21. vers. contra
mulierem nuptam.
- A Coitus omnis an primo tempore equalis & indis-
ferens fuerit, in rubric. §. 37. num. 2. vers. om-
nis coitus.
- C Coitus cum meretricibus est damnatus, in rub. §. 40.
num. 12. vers. coitus cum meretricibus.
- I Coitus qui sunt prohibiti, & quibus pena imposita,
super text. 3. not. §. 21. num. 20. vers. admitterem.
- Confessio dotis recepta per maritum hereticum facta
an nocet fisco, in rub. §. 33.
- B Confessio mariti quod aliquid ab uxore receperit fa-
cta consistente matrimonio, an sit suspecta & sum-
mata, in rub. §. 51. num. 4. vers. est suspecta.
- B Confessio dotis recepta per sponsum de presenti ante
consummatum matrimonium facta, an presuma-
tur animus donandi, in rub. §. 55. num. 2. vers. etiam
quando esset.
- C Confessio dotis recepta an loco traditionis habeatur,
in rub. §. 76. num. 3. vers. idem dicat.
- A Confessio mariti de dote recepta an obstat uxori
quo minus eam petere possit à promissore, cum
de solutione reali non constet, super text. in pro-
emial. §. 30.
- B Confirmatio seu habitatio vbi non pendet à volun-
tate approbantis, an possit ab eodem impugnari sal-
tem per viam exceptionis, super text. in pro-
em. §. 11. num. 2. vers. vbi confirmatio.
- E Confirmatio bonis, cui applicabitur ius patronatus,
quem habebat condemnatus extra territorium con-
demnantis, in rub. §. 29. num. 7. vers. vbi est ius
patronatus.
- F Confirmatio hereditatis relicta per clericum filio
sacro, à laico tacite grantato, an fisco ecclesiastico,
vel seculari applicari debeat, in rub. §. 39. num. 9.
vers. applicabitur fisco imperi.
- K Confirmatio bonorum clerici cui applicetur, Episcopo
eius,

- eius, vel sum. Pont. in rubr. §. 39. num. 13. vers. de bonis clericorum.
- D Confiscatio boni vxoris heretica, quid iuris de sibi donari a conjugum viri, in rubr. §. 45. num. 17. vers. commissit crimen.
- D Comitatus, vel dignitas alia a principe procedens, an transmittatur ad heredem suum, sicut alia quecumque res, in rub. §. 50. num. 15. vers. ita transmitteret.
- F Consensus in contrahendis, an debeat ab utraque parte præstari simul concurrenti eodem tempore, in rub. §. 50. num. 20. vers. quia non requiritur.
- H Consensum, vel licentiam necessarium ad altum, si quis denegat ab eo petitam, an cogatur præstare, vel inde suppleat pro eo, in rub. §. 68. num. 30. ver. nam tunc cogitur, & in proemial. §. 27. num. 2. vers. vel saltem.
- E Constante matrimonio, arbitratu constitutio an valeat, in rubr. §. 24. num. 2. vers. etiam constante.
- B Constituti clausula, quando & quomodo operetur traditionem, & de ea re sat multa, in rub. §. 76. num. 2. vers. hoc enim clausula.
- D Constituti, vel precarii clausula an valeat, existente principali nullo, d. §. 76. num. 6. vers. sunt nulle.
- F Consectudo an domicilii vxoris, vel mariti, attendenda est in dotibus & alij accessorij matrimonij, in rub. §. 55. num. 12. vers. inspicendum. & rursus. §. 60. num. 5. vers. considerandum.
- H Consectudo Cordubensis circa lucra inter coniuges quesita, in rubr. §. 60. ad fi. vers. sicut Corduba.
- E Consectudo loquendi testatoris quomodo observanda, super tex. 6. notat. §. 7. num. 33. vers. secundum morem.
- A Consectudo prohibita per legem, an possit iterum introduci, super tex. 5. not. num. 1. vers. gloss. que ab omnibus.
- D Contractum vulgo dictum assicuratiuū, an sit licitum in utraque foro, super tex. 6. not. §. 9. num. 5. vers. primo inferitur.
- C Currens ad vicarium si cecidit, & cum equo percurrere accessit prius, an vincat præmij obtentione, super tex. in proemial. §. 16. num. 10. vers. an autem si currens.
- A Contractus natura & effectus nunquid mutet, licet eius nomen a partibus mutetur, in rub. §. 7. num. 2. vers. ex hoc dicebat Bald.
- B Consensus aliquid requisitus ad altum, si denegetur an contradictio habeatur pro consensu, in rub. §. 22. num. 9. vers. contradictio habeatur.
- B Consectudo an hic tantum qui eius introductioni consenserunt noceat, in rub. §. 21. num. 1. vers. iuribus singulorum.
- D Confessione illorum qui dicunt se coniuges an standum sit, in rub. §. 32. num. 5. vers. vi voluit gloss.
- C Consecta apponi an subintelligantur sibi omissa sunt, in rub. §. 6. num. 4. vers. de consuetu apponi.
- A Consectio doli animo compensandi facta, cuius effectus sit contra consistentem & eius creditores, in rub. §. 10.
- E Conferenda res, an sint in collatione admittenda quales tunc sunt, vel iuxta valorem, quem alio tempore habuerunt, in rub. §. 11. num. 3. vers. qualis sunt, & super tex. not. 6. §. 5. num. 11. vers. quantum valent.
- D Delicti grauitas arguitur ex qualitate pene, in rub. §. 78. num. 4. vers. ex qualitate.
- B Delictum adulterij quam graue sit, in rubr. §. 78. num. 2. vers. vxoris enim.
- D Debitore meū an propria auctoritate capere possim, ubi periculum est in mora iudicem aduocandi, super tex. 1. not. in princ. num. 14. vers. illi enim casibus.
- C Debitum mihi, vel quid meum est, an possim propria auctoritate capere, vel retinere, ubi iurij ordinae illud assequi nequeo, super tex. 1. not. in princ. num. 13. ver. gl. 1. C. mi autem gentium.
- A Doctor qui plures refert opiniones, an in dubio vltimam videatur probare, super tex. in proemial. §. 14. vers. in dubio videtur.
- H Doctor legem viginti quinque annis, an possit reliquo tempore legere per substitutum, in rub. §. 37. num. 22. vers. si doctor.
- B Defuncto an possit iniuria irrogari, in rubr. §. 83. num. 4. vers. defuncto potest.
- C Delinquens in ecclesia sub spe immunitatis, an ea gaudeat, super tex. in proemial. §. 10. num. 5. vers. qui delinquit.
- C Damnum quod ex lucro provenit, an reputetur damnum, super tex. 3. not. §. 21. num. 4. vers. gloss. singularis.
- I Diuisio omnium bonorum cuiuscunque generis, quo pacto fiat inter coniuges solute matrimonio, in rub. §. 62. num. 10. ver. ita dispenit.
- A Debita contracta constante matrimonio, an debeant per vtrumque coniugem solui, in rubr. §. 63. num. 1. vers. nam omne.
- C Dominum cause videns eam litigari suo nomine, an sibi preiudicet non contraducendo, in rub. §. 68. num. 24. vers. quod voluit.
- A Dollori asserenti consuetudinem, cui tantum loci fides danda ubi versatum est, in rubr. §. 21. num. 1. vers. intelligi.
- K Dominum recipiens equum deterioratum a conductore sine aliqua preestimatione, an sibi noceat, in rub. §. 65. num. 33. vers. quid autem si dominus.
- A Dominum dotis an sit pene maritum, super tex. in proemial. §. 6.
- F Donatio regis an perpetuo apud donatarium, & eius heredes remanere debeat, in rub. §. 37. num. 13. vers. perpetuo apud donatarium.
- A Donatio an valeat inter coniuges tudenti, in rub. §. 37. num. 1. vers. donationes inter eos.
- A Donatio an valeat inter coniuges putatios, in rub. §. 36. num. 1. vers. sed etiam si.
- D Donatio inter coniuges putatios, an morte donatoris confirmetur, in rub. §. 36. num. 7. vers. morte donatoris.
- E Donatio facta inter coniuges putatios, quarum vterque vel saltem donator, scilicet impedimentum contrahendi matrimonij, an applicetur fisco, in rub. §. 36. num. 7. ver. applicantur.
- C Donatio militis facta concubine an confirmetur incremento, in rubr. §. 37. num. 12. vers. nisi incrementat.

- G Donatio quam rex facit laico de tertio decimarum an valeat & qualiter, in rub. §. 37. num. 13. vers. de tertio decimarum.
- A Donationem facere an possit clericus sua concubina, in rub. §. 39. num. 1. vers. idem est dicendum in clerico.
- B Donatio facta publicis meretricibus an valeat, in rubric. §. 40. num. 2. vers. cum donatio facta.
- A Donatio, vel promissio facta mulieribus fornicariis, qua concubina, vel meretrices sunt, an valeat, in rubric. §. 41. num. 1. vers. alijs mulieribus.
- A Donatio an sit prohibita inter eos qui coniuges nexu patriæ potestatis contingunt, in rub. §. 42. num. 1. vers. amplia quarto.
- A Donata à consanguineis viri (sponse cui acquirantur, in rub. §. 44. & quid in dubio. §. 45. in princip. vers. recurrendum.
- C Donata ambasiatoribus occasione ambasiata, cui acquirantur, in rub. §. 45. num. 6. vers. cedit ipsi.
- A Donatio inter coniuges an confirmetur decreto iudicis, in rub. §. 46. num. 1. vers. etiam si.
- A Donatio inter coniuges ita demum non valet, si donator ex ea pauperior fiat, & donatarum locupletior, in rub. §. 47. num. 1. vers. si erit pauperior.
- D Donatio vxori absenti verum possit illa repudiare sine consensu mariti, vel consanguineorum, qui in alienationibus mulierum per statutum requiritur, in rub. §. 47. num. 12. vers. ex predictis inferitur.
- A Donatio inter coniuges ut donatarum alterius donec, an valeat, in rubric. §. 48. num. 1. vers. ut alteri.
- A Donatio remuneratoria inter coniuges, an permittitur, & qui sint huius remunerationis effectus, in rub. §. 50. num. 1. vers. donatio remuneratoria.
- B Donatio remuneratoria an computetur in tertio, & quinto, in rub. §. 50. num. 12. vers. donatio remuneratoria.
- Donationis inter sponso de futuro materia, in rub. §. 3.
- A Donata per sponsum (sponse cuius sunt, si de tradenti animo non appareat, in rub. §. 6. num. 1. vers. in dubio.
- A Donatio propter nuptias facta constante matrimonio, an possit excedere summam dotis, in rub. §. 24. num. 1. vers. excedere.
- I Donationem remuneratorem, an perdat vxor per transitum ad secundas nuptias, in rub. §. 50. num. 35. vers. vxor precipua nec illa perdit.
- A Donatio inter coniuges iurata an valeat, in rubric. §. 51. num. 1. vers. nisi fuerit iurata.
- Donare an possit vxor marito ex causa dotis, quin à principio nuptis indotata, in rub. §. 53.
- A Donatio inter coniuges in quinto non reuocatur ex causa filiorum superuentientium, ubi alius lapsus antea confirmatur morte donatoris, in rub. §. 54. num. 2. vers. disponit lex regni.
- A Donatio inter sponso de presenti, antequam vxor sit tradita, an valeat, in rub. §. 55. num. 1. vers. si autem non.
- O Donare an possit maritus ex lucro constante matrimonio quæsitum, in rub. §. 66. num. 7. vers. debet ex bonis communiter.
- A Donatio inter coniuges morte donatoris confirmata. Palacios Ruy.
- tur, in rubric. §. 69. num. 1. vers. morte donatoris.
- B Donatio inter coniuges an similis donationi causa mortis, in rub. §. 68. num. 3. vers. videtur quodammodo.
- F Donatio facta an & quando & per que censetur reuocata, in rub. §. 69. num. 10. ver. ad decisionem questionis.
- F Donatio qua mariti confessione de dote recepta, videtur tacite vxori facta, an videatur reuocata, si maritus declarauerit fuisse falsam confessionem, in rub. §. 69. num. 12. vers. sed quænam.
- G Donatio an reuocari possit, ubi promissio de non reuocando interuenit, in rub. §. 69. num. 11. vers. quænam promitteret.
- H Donationem remuneratorem, an reuocare possit princeps, in rub. §. 69. num. 13. vers. reuocare non potest.
- K Donatio regis Henrici, & clausula eius testamenti quomodo intelligatur, in rub. §. 69. num. 14. vers. ex his iustificari.
- A Donatio an confirmetur morte civilis donatoris, in rubric. §. 71. num. 1. vers. morte civilis.
- A Donationis inter coniuges confirmatio, an retrotrahatur, quoad fructus perceptos, in rub. §. 71. vers. trahitur retro.
- B Donationis inter coniuges reuocatio, an retrotrahatur, quoad fructum, in rubric. §. 71. vers. reuocatio trahitur.
- A Donatio inter coniuges an confirmatur, si ambo pariter moriantur, in rub. §. 74. num. 1. vers. idem est si ambo, & quid hoc casu si uterque simul religionem intret, & quid in statuto vel pacto, de lucro dotis. id. §. 74. in fin. vers. ex hoc inferitur.
- B Donatio inter coniuges an confirmetur mortuo utroque, si non appareat, uter primus, vel an simul decesserint, in rub. §. 75. num. 1. vers. melior est.
- A Donatio inter coniuges ita demum confirmatur morte donatoris si præcesserit traditio, in rub. §. 73. num. 1. in vers. modo interueniat.
- A Donatio inter coniuges eius domus in qua simul habitabant, an requirat aliam traditionem, in rubric. §. 77. num. 1. in qua vincit, & quid sit huiusmodi donatio fiat causa mortis. ibid. num. 2. vers. idem dicat.
- Donatio inter coniuges, an confirmetur morte si donatorum bona gratuita fiat inter eos, in rubric. §. 78. num. 1. in vers. si donatorum.
- A Donatio perfecta ex quibus causis reuocetur tam inter coniuges facta quam inter alios, in rubric. §. 79.
- A Donatio ex frequenti mulieris petitione facta, an morte donatoris confirmetur, in rub. §. 81. num. 1. vers. ex frequenti.
- E Donatarum cui donatio reuocata est alterius instantia & consilio, an habeat ius aliquod contra instantiam & consensum, & generatim, an impediens alicui commodum debeat illud restituere, in rub. §. 81. num. 11. in vers. tamen primum.
- A Donatio inter coniuges non insinuata, an confirmetur morte, in rub. §. 82. num. 1. vers. & non fuit.
- B Donatio inter coniuges putatim an confirmetur morte, in rub. §. 82. num. 3. vers. adde alium casum & §. 36. num. 7. vers. morte donatoris.

- O Donatio facta unico filio, an remouetur in totum, vel quoad legitimam tantum superscendentium. in textu 3. not. §. 22. num. fin. vers. sed si poitea.
- E Dos quo pacto conferenda, quando ab utroque parente filia data est. in rub. §. 49. num. 4. vers. sed praedicta.
- B Dos data nepti ab avo an imputetur in collatione neptis, vel eius patris. super text. 3. not. §. 27. num. 2. vers. ex istis inferitur.
- D Dos data filie spuria in eo quod alimenta excedit, an possit remoueri constante matrimonio. super text. 3. not. §. 24. num. 5. vers. a marito tamen. & vers. quatenus excedit. & ver. vno tamen casu.
- L Dos immensa que sit. super text. 3. notab. §. 22. num. 11. vers. intelligo.
- Dos & donatio propter nuptias, an possit consitui ex rebus primogeny & qualiter. in rub. §. 13. & §. 14. nu. 1. vers. in subsidium.
- D Dos per maritum promissa filia, an solui debeat ex bonis constante matrimonio quasitum. in rub. §. 66. num. 7. vers. debet ex bonis communiter quasitum.
- A Dos an possit repeti ob inopiam viri, qui bona bene administrat. super text. in proamial. §. 24. num. 1. vers. non potest.
- B Donatio propter nuptias quomodo possit alienari. in rub. §. 17. num. 4. vers. sic tamen.
- Dos an possit repeti a marito qui antea pauper postea efficitur dives. super text. in proam. §. 25.
- Dos an possit repeti ob inopiam viri putatum. super text. in proamial. §. 22.
- A Dos data marito & socero, an possit repeti constante matrimonio. si alter eorum ad inopiam vergat. super text. in proam. §. 32. num. 1. vers. nam altero eorum.
- A Dos an possit filia denegari, ex causis quibus pater potest filiam exheredare. super text. 3. not. §. 5. vers. ex quibus causis.
- B Dos an & quomodo sit causa pia. super text. 3. not. §. 12. num. 3. vers. dos est causa pia.
- G Dotales res que usu veterascunt & deteriorantur, quo pacto residende per maritum. super text. 9. not. §. fin. vers. ex quo inferitur.
- A Dotis inefficosa computanda tempus, quod debeat attendi. super text. 3. not. §. 23. numer. 1. vers. quo tempore.
- H Dotis titulus in marito an sit onerosus. super text. 3. not. §. 22. num. 7. vers. est titulus onerosus.
- K Dotis titulus ex parte filiarum dotem maternam petentium, an sit onerosus. super text. 3. not. §. 22. num. 8. vers. sed etiam ex parte.
- F Dotis excessiva remouatio an possit fieri per fratres viuentis patris. super text. 3. not. §. 22. num. 3. vers. & quod plus est.
- A Dotis mensura que sit iusta, & que sint ad hoc aduertenda. super text. 3. not. §. 22. num. 1. vers. multa debet. & rursus. ibid. num. 3. vers. arbitrium.
- D Dote promissa per patrem in genere, an videatur promissum quantum alijs filiabus datum erat. super text. 3. not. §. 14. numer. 7. vers. pro vi alijs filiabus.
- M Dote magna per patrem constituta, an in excessu legitima videatur fieri melioratio. super text. 3. not. §. 22. num. 11. vers. dando ergo dotem magnam.
- C Dote promissa per patrem, mille ducatorum computato in ea omni debito ipsi filia ex bonis maternis sine paternis, an filia possit receptum mille bona materna petere. super text. 3. not. §. 14. num. 1. vers. ex quo inferitur.
- A Dotare filias officium paternum. super text. 3. not. §. 14. num. 1. vers. officium paternum.
- Dotalia an prescribantur ab eo tempore quo vxor potuit agere ob inopiam viri, super text. in proam. §. 2.
- A Dotis restitutio an sit plena quando sit ob inopiam viri constante matrimonio. super text. in proam. §. 8. vers. restitutio.
- A Donatio propter nuptias, an sit in usu & in quibus conueniat cum dote. in rub. §. 17. num. 1. vers. sic dos est.
- A Dotis sequestrum ex l. si constante. ff. solut. matrim. cum similib. an fiat ubi mulier ab initio contraxit scienter cum marito paupere. super text. in proam. §. 9. num. 1. vers. si tamen a princip. & rursus in proam. §. 23.
- A Dotis conditio, an deterior fieri possit cum ad naturam suam reuertitur. super text. in proam. §. 12. num. 1. vers. restituit solutio.
- A Dotis sequestrum ex inopia mariti, quatione & quorum favore fiat. super text. in proam. §. 19. in princ. vers. non solum. & §. 20. vers. secundum doctores. communiter. & §. 33.
- A Dotis sequestro facto ob inopiam viri, an reuertatur ad vxorem dominium rerum dotialium. super text. in proamial. §. 21. numer. 2. vers. si autem res mariti.
- B Dotis estimata materia tractata in proam. §. 21. num. 2. vers. intellige sane.
- A Dotis causa, an inter laicos spectet ad iudicem ecclesiasticum. super text. not. 2. in princ. vers. inter paucos laicos.
- B Dispartitum quotuplex sit. in rub. §. 34. num. 4. vers. quod triplex.

E.

- H Elegens scienter indignum an priuetur facultate eligendi. super text. 3. not. §. 36. num. 13. vers. ea vice facultate.
- E Eminentem alienam bona fide vt domino restituat eam an recipere pretium. in rub. §. 65. num. 7. vers. vno tamen casu.
- D Emptum constante matrimonio, ex pretio redacto ex re alterius conuicti, cui eorum quaturatur. in rub. §. 62. num. 4. vers. efficitur propria.
- A Emphyteusis bona, an possint obligari requisito domino. super text. in proam. §. 38. num. 1. vers. quia bona.
- A Exceptio excussionis, an sit de apicibus iuris. super text. in proamial. §. 43. num. 1. vers. exceptio excussionis.
- D Exceptio aliquorum casuum etiam cum ditione taxatiua, an extendatur ad alios similes. in rub. §. 16. num. 10. vers. gloss. in locis alienum. & super text.

text. in proamial. §. 19. num. 1. vers. etiam si extipiantur.

C Eiusdē eo quod in contrahē recipere traditionis datum est, an pretium estimationis debeatur, licet in ea permutatione consentum sit, ne uterque teneatur de cuiusdē in rubric. §. 50. num. 14. vers. ubi tamen.

D Excommunicatio est gravissima pena super text. in proamial. §. 18. num. 14. vers. excommunicatio.

E Excommunicatio an inferenda sit per superiorem, quando praevidet non fore medicinalem. super text. in proam. §. 17. num. 14. vers. si autem iudex.

G Excommunicandus an regulariter nemo sit sine contumacia. super text. in proamial. §. 18. nu. 17. vers. regulariter.

K Excommunicatus per annum in culpa sua, quam penam incurrat. super text. in proam. §. 18. num. 24. vers. per annum sustinuit, & ibi: an presumatur hereticus. & num. 23. vers. si duravit.

L Exhereditatio an possit fieri ex alio causi similibus causis, qua in lege continentur. super text. 3. not. §. 20. num. 15. vers. sed etiam.

G Excusator testamentarius quam graviter peccet ignoranter differendo restitutionem pro defuncto faciendam an rubric. §. 65. num. 19. vers. qui quam citius.

F.

A Famulus industrie expulsi ab herede, ut pro eo testificetur, an possit ei testificari in rub. §. 34. num. 3. vers. contra eum.

N Famula semel admissa ad feudum, vel primogenitum, postea nato masculo an primus eiusdem, in rub. §. 69. num. 33. vers. non potest.

E Feudi bona an obligari possint à rebus domino. super text. in proamial. §. 38. num. 2. vers. & merito.

Fideiussores dotis dato, an cessat privilegium dotis ut recuperetur ex bonis prohibiti alienari, inter alios rei que, C. communia de leg. super text. in proam. §. 11. numer. 2. & in rubric. §. 24. num. 5. vers. sed quamvis.

C Fideiussores an possint iure Hispano conveniri non discesso principali. super text. in proam. §. 18. nu. 10.

F Fideiussores dotis an & quando possint dari. super text. 5. not. num. 8. vers. in quo pro dote.

L Femina quemodo succedat, vel excludatur in successione primogenii in rub. §. 69. num. 24. ver. in quo plura.

K Fidei recipiens relictum pro dote, à patre qui reliqua bona sibi reliquit, an nihilominus legitime supplementum petere prohibeatur. in rub. §. 16. num. 17. vers. per hoc non prohibetur.

A Fideiussores an soluere possint ex substantia debitoris. in rub. §. 22. num. 9. vers. possunt soluere.

G Fideiussores an & quando priusquam solvant pro reo, possint ab eo petere ut liberetur ab onere fideiussione. in rub. §. 38. num. 11. vers. Bald. in l. si pro ea.

B Filii an legitimetur per subsequenti matrimonium putativum in rub. §. 36. num. 2. vers. ita per matrimonium putativum.

Palacios Ru.

B Filius uxoriatus nunquid quoad omnia pro emancipato habeatur an rub. §. 43. num. 2. vers. quod ad omnia. & §. 73. ad fin. vers. considera tamen.

C Filius uxoris etiam tempore conceptionis adultera, an matri proles presumatur. in rub. §. 60. nu. 12. vers. etiam si probetur.

D Filius natus ex concubina domi retenta, an presumatur esse concubinarum. in rub. §. 60. nu. 13. vers. natus ex concubina.

C Filii alii ex pecunia, quam pater ad eorum alimentum mutuo suscepit, an possint ad eorum solutionem conveniri in rub. §. 66. num. 6. vers. possunt agere contra alios.

B Filia post viginti quinque annos aetatis, an possit sine metu indigno nubere absque consensu patris. super text. 3. not. §. 16. numer. 4. vers. etiam cum indigno.

E Filius an teneatur revellere patris heresim, & illum accusare super text. 3. not. §. 26. num. 8. vers. ex his inferitur.

E Filiusfamilii an conferre teneatur, qua ex substantia patris ludo, vel alias viciose perdidit. super text. in proamial. §. 8. vers. quod si filius.

A Filiusfamilii an possit esse in iudicio, in casibus quibus patri non queritur usufructus, & rursus, an possit esse in iudicio idem filiusfamilii quibus casibus minor potest esse sine curatore. super text. in proam. §. 28. num. 3. vers. quia in his.

D Filius spurius legitimatus, an possit in spurietatem renocari, ex causis quibus pater potest filium exheredare. super text. 3. not. §. 24. num. 7. vers. reuocari in pristinum.

B Filia meretrix, an & qua etate errans possit exheredari. 3. notab. §. 5. num. 3. vers. si autem.

A Filia indigno nubens sine patris consensu an dotari debeat. super text. 3. not. §. 7. num. 1. vers. nupsit indigno.

B Filiatio legitima an probetur ex cohabitatione maritali parentum, qui sunt impari conditionis & status. super text. 3. not. §. 7. num. 7. vers. quod in simili, & rursus §. 20. numer. 18. vers. per supra dicta.

A Filia spuria an dotanda & alenda. & qualiter. super text. 3. not. §. 10. vers. ita tenetur. num. 1.

B Filia incongrue dotata, an possit agere ad supplementum dotis. super text. 3. not. §. 25. vers. possit agere. vers. non tamen.

G Filia spuria mortua an transmittat ad heredes dote sibi datam. super text. 3. not. §. 24. num. 4.

F Filius primogenitus an teneatur fratrem qui à patre legitimam non habuit, alere. super text. 3. not. §. 27. num. 4. vers. sed solum.

A Filius spurio legatum vel donatum facta, an possit excedere quantitatem necessariam alimentum. super text. 3. not. §. 24. num. 1. vers. sed solum.

B Filius spurius quia infamia notetur, & an ad honores & officia publica admittatur. super text. 3. not. §. 10. num. 4. vers. & propterea.

I Filius nesciens an sint alendi ex iure Canonico contra ius Civile. super text. 3. not. §. 10. numer. 14. vers. quamvis Bald.

K Filii illegitimi an reputentur de genere vel familia. super

T t 2

super

- super text. 3. not. §. 10. num. 15. versic. an autem.
- C Filia sine patris consensu contrahens matrimonium spirituale, an possit exheredari, vel dote aut alimentis privari. super text. 3. not. §. 11. numer. 2. versic. sed ita est.
- B Filia dices an à patre dotanda. super text. 3. not. §. 14. num. 1. versic. sed etiam.
- D Filia nupta an dotari debeat à patre. super text. 3. not. §. 20. num. 4. versic. & ita quamvis & num. 6. versic. sic ergo.
- N Filij suscepti per nobilem ex vili vxore, an legitimantur sine instrumentis dotalibus. super text. 3. not. §. 17. num. 20. versic. non potest nisi.
- O Filij per subsequens matrimonium an legitimantur ignorantes & iniusti. super text. 3. not. §. 20. nu. 17. versic. etiam ignorantes.
- D Filij an teneantur dotare matrem super text. 3. not. §. 22. num. 1. versic. an autem.
- D Filia naturalis vel spuria an per patrem dotanda sit. super text. 3. not. §. 23. num. 4. versic. quod pater. & §. 10. num. 1. versic. ita tenetur. & rursum d. §. 23. num. 7. versic. ista tamen.
- E Filius spiritus an praescribere possit, quia sibi à patre donata vel relicta sunt. super text. 3. not. §. 23. nu. 5. versic. etiam si possideret dictam dotem.
- I Filius spiritus si sit in dignitate positus, an cogatur laborare, vel in ocio alendus sit à patre. super text. 3. not. §. 23. num. 7. versic. sed quod dixi.
- G Filius spiritus quo pacto nomine alimentorum possit quintam partem bonorum patris petere, an in fructu vel proprietate, ex dispositione patris vel legu. super text. 3. not. §. 24. numer. 4. versic. non tamen. & rursum num. fin. versic. nisi ex paterna dispositione.
- B Filij mortua matre, & ipsa mater vivens, an teneantur fructus pignorum dotalium in sortem computare. super text. 6. not. §. 8. num. 4. versic. sed vel faciant.
- E Fideiussores an liceat in viroque foro pretium aliquod pro fideiussione accipere. super text. 6. not. §. 9. num. 10. versic. secundo inferitur.
- C Filijfamil. laborantes in re patris, an habeant partem lucri. super text. 6. not. §. fin. num. 3. versic. quia cum suis laboribus.
- P Fraudans gabeliam an teneatur in foro conscientiae. super text. 6. not. §. fin. num. 37. versic. an fraudans.
- C Frater an teneatur alere sororem, cui dos legata est, ne alimentis minuatür dos. super text. 3. not. §. 20. num. 4. versic. & inde est.
- C Frater an teneatur dotare sororem. super text. 3. not. §. 27. num. 3. versic. frater. & an alere debeat. ibid. versic. compellitur.
- N Filia spuria dos, an nomine alimentorum debeat. super text. 3. not. §. 10. num. 10. versic. nec pater.
- P Filij hereticorum concepti ante heresim patrum commissam, an panis legalibus afficiantur. super text. 3. not. §. 23. num. 17. versic. pulchra decisio.
- M Viscus succedens in bonis patris, an teneatur filium alere vel dotare. super text. 3. not. §. 24. nu. 9. versic. teneatur filium.
- II Frater an teneatur alere sororem etiam veterinam. super text. 3. not. §. 20. num. 6. versic. nec frater.
- H Frater an teneatur secundo dotare sororem, cui
- prior dos amissa est. super text. 3. not. §. 27. num. 5. versic. debet intelligi.
- C Fructus pignorum dati in solutum, debeantur computari in sortem, & quo pacto creditori consueatur in hoc. super text. 6. not. §. 8. numer. 4. versic. sed vel faciat.
- A Fructuum sequestrum an fiat appellatione pendente, si de dilapidatione timor sit. super text. in prout. §. 13.
- F Fraus quando & quomodo presumatur ob celeritatem temporis, inter vnum & alium actum. in rubr. §. 30. nu. 13. versic. ex brevitate temporis.
- E Filius spiritus an possit insitui in tempore cum capere possit, vel sub conditione si legitime. in rubric. §. 29. num. 4. versic. cum capere possit.
- A Fornicatio simplex peccatum mortale semper & omni tempore. in rubric. §. 37. num. 2. versic. omnis coitus.
- B Fiscus an possit vendicare quae donata sunt ob fornicationem, mulieri non concubina vel meretrici. in rubr. §. 41. in princip. versic. bene tamen poterit.
- D Fructus beneficij clerici in minoribus constituti, an patri quærantur in rubr. §. 42. num. 9. versic. non acquiritur patri.
- F Fructus omnium bonorum quæ coniuges habent, communicantur consilante matrimonio. in rubr. §. 62. num. 9. versic. fructus omnium bonorum.
- G Fructus primogenii an possint capi & distribui pro debito possessoris, & an possit ita primogenium fundari, ne procedat hoc. an rubric. §. 62. num. 9. versic. fieri executio.
- H Fructus nondum separati à soluti matrimonii, an communicantur inter coniugem supersitem & heredes mortui. in rubr. §. 62. num. 10. versic. nam & tunc dividitur.
- O Fructus & redditus ordinis sancti Iacobi an communicantur inter vxorem & maritum commendatarium. in rubr. §. 65. num. 65. versic. ex istis inferitur.
- H Fructus dotis qui supersint deductis oneribus matrimonii, an consueantur propter delictum mariti, quamvis dos sit in sequestro petente vxore. in rubr. §. 66. numer. 23. versic. illa ergo commoditas.
- M Fructus an intelligantur deducti expensis. super text. 6. not. §. fin. numer. 18. versic. mentio de fructibus.
- I Furca an non suspendatur dices sicut nobiles, & vtrum alia poena vili damnari debeat velut fustibus, ad triremes, palinodiam recitandis, & similibus. & an id privilegium perdant nobiles, dices, & in dignitate positi, qui delinquant turpiter, & in facinoribus quæ à nobilitate maxime obligarent, velut furtum, proditio, crimen nefandum, & similia. in rub. §. 9. num. 19. versic. inde est quod facit.

G.

- G Geminationis plures effectus. in rub. §. 17. num. 17. num. 10. versic. de actu geminato.
- C Gestia per vxorem in iudicio, eadem vitiosa an valeant si à principio apponatur. in rubr. §. 67. nu. 7. versic. quando à principio.

B Grand-

Gratiam legitima impoſitum ut filium eam reſtituat poſt mortem filio primogenito, & ut primogenitum rursus ſuo filio an valeat ex conſenſu ſingulorum in rubric. §. 47. numer. 2. verſicul. ex quo inferitur.

H.

Heres qui dona fide ex perſona ſua conſcripſit, an teneatur exonerare conſcientiam deſuncti, cuius malam fidem poſtea novit. in rubr. §. 65. num. 24. verſ. ad prædictorum confirmationem.

Hereditas patris eſt quaſi debita filio ſuper text. 3. not. §. 21. num. 4. verſic. hereditas eſt.

Hereditas mariti an teneatur herede uxoris veſtes lugubres, & an pretium ſi ipſa in emendo eis præſentit. in rubr. §. 11. num. 8. verſic. teneatur heredes.

Homicida vel percuffor teneatur ad operas quas ſolentur erat occiſus vel percuffus. in rubr. §. 25. num. 3. verſic. teneatur ad operas.

Homicidio ſequuto ex brevitare temporis præſumitur contra colleutores homicida. in rubr. §. 30. num. 13. verſic. ex brevitare temporis.

Homicidio vel alio maleficio perpetrato, an præſumatur quod opem præſtiterit ille qui delinquentem ſimul atque delinquentem comitatur. in rubric. §. 30. num. 33. verſic. aſſociationem.

Homicidij quando teneatur, qui primus vulneraverit ſi alium interfecit. in rubr. §. 70. num. 28. verſic. primus vulnerans.

Hereticæ mulieri an denegetur beneficium Velleiani. in rubr. §. 38. num. 5. verſic. denegandum eſt.

Hereticæ materie tractatus diverſorum doctorum in allegatione hæreſis ſub rubr.

Hereticus vel blaſphemus lubrico lingue, an puniendus in allegatione heret. §. 4. verſic. per lubricum.

Hereticorum filij catholici an priuenter ſua legitima. ſuper text. 3. not. §. 23. num. 15. verſic. filij catholici.

Hereſis cauſa eſt mere eccleſiaſtica. ſuper text. 1. not. §. 1. num. 22. verſic. eſt enim.

Hereticorum punitionem, quo pacto exequatur poteſtas ſecularis ſuper text. 2. not. §. 1. num. 22. verſic. poteſtas ſecularis.

Hypotheca pro dote competens an exerceri poſſit in mercedibus & rebus venalibus mariti mercatoris. ſuper text. in prænominali. §. 35.

I.

Illuſtrij perſona poteſt ſervire per ſubſtitutum. in rubr. §. 37. num. 25. verſic. per ſubſtitutum.

Immunitate eccleſiaſtica gaudere an poſſit, qui dum à poteſtatu miniſtro ducitur per locum ſacrum, vult in eo manere. in rubr. §. 38. num. 8. verſic. ſi aliquis inſiſtens.

Immunitate eccleſiaſtica an gaudet conſugiens ad corpus Chriſti. in rubric. §. 38. num. 9. verſic. ſi conſugiens.

Injuſto detentor rei alienæ, vel debitor, quam cito & propere debeat ſolvere & reſtituere. in §. 65. numer. 35. verſic. debeat ſtatim, & an ſi differat poſſit ad Palacios Ruy.

cuſari iniuria per creditorem. vide ibid. per Guidonem allegatum ſingul. 361.

Impunitate tractus ad ludum, an teneatur reſtituere qua vincendo quaſiuit. in rubr. §. 81. num. 6. verſic. Innocent. in cap. quia plerique.

Inſinuationis renunciatio an valide fiat. in rubr. §. 17. num. 6. verſic. fuerit renunciatum, & quid ſi inter. ibid.

Interſeſſe lucri ceſſant in computatio qualis fiat ſuper text. 6. not. §. 1. num. 2. verſic. adverte tamen.

Interſeſſe lucri ceſſant in poſſessore vel venatore an peti poſſit ſuper text. 6. not. §. 1.

Index qui deputavit fidelem & idoneum cauſædem carceris, an teneatur de fuga capti ſuper text. 6. not. §. 7. num. 10. verſic. quod ſupereſtat.

Iudicij eccleſiaſtici poteſtas, & inſta præxi procedendi ad executionem & capturam contra laicos in bonis & perſonis eorum ſuper text. 2. not. §. 1. num. 17. verſic. procedit ergo index.

Iudex an poſſit ex officio conſtituere dorem filie ſuper text. 3. not. §. 25. in princip. verſic. quinimo quod pluri eſt.

Indici aſſertio qui in articulo mortis ſatur, falſam & iniquam ſententiam tulit ob pretium quid proſit ſuper text. 5. not. num. 10. verſic. de indice vel teſte.

Iudex conuentus in ſindicatu an poſſit adverſarium compellere, ut periculo & expenſis indicis prius agat contra eum qui ex iniqua ſententia commodum tulit. ſuper text. 5. not. num. 10. verſic. huius etiam.

Iudex indicans contra conſuetudinem an faciat litem ſuam in præſat. rubr. verſic. index enim.

Iudex an poſſit tempus acceptandi lucra matrimonialia uxori reſtringere. in rubr. §. 66. num. 3. verſic. qui poterit illud.

Iudex an poſſit oblatam pecuniam ſimulato animo capere connocatis teſtibus, ut donantem melius puniat repetundarum. ſuper text. in prænom. §. 29. num. 2. verſic. ſi vxor alienum.

Interpretatio extenſiva ex identitate rationis, an fiat per extenſionem, vel magis per comprehenſionem. in rubr. §. 16. verſic. non eſt per extenſionem.

Iudei ligantur legibus in rubric. §. 35. num. 1. verſic. ligantur.

Iudei teneantur dote ſilvarum. in rubr. §. 35. num. 2. verſic. pater vel mater.

Iurisdicſio eccleſiaſtica & ſecularis an ſint diſtinctæ & ſeparatæ ſuper text. 2. not. §. 1. num. 15. verſic. poſtulat.

Iurij error an habeatur pro mala fide. ſuper text. 3. not. §. 23. num. 6. verſic. iurij error.

Inſtrumentum quarentigium ſacrum extra regnum an mandetur executioni in regno. in præſat. rubr. num. 23. verſic. ex quo inferitur.

Iuramentum an valeat contra prohibitionem legum qua ſit perſona contrahenti in rubric. §. 24. num. 5. verſicul. vget deſuſo.

Iuramentum operatur vim ſpecialis conſenſus. ſuper text. 6. not. §. ſim. num. 23. verſic. vim enim.

Iuramen. non docendi puellem in vxorem an intelligatur ſi detetur. ſuper text. 3. not. §. 2. num. 8. ver. ex quibus inferitur.

- H** *Invamento an confirmetur contrallu à minore sine tutoris auctoritate quem habet in rubric. §. 2.1. num. 11. versic. nisi ipse.*
- F** *Invamento an confirmetur constitutio arbitrium Icthesia in rubr. §. 2.4. num. 4. vers. invamentum.*
- O** *Invamentum an possit lege civili prohiberi, & eius vi annullari super text. §. 6. not. §. fin. num. 30. vers. quidquid sit.*
- D** *localium & sessinalium locatio facta à sponso sponse, quo pacto repetatur vel dividatur mortuo altero eorum, ante vel post consummatum matrimonium in rubr. §. 6. numer. 13. versic. postquam ista scripsi.*
- H** *Im accrescendi an habeat locum in legato alimentorum super text. 3. not. §. 2.4. num. 7. versic. non habet locum.*
- E** *Im regum Hispania est im commune, non statuarum vel municipale in presat. rubric. num. 8. versic. que autem.*
- K** *Im civile Romanorum in Hispania non allegatur pro auctoritate sed pro ratione in presat. rubr. nu. 16. versic. maxime in curia regis.*
- I** *Iure regni deficiente, potius recurrendum est ad Canones quam ad ius Romanorum in presat. rubric. num. 15. versic. sic deficiente.*
- H** *Iure Canonico deficiente in foro Canonico, recurrendum est potius ad ius regium quam Romanum in presat. rubr. num. 14. versic. merito ergo.*
- B** *Im primi temporis quam incultum & agreste in rubric. §. 37. num. 2. vers. quod im non erat.*
- O** *Im patronatus questum constante matrimonio an communicetur coniugibus sicut alia lucra in rubr. §. 62. num. 23. vers. an istud im patronatu.*
- L.**
- G** *Legatum an renovetur inimicitia capitali superveniente in rubr. §. 78. num. 16. versic. item adde.*
- D** *Legato per maritum uxori omnium bonorum usufructu, quid inde obtineat vxor contradicentibus filiis propter legitimam suam in rubr. §. 25. num. 4. versic. an excedat quintam.*
- D** *Legatum an rei legatæ alienatione censetur renovatum in rubr. §. 69. num. 7. versic. quomodo per alienationem.*
- C** *Legatum à merito factum vxori an computetur cum attrib. in rubr. §. 27. nu. 2. versic. legatum an debeat imputari.*
- C** *Legatæ ad pium usum, an & quando possint in alium commutare episcopus vel summus Pontifex in rubr. §. 47. num. 10. versic. isti infero.*
- D** *Legatum patris an computet filia in dotem quam ab eo vivente receperat in rubr. §. 27. num. 3. versic. utrumque habebit.*
- E** *Legatum dotis an debeat, ex patris testamento, qui post factum illud filiam in vita dotavit super text. 3. not. §. 12. num. 8. versic. ad hoc facit.*
- E** *Legatum dotis an debeat si tempore testamenti puella erat nupta ignaro testatore super text. 3. not. §. 20. num. 6. versic. ex hoc dicebat Bald.*
- D** *Legatum summe pecuniaria eo gravamine, ut quamdiu non solvatur, detur per heredes legatario annum quid, an in gravamine indicat usaram super text. 6. not. in princip. numer. 8. versic. & ista faciunt.*
- F** *Lex humana an possit tolli distinguere lex divina super text. 3. notab. §. 3. numer. 12. versic. potest tamen.*
- A** *Leges Romanae an quasi à Deo datae, & ideo in Hispania observanda super text. 3. not. §. 8. numer. 1. versic. Romane leges.*
- A** *Leges an necessario de dubio casibus esse, vel censori debeant constituta super text. 3. not. §. 19. num. 2. versic. lex debet esse.*
- A** *Legis Hispania vel Romana observantia errare iudicem quid intersit super text. 3. not. §. 8. numer. 1. versic. Romana leges.*
- A** *Legis ratione dubitandi ignorata, non potest eius dispositio intelligi super text. 3. not. §. 19. numer. 2. versic. lex debet esse.*
- A** *Lex omnis humana an ab aeterna derivetur super text. 3. not. §. 8. num. 1. versic. Romane leges.*
- I** *Leges Imperatorum circa matrimonium disponentes an sint observanda super text. 3. not. §. 20. num. 10. versic. illa iura.*
- D** *Legibus prohibitivis an veniantur possit in rubr. §. 17. num. 5. versic. quibus etiam.*
- H** *Legitima an dicatur filii debita vel quasi in rubr. §. 16. num. 14. versic. legitima que est quasi debita.*
- F** *Licentia requisita ad alium an sufficiat tacita in rubr. §. 68. num. 27. versic. sufficit tacita.*
- A** *Licentiatum an gaudeat privilegio doctorum in rubr. §. 38. num. 1. versic. idem esset in licentiatum.*
- D** *Licrum dotis an perdat maritus qui uxorem interfecit in rubr. §. 70. numer. 9. versic. tamen ex pacto vel conventionem.*
- E** *Lucra iniuste quesita an maritus solus restituere possit in rubric. §. 65. num. 10. versic. si autem maritus.*
- A** *Lucra iniuste quesita constante matrimonio an communicentur inter coniuges in rubr. §. 65. nu. 1. versic. si acquisita non communicantur.*
- Q** *Lucra quesita constante matrimonio an communicentur inter coniuges, quando obvenierunt in loco, ubi non viget lex vel consuetudo de lucra communicanda in rubr. §. 62. num. 31. versic. ampliabit prædicta tertio.*
- F** *Lucra quesita post desertum ex illa causa factum iudicio ecclesie, & sine culpa coeuvum an communicentur in rubr. §. 64. num. fin. versic. similiter potest & ibi an ista casus esset inter coniuges edictum unde vir & §. 78. num. 1. versic. desertum fiat.*
- E** *Lucra quesita non tradita vxori & cum pecunia dotali an communicentur in rubr. §. 64. num. 17. versic. nisi forte cum dote.*
- A** *Lucra quesita constante in matrimonio ut communicentur an requiratur coniugum cohabitatio in rubr. §. 64. num. 1. versic. vxor simul habitabat cum viro.*
- I** *Lucra quesita constante matrimonio, an transmittantur ad heredes vxoris nondum acceptata in rubric. §. 62. num. 31. versic. quarto vi bona.*
- P** *Lucra quesita in matrimonio patratum an communicentur sicut quesita in vero in rubr. §. 62. nu. 23. versic. in matrimonio patratum.*

N LUCRA

- N *Lucra salariorum quæ habent index, aduocatum, medicum, aliq. vix. officiales, an communicantur, quæstia conſtante matrimonio in rub. §. 62. nu. 18. verſic. maritus ſuſtentatur.*
- E *Leſus quem morte mariti habitura eſt vxor qualis debet eſſe. in rub. §. 11. num. 9. verſic. quod forte intelligendum eſt.*
- B *Lucrum legale non acceptatum an tranſmittitur ad heredes, in rub. §. 27. num. 1. verſic. non tranſmittitur.*
- K *Lucrorum partem an perdat vxor per tranſitum ad ſecundas nuptias. in rubric. §. 50. num. 35. verſic. ex his ego.*
- A *Lucra quæſita inter coniuges poſtquam ſimul habitant. in rubric. §. 62. num. 1. verſic. poſtquam ſimul.*
- C *Lucrorum quaſitorum ceſſio & dominium, an ipſo iure communicetur coniugibus. in rub. §. 62. nu. 3. verſic. ipſo iure. & §. 65. num. 11. verſic. non videtur dicendum.*
- K *Lucrum procedens ex conſolatione uſufructus cum proprietate, vel dediti & vilis dominii, an communicetur coniugibus. in rub. §. 62. numer. 13. verſic. ex prædictis.*
- A *Lucrum pecunie depoſite apud mercatorem qui eius periculum ſuſcepit, an ſit licitum. ſuper text. 6. not. §. 11. num. 1. verſic. etiam ſi mercator.*
- B *Legitima aſſignata in vita patris, ſi poſtea cum bona augetur, an poſſit filius agere ad augmentum. ſuper text. 3. not. §. 23. numer. 2. verſic. ſi pater aſſignauit.*
- A *Lacutia principis ad faciendum primogenium an neceſſario debeat eius fundationem præcedere. ſuper text. in præmial. §. 10. numer. 1. verſic. ex quo inferitur.*
- A *Legis diſpoſitio alternatiua verbum ad iudicem relatu an iudicis ſit electio. ſuper text. in præm. §. 15. num. 1. verſic. iudicis eſt electio.*
- B *Legitima filij an poſſit per patrem apponi grauamen, ne eam alienet ante legitimam etatem. ſuper text. 3. not. §. 3. num. 2. verſic. ex quo inferri.*
- B *Litis conteſtatio, an ſit fundamentum iudicij. ſuper text. 4. not. num. 5. verſic. litis conteſtatio.*
- M.
- C *Mendatum an efficiatur irrevocabile, ſi iuramentum ſit non renouandum fore. in rubric. §. 53. num. 6. not. obſtat glo.*
- D *Mandatum an reuocetur procuratoris ſtatu ruinate. in rubric. §. 67. num. 8. verſic. factus eſt quidam rivalis.*
- B *Maritus an accuſare poſſit vxorem quæ acriter verberata fugit, & adulterium commiſit. in rubric. §. 10. num. 4. verſic. acriter verberata vxorem.*
- M *Maritus ſolus an poſſit alienare quæſita conſtante matrimonio. in rub. §. 66. num. 25. verſic. ſolus ſuo nomine.*
- D *Maritus an teneatur vxorem hereticam reconciliatam, & carceris iulo, am alere in rubric. §. 64. not. 7. verſic. maritus non tenebitur.*
- A *Maritus an poſſit expellere vxorem propter dotem non ſolutam. ſuper text. 3. not. in princ. num. 1. verſic. potest maritus.*
- B *Maritus qui longo tempore decem annorum non potuit alimenta, vel uſuras dotis, an præſumatur remiſſiſſe illa. ſuper text. 3. not. §. 1. numer. 1. verſic. ſi tamen maritus.*
- A *Maritus vxorem indotatam an teneatur alere. ſuper text. 3. not. §. 2. nu. 2. verſic. nec poſſit.*
- L *Maritus qui ex lege vel pacto lucraturus eſt dotem, an priuetur lucro ſi patri dotanti promiſit integram dotem reſtituere. 6. not. §. fin. num. 17. verſic. ſecus ſi pater.*
- D *Maritus pauper quo pacto arrhas conſtituere poſſit. in rub. §. 24. num. 3. verſic. adeo pauper.*
- A *Maritus an poſſit conſtituere dotem vxori conſtante matrimonio in remunerationem nobilitatu vel inuentutu. in rub. §. 21. num. 1. verſic. valet talis conſtitutio dotis. & rursus §. 32. num. 7. verſic. valebit ergo.*
- D *Maritus qui vxori ſemel adultera peperit, an rursus adulterantem eam poſſit accuſare. ſuper text. in præmial. §. 9. num. 18. verſic. ex quo dicebat, ſcilicet.*
- B *Maritus fideiubens pro multo an tanquam male gerens negotia ſua, poſſit conſtante matrimonio conueniri per vxorem ad ſequeſtrum dotis. ſuper text. in præmial. §. 18. num. 9. verſic. fideiubendo.*
- D *Maſculi conſilium an præſertur femine, quando uterque eſt executor teſtamenti. ſuper text. in præmial. §. 43. num. 5. verſic. nam ſi diſcordant.*
- O *Maſculus ex femina admittaturne ad primogenij ſucceſſionem vel ſendi. in rub. §. 69. num. verſic. unde nepos.*
- C *Marito obligante omnia bona ſua alicui creditori, an cenſetur datio reuocata, quam vxori ſecerat.*
- A *Maritus an poſſit matrimonio conſtante dotare vxorem. in rub. §. 50. num. 1. verſic. valebit talis.*
- F *Maternum officium, vel obligatio an ſit dotare filias. in rub. §. 21. num. 5. verſic. quia non eſt.*
- C *Mater an priuetur tutela filiarum, poſſeſſibus per verba de præſenti contrahiſ, & nondum conſummato matrimonio. in rub. §. 55. num. 6. verſic. ſic mater.*
- E *Mater an perdat tutelam filiorum tranſitu ad ſecundas nuptias. in rubric. §. 67. num. 14. verſic. ſi tranſcat.*
- M *Maſculinum an & quomodo concipiat femininum. in rub. §. 69. num. 25. verſic. maſculinum.*
- E *Mater ſi filiam dotauit, an poſſit quod dedit, à patre repetere. ſuper text. 3. not. §. 14. nu. 8. verſic. poterit à patre.*
- C *Mater diues an teneatur dotare filiam, ſi pater ſit egenus & pauper. ſuper text. 3. not. §. 22. nu. 1. verſic. ſi mater eſt diues.*
- A *Matrimonium carnale & ſpirituale an æquiparentur. ſuper text. 3. not. §. 11. nu. 1. verſic. æquiparetur.*
- B *Matrimonium contrahere an poſſit qui compelli cum aliqua de certo genere. ſuper text. 3. not. §. 11. num. 1. verſic. de certo genere.*
- E *Matrimonium propter dolum an reſcindatur. ſuper text. 3. not. in princ. nu. 2. ver. propter huiusmodi.*
- G *Matrimonium an poſſit contrahi per patrem filio præſente & tacente, & an valeat. ſuper text. 3. not. §. 3. numer. 19. verſic. hinc eſt quod ſi pater.*
- C *Matrimonio contracto cum indigna, an inde ſucce-*

pro prelo legitima sit. super text. 3. not. §. 7. versic. immo fortius. & §. 20. numer. 17. versic. quod non bene.

A Matrimonium an possit contrahi sine consensu patris. super text. 3. not. §. 16. numer. 3. versic. consensu patris. & §. 20. numer. 1. versic. non autem de necessitate.

G Matrimonij paratissimi effectus multi in rubric. §. 21. numer. 8. versic. secum si effectus nullum.

B Matrimonij bona sunt tria in rubr. §. 28. numer. 1. versic. bona enim matrimonij.

A Matrimonij usus & origo. in rubr. §. 37. numer. 2. versic. omnis coitus.

A Meretricem dici qua dandi causa questus admisit. in rubr. §. 39. nu. 1. versic. meretricem dici.

D Meretricium licet sit peccatum, an tamen toleretur dissimulatione. in rubr. §. 40. numer. 12. versic. illud tolerat.

B Miles an possit cum hoste confederationis animum simulare, ut melius ob dissimulationem cum fallat, & principi suo debitam fidem exhibeat. super text. in proem. §. 29. numer. 2. versic. quid si vix.

A Minor uxoratus quam habeat in bonis administrationem. & an liberetur à tutela, & habeat beneficium restitutum in integrum. super text. in proem. §. 26. numer. 3. versic. lex styli.

B Minor an adversus omisam recusationem iudicii restituatur. super text. in proem. §. 27. nu. 9. versic. sicut exceptio.

C Minor an restituatur adversus omisam exceptionem criminis. per quam repulisset aliquem ab agendo. super text. in proem. §. 26. numer. 10. versic. item non restituitur.

D Minor in criminalibus agens an restituatur. super text. in proem. §. 26. numer. 12. versic. quia in executionibus paratissimus.

E Minor an restituatur ad opponendum crimina contra testes adversarij. super text. in proem. §. 26. numer. fin. versic. ex isto infertur.

D Milites nostri temporis an gaudeant privilegio à iure militibus concessu in rubr. §. 36. numer. 7. versic. de militibus nostri temporis.

A Molendina posita in flumine qua quotidie deteriorantur, an tanquam bona mobilia possint sine decreto alienari. super text. in proem. §. 17. numer. 3. versic. inferens hoc.

C Meliorationis tertij & quinti computanda tempus quod attendi debet. super text. 3. not. §. 23. numer. 3. versic. & ista faciunt ad questionem.

D Minus nunquid in dubio de vindicta iuridica intelligenda sint: & quid noceat eorum processu ubi sequatur delictum. in rubr. §. 7. numer. 8. versic. & inde est quod si Titium.

A Modica rei traditio an censetur donatio, & qualiter ea valeat inter coniuges, aliq. de minimis tradita in rubric. §. 11. numer. 1. versic. communiter approbata.

A Mora irregularis in petenda dote an contrahatur per biennij lapsum. super text. 3. not. §. 1. nu. 1. versic. contrahitur mora irregulari.

B Mulier an possit sub specie lucris ad matrimonium invitari. super text. 3. not. §. 21. numer. 1. versic. potest enim.

N Mulier nupta an possit carcerari. super text. 3. not. §. 21. numer. 22. versic. mulier nupta.

N.

D Necessitatis causa multa permittuntur. super text. in proem. §. 27. numer. 11. versic. multa alia.

K Nobilis quis dicitur. in rubr. §. 9. numer. fin. versic. quis autem.

K Nobilitas quatuorplex, & qua maior. in rubric. §. 9. numer. 20. versic. quis autem.

B Nobilitas à genere materno an derivetur. in rubr. §. 32. numer. 1. versic. non imprimitur, & an valeat consuetudo, vel statutum in contrarium. ibid. numer. 4. versic. non valet consuetudo.

I Nobilis an furca suspendi, vel alia vii pena damnavi debeat, & quando id fallat. in rubr. §. 9. numer. 19. versic. non est quod fuit.

C Nobiles habent pro se intro presumptionem. in rubr. §. 9. numer. 7. versic. semper pro nobilibus.

D Nobilibus danda sunt officia publica potius quam plebeis. in rubr. §. 9. numer. 8. versic. officia publica.

A Nobilitas proprium est liberalitatis exercere. in rubr. §. 9. numer. 1. versic. proprium enim est.

K Nobilibus qui suam dignitatem condigne conservare non possunt, licet habeant alimenta, an possint per executores testamenti dari aliquid ex bonis inter pauperes distribuendis. super text. 3. not. §. 23. nu. 8. versic. sed suam dignitatem.

C Nobilitas arbitrii an & quando possit tolli consensu partium sententia efficaciter confirmata. super text. in proem. §. 11. numer. 11. versic. sed ubi continet. & versic. per l. 2. c. communia utriusque iudic.

M Notarii extra territorium cui à quo creatus est, an possint instrumenta conscribere, etiam de consensu partium. & ibi multa circa officium & creationem tabellionatus. in prefat. rubr. numer. 21. versic. etiam ex consensu partium.

B Novitini an possint religiosi dici ante professionem. in rubr. §. 38. numer. 5. versic. donec sit.

O.

K Obligatio naturalis an delinquendo contrahatur. in rubr. §. 66. numer. 24. versic. quod in delictis.

A Obligatio naturalis an oriatur ex donatione inter coniuges. in rubr. §. 21. numer. 1. versic. non oritur.

A Occidere seipsum quam grave & detestabile crimen. in rubric. §. 70. numer. 2. versic. est enim.

H Opibus & divitijs quantum nobilitati infert. in rubric. §. 9. numer. 18. versic. quinimo sola divitiæ.

G Otorgamiento, Hispana vox, quid significet. in rubric. §. 63. numer. 27. versic. otorgamiento.

P.

F Pacto facto per maritum de restituenda dote patri dotandi. in omni casu quo iure communi restitui debeat, servabitur opinio Martini quæ consuetudine probata est. in l. dos à patre. C. solut. matrimon. licet contrarium sit de iuri rigore. in prefat. rubr. numer. 11. versic. & propterea.

C Pactum

- C *Patium lucranda dotis, vel donationis propter nuptias, utrum apponi possit secundo in dotem dato. in rubr. §. 12. num. 3. vbi idem dicant.*
- F *Patium appositum donationi facta ecclesie, vt si certo tempore non soluat ecclesie, perdat quod donatum est, an valeat in rubric. §. 16. num. 13. ver. quod valeat patium.*
- K *Patium & transactio super debitis mercatorum an valeat, quando debitorum decoxerunt & sunt in fuga. in rubr. §. 21. num. 15. versic. mercator esset.*
- E *Paterfamilias an obligari debeat pro dotis nuntii restitutione. in rubric. §. 21. numer. 3. versic. transgrediamur.*
- G *Patris obligatio restituenda dotis nuntii sua, an valeat super matrimonio nullo, & ibi de multis effectibus matrimonii putatiui. in rubr. §. 21. num. 8. versic. scilicet si esset nullum.*
- F *Pater si donet ecclesie, & ecclesie donet filio spurio donatoris, an valeat secunda donatio propter fraudem presumptam. in rubr. §. 30. num. fin. versic. si aliquis habens filium.*
- A *Pater si ingreditur religionem quid iuris de patria potestate & usufructu, quem eius pater habebat in bonis filii. in rubric. §. 43. numer. 1. versic. quod si pater.*
- E *Pater an possit legitima filii preiudicare contrahebendo titulo oneroso in rubr. §. 50. num. 17. versic. poterit pater.*
Pater si filiam dari nuptus iubeat, intelligitur dote constituta. super text. 3. not. §. 2. numer. 4. in versic. nam tunc indistincta.
- A *Pater an crimen lese maiestatis contra filium regulari debeat. super text. in proemial. §. 16. num. 5. versic. illud propalare.*
- D *Pater si dissipat bona filii an priuatur administratione. super text. in proem. §. 16. num. 13. in versic. pater dissipat.*
- E *Pater si suis rebus tanquam prodigus abutatur, an priuatur administratione, vel legitimam filio assignare cogatur. d. §. 16. num. 13. versic. quiniomo si pater.*
- F *Pater si in fraudem filii bona sua alienauit an filius venocat a fraudulento possessore etiam titulo oneroso. d. §. 16. num. 14. versic. amo si pater.*
- A *Pater an teneatur dotare filiam, que sine eius consensu nupsit. super text. 3. not. §. 3. numer. 1. versic. quia hoc casu. & §. 4. numer. 1. versic. non tenetur.*
- C *Pater an magis amet filium quam seipsum. super text. 3. not. §. 3. num. 6. versic. pater fortius.*
- C *Pater vel mater que in primogeniti fundacione eligit filium minus dignum, an peccet. super text. 3. not. §. 36. num. 1. versic. peccaret.*
- B *Pater egenus & pauper an teneatur dotare filiam. super text. 3. not. §. 22. in princip. versic. si pater.*
- A *Pater an possit omnium bonorum fundare primogenitum, si reliqui filij habeant vnde alantur. super text. 3. not. §. 21. in princip. versic. ex quo infertur.*
- N *Pater qui in vita disposuit de tercio & quinto, an maneat omnino priuatus facultate testandi, quasi reliqua bona sunt legitima filiorum. super text. 3. not.*
- §. 22. numer. 14. versic. vt ergo: & ibi an in quinto computentur que pater in vita donauit.
- H *Pater an teneatur secundo dotare filiam cui prior dos amissa est. super text. 3. not. §. 27. num. 6. versic. pater tenetur.*
- O *Pauperis quomodo probetur, maxime ea que sit in marito sufficiens ad sequitum dotis consistentis matrimonio. super text. in proemial. §. 18. num. 30. versic. constabit autem.*
- B *Pauper & miserabilis persona an possit laicum, coram iudice ecclesiastico conuenire. super text. not. 2. in princip. num. 5. versic. potest laicum.*
- C *Pauperes qui dicantur & an miserabiles persona. super text. not. 2. in princip. numer. 6. versic. pauperes dicuntur. & ibi paupertatis plurima damna & commoda.*
- D *Pauperes an ad tributa teneantur. super text. 1. not. in princip. num. 8. versic. & propterea.*
- A *Pauper an possit officium iudicis implorare, vt sibi subueniat diues. super text. 3. not. §. 11. nu. 2. versic. potest pauper.*
- A *Patronatu dato in dotem quis presentabit maritum an vxor. super text. in proem. §. 43. num. 1. versic. nunquid maritus. & quid si concurrant qui preferatur. ibidem numer. 3. in versic. sed si concurrant.*
- L *Pastori an sufficiat pellem portare pecoris quod perit, & quibus probationibus liberetur cunctis. super text. §. fin. numer. 13. in 6. not. versic. non sufficit pastori.*
- E *Pax facta an rupta dicatur per eum qui offendit, ob nouam causam. super text. 4. not. num. 22. versic. scilicet ex noua causa.*
- C *Pecunia deposita ad emptionem pradiorum, an censetur immobilis, & possit alienari sine decreto. in rubr. §. 38. num. 7. versic. pecunia deposita.*
- B *Pena apposta certo loco habitandi promissioni, an debeatur. in rubric. §. 2. numer. 3. versic. valebit tamen.*
- D *Pena apposta contra actui nulli an debeatur. in rubric. §. 2. num. 1. versic. & consequenter.*
- C *Pena pecuniaria iam semel questum ecclesie, per contrauentionem patris, super quo apposta fuit, an possit tolli, remissione vel conciliatione eorum, qui contraxerunt, & quid iuris in his. in rubric. §. 63. num. 4. versic. non tollitur.*
- F *Pena temperanda vbi proceditur ex presumptionibus, allegat. heros. §. 11. ver. vbi procedunt.*
- B *Percussor vel mutilator membri alienius, an teneatur ad operas ei amissas. super text. 6. not. §. 9. num. 4. versic. ex predictis inferitur.*
- F *Prelatus si clericum concubinarium prauident deteriorum fure, sublata sibi concubina, an satius faciat dimittendo. super text. in proemial. §. 18. num. 15. versic. hinc est.*
- I *Prelatus an pro lenibus culpis facile excommunicare debeat. super text. in proemial. §. 17. numer. 22. versic. caveant tamen.*
- G *Prelatus promouens indignum, an teneatur ecclesie, ad id quod eius interfit. super text. 3. not. §. 26. numer. 11. versic. ego credo quod prelatus.*

- O** Prelato cathedralis ecclesie mortuo, an sit procedendum ad electionem, nisi prius regi nunciatur, in prefat. rubrica num. 25. versic. hinc est quod mortuo prelato.
- E** Prelatus quidquid post prelaturam quesivit, unde parasse presumatur in rub. §. 60. numer. 17. versic. nam quidquid.
- I** Principi an donationem ab alio factam modificare possit in rub. §. 69. numer. 14. versic. quinimo.
- C** Principi seculari, & ecclesiastici potestas, qualis & quantal sit in dispensando, in prefat. rubric. num. 6. versic. hinc singulariter.
- D** Principi in collatione officiorum quid possit, & an concurrat cum quolibet ordinario in prefat. rubric. num. 7. versic. nam concurrat.
- I** Principatus Hispanie non subelli imperatori, in prefat. rub. num. 18. versic. sunt enim reges.
- D** Principii assertionibus qua fides danda in rubric. §. 81. numer. 7. versic. in quibus principis.
- C** Presentatus a pupillo si cit maior, an preferatur presentato a tutore, super text. in proem. §. 43. nu. 4. versic. presentatus a pupillo.
- H** Prescriptio iurisdictionis, an procedat sine scientia regu super text. 2. not. §. 1. num. 33. versic. oportet interuenisse, & an ea scientia non probata presumatur. ibid. num. 36. versic. ista autem.
- A** Prescriptio arbitrum an procedat constante matrimonio. in rubric. §. 17. numer. 15. versic. ex qua etiam.
- F** Precauere hostem proditorem, an liceat quolibet aditu & consilio etiam fraudu, si iuri ordine sequi non potuit remedium. super text. 3. not. §. 26. num. 9. versic. dummodo.
- A** Prærogatum vel donatio tertij & quinti ultra legitimam, an possit fieri à parentibus sine metu conscientie super text. 3. not. §. 26. in princ. versic. nunquid hoc faciat.
- B** Priuilegium vel feudum principis recepto pretio potius contractus emptiois est, & efficitur irrevocabili in rub. §. 7. numer. 3. versic. & ideo reuocari non potest.
- I** Prescribens bona fide, an superueniente conscientia rei aliena sit tutus in foro anime. in rubric. §. 56. num. 24. versic. ad prædictorum confirmationem.
- B** Primatus litigens nomine reipublice vel ecclesie, à quo sit habiturus expensis super text. in proemial. §. 39. numer. 6. versic. adde etiam quod si primatus.
- F** Procurator an possit esse infamis super text. 3. not. §. 10. num. 8. versic. idem dicas.
- C** Probatu extremu an medium presumatur. super text. 1. not. §. 1. num. 5. versic. probatu extremu.
- L** Probatio immemorialu, qua requiratur. super text. 2. not. §. 1. num. 43. versic. ad probandum.
- D** Probatio eorum, que sunt in collegio, an possit fieri, cum hi qui sunt de collegio in rub. §. 21. numer. 2. versic. per illos de collegio.
- D** Pignus obligatum quasi tanto precio quanti valet, an censetur alienatum in rub. §. 69. numer. 7. versic. pro tanto pretio.
- F** Proditor an sit, qui clam clandestinum inimicum, inimicitia & iniuria quam fecit conscium, non tam admonitum nec provocatum occidit in rubric. §. 78. num. 14. versic. sufficit offensam.
- B** Pluribus delictum repetens an plurali pena puniendus super text. in proemial. §. 10. num. 5. ver. qui delinquit.
- A** Primogenij bona vitrum possint in dotem vel donationem propter nuptias dari super text. in rub. §. 16. num. 1. versic. potest inferri.
- I** Primogenij vel fideicommissi bona, an possint alienari pro debito fundatoru soluendo. in rubric. §. 16. numer. 4. versic. pro ere alieno ipsius vincuentes.
- G** Primogenij partem licet frater non habeat, an tamen primogenitus teneatur fratri partem fructuum communicare saltem vsque ad compensationem legitimam. in rubric. §. 47. numer. 17. versic. poterit pater.
- A** Primogenitus quo pacto ex primogenio constituat arthas in rubric. §. 25. num. 1. versic. sed si erant.
- C** Primogenitus an bona primogenij tacite videatur obligare pro dote super text. in proem. §. 38. num. 4. versic. non videtur.
- D** Primogenij commoditas an conscribetur quamdiu durat vita possessiois, delinquentis primogeniti, super text. in proem. §. 38. num. 6. versic. commoditas bonorum.
- A** Primogenij successor an teneatur cavere de restituendo succedenti in gradu super text. in proem. §. 44. num. 1. versic. vitrum succedens.
- A** Primogenito proximo in gradu succedendi possessori mortuo, an eo vivente possit ius suum in iudicio deducere, ut super eo ex presenti declaretur in futurum super text. in proemial. §. 44. num. 1. versic. vitrum succedens.
- B** Primogenij ad feudum vel fideicommissum argumentum an valeat super text. in proem. §. 44. num. 4. versic. de illis sicut de fideicommissis.
- K** Primogenium an pereat in primo successore, fundatum hu verbu, relinquo filio meo maiori per viam maioratui super text. 3. not. §. 26. num. 20. versic. ex quibus potest.
- I** Primogenia & rescripta per principem ad illorum fundationem concessa, an sint odiosa vel favorabilia, & an vitia reipublice super text. 3. not. §. 26. num. 20. versic. est odiosum.
- D** Primogenitus à natura demens an succedat in primogenitura. super text. 3. not. §. 26. num. 8. versic. quod intellige.
- B** Primogeniorum fundationes cum licentia regu an fiant citra labem peccati. super text. 3. not. §. 26. in princip. ver. de illo qui habet.
- K** Publicitas in concubinato qualis requiratur, ut super eo procedi possit per iudicem. super text. 3. not. §. 21. num. 17. versic. ex quibus omnibus.
- L** Publicatu bonu filij an publicatum sit periculum profectitum in rub. §. 66. numer. 24. versic. non est publicatum.

R.

- A** Rationis potestas omnes mortales comprehendit. super text. 3. not. §. 8. num. 1. versic. Romana legis.

A RATIO

- A Ratio & causa propter quam donatio inter virum & uxorem prohibetur in rubr. §. 28. num. 1. versu de eius ratione.
 Raptus pœna an evitetur contractio matrimonio inter raptam & raptorem in rubr. §. 58.
 E Raptus quæ cum raptore nupsit an perdat bona eius. super text. 3. not. §. 3. num. 13. versu perdat bona.
 G Reditus vitalitium an possit sine labe usura emi. super text. 6. not. in princip. numer. 10. versu ex istu.
 K Regni iura & res an possint per regem alienari super text. 2. not. §. 1. num. 4. versu res & iura regni.
 F Regnum an transcat in dotem. super text. in proem. §. 43. ad fin. versu. regnum non transcat.
 C Repetere qui possint artibus excessivas in rub. §. 24. num. 1. versu. repetere qui possint.
 E Remissio principis secunda super homicidio an surripit sit si de prima gratia alterius homicidii nihil narratum sit. super text. in proemial. §. 9. num. 25. versu. facit optime. & quid iuri vbi prima remissio processit ob inflam causam. ibid. & vide 4. not. num. 11. versu. nihil valet.
 A Rescripto commissionis delegatorio, an debeat narrari litu pendentia coram ordinario. super text. 4. not. §. 1. versu. sic etiam debet.
 D Rescripto pedagii colligendi, an debeat narrari quod loca illa vbi colligenda sunt, sunt aliu pedagii onerata. super text. 4. not. num. 11. versu. vbi decidit.
 F Rescriptu impetrandu an debeat fieri mentio coram quo nulla sunt super text. 4. not. num. 22. versu. limita quinto.
 E Revelare crimen alterius an possit, qui revelatum probare non poterit super text. 3. not. §. 26. num. 9. versu. dummodo.
 B Rem sicienter omittens defensiones que sibi competunt. an peccet in rub. §. 70. num. 5. versu. ex quo infero.
 M Rex in suo regno Hispania, an & in quibus habeat intentionem suam fundatam de iure communi. super text. not. 2. num. 43. versu. rex in suo regno.
 N Rex an sit index & competens in causa propria. super text. not. 2. §. 1. num. 48. versu. rex est.

S.

- E Senes an dicantur persona miserabiles. super text. 2. not. in princ. num. 12. versu. idem potest.
 F Socius qui contradicit negotiationi, vel mercature certa res vel casus, an habeat partem lucris, quod alter socius suo periculo quaesivit. in rubr. §. 47. num. 15. versu. alter contradicit. & rursus §. 63. num. 1. versu. ex his infero.
 B Societatis perpetua & nunquam renovanda pactum simplex, vel iuratum an valeat inter virum & uxorem in rubric. §. 54. num. 3. versu. sed est pulchrum dubium.
 A Societas in bonis querendu qualis inter coniuges sit. in rubric. §. 61. numer. 1. versu. universali societas.
 A Socius an liberetur à damno & periculo alicuius negotiationis & mercature, si proteletur de negotiatione consensus in ea. in rubr. §. 63. num. 1. versu. ex his infero.
 B Socius an possit ex communi accipere ante renuntiationem aliquid deducere. super text. 6. not. §. 11. num. 13. versu. eodem modo.
 A Societas an possit contrahi sine damno conscientie, saluo capitali, vbi alter socius solam operam & industriam ponit. super text. 6. notab. §. fin. numer. 1. versu. sic intelligat, & num. 3. versu. ex his secundo.
 B Socius vxor an deducat pretium laboris, quem rebus societatis impendit. super text. 6. not. §. fin. num. 2. versu. si vxor vnus.
 K Socius qui negat se socium, an ita demum perdat beneficium ne conveniatur ultra quam facere possit si perseveraverit in negatione. super text. 6. not. §. fin. num. 15. versu. hoc intelligo.
 E Societatis ratio intra quod tempus reddenda per administratorem. super text. 6. not. §. fin. num. 9. versu. in fine primi anni.
 F Societate finita, quo pacto dividendum capitale inter socios, quorum alter pecuniam, alter operam posuit. super text. 6. not. §. 12. num. 9. versu. siquidem finita.
 C Societas ex causa supervenienti an possit dissolui ante tempus. in rubr. §. 2. num. 3. versu. facit text.
 B Solemnitas extrinseca an presumatur. super text. 1. not. §. 1. num. 4. versu. solemnitas extrinseca.
 C Specie dubij euentus ratio quando habeatur. super text. 6. not. §. 9. num. 4. versu. multa hu familia.
 I Spurius ad honores venire non potest. in rubr. §. 38. num. 16. versu. spurius ad honores.
 Sponsalia an transeant in matrimonium translatione sponsæ sequuta in rubric. §. 57.
 Sponsus quæ pœna puniendus, si rapiat sponsam non traditam. in rubric. §. 58.
 B Statutum laicorum contra arma portantes an liget clericos. super text. 2. not. §. 1. num. 13. versu. licet statutum.
 F Statuto carcercandi pro certo crimine, an satisfiat si nobilis delinquens incarceratione amplo loco palatii, vel totius populi in rubr. §. 9. num. 13. versu. stante statuto.
 B Statutum excludens monachum à fendi successione, an procedat in canonico regulari in rubr. §. 16. num. 4. versu. idem erit in Canonico.
 D Statuto prohibente ex civitate ad riu deduci marmora, an possint ex vno loco rurali ad alium per civitatem traduci in rubr. §. 37. num. 8. versu. poterit etiam.
 E Statuto vel pacto stante, quod vxore sine liberis mortua, vir lucretur dotem, an lucro locus sit vxore defuncta ante consummationem matrimonium in rubr. §. 55. num. 8. versu. si dicitur statutum.
 G Statutum quod vxori sine mariti licentia liceat testari an valeat. in rubr. §. 81. num. 13. versu. quod autem statutum.
 B Statuto quod primo castrum intranti detur premium, si plures simul intrent, an omnium premium sit super text. in proemial. §. 16. numer. 8. versu. & plures simul.

D Statu-

- D** Statutum laicorum coercens libertatem matrimonij contrahendi an valeat super text. 3. not. §. 3. nu. 9. versic. quod valeat.
- B** Statutum vel consuetudo an possit legitimam tollere filio habenti unde se alar. super text. not. 3. §. 4. nu. 3. versic. sed vbi filius. & §. 20. in princ. versic. ex quo inferitur.
- C** Statutum quod primogenitus succedat exclusis aliis an valeat super text. 3. not. §. 4. nu. 3. versic. ex istis inferitur.
- H** Statuto an induci valeat quod spurij infirmi possint super text. 3. not. §. 10. numer. 12. versic. nec valet.
- I** Statutum minuens legitimam filiorum relicti alimentis an valeat super text. 3. not. §. 24. nu. 7. versic. valere statutum. & versic. quod tamen.
- L** Statutum quod maritus lucratur dotem vxore sine liberis mortua an procedat in dote filie spurie. super text. 3. not. §. 24. numer. 8. versic. alio etiam casu.
- A** Stuprator virginis quid restituere teneatur. 6. not. §. 9. nu. 3. versic. in eo qui stuprauit. & in rubr. §. 30. nu. 3. versic. dotabit eam.
- A** Stuprans minorem duodecim annorum etate qua pena puniatur. & an illa minor possit virginatatem perdere in rubric. §. 56. nu. 2. versic. si quis deflorauit.
- C** Studere an liceat in templo vel diebus feriatis super text. in proemial. §. 27. numer. 10. versic. diebus feriatis.
- M** Sumptus factos in feudo quod reuertitur ad dominum an repetat vasallus in rub. §. 62. nu. 18. versic. potuisset expensis.
- B** Sumptus vniuersitatis an debeat contribuere contra se tanquam vnus ex ea qui litigat cum illa super text. in proemial. §. 39. nu. fin. ver. adde etiam quod si priuatus.
- T.**
- B** Tempus quod attendi debeat in computatione donationis propter nuptias in rub. §. 24. nu. 1. versic. commensuratur.
- D** Testes domestici ad domestica probanda an admittantur in rubric. §. 21. nu. 21. versic. probantur per domesticos.
- E** Testes masculi an preferantur feminis super text. in proemial. §. 46. nu. 6. versic. duo testes.
- D** Testis emendatio dicentis in articulo mortis quod falsum testificatus fuerit super text. in 5. not. nu. 10. versic. de iudice.
- C** Teste vno qui filius adulterinus sit an admittatur in iuramentum: & an sit plena probatio duorum testium quorum alter spurius sit super text. 3. not. §. 10. nu. 5. versic. ex quo ipsi inferunt.
- C** Testis oratio an iuxta mentem eius potius quam verba debeat accipi in rubr. §. 7. nu. 6. versic. unde sit testis.
- B** Text. l. cum plures. §. cum tutor vers. solemnia munera ff. de administ. tut. explicatio in rubr. §. 6. nu. 3. versic. solemnia munera.
- E** Text. in l. si creditor. §. fin. de districtione pignorum in rubr. §. 16. nu. 14. versic. in l. si creditor.
- B** Text. in l. hereditatem ad leg. falcid. circa computationem vite alicuius ad interesse estimationem in rub. §. 25. nu. 2. versic. lex hereditatem.
- A** Text. l. 3. tit. 2. lib. 3. fori an seruetur de consuetudine in rubr. §. 26. versic. non seruetur.
- C** Text. in l. assidue. C. qui possiores in pign. habeant an habeant locum in dote concessa in rubr. §. 30. nu. 11. versic. non habet locum.
- H** Text. l. penult. ff. de milit. test. per quem vulgo dicitur quod de proximo accingendus habeatur pro accinctio in rubric. §. 38. numer. 13. versic. per dict. l. penult.
- M** Text. l. 2. C. de prioribus qui fili. dist. & alij iuris regum cum eo concordantes declarantur in rub. §. 65. nu. 45. versic. l. 2. C. de prioribus.
- F** Text. l. quoties. C. de rei vendic. declaratio.
- A** Text. l. Atticiliani de pact. dot. cum similib. declaratio super text. in proemial. §. 12. nu. 1. in versic. resultat solutio.
- B** Text. in l. instituta. §. penult. ff. de inoff. testam. declaratio super text. in proemial. §. 15. nu. 5. versic. & aduerte quod adeo.
- A** Text. l. 207. filii declaratio super text. in proem. §. 26. versic. lex filii.
- I** Text. l. penult. ff. de iure dot. declaratio super text. 3. not. §. 27. nu. 7. ver. lex penult.
- C** Text. l. vtile per inutile de reg. iuris declaratio super text. 5. not. nu. 10. versic. quia forte.
- C** Text. inde queritur ff. commodat. declaratio super text. 4. not. nu. 10. ver. ar. l. inde queritur. Text. in l. curabit. C. de alion. empt. super text. 6. not. §. 6.
- A** Text. c. salubriter de vsuris declaratio super text. 6. not. §. 8. nu. 1. ver. qst casus.
- F** Text. cap. final. de vsuris declaratio super text. 6. notabil. §. 9. nu. 12. versic. vt dict. c. fin.
- D** Tabellio vel testis an possit esse spurius super text. 3. notabil. §. 10. nu. 6. ver. quamuis.
- E** Tabellio an possit esse infamis super text. 3. not. §. 10. nu. 8. versic. infamis enim.
- H** Tutor an inile possit aliquid accipere ab sponso pupilla vt eam sibi det vxorem super text. 3. notabil. §. 3. nu. 22. versic. turpiter accipit.
- G** Tutor qui non gessit an possit petere vt periculo suo prius agatur contra eum qui gessit super text. 5. not. nu. 10. versic. idem dixit.
- A** Tutor quai vsuras & interesse debeat hodie populo prestare super text. 6. notabil. §. 7. nu. 2. versic. ita hodie tenebatur & versic. secundum mercatorem.
- C** Tutor an & quomodo pecuniam pupilli spe lucri apud mercatorem vt cum ea negocietur possit depenere super text. 6. notabil. §. 7. nu. 3. versic. si quidem talis erat.
- B** Tutores nobilium vel eorum curatores an & quando possint aliquid ex bonis pupilli donare in rubr. §. 9. versic. verum etiam.
- E** Tutor nobilis an possit rem pupilli emere per interpositam personam & ibi quid iure regio in rub. §. 9. nu. 11. versic. sed si per interpositam & in allegatione harez. §. 10. versic. tutori permittitur.

F Tutor,

F Tutor, vel curator qui depositum pecuniam papillarem apud camporem, ad cuius fidem communiter recurrebatur, an tutor sit de periculo, & damno postea sequatur, in rubr. §. 9. num. 16. versic. & per ista dicat.

E Tutor quatenus pupillis sui animae interfit, an possit ei debitas vsuras remittere, in rubr. §. 65. num. 17. versic. ad cuius confirmationem.

V.

E Vestes non eadem & aequales omnibus conveniunt, personarumque qualitas in vestitu & habitu & gratificatione, plurimum valet, in rubr. §. 11. num. 9. versic. non enim omnes.

B Venditio inter coniuges non valet, in eo quod plus valet res vendita, quasi illud sit donatio, in rubric. §. 29. numer. 2. versic. cum illud quod magis valet.

C Vir nihil nobilitatis capit ab vxore, sicut contra, in rubr. §. 32. n. 1. versic. non efficitur nobilitas.

C Vidua committens stuprum an perdat dotem, in rubr. §. 67. n. 6. versic. quod si vidua, & §. 83. n. 6. in versic. perdit dotem.

I Vidua transiit ad secundas nuptias an perdat lucra primo matrimonio quaesita, in rubr. §. 67. versic. quamuis.

G Vidua luxurians perdit tutelam filiorum, in rubr. §. 67. n. 1. 6. versic. item perdit.

H Vidua luxurians perdit executionem testamenti mariti, in rubr. §. 67. num. 16. versic. item dicendum.

B Vidua vel corrupta an artha dari possint, in rubr. §. 11. n. 1. versic. vidua, vel corrupta.

A Vsuræ an sint prohibita de iure divino naturali, civili, vel canonico, super text. 6. notab. in princ. n. 4. versic. vsura sunt prohibita.

B Vsuræ quotuplex sit, & quæ licita ratione cum quod interfit, super text. 6. notab. in princ. n. 4. versic. tamen semper habetur ratio.

F Vsurarum restituendi obligatio, an sit diuidua & quare, in rubr. §. 65. num. 18. versic. defunctorum animæ.

H Vsurarij an nequeant bona sua alienare, cum in hypothecarum in tuto sit cum quibus vsuræ restituenda sunt, in rubr. §. 65. num. 23. versic. ex quo inferitur.

H Vsurarum exaltio an fieri possit, ut restituatur ex fundo dato in dotem filie per patrem vsurarium, in rubr. §. 65. num. 23. versic. ex quo inferitur.

C Vita alicuius quot annorum presumatur, in rubr. §. 25. versic. qui vivere.

B Vxor nobili nuncquid teneatur ad obsequia seruilia & vilia, in rubr. §. 31. numer. 2. versic. non tenetur.

D Vxor ignobili plebeia an liberetur a solutione tributum ex nobilitate mariti, in rubr. §. 31. nu. 7. versic. & inde est.

F Vxor an possit virum condemnatum ad penam aliquam, undique sua caprum a carceribus liberare, in rubr. §. 32. num. 8. versic. puta si cum vir esset, & rursus, §. 50. n. 24. versic. potest penam exemplum.

Palacios Ruy.

C Vxor putativa an perdat dotem sicut vera propter adulterium, in rubric. §. 33. numer. 3. versic. sic etiam.

Vxor an efficaciter possit lucrum querendo renuciare, in rubr. §. 63. n. 2. versic. ampliare potest, & §. 47. n. 13. versic. infero ad vnum.

C Vxor an possit efficaciter promittere aliquid pro dote filie ignorante marito, & ultra dotem ab eo consensum, in rubr. §. 48. num. 4. versic. ex quo si verum est.

E Vxor si impudica oscula, vel mammillarum tactum permittat, an in diuortio emitti possit, in rubr. §. 78. n. 10. versic. quoniam.

A Vxor an efficaciter detest marito, ut ex re donata filiam doceat, in rubr. §. 49. n. 1. versic. talis donatio, & quid si eo casus donata sit dotali, ibidem, num. 3. versic. hoc tamen.

D Vxor promittendo simul cum marito dotem filie, an presumatur hoc facere animo intercedendi pro marito, in rubric. §. 49. numer. 3. versic. magis videtur.

D Vxor quæ iuramento promisit alicui dotem non alienare, an possit postea alienare, in rubr. §. 54. num. 6. versic. si mulier iurauit.

A Vxor luxuriaria post mortem viri, an perdat quo maritus suus dedit, in rubr. §. 83. num. 2. versic. nam tunc.

A Vxor an possit in detentione domus, & rerum mariti, contra fiscum & creditores & heredes manere donec sibi dos solvatur, in rubr. §. 59. & §. 66. n. 23. versic. sua propria auctoritate.

A Vxor quæ acquirit, an presumatur acquisisse ex bonis mariti, in rubr. §. 60. n. 1.

C Vxor duas an vnam habere licerit, & quæ sit hodie huius casus pena, in rubr. §. 60. num. 6. versic. duas vxores, & rursus in preamial. super text. §. 18. nu. 25. versic. sicut in simili.

E Vxor ad quæ seruitia & opera teneatur mariti, in rubric. §. 62. numer. 6. versic. intellige de seruitijs.

B Vxor si culpa sua non habitat cum viro, an habeat partem lucrorum quæsteram constante matrimonio, in rubric. §. 63. numero 2. versic. quando ergo, & ibidem, quid in alijs casibus aduersus coniugem, cuius culpa separatim habitat.

D Vxor an possit elemosinam facere de suis & viri bonis, & quoniam pacto male quæsitæ restituere possit, in rubric. §. 65. numer. 17. sicut de proprio bono viri, & §. 48. num. 3. versic. ex istis etiam inferitur.

E Vxor obligata cum viro pro dote filie communis an inuectur Veliciano, in rubr. §. 65. num. 10. in versic. idem si vxor.

Vxor an teneatur ex bonis lucrativis contribuere ad condemnationem pecuniarum propter viri delictum, in rubr. §. 66. numer. 18. versic. prædicta procedunt.

A Vxor quæ post mortem mariti luxuriose vivit, an perdat partem lucrorum constante matrimonio quæsteram, in rubr. §. 67. num. 1. versic. omnia bona.

Vu

E Vxor

- B** Vxor luxuriose vivens mortuo marito, an perdat
que ab eo sibi donata, vel testamento relicta sunt.
in rubr. §. 67. numer. 3. versicul. idem si mari-
tus.
- F** Vxor transiit ad secundas nuptias, an prius ex-
ecutione testamenti sui mariti. in rubr. §. 67. num.
16. versic. item perdit.
- A** Vxor traducta an possit sine mariti licentia con-
trahere. in rubr. §. 68. numer. 1. versicul. non po-
test.
- D** Vxor sine licentia mariti, an possit efficaciter do-
tem sibi promittere. in rubr. §. 67. num. 14. versic.
vno tamen casu remissione.
- A** Vxor an in foro animæ teneatur stare contractui
quem fecit sine licentia mariti, & an quod eo casu
dedit ipsa, iuste possit per accipientem retineri. in
rubr. §. 68. n. 1. vers. non potest.
- B** Vxor an quocunque teneatur sequi virum, quem
prosequendum novit à principio, cum ei nupit. super
doct. in proemiali §. 9. numer. 16. versicul. si tempore
contractui.
- A** Vxor ab inopiam viri, an possit repetere dotem, sine
eius licentia. super text. in proemiali §. 27. num. 1.
versic. absque eius licentia.
- B** Vxor ab amante adultero rogata, verum possit si-
malere, quod redimat, quo magis ex consensu &
industria mariti capiatur adulter. super text. in
proemiali §. 29. n. 1. versic. quod si vxor.
- B** Vxor dotata copulata an cogatur cooperari viro.
super text. 3. not. §. 20. num. 1. versicul. non cogat-
ur.
- D** Vxor quæ non est culpa sua in servitio viri, an sit
ab eo alenda. super text. 3. notabil. in primi num. 2.
versic. non tenetur eam alere.
- A** Vxor appellatiōe an contineatur sponsa, & quid
ista differant inter se, & unde dicatur vxor. &
quid inter sit inter maritum & sponsum, sponsalia,
& nuptias. in rubr. §. 55.
- E** Vxor quæ recusat à marito crudeli & sanienti, an sit
ei restituenda & sub qua cautione. super text. 3. not.
§. 21. num. 7. versic. nec ei restituenda.
- F** Vxor an possit maritum compellere, ut dimittat
concubinam. super text. 3. not. §. 21. num. 11. vers.
poterit compellere.
- P** Vniversitas an delinquere & puniri possit super tex.
in proemiali §. 18. num. 36. versicul. imputa-
tur.
- B** Velleiani renuntiatiōe, an opus sit ubi mulier iurat.
super text. in proemiali num. 7. versicul. non est ne-
cesse.

F I N I S.

GLOSSE MAT A

LEGVM

T A V R I

Q V A S V V L G V S

DE TORO APPELLAT,

OMNIBVS IN IVRE VERSANTIBVS

NIMIS PROFICVA.

Vu2

ILLY.

ILLVSTRISSIMO D.
 DOMINO
 IOANNI TAVERA
 CARDINALI
 TITVLI SANCTI IOANNIS
 ANTE PORTAM LATINAM
 ARCHIEPISCOPO TOLETANO
 HISPANIARVM PRIMATI ET MODERATORI

Alfonfus Perez de Biuero Cæsarei iuris
 Licentiatus.

CUm amplissime Præsul, ab ineunte ætate, & primis (vt aiunt) vnguiculis, negotiorum procellis reiectis me altius literarum studiis iniecissem, & semper huic rei intentus, liberalioribus disciplinis curam præstare inuigilaremque, forte fortuna incidi in paternum opus Doctõris de Palacios Ruuios, paruum quidem volumen (quippe qui occupationibus, iurgiorum strepitibus, & articulari morbo distractus tandem fatali morte præuentus, non potuit ad vmbilicum perducere, vt huius operis initium testatur) sed materia maximum, & apud nostrates iureconsultos magno in pretio semper habitum. Scribit enim hoc in libello noster parens in leges quas catholicus rex, Ferdinandus & inclyta regina, Elifabeth apud Octodurum, aut campum Gothorum, siue (vt vulgus appellat) Toro tulere, non sine maxima omnium expectatione, obliterata & sopita longâ aduocatorum disceptatione. in cuius opusculi editione (Antistes eximie) multoties subdubitaui. Videbam namq. (si chalcographis traderem) eius breuitatem, gloriam patris penitus obruere, qui maximis operibus apud exteros & nostrates laudem tanto viro dignam, sibi comparauit: vt hac in tempestate, disciplina & scientia nullus Hispanus gloriosius surgeret. At ego publico ductus emolumento, mihi ipsi persuasi, cunctis, licet cum aliquali paterni nominis iactura, adesse, in lucemque hoc opus edere: vt vnusquisque harum legum labyrinthæos anfractus, patre duce, tamquam altero Thesæo, adiret. Quis etenim melius, veriùs aut diligentius de hac re conscribere potuisset, quam is noster

noſter genitor, qui Regum imperio obtemperans, eiſdem legibus condendis interfuit, & inter cæteros à Rege præſignitos, ſapientiſſimus ac doctiſſimus iuriſconſultus hæc iura fixit ac reſixit. Hæc tamen mea poſterior ſententia validiores radices emittet: ſi tu Præſul ornatiffime, hoc opus tuo ſinu reponas, & auctoritate & poteſtate (quibus polles) tuearis. Tunc ſilebunt inuidi, & operis breuitati parcent, atque fata telam intercidentia, culpam referent. Quare huic operi tantum præſta, quantum eius artifex ſe tibi deditum eſſe cognouit. Mihi quoque ea tribue & elargire, vt omnes noſcant, quo animo ijs, qui ſe in tuam familiam addixere, faueas. vale diu- que bene ac felix vale.

D Oña Iuana por la gracia de Dios, Reyna de Caſtilla, de Leon, de Granada, de Toledo, de Galizia, de Senilla, de Cordoua, de Murcia, de Iacn, delos Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, delas Yſlas de Canaria, Señora de Vizcaya, & de Molina, Princeſa de Aragon & de Sicilia, Archiduqueſa de Austria, Duqueſa de Borgoña, Al principe don Carlos mi muy caro & muy amado hijo, & a los Infantes, Duques, Perlados, Condes, Marqueſes, Ricos omes, Maef-tros de las ordenes, & a los del mi conſejo & oydores de las mis au-diencias, & a los comendadores & ſubcomendadores, Alcaydes delos caſtillos & caſas fuertes & llanas, & a los alcaldes dela mi caſa & corte & chancillerias: & a todos los corregidores & aſiſtentes, & al-caldes, & merinos, & otras juſticias y juezes qualeſquier, de todas las ciudades & villas, & lugares de los mis reynos & ſeñorios, aſi rea-lengo como abadengo ordenes & bebetrias y otros qualeſquier ſeñorios, & perſonas de qualquier condicion que ſeñan, & a cada vno & qual-quier de vos, a quien eſta mi carta fuere moſtrada, o ſu traſlado ſignado de eſcrivano publico. Salud & gracia. Sepades que al Rey mi ſeñor & padre & ala Reyna mi ſeñora madre, que ſancta gloria aya, fue he-charelation del grand daño & gaſto que recebian mis ſubditos & na-turales a cauſa de la gran diferencia & variedad que auia en el en-tendimiento de algunas leyes de ſiſos mis reynos, aſi del fuero, como de las partidas, & delos ordenamientos & otros caſos, donde auia me-neſter declaracion, aunque no auian leyes ſobre ello: pro lo qual acaef-cia que en algunas partes deſtos mis reynos & aun en las mis audien-

Palacios Reas.

Vu 3

cias

cias se determinaua y sentenciava en un caso mismo unas vezes de una manera, & otras vezes de otra: lo qual causaua la mucha variedad & diferencia que auia en el entendimiento de las dichas leyes entre los letrados de estos mis reynos, & sobre esto por los procuradores de las cortes, que los dichos Rey & Reyna mis señores touieron en la ciudad de Toledo, el año que passo de quinientos & dos, les fue suplicado que en ello mandassen proueer de manera, que tanto daño & gasto de mis subditos se quitasse & que ouiesse camino, como las mis iusticias pudiesen sentenciar & determinar las dichas dubdas, & acatando ser iusto lo fuso dicho & informando os del gran daño que desto se recrecia, mandaron sobre ello platicar a los del su consejo & oydores de sus audiencias para que en los casos que mas continuamente suelen ocurrir & auer las dichas dubdas, viesen & declarassen lo que por ley en las dichas dubdas se deuia de alli adelante guardar: para que visto por ellos lo mandassen proueer como conueniesse al bien de los mis reynos & subditos dellos: lo qual todo visto & platicado por los del su consejo & oydores de sus audiencias & con ellos consultado, fue acordado que deuián mandar proueer sobre ello, & fazer leyes en los casos y dubdas de la manera siguiente.

L E X I. *Leg. 2, tit. 1, lib. 2 Recop.*

Rimeramente por quãto el señor Rey don Alfonso en la villa¹ de Alcalá de Henares, era de mil y treientos & ochenta & seys años, fizo vna ley cerca de la orden que se deuia tener en la determinacion & decission de los pleytos & causas, el tenor de la qual es este que se sigue. Nuestra intencion & voluntades, que los nuestros naturales & moradores de los nuestros reynos sean mantenidos en paz y en iusticia, & como para esto sea menester dar leyes ciertas por do se librasen los pleytos, & las contiendas que acaescen entre ellos, & maguer que en la nuestra corte vñan del fuero de las leyes, & algunas villas del nuestro señorio lo han por fuero, & otras ciudades & villas han otros fueros departidos, por los quales se pueden librar algunos de los pleytos: pero porque muchas son las contiendas & los pleytos que entre los omes acaescen, y se mueuen de cada dia, que se no pueden librar por los fueros. Porende queriendo poner remedio conuenible a esto, citablesçemos & mandamos, que los dichos fueros sean guardados en aquellas cosas que se vsaron saluo en aquello que nos fallaremos que se deuen enmendar & mejorar, y en lo al que son contra Dios & contra razon & contra las leyes que en este nuestro libro se contienen; por las quales leyes deste nuestro libro mandamos que se libren primeramente todos los pleytos ceuiles & criminales & los pleytos & las contiendas que se no podieren librar por las leyes deste nuestro libro, & por los dichos fueros mandamos que se libren por las leyes de las siete partidas que el rey don Alfonso nuestro visahuelo mando ordenar, como quier que falta aquí, no se falla que fuesen publicadas, por mandado del rey, ni fueron auidas ni recibidas por leyes: pero nos mandamos las requerir & concertar, y enmendar en algunas cosas que complia, & así concertadas y enmendadas, porque fueron sacadas & tomadas de los dichos de los sanctos padres & de los derechos & dichos de muchos sabios antiguos, & de fueros & costumbres antiguas de España, damos las por nuestras leyes: & porque sean ciertas & no ayan razon de tirar y enmendar en ellas cada vno lo que quisiere, mandamos hazer dellas dos libros vno sellado con nuestro sello de oro, & otro sellado con nuestro sello de plomo, para tener en la nuestra camara, para en lo que ouiere dubda que lo concertedes con ellas, & tenemos por bien que sean guardadas & valederas de aquí adelante en los pleytos y en los juyzio y en todas las otras cosas, que se en ellas contienē en aquello que no fueren contrarias alas leyes deste nuestro libro & a los fueros sobredichos, & porque los hijos dalgo de nuestros reynos han en algunas comarcas fuero de aluedrio, & otros fueros, porque se juzgan ellos & sus vassallos, tenemos por biē que les sean guardados sus fueros a ellos & a sus vassallos, segun que lo

han de fuero & les fueron guardados ſalta aqui. Otroſi en hecho delos rieptos ſea guardado aquel vſo & aquella coſtumbre que fue vſada & guardada en el tiempo de los otros reyes y en el nueſtro. Otroſi tenemos por bien que ſea guardado el ordenamiento que nos agora fezimos en eſtas cortes para los ſijos dalgo: el qual mandamos poner en fin deſte nueſtro libro, & porque al rey perteneſce & ha poder de hazer fueros & leyes & delas interpretar y declarar y enmendar donde vieren que cumple. Tenemos por bien que ſi en los dichos fueros o en los libros de las partidas ſobredichas, o en eſte nueſtro libro o en alguna o en algunas leyes delas que en ſe cõtienen, fuere menester declaraciõ, & interpretaciõ, o enmendar, o añadir, o tirar, o mudar que nos que lo hagamos & cumplamos, & ſi alguna cõtriedad pareſciere en las leyes ſobredichas entre ſi miſmas, o en los fueros, o en qualquier dellos, o alguna dubda fuere hallada en ellos, o algũ hecho, porque por ellas no ſe pueda librar que nos que ſeamos requeridos ſobre ello, porque fagamos interpetracion & declaracion o enmienda do entenderemos que cumple, o fagamos ley nueva la que entenderemos que cumple ſobre ello, porque la juſticia y el derecho ſea guardado; empero bien queremos & ſoſtimos que los libros delos derechos que los ſabios antiguos fizieron que ſe lean en los eſtudios generales de nueſtro ſeñorio, porque ha en ellos mucha ſabiduria, y queremos dar lugar que los nueſtros naturales ſean ſabidores & ſean porende mas honrrados, & agora ſomos informados que la dicha ley no ſe guarda ni executa enteramente como deuia, & porque nueſtra intencion & voluntad es que la dicha ley ſe guarde & cumpla como en ella ſe contiene. Ordenamos y mandamos que todas las nueſtras juſticias deſtos nueſtros reynos & ſeñorios anſi de realengos, & abadengos como de ordenes & behetrías y otros ſeñorios qualeſquier de qualquier calidad que ſean, que en la dicha ordinacion, deciſion & determinacion de los pleytos y cauſas guardẽ y cumplan la dicha ley en todo y por todo: ſegun que en ella ſe cõtiene, y en guardádola & cumpliédola en la dicha ordinacion & deciſiõ & determinaciõ de los pleytos & cauſas, aſſi ciuiles como criminales ſe guarde la orden ſiguiẽte, que lo que ſe podiere determinar por las leyes delos hordenamientos & prematicas por nos hechas, y por los reyes dõde nos venimos, y los Reyes que de nos viniẽre, en la dicha hordinacion & deciſion y determinacion ſe ſiguan y guarden como en ellas ſe contiene no embargante que contra las dichas leyes de hordenamientos & prematicas ſe diga y alegue que no ſon vſadas ni guardadas; y en lo que por ellas no ſe pudiere determinar mandamos que ſe guarden las leyes delos fueros anſi del fuero delas leyes como las delos fueros municipales que cada ciudad, o villa, o lugar tuiniere en lo que ſon, o fueren vſadas y guardadas en los dichos lugares; & no fueren contrarias alas dichas leyes de hordenamientos & prematicas: aſſi en lo que por ellas eſta determinado como en lo que determinaremos

ade-

adelante por algunas leyes de hordenamientos y prematicas y los Reyes que de nos vinieren : ca por ellas es nuestra intencion y voluntad que se determinen los dichos pleytos & causas no embargante los dichos fueros & vfo & guarda dellos, & loque por las dichas leyes de hordenamientos & prematicas & fueros no se pudiere determinar. Mandamos que en tal caso se recurra alas leyes de las siete partidas fechas por el señor rey don Alfonso nuestro progenitor : por las quales en defeto delos dichos hordenamientos, prematicas & fueros, mandamos que se determinen los pleytos & causas assi ciuiles como criminales de qualquier calidad o cantidad que sean, guardando lo que por ellas fuere determinado como en ellas se contiene, aunque no sean vsadas ni guardadas y no por otras algunas : & mandamos que quandoquier que alguna dubda ocurriere en la interpretacion y declaracion delas dichas leyes de ordenamientos & prematicas & fueros, o delas partidas, que en tal caso recurran a nos, & a los reyes que de nos vinieren, para la interpretacion & declaracion dellas: porque por nos vistas las dichas dubdas declararemos & interpretaremos las dichas leyes como conuiene a seruicio de Dios nuestro señor & al bien de nuestros subditos & naturales, & ala buena administracion de nuestra justicia. Et por quanto nos ouimos fecho en la villa de Madrid el año que passo de nouenta & nueue ciertas leyes & ordenanças : las quales mandamos que se guardassen en la ordenacion & algunas en la decision delos pleytos & causas enel nuestro consejo en las nuestras audiencias, y entre ellas hezimos vna ley & ordenança que habla cerca delas opiniones de Bartolo, & Baldo, & de Iuan Andres y el Abad, qual dellas se deue seguir en dubda a falta de ley: & porque agora fomos informados que lo que fezimos por estoruar la prolixidad & muchedumbre delas opiniones delos doctores ha traydo mayor daño & inconueniente; porende por la presente reuocamos, cassamos & anulamos en quanto a esto todo lo contenido en la dicha ley & ordenança por nos fecha en la dicha villa de Madrid : & mandamos que aqui adelante no se vse della, ni se guarde ni cumpla, porque nuestra intencion & voluntad es que cerca dela dicha ordinacion & determinacion delos pleytos & causas solamente se faga & guarde lo contenido en la dicha ley del señor rey don Alfonso y en esta nuestra.

I. **O** Misso prologo, lex 1. quæ incipit *primamente* recitat legem ordinationis Alfonsi regis in Alcalá, quæ disponit quibus legibus causæ & lites veniant decidende.

II. **¶** Aduerte, quando vna lex facit mentionem alterius legis, quæ forsitan non reperitur: nihilominus statuti legi referenti. textus in *Ladmonendi. ff. de iurcirur. an. & ibi* notat Bar. col. 2. vers. *& hoc facit ad questionem.* vbi dixit, quod si priores ciuitatis fecerunt legem, quod quilibet soluat collectam infra decem dies sub pena quadrupli

secundum formam statuti: sed de hoc nullum reperitur statutum: nihilominus dicta lex sufficitur effectum. Quia priores se referentes ad statutum, potuissent legem predictam facere: quamuis statutum factum non esset. **¶** Ad idem facit quod voluit Bar. in *L. ann. qui. 9. In hanc. vers. quero facit ad questionem, ff. de constit. pecu.* vbi dicit quod si iudex in sententia condemnat aliquem ad dandum vnum par caponum quolibet anno tali domino, secundum quod antecessores illius consueverunt: ista verba non faciunt condicionem, vt debeat prius constare quod

quod antecessores illius confueuerunt dare: immo condemnatus tenetur licet de illo quod antecessores dare confueuerunt non constet. Ad hoc l. pen. c. de iustit. & substitit. traditur per Cynum in l. Scire c. de contrab. stipulati. facit gl. in c. quoniam abbas de offic. deleg. secundum Bar. vbi sup. faciunt notata in authentica Si quis in aliquo documento. C. de edendo. vbi per Bart. Bal. & alios rectorum. Spec. tit. de iust. edit. §. 3. & de app. §. 1. vers. & nota. Lanfrancus in repetitione c. quoniam contra falsum de probat. in parte sequitur instrumentorum productiones. col. 10. in fine vers. quare modo vnum. vbi concludunt quod si instrumenta facta sunt inter eadem personas, probant alias fecus. Hinc dicunt Domini de Rota decisio 427. quod instrumentum episcopi de institutione faciens mentionem de presentatione patroni, probat presentationem.

III. Item si iudex dicit in sententia, viso libello & litis contestatione, &c. probatur intervenisse, quamquam de illis alias non constet: vt vult gloss. in c. Audum in vers. prohibemus & ibi Abbas si col. de decimis. Abbas in d. c. quoniam contra. & in c. bona de elect. & in c. in presentia de renunc. notatur in l. scidum. ff. de verbis. obligat. Bald. in l. c. de dotupromi.

IV. Illa faciunt ad dubium quod si aliquis in instrumento fideiussionis ita dixit, Ioannes pater Mariz tanquam principalis debitor promisit ei dare in dotem mille ducatos, prout in instrumento super hoc confectio continetur: pro quo ego Petrus fide iubeo: teneor, quamuis de instrumento debiti ipsius patris non appareat. Sed si tantum diceretur, debeo centum Martino vt patet in publico instrumento quod est apud illum. vel dicam, lego Martino centum quare mihi dedit: vt patet ex tali instrumento: si non apparet, non probat: vt habetur in Spec. titul. de confes. §. 3. vers. sed nunquid patri, &c.

V. Ad regem spectat leges condere generales: vt hic & in l. infra proxima dicitur prope medium. traditur per Bart. & alios in l. non ambigua. ff. de legibus. gloss. 4. in leg. 1. ff. quod quisque iuris. & in §. quod principi placuit, instit. de iure na. potest similiter rex leges à se conditas interpretari: vt hic & l. fin. & ibi Bart. c. de legibus. illius enim est interpretari, cuius est condegere: vt dicitur iura vulgaria. vbi ergo lex regni requirit interpretationem sine declarationem; recurrendum est ad regem: vt per Bart. in l. omnes populi q. 3. ff. de iustit. & iure & in leg. rex factio in principio. & ibi Angelus & alij ff. ad Trebellianum. Bar. & Bald. in l. omni nominatione cessante. C. de sacro sanctu ecclesie. Albericus de Rosat in l. 1. col. 2. in fine, ff. si certum pe.

VI. Non tamen pro qualibet interpretatione recurrendum est ad regem. nam & doctoribus data est potestas interpretandi iura: vt l. unica. G. de profess. & medicis qui in vrbe Constantinopolitana. lib. 10. in cuius signum quando efficiuntur doctores, datur sibi libri: vt per gloss. in clem. 2. de magistris, verba insignia. Illa tamen doctorum interpretatio est probabilis, non necessaria: vt l. 1. si certum pe. nisi sumatur ab habente potestatem

legis condendæ: sicut iuriconsulti habent, nunc tunc est necessaria: vt d. l. 1. & ibi Albericus & alij, notatur in §. responsa prudentum, instit. de iure na. & in l. Septimo mense. ff. de statu hom. gloss. in c. 1. de postu. pra. & in c. fin.

Item iudices possunt interpretari iura in causis coram se vertentibus secundum Innoc. in c. cum speciali, de appell. facit authentica in iurisdictionem quod prestat ut ibi coll. 2. vide Abbatem, & alios in preallegato c. cum speciali & in c. 1. col. 4. vers. tertia species de postu. prelat. & in v. de constit. col. pe. Quid autem in arbitrio: vide Bart. in l. veteribus, ff. de pactis, Spec. de arbit. §. fin. vers. sed nunquid & Abbas in dicto c. 1. col.

Tunc ergo recurrendum est ad principem, vel regem quando insurgit maxima dubitatio, nec potest per inferiorem decidi commodè: iuxta notata per Abb. & alios in c. 1. de constit. Absurdum enim videretur pro qualibet pama dubitatione principem adire, vt per Bart. in dicta l. omnes populi. ff. de iustit. & iure.

Appellatione iuris in regno isto venit ius regni: vt plenè dixi in repetitione ru. de donationibus inter virum & uxorem in introductione. verificanne etiam etiam, vide Bald. in c. cum renissent, de eo qui mittitur in po. Andreas Sacculum in ru. de constitut. col. 3. in principio.

An leges regni atque clericos & forenses vide Bart. in l. omnes populi col. 15. q. 1. ff. de iustit. & iure. plenius per Abb. & Felinum, in c. ecclesia Sancte Maria de constit. qui plurima dicit quibus adde Matheolanum in suis singularibus 107.

Deficiente lege regni recurrendum est ad regem, vt hic dicitur & in l. leges sacrisanctis in fine, C. de legibus: vbi dicitur quod super dubia lege requiruntur ad principem. Aliqui dicunt quod immo recurrendum est ad consuetudinem: quæ est legum interpretes, l. minime & l. si de interpretatione. ff. de legibus. c. cum dilectus de consuet. Vel recurritur ad rationem naturalem. c. consuetudo 1. dist. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusat. tu. tenet Ioan. And. in c. pastor alii de fide instrum. facit c. secundum requirunt de app. c. cum sint homines, de decimis. & ibi Abbas. facit c. Ratio nulla permittit de preben.

Ad prædicta vide gloss. in §. ex non scripto instit. de iure nat. quæ ponit tres consuetudinis proprietates. imitatur legem, quia succedit loco legis, vbi deficit lex, c. consuetudo 1. dist. in hinc 11 dist. Interpretatur legem, d. si de interpretatione, & d. c. cum dilectus. Item derogat legi: c. fin. de consuet. quæ omnia facit consuetudo ex legi consensu, d. l. omnes populi. Alias inferior nulli pacto potuisset tollere legem superioris, c. cum inferior de maior. & obedi. elem. ne Romani de electio. tenet Abb. in c. clerici de iudic. pen. col. vers. tertia nota, & in c. 1. fin. col. vers. & vt habeas, de consuet.

Si tamen intellectus legis est multiplex: benignior est sequendus. l. quod si per se ff. de eo quod certo loco. c. fin. de testat. vnde tunc non est ad regem recurrendum pro legis interpretatione. Si autem non est dare viam vel intellectum benigniorem: si per alias leges reperitur simile; proce-

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

proceditur de similibus ad similia, *c. translatio de consuet.* l. non possunt. ff. de legibus. Si non est dare simile: ita quod iudex nescit quod faciat, tunc debet ad regem recurrere: quia illius est interpretari, cuius est condere. *Lex de nouis. C. de legibus. c. inter alia, de sent. ex.*

¶ Nec est verum quod aliqui ausi sunt dice-

re quod in defectum legis recurratur ad opinionem Bartol. Ioan. And. vel Abbatis per legem regni *foro nouo sine ordinatione rito. de la ley. lib. 6.* quia per istam expressè, non reprobat. immo approbatur per legem 17. in Madrid. quæ approbatur opinionem Bart. & Ioan. And. Cogita.

L E X II.

Porque nuestra intencion & voluntad es que los letrados en estos nuestros reynos sean principalmente instrutos & informados de las dichas leyes de nuestros reynos, pues por ellas & no por otras han de juzgar. Ca nos es fecha relacion, que algunos letrados nos sirven, & otros nos vienen a servir en algunos cargos de justicia sin auer pasado ni estudiado las dichas leyes & ordenamientos y prematicas y partidas: delo qual resulta que en la decission de los pleytos & causas algunas vezes no se guardan & platican las dichas leyes, como se deuen guardar & platicar, lo qual es contra nuestro seruicio. E porque nuestra intencion & voluntad es de mandar recoger y enmendar los dichos ordenamientos para que se ayan de impremitir, & cada vno se pueda aprouechar dellos porende por la presente. Ordenamos & mandamos que dentro de vn año primero siguiente & dende en adelante contado desde la data destas nuestras leyes, todos los letrados que oy son, o fueren assi del nuestro consejo, o oydores delas nuestras audiencias & alcaldes de la nuestra casa, & corte, & chancillerias, o tucien, o tuuieren otro qualquier cargo, o administracion de justicia ansi en lo realengo como en lo abadengo, como en las ordenes & behetrias, como en otro qualquier señorio destes nuestros reynos, no puedan vsar de los dichos cargos de justicia, ni tener los sin que primeramente ayan pasado ordinariamente las dichas leyes de ordenamientos & prematicas & partidas & fuero real.

I. Omnes iudices tam maiores quam minores tenentur leges regni singulas perlegere. alioquin non possunt officij sui iudicantes ergo contra leges regni, vel consilium prestantes, puniuntur secundum *glos. in l. argenteum. §. fin. ff. de edendo. & in l. i. c. de iur. quæ ex quasi delicto nascuntur. in principio. & in l. i. c. de iur. quæ de promissis non est uocis. & in c. cum sit generale de foro compet. vide pragmatiam sanctionem huius regni quæ reperitur folio 77. 139.*

II. Et quamquam ista lex de folis iudicibus disponat, idè videtur de aduocatis qui tenentur scire leges regni. alioqui non diceretur petitus iuris, vt l. 1. §. postulare & ibi *glos. & Bartol. ff. de postu. & lege regni. ar. di. si. 6. l. 13. partida 3. & vide in pragmatibus folio eodem. in fine.* De iure imperatoris debet aduocatus studuisse per quinquenium. alias prohibetur aduocare. *l. petitiones & ibi Bart. & alij. C. de aduoc. diuersa. in diu.*

vbi etiam per *u. l.* tenet etiam Bart. in prima constitutione. *C. pen. col.* vbi ampliat etiam si sit filius aduocati. unde si aduocatus in causa minus bene allegat, tenetur parti læsæ resciscere omne damnum sibi proueniens: vt pragmatibus fol. 104. Si autem scholaris in causa propria minus bene allegat: etiam si sit minor & doctor & approbatus, non reuertitur in integrum: vt uult Bart. in l. 1. circa medium & ibi Bald. i. col. r. & est ista lex argumentum C. qui & aduersus quos. facit l. 1. §. peritiam. ff. de postu. & quod ibi notatur.

¶ Aduocatus qui semel allegauit & obtinuit in una causa affirmatiuè, non debet patrocinari in alia simili negatiuè. contra hos exclamat Andreas Siculus in c. 18. fol. de consuet.

¶ Causæ subiles non debent committi grossis aduocatis, secundum Bald. in l. fin. col. 16. C. de hered. institut. sequitur Andreas Siculus in c. fin. §. i. autem,

autem, col. 12. de officio deleg. & in C. dilecti, colum. 5. de iudicio, Felinus in C. ex literis, col. 6. de constit. la-
fon in l. apertissimi, 3. col. C. de iudic. ego alias scri-
psi in repet. rub. de donat. inter virum & vxor.
in introductione, col. 1.

- Y. Leges regni debent observari in decisio-
nibus causarum, ut hic dicitur; si ergo rex

committit causam terminandam secundum
leges vel ius; debet intelligi secundum le-
ges & iura regni: non per leges Impera-
torum, ut plenè dico in repetitione rubri-
cæ de donationibus inter virum & vxorem,
in introductione, colum. 5. & 6. cum sequen-
tibus

LEX III. *leg. 2 tit. 4 lib. 5. Recop.*

Ordenamos & mandamos que la solemnidad de la ley del orde-
namiento del señor rey don Alfonso, que dispone quantos tes-
tigos son menester en el testamento, se entienda & platicque
en el testamento abierto, que en latin es dicho nuncupatiuo, agora
sea entre los hijos o descendientes legitimos, ora entre herederos es-
traños: pero en el testamento cerrado que en latin se dize in escriptis,
mandamos que interuengan alomenos siete testigos con vn escriua-
no, los quales ayan de firmar encima de la escriptura del dicho testa-
mento ellos y el testador, si supieren o pudieren firmar, & sino supie-
ren y el testador no pudiere firmar que los vnos firmen por los otros,
de manera que sean ocho firmas, & mas el signo del escriuano. E
mandamos que en el testamento del ciego interuengan cinco testigos
alomenos, y en los codecillos interuenga la misma solemnidad que se
requiere en el testamento nuncupatiuo o abierto, conforme ala dicha
ley del ordenamiento, los quales dichos testamentos & codecillos si-
no tuuieren la dicha solemnidad de testigos, mandamos que no fagan
fee ni prueua en juyzio ni fuera del.

Quot testes debent interuenire in testa-
mento nuncupatiuo, & in scriptis, & in
codicillis & in testamento cæci, venit ad declara-
tionem legis prima tit. de los testamentos, ordinatio-
num lib. 5.

- I. Premitte, quod testamentum est duplex,
nuncupatiuum, & in scriptis: vt l. hac consulti-
sima in principio, & l. in testam. C. de testa. in fist. co.
§. 1. & §. per nuncupationem, & 6. partita. tit. 1. l. 1.
vn de appellatione: testamenti vtrumque con-
tinetur. *Liqua nuper. C. de inoff. te.* sed respectu so-
lemnitatis aliter testamentum fit inter filios, a-
liiter inter extraneos. inter filios quidem, sola
voluntas testatoris, de qua constat, scriptura
manu testatoris conscripta sufficit, vel duo tes-
tes etiam feminæ: vt l. hac consultißima, §. ex im-
perfecto, & authentica quod sine, & authentica hoc in-
ter liberos eo sit. cum simili. & 6. partita. tit. 1. l. 7. v-
bi vide glos. in verbo duobus.

- II. Regulariter in testamento nuncupatiuo &
in scriptis requiruntur septem testes. Sed in
scriptis debet interuenire tabellio. d. §. per nuncu-
pationem. 6. par. tit. 1. l. 1. cum simili. nisi in testa-
mento militis in castris testantis eo sit l. 4.
- III. Et si quis principis indulgentia efficiatur

testabilis secundum ius commune debet tes-
tari. eo. tit. 1. §. 5. præterea valet testamentum in
quo solus rex est testis, eo. tit. 1. §. 5. Præterea in-
dultum est rusticis, vt in rure deficientibus sep-
tem testibus; cum quinque subscribentibus,
vel vno pro aliis testentur. In eorum tamè pre-
sentia testamentum ordinetur. eo. tit. 6.

¶ Sed dicta lex 1. ardim. tit. de testamen-
tis, dicit quod in testamento, in quo non interuenit ta-
bellio, quinque testes ad minus requiruntur. Si
autem interuenit tabellio, ad minus requirun-
tur tres testes, non computato tabellione in
numero testium. Quam legē declarat ista lex,
vt habeat locum in testamento nuncupatiuo,
etiam si testetur inter suos, vel inter extraneos.
Quod est satis notandum.

¶ Ex quo inferitur, quod substitutio pupilla-
ris coram duobus testibus in testamento inter
liberos, non valet, etiam si sit facta de liberis;
quia non interueniunt quinque testes, vel sal-
tem tres cum tabellione. quamvis contrarium
consulerit Paulus de Castro, consilio 354. incipien-
te visu omnibus. illa enim solemnitas quæ requi-
ritur in institutione, requiritur in substituo-
tione. leg. 1. in principio. C. de impuber. & alijs. re-
net

IV.

V.

net Bald. in *revisis*. C. co. quia substitutio est secunda institutio. vt ibi.

VI. Hi autem testes debent esse vicini eius loci, in quo fit testamentum, non transientes nec fortuiti: vt vult *prolegata lex prima*. & tenet Bart. in *l. sciendum* ff. de verbor. obligat. & in *l. fin.* ff. in autem. C. de iur. edil. textus & Bart. in *authen. de testib.* §. si verò ignoti, collat. 7. quidquid dixerit glossa in dict. *l. hac consulti* in principio.

VII. Existit infertur, quod ad essentiam testamenti nuncupatiui sufficientes, nec est scriptura necessaria. Vnde si notarius in scriptura testamenti nuncupatiui aliqua omisit apponere: non propterea viciatur testa. arg. *l. bona fides*, C. de pact. & *l. contrahitur* ff. de pign. et tenet Bald. in *l. error*. C. de testam. & sequitur ibi Lud. Roman. facit in simili textus & multa quæ ibi cumulantur per *lesum*: in *l. vnum*, ff. si certum per. & quod voluit Abbas in *cap. bene*, colum. 3. de elect. vbi dicit quod vbi non erat necessarii libellus si offeratur ineptus, non viciatur. traditur in *cap. cum dilecti*, de emption. & vendita. Hinc est, quod vbi alias non requiritur scriptura, si non sit sollemnis, non presumitur falsa: vt *l. iubemus*, in *fin.* C. de testam.

VIII. Testamentum nuncupatiuum factum coram tabellione debet legi ipsis testibus, alias non valet. *l. fideicommissa*, §. quotiens. & ibi doct. dict. *l. 3. l. ex ca.* & ibi Bart. ff. de testam. *l. hac consulti* §. at cum humana. C. qui testamentum facere possunt.

IX. Secus in testamento in scriptis, cum debeat fieri clausum & sigillatum, vt per Bartol. & alios in *l. 1. ff. quem admodum*, testam. aper. & d. §. at cum humana. 6. partit. tit. 1. l. 1.

X. Item quando fit inter liberos, legi non debet secundum Bart. in dict. *l. fideicommissa*, §. quotiens. Sed Bald. contra in dict. *authen. quod sine*, colum. 1. versis. & ex predictis determinatur questio. C. de test. & hoc tene per istam legem in ratione sui. Vnde quantum ad hoc nulla est differentia inter suos & extraneos quo ad formam testandi, & quoad solemnitatem testamenti propter falsitatis suspicionem, quæ facile posset fabricari, si testamentum testibus non legeretur. Item non esset integer testis qui non vidit nec audiuit quæ in testamento sunt contenta. *l. si non specialis*, C. de testam.

XI. Idem videtur dicendum in quolibet contractu qui fit in scriptis, quia debent legi ipsis partibus & testibus. Abbas in *cap. cum P. tabellionis* col. 2. in versis. infero etiam ad aliam questionem de fidei iurum. per *l. contractus*. C. de fidei iurum. & ibi Bartol. Idem Abbas in *cap. 1. col. 4. versis*. vnde primo requiritur. eod. titul. & ibi Ioan. Andr. & in additionibus ad Specul. de iurum. cautela. §. ostenso, versis. illud quoque Bart. in *l. Gallus*. §. idem credendum, ff. de liberis & posthumis. de hoc habemus pragmaticam sanctionem Segobii anno millesimo quingentesimo tertio.

XII. Si autem scriptura non lecta pars se subscribat, vel sedule vacue, non per hoc videtur

Palacios Rau.

tur approbare contenta in scriptura vel secundum: vt vult Innoc. in *cap. 2. de fidei iurum*. Angel. in *l. ita stipulatus*, §. Chrysogonus ff. de verbor. oblig.

De publicatione testamenti teneas, quod si est factum coram tabellione cum solemnitatibus alias requisitis, cum sit scriptura publica, non est necessaria alia publicatio. siue testamentum sit in scriptis siue nuncupatiuum: vt vult glossa in *cap. 2. in verbo publica* manu de fidei iurum. & ibi Abb. & alij doctores. tenet Bart. in *l. 2. ff. quem admodum*, testam. aperitur. Bald. in *l. 1. C. de testam.* & in *l. hac consulti* §. in fine. C. qui testam. fac. poss. & in pluribus aliis locis, etiam si testes in scriptis decesserint. glossa in dict. *cap. 2. & in l. 2. ff. quem admodum*, testam. aper. & ibi Bart. Angel. & Luden. in *l. 1. col. 6. in fin. versis. in eadem glossa*, C. de testam.

Testamentum verò factum sine tabellione est publicandum, vt *l. publicati*, *l. testamentum omnia*, *l. amicum*, C. de testam. & ff. & C. quem admodum testam. aper. alioquin nihil valet decessere vno ex testibus necessariis adhibito. glossa in verbo obsequetur. C. quem admodum testam. aper. in *l. 2. & ibi Bart. in versis. quid si testes*, & in *l. 2. ff. de iur. iur.* nisi viuus testatore huiusmodi publicatio, vel recognitio facta fuisset, vt per Bald. in *l. 2. C. de fideicommissis* & in *l. 2. col. 2. versis. inter eum*, C. de testam. & in Specul. de iurum. edil. versis. si decessit. tale enim testamentum sine tabellione factum est priuata scriptura, quæ per se non substituitur per Abb. in *cap. 3. col. 1. versis. item inferitur de fidei iurum*.

An autem testamentum nuncupatiuum potest probari per publicam scripturam. vide glossa Bald. & doctores in *l. 1. C. de testam.* notatur in *l. fin. C. de fideicommissis*, & in *l. 2. C. de bon. poss. secundum*, & in *l. heredes palam in princ. ff. de testam.*

Tunc dicitur testamentum publicatum, quando apud iudicem & notarium publicatur. Bald. in dict. *l. 2. C. quem admodum*, testam. aper. ad petitionem eorum quorum interest, *l. testamentum omnia*, C. de testam. glossa in dict. *l. publicati*, & ibi Bald. & 6. partit. tit. 1. l. 3. 4.

In hac publicatione citantur hi, quorum interest. *l. de vnoquoque*, ff. de re iud. *l. nam ita diuini*, ff. de adopt. *l. 4. §. illud*, ff. de fideicommissis. *l. glossa*, & doctores in *l. maiorum*, C. de pact. Paulus de Castro consil. 21. 4. per *l. recitare in princ.* ff. ad Trebell. Ad idem *l. in causis*, §. causas, ff. de minor. *l. si quando*, C. de testis. *l. solum eod. tit. c. in nomine Domini*, eod. titul. cum similibus.

Et si aduersarius est certus, debet specialiter citari, argum. *authen. nouo iure*, 2. responsio. C. de pona indic. qui male indicauit, vbi autem aduersarius certus non est, sufficit proclamatio generalis. *cap. fin. de iur. & obed. c. cum in tua*, qui matrem accusat. *l. si eod. tempore*, C. de remissione pignori. doctores in dict. *l. publicati*.

An autem debent dari interrogatoria & sententia ferri, videas Bald. in dict. *l. publicati*, & ibi an fit diffinitio, an interlocutoria. *cap. fin. de re iud. lib. 6. l. 1. in rurs. ff. de re iudicata*. vbi concluditur quod est interlocutoria, à qua non appellatur, idem *l. 4. tit. de appell. lib. ord.*

X x

¶ Quis

- XX. ¶ Quis autem sit iudex competens ad faciendum huiusmodi publicationem testamenti, vide *Ludovic. in dict. l. publicati*. qui dicit, quod si apud quem veniret ventilanda questio testamenti, per l. cum bis, §. *transfessiones*, ff. de *transact. cum ibi notatis*.
- XXI. ¶ Modus pronunciandi in publicatione est, quod iudex dicat, Pronuncio testamentum hoc haberi pro publicato, ut sentit *Innoc. in cap. Albericus de test.* quem allegat *Bald. in authent. si quis in aliquo documento. C. de eden. & in l. publicati praallegata*, & ibi *Ludovic.*
- XXII. ¶ Si clericus est relictus haeres in testamento vel executor, an teneatur comparere coram iudice seculari: vide *Bald. in l. testamenta omnia. vers. ultimo formo. C. de testam.* qui dicit quod sic, idem l. 4. tit. de *testament. lib. 3. ordin.*
- XXIII. ¶ Forma testamenti in scriptis traditur. 6. part. tit. 1. l. 1. & hic. & in *Spec. de instru. edit. §. compendiose chart. 2.* & vnum est precipue necessarium quod interueniat tabellio & testium subscriptio. Si autem tabellio non interueniat, oportet quod fiat publicatio coram tabellione eo modo quo diximus: ut per *Barthol. in l. 1. & 2. ff. quoniam duo testament. apertum*. post gloss. ubi alij doctores.
- XXIV. ¶ Testes qui debent esse presentes in testamento, debent esse alias habiles, alioquin testamentum non valet, ut per *Bald. in l. fin. col. 3. vers. praeterea ista prohibito. C. de bon. poss. contra. a. per l. testium, §. conditionem, ff. de testa.* unde si sunt inuiti, non sunt legitimi testes. l. qui testamentum, §. fin. in fin. *zod. tit.*
- XXV. ¶ Si tamen testamentum est subscriptum à testibus infamibus, non propterea viciatur, sentit *Bald. in cap. 1. prope medium*. an remoueri debeant testes qui pares esse desierunt, & in l. 1. col. 2. interduum est nuncupatum. C. de *testament.* ubi plenè an & quando infamis sit legitimus testis.
- XXVI. ¶ Haec autem testium habilitas requiritur quando testamentum fit *ad testium, §. conditionem, ff. de testam. inst. eo. §. sed cum aliquis, & ibi Bart.* & alii. *Bald. in dict. l. 1. an remoueri, & ibi Lud. in dict. l. 1. C. de testam.*
- XXVII. ¶ Fides vnius testis non supplet imperfectionem alterius, in testamentis: immo omnes debent esse habiles: ut traditur in *dict. l. 1. C. de testam.* *Bald. in l. 1. C. de bon. po. contra tab. 6. part. tit. 1. §. 9.* vide *Bald. in l. ex argentiarius, §. 1. ff. de eden. & gloss. foro legum, lib. 2. tit. de las testimoniales. l. 1.* vide *Bald. in l. 1. vers. ibi in textu & vers. ex hoc habes determinatum. C. de questionibus*. ubi per illum textum dicit quod si in approbatione actus requiritur certus numerus testium: si interueniunt decem testes, vel plures, quorum duo vel tres sunt infames, vel excommunicati, si ceteri sunt legitimi, quibus desideratus numerus resat, sufficit idem per illum textum, tenet *Bald. in l. satum aperte. C. de falso*. dicens quod si quis probauit per testes, obtinebit, quamuis produxerit instrumentum de falso suspectum, per *dict. l. 1. & l. 3. e. de fide instrum.* quia vtile per inutile non vitiatur.
- ¶ Idem dicimus de duobus tabellionibus, *XXVIII.* quorum vnus est infamis, alter bonae fame: coram quibus factum est instrumentum, vel testamentum. valebit enim ratione tabellionis bonae fame. *Bald. in l. imperator, la. 1. col. 8. vers. nota etiam quod si duo notarii, ff. de statu hum. per dict. l. si quis ex argentiarius, §. sed cum omnes*. Idem in auctoritate duorum tutorum, quorum alter sit falsus, alter legitimus. Vale enim auctoritas l. 1. in principio *appe. §. 1. & ibi Barthol. ff. quod falso tutore aucto.*
- ¶ Vbi deficit numerus testium, corrumpit testamentum, nec potest suppleri per iuramentum partis supplementum, quia non potest recedi à lege requirente certum numerum testium, regula *indultum de reg. iur. lib. 6.* nec defectus numeri, vel probationis suppleri per iuramentum, vel extraneas coniecturas. Immo debet probari per testes substantiales. gloss. not. in *l. cum proponatur de legat. 2. & in l. cum de indebitis. C. de probation. Bald. in cap. 2. de contra. iur. §. item falsum, column. 2. vers. quero vitrum numerus testium lib. fendorum. idem Bald. in l. 1. in vers. sed nuncquid, C. de bon. po. secundum 1. a. & in l. in bona fidei, C. de rebus creditis. *Ludovic. in dict. l. 2. col. 2. in vers. vltimum extra gloss.* praeterea testis idoneus non dicitur, qui in defectum assumitur. *Bald. in l. 1. col. 2. vers. item nota: C. qui & aduersus quos.* unde testes in minori numero quam necessarij vel statuti, quamuis faciant iudicium, non tamen probationem. *Bald. in l. cum citra in fine. C. de iure dotum.**
- ¶ An testator carceratus vel tempore pestis siue in mari, vel alias legitime impeditus possit testari cum minori numero testium. vide *Bart. Bald. Paul. & Alexandr. in dict. l. fin. C. de testam. Bart. in l. 1. ff. de bon. poss. ex testa. mi. Angel. in authent. de non alien. §. quod autem in fine. col. 2.* tenent quod non, intellige quando septem possunt reperiri vel secus. hoc de mente legum regni. *ordin. lib. 3. tit. de testam. l. 1.* & hic, quae requirunt quinque testes in testamento nuncupatio: ubi plures haberi non possunt, ad hoc bonus textus in simili in *cap. de bitum de bigamis*. ubi si ad substantiam actus aliqua solemnitas requiritur, nisi interueniat, non valet actus, etiam si propter necessitatem non fuerit adhibita.
- ¶ Probat autem plures testes haberi non potuisse, ex sola allegatione, nisi probetur contrarium. *l. cum res. C. de probat. Barthol. in l. confirmatur, quest. antepen. ff. de iure codicillorum*. tutius tamen putat, quod notarius scribat in testamento presentibus testibus istis, cum facta perquisitione plures haberi non possent, de consuetudine generali in his regnis in testamento nuncupatio soli quinque testes adhibentur, quamuis plures haberi possint.
- ¶ An autem tot testes requirantur ad probandum testamentum, quot requiruntur in eius confectione. vide *Bald. Ludovic. & alii in dict. l. 1.*

dicta l. 1. C. de honorum poss. secundum ra. Bald. in l. fin. col. 3. versic. querit hic. C. de fideicom. Bart. & alij in l. heredes palam in principio. ff. de testam. Bald. in l. testam. col. 2. versic. ultimo nota. C. de testam. Spec. de instru. editio. §. compendioso. versic. quid si unus ex testibus. vide gloss. in dict. l. heredes palam. & in dict. l. 1. C. de bonorum poss. secundum tabu. & in dict. l. final. C. de fideicom. & ibi Bald. 3. col. in fin. versic. & factum. Bartol. in l. 1. §. 1. in fin. versic. quot testes de leg. 2. gloss. in l. qui ex liberis. §. testamento in versic. litteras. ff. de secundum tab. & in l. 1. in versic. indicium. C. de cod. & in dict. l. heredes palam. §. sed si notam. & ibi Dynus. ff. de testam.

XXXIII. ¶ An duo testes ex eadem domo probent. textus in dict. l. ad testam in principio. ff. de testam. dicit quod sic. quid si sunt legatarij. vel heredes: & quid de alijs. vide Lanfrancum in repetitione cap. quoniam contra falsum de probat. in verbo testimon. de depositionibus con. 2. 6. quoniam ulterius. Bald. in l. di. lantibus. C. de testam. 6. part. tit. l. 1. tit. 1. & foro legum lib. 3. tit. de l. mandau. J. 8.

XXXIV. ¶ An omnes testes testamenti debent esse masculi. an sufficiant feminæ. vide l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. instit. cod. §. testes. & ibi Fabrum & Arcim. & Specul. 3. part. tit. de testibus. l. 17. & 6. part. tit. l. 1. §. 9. & foro legum. lib. 2. tit. de testibus. l. 8. vbi concluditur quod regulariter mulier in testamento testis esse non potest: nisi inter liberos legitimos naturales. vel bastardos secundum Bald. in dict. §. mulier. Item in codicillis. gloss. & Bald. in l. final. in fin. C. de codicillis. & in dict. §. mulier. & in dict. §. testes. Item in testamento ad pias causas. cap. cum esset de testam. & ibi Abbas. Bart. in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. & ibi Bald. ver. quoniam circa solemnitatem. fin. col. 10.

XXXV. ¶ Quod autem inter liberos sufficiant duo testes etiam feminæ. videtur textus & ibi gloss. in aurent. quod sine. C. de testam. alij tam en nantur tenere contrarium. immo quod mulier non potest esse testis in testamento. etiam inter liberos propter sexus fragilitatem. Quin immo nec in codicillis. vt per Bart. in l. in multis. ff. de statu homin. sed communiter tenetur contrarium.

XXXVI. ¶ An consuetudo potest minuire numerum testium in testamentis. Bald. & alij in l. fin. C. de testam. dicunt quod non. pro quibus bene facit l. 1. sup. cod. quæ prohibet consuetudinem contra has leges. sed Innocent. & Hostiens. in eum doleant. de fide instrum. & Bald. in l. 1. versic. sed hic querit. C. ad Velle. tenent contrarij. gloss. in elem. statutum. de electione. Hinc dicit Abb. in dict. cap. cum doleant. quod valet consuetudo quod instrumentum notarij credatur sine testium subscriptione. quia consuetudo habet potestatem principis. Adomini predictorum. C. de agricul. & censur. l. 11. Bald. in l. 1. col. 2. versic. sexto nota. C. de nuntio fenore. & in l. in exceptio. C. de probat. Item consuetudo facit. quod clericorum instrumentis credatur. quamuis nō sint notarij etiam extra territorium. Bald. in ru. C. de fide instrum. fin. col. versic. septimum. Quinimo potest consuetudo in-

Palacios Ruy.

truducere. quod sacerdos etiam sine testibus possit conficere testamentum. Bald. in l. si non speciali. C. de testam. potest enim consuetudo derogare solemnitatibus instrumenti. & approbare vel reprobare contractus secundum Innocent. in cap. 3. in col. versic. item nota. de fide instrum. Bald. in l. per diuersas. col. 2. in fin. C. mandati. quia consuetudo habet vim constitutionis. l. 1. §. denique. cl. 2. & ibi Bart. ff. de aqua plu. ar. Quæ quidem consuetudo ad vnguem seruanda est. cum sit actus practicus. Bald. in Spec. de instrum. ed. l. 10. versic. Consuetudo potest relaxare. vbi firmat. quod valet consuetudo de sūdo minori numero testium.

¶ Sed prima opinio quod consuetudo non possit minuire solemnitatem testamenti nisi per principem approbetur. probatur in l. fin. C. de testam. per quam hoc firmat Oldrad. cons. 2. 46. & Ioan. And. in speculo de instru. ed. §. compendioso. versic. sed nunquid de consuetudine. Quos refert Ludovic. in dict. l. si non speciali. col. 1. qui recitat omnibus finaliter distinguere vt per eum videre poteris. vide etiam Anton. & Abb. & recentiores in c. 2. de probat.

¶ Tabellio debet interuenire in testamenti confessione creatus a rege. vel ab eo qui potest eum creare iuxta notata in cap. cum F. Tabellio. de fide instrum. & in cap. final. cod. tit. & in cap. accedentibus. de con. preben. notatur per Bart. & alios in l. 1. ff. de offic. proconsul. & in l. nec ei. ff. de adopt. & in l. 1. C. de eman. li. & in aurent. de tabell. §. vt tamen. collat. 4. & in pluribus alijs locis. & l. 2. ord. tit. de los escriptanos del numero. J. 4.

¶ Alij verò tabelliones a papa vel imperatore creati non possunt in his regnis laicorum testamentum vel contractus colligere. vt dicit lex ordin. preallegata. & in quaternio tabellarum 10. nisi in defectum. quando alius tabellio regni non potest reperiri: vt per Angel. in l. si vacantia. 2. oppo. versic. item patet ex prelatibus. C. de bonis vacantibus. l. 10. sicut è conuerso. tabelliones regis possunt colligere contractus instrumenta & alia inter clericos in defectum ecclesiasticorum. idem tenet Abb. in cap. decernimus. pen. col. versic. laicus de iudic. & in cap. quæ. ne clerici vel monachi. vide legem regni ordin. lib. 1. tit. 3. l. 26.

¶ Idem dicimus de alijs tabellionibus regni qui non sunt de numero. Possunt enim colligere testamenta & instrumenta laicorum. quando alij de numero haberi non possunt. vel quando sumus in curia regis: nam ibi quilibet notarius regis potest rogari. quamuis non sit de numero. & valent instrumenta vel testamenta ab eis facta. etiam si alius tabellio de numero haberi possit. extra curiam verò. tunc demum quando alius non reperitur. quod probari oportet per id quod dicit Bartol. in l. consueuntur. quest. antepen. ff. de iure codicillorum.

¶ Quod autem dictum est de notario apostolico. idem dicendum est de presbytero parochiali: qui potest rogari de testamento ad pias causas laicorum: vt in cap. cum esset de testam. secundum vnum intellectum. vbi per Abbatem in lectura

XXXVII

XXXVIII

XXXIX.

XL.

XLI

lectura & repetitione. Ad hoc *cap. relatum*, et *1. cod. tit.* vel quando testamentum fit in terris ecclesiasticis. *dist. cap. cum esset*, secundum aliam lectionem. In terris vero imperij vel aliorum regum quid sit. vide ibi *Ioan. Andr. Anton. & Abbatem.*

XLII.

¶ De consuetudine regni tam laici quam clerici qui non sunt notarii, rogantur de testamentis laicorum. non vt publice personæ, sed vt priuata, iuxta *dist. 1. tit. de testam. ordin. lib. 3.* traditur in *l. hac consultiſſima*, vbi *gloss. & doctores.* C. de testamentis, vt supra dictum est. itaque illa scriptura est priuata, & debet publicari, & si negetur, plene probati eo modo quo diximus.

XLIII.

¶ Quare notarii apostolici vel imperiales non possunt rogari in regnis istis, dixi plenè in repetitione rubric. de donat. inter virum & uxorem in introductione, col. 4. versu. constituerunt etiam. Vbi etiam dixi quod instrumentum factum in terris imperij vel papæ, à notario papali, vel imperiali, facit fidem in his regnis, vel alibi extra: vt per doctores ibi allegatos. quibus adde *Bartol. in l. cunctos populos. C. de summa Trinit. 7. quasi principali, & in l. 1. ff. de officio proconsulis & legat. & in l. nec ei, ff. de adopt. & Ioan. Andr. in cap. roman. de appell. lib. 6. Rotem decisione 394.*

XLIII.

¶ An sicut tabellio rogatus æquiualeat duobus testibus: vt *cap. quoniam contra falsam de probat. & ordin. lib. 3. titulus de testamen. 1. 1.* vbi dicitur quod in testamento debent interuenire quinque testes, vel saltem tres cum tabellione, & sic habet tabellio vicem duorum testium propter eius auctoritatem: ita & notarius apostolicus, vel imperialis habebit vicem duorum testium, per *dist. cap. cum esset de testam. veritas est* quod non. quoniam non reguntur, vt publice personæ, sed vt priuata, vt supra dictum est, quando autem tabellio regis interuenit in testamento vel alio contractu, vt testis, non vt tabellio: habet vicem vnius testis tantum. *cap. nuper de testib. Solus princeps coram quo fit testamentum probat integrè. Lomium, C. de testam. 6. partit. tit. 1. 1. 5. ad prædicta vide gloss. in verbo quodlibet, in cap. cum Ioannes de fide instrumen. Idem dicimus de clerico parochiali.*

XLV.

¶ Sed quamuis ista non habeant vicem duorum testium: magis tamen creditur eis quam aliis. *dist. cap. cum esset.* & sic quodammodo supplent aliorum defectum, vt patet ex his quæ supra dicta sunt.

XLVI.

¶ Testes in testamentis adhibiti, vel rogati, debent se subscribere: vt *6. partit. tit. 1. 1. 1. & 2. & hic.* quæ leges sumuntur ex *l. hac consultiſſima in principio. C. de testam. Specul. de instru. editio. 5. instrumentum, versu. item quod testes*, vbi dicit quod in testamento in scriptis testes debent se subscribere, in alijs autem instrumentis sufficit inscriptio. Tenet etiam *Bald. in dist. 1. hac consultiſſima. Paulus de Castro consil. 206. incipit. non nullum videtur necessarium.* Sigilla autem testium quæ requirunt leges prædictæ, validant testa-

mentum, non probant, vt per *Bald. in Spec. de instru. edit. versu. subscripciones.*

¶ Testes quantumcumque inhabiles tempore iudicij ex quacunque causa possunt deponere ad confirmationem testamenti, vel instrumenti publici, vel priuati, in quo retro reperiuntur esse subscripti. nam ipsa scriptura dicitur esse depositio: vt notat. in *dist. 1. hac consultiſſima, §. penult. C. de testam. Bald. in l. 1. 1. 2. column. in fine, versu. potest etiam dici. C. de testam. secus si testis non deponeret ad confirmationem scripturæ, in qua reperitur esse descriptus: vt per *Bald. in dist. 1. 1.**

XLVII.

¶ Subscriptio testatoris facienda est per testatorem, quamuis testamentum propria manu scripserit: vt *6. partit. tit. 1. 1. 2. quamuis Bald. contrarium velit in l. cum antiquitas, §. cum autem in fin. C. de testam.*

XLVIII.

¶ Si alter testium scribere nesciat, alter pro eo subscribit: vt *hic & 6. partit. tit. 1. 1. 1. 2. & l. hac consultiſſima in principio. C. de testam. habetur in Spec. de instru. edit. §. instrumentum, versu. item quod testes.*

XLIX.

¶ Tabellio debet ponere signum suum in testamento de quo est rogatus. Quod quidem signum mutare non licet, vt *l. final. ff. de affisso. gloss. in authent. de tabellio. column. 2. versu. secundo, column. 4. Spec. de instru. edit. §. 1. versu. in fine authent. Bald. in prima constituit. C. alias committit falsum. Bald. in l. comparationes. final. column. C. de fide instru. Lanfrancus in cap. quoniam contra falsam, in parte sequitur instrumentorum productio, column. 2.*

LI.

¶ Ultra signum tabellio debet apponere nomen suum cum signo, secundum *Paulum de Castro consil. 2.* vel saltem ex præcedentibus, vel sequentibus debet constare de eo, vt per *Paulum ibi & per Lanfrancum vbi supra.* Si autem tabellio mutaret nomen suum: puniatur de falso ac si mutaret signum, vt per *Lanfrancum ibidem.* debet ergo ponere signum & nomen consuetum. alias non valet testamentum, vt per *Bald. & Philippum in cap. significans de appell. per illum textum, & per dist. 1. final. ff. de affisso. & instru. de publico iudic. §. item vendendum.* Si tamen notarius non habet signum proprium: potest vi signo alterius, si non facit in fraudem, secundum *Bald. in l. 1. C. quæ res vendi non pot. etiam si sit præscriptum à prohibente, vt ibi per eum.* In his regnis ante creationem tabellionum postquam examinantur ad officium, apponitur signum in pagina tabellionatus, quod mutare non possunt. quamuis tale signum assimiletur signo alterius notarij. alias puniatur de falso: vt supra dictum est.

LII.

¶ In testamento in scriptis debent adesse septem testes, qui debent subscribere testamentum sua manu, quod sufficit, licet non apponant sigillum suum, quod ante requirebant iura antiqua. *l. hac consultiſſima. C. de testam. in principio, & 6. partit. titulus 1. 1. 1. 2.* quæ in hoc per hanc legem corriguntur. Item hæc lex addit legibus prædictis, quod tabellio inter sit ipsi testa-

testa-

testamento in scriptis, & in eo suum apponat sigillum. Sed recte inveniuntur utraque forma potest servari, coram septem testibus sine tabellione, ut dict. l. 1. & 2. led non dicitur scriptura publica, ut l. 1. & ff. quomodo modum testamenti. aper. ubi Bart. propterea requiritur publica, ut pluries dictum est supra, vel potest quis testari coram septem testibus & tabellione, ut hic. & tale testamentum dicitur scriptura publica, & non est necessaria eius publicatio, ut per Abb. in cap. 2. de fide infra. & dictum est supra.

LIII. § Sigillum aliquando dicitur annulus, ut per Innocent. in cap. 2. colum. 2. super verbo sigillum, & in versu. item nota de fide infra. Specul. de probat. §. 3. versu. decimo per litteras. Sed nos quando loquimur de signo, intelligimus de eo quod notarius facit propria manu, in charta. de quo loquuntur leges regni, ordin. lib. 2. tit. del chanciller y sello per torum. & tit. de los escribanos de la audición, & in plurimis pragmaticis sanctionibus regni tabelliones curie lignant proprio signo, & insuper regis sigillo, de quo loquuntur leges preallegate. § Cateri vero tabelliones proprio videntur signo, quod aliquando mutare licet, ut per Bartol. in l. ad testum, §. 2. ff. de testament. per illum textum, & insuper, cod. §. possunt. Idem Bartol. in lege si procuratorem, circa medium versu. secundo potest approbati, ff. de procur. Innocent. in dict. cap. significavit, de appellat. in gloss. 1. in versu. sigillum. Item potest quis ligillare cum alieno sigillo, si committatur, alias non. Bald. in lege 1. in principio, versu. item quero. C. pro socio. & tunc debet fieri mentio expressa, quod sit alienum. Bartol. in dict. l. ad testum, Specul. ubi supra. Ioann. Andr. in cap. 2. de fide infra. & ibi alij doctores.

LIV. § Sigillum debet habere suos characteres, dict. l. ad testum, §. signum ff. de testam. Ioann. Andr. in cap. 1. de fide infra. Bart. in l. Lucius ff. de fideiussor. & hoc vocatur sigillum, cum quo est sigillandum, ut supra dictum est.

LV. § Testamentum in scriptis debet fieri coram septem testibus & tabellione si reperitur: si autem non reperitur, loco ipsius adhibeatur aliqua persona approbata ad hoc per interlocutoriam iudicis, argum. cap. quoniam contra de probat. & in l. si quis ex corpore de murelegibus, lib. 11. tenet Ludovic. in l. hac consultiissima, in tertio nota. C. de testam. hac scriptura fidem facit ac si interuenisset tabellio, ut l. Lourenz magistratum, ff. de testib. secundum vnam lectionem, & in dict. l. hac consultiissima, C. cod. quod tene menti, quod multoties accidere potest.

LVI. § In testamento cæci requiruntur quinque testes, ut hic. Intellige in testamento nuncupatio, non in scriptis, ut l. hac consultiissima, C. qui testament. fac. poss. & §. cæcus, insuper quibus non est permissum facere testam. sic intelligenda est lex regni, 6. p. tit. l. 1. 1. 4. quæ requirunt septem testes. hodie sufficienti quinque, ut hic dicitur, tam in nuncupatio, quam in scriptis. Sed si inter liberos testetur, sufficienti duo testes, per

Palacios Ruy.

l. final. C. familia her. & l. hac consultiissima, §. ex imperfecto, C. de testam. tenet Bald. in l. hac consultiissima, C. qui testament. facere poss. & sequitur gloss. Monial. in dicta l. 1. 4. patris enim calus non debet filijs obesse, argum. insuper de ingenuis in principio, vide latius per Bald. ubi supra, & plenius per Ludovic. Rom.

§ Codicillus dicitur parvus codex, id est, LVII. quasi testamentum, gloss. & doctores in rubric. C. de codicillis, & sexta partis. tit. de los escritos que hacen los hombres, l. 1. & venit appellatione testamenti, gloss. in l. 2. versu. personales, C. communia de legat. & insuper de testam. in principio. Bart. in l. 2. versu. quero statum prohibet, de legat. 1. Bald. in l. final. colum. versu. quid si statum, C. de testam. & in dict. l. hac consultiissima, colum. 2. versu. Item dicitur hic. C. qui testament. facere poss. Sed hac largo modo, ut per Bald. in l. final. C. de edicto dñi. Adria. 10. Item venit codicillus appellatione ultimæ voluntatis, ut per Bald. in l. Nescimus per illum textum in versu. scrupulosi ff. de exco. at. tut.

§ In quo differunt codicillus & testamentum, vide 6. partis. tit. de los escritos que hacen los LVIII. hombres, & de codicillis, l. 3. Qui potest testari, potest codicillare, Bartol. in l. 1. tantum in principio, ff. de seruo corrupte, vir maior 14. annorum, & mulier maior 12. possunt codicillare, ut dict. l. 1. C. de codicillis.

§ In codicillis requiruntur quinque testes, LXI. vel tres cum tabellione, qui æquivalat duobus testibus. Concordat l. 1. de testam. si. ordin. & l. fin. C. de codicillis. Spec. de iudic. §. 1. versu. vero. Bart. in l. 1. in fine, versu. sed quid si statum de leg. 1. & sicut codicillus fit coram quinque testibus, ita totidem testibus confirmatur, gloss. l. 1. versu. iudicium, C. de codicillis, & ibi Bald. & Bart. in versu. contra a fluid dictum gloss. etiam in codicillo cæci, ut hic & dict. l. hac consultiissima, & ibi Bald. 3. colum. versu. sed quero, nunquid requiruntur tres testes, C. qui testament. facere poss. reprobata gloss. ibi, in versu. codicillis, quæ contra voluit. Codicillus aperitur sicut testamentum, l. final. & ibi Bald. C. quomodo modum testam. aperiant.

§ Solemnitas interueniens testium in testamento vel codicillis, vitatur ipso iure, si deficiat, hoc est, si non interueniat numerus testium: ut hic & dict. l. hac consultiissima in principio, & l. testamentum, C. de testam. Intellige quantum ad institutionem heredis, legata vero & fideicommissa firma manent. auctor. ex causa, C. de liberis præteritis, & l. regni, ordin. de testam. l. 1.

§ Ex his inferitur quod ubi prætermittuntur necessaria in actu, corruit actus, vel testamentum, quia obmissio modi vel formæ, semper vitiat actum, etiam fauorabilem. l. qui Roma, §. Flavianus Hermæ, ff. de verborum oblig. forma enim est, quæ dat esse rei, & conservat eam in esse: ut notatur in l. Iulianum, §. sed & si quis ff. ad exhibendum. Ad idem facit lex diligenter, ff. mandati, cap. cum dilecti a de rescriptis, ubi latissime per Felinum. forma itaque non est aliud nisi ordinata series

Xx 3 rem

item ad substantiam adducens. *Barol. in dñ. §. Flavius. quod duplex est forma, tradit Bald. in cap. i. in princip. de noua forma fidelit.*

LXII.

Ex his inferitur quod si forma vel solemnitas requisita in contractu, non seruetur per mulierem contrahentem, est nullus contractus. *vt l. 55. infra eodem, tenet Ludovic. Bonac. in l. pactum. 6. column. C. de collar. etiam si solemnitas deficiat in parte, vt cap. i. cum gloss. & ibi Abb. de baptismo. forma enim idem est quod status perfectus rei vel dispositionis, secundum Baldum in l. penultim. column. 4. C. de condi. inferius. Vnde cum ista forma sit data à principe, non potest omitti, alias actus vitatur, quia actus dicitur substantia secundum Baldum, in l. prolatam, C. de sententijs. etiam si ista lex ultra non processisset annullando testamentum. Bald. in l. comparationes, 2. column. C. de fide instr. & in leg. 1. C. ut in possessionem le. & in l. si tutor. C. in quibus casibus in integrum restitutio non est necessaria. Ista autem forma magis debet attendi quam ratio. Bald. in l. 1. §. de libe. & posthum.*

LXIII.

Solemnitas dicitur quicquid præcipuum requiritur ultra consensum, & quicquid additur formæ iuris gentium. Baldum in leg. & in epistola ad finem, in versu ult. ultimo quero, C. de fidei commissis.

LXIII.

Solemnitas quedam est substantialis, quæ dicitur grauis & magna. Alia est accidentalis. Alia super substantialis, de quibus statim dicemus. Substantialis est illa quæ multum obstat, si omittatur, secundum Bartolum in lege final. §. si verò postquam in fine, C. de iure delib. & in dict. leg. 1. §. quod autem ff. de ventre in spi. & in leg. 1. §. si plures, versu ult. quarto quero, ff. de excep. ar. tu. & dicitur ista solemnitas grauis, quia ea omissa potest contingere mutatio circa substantiam eius de quo agitur: vt per Baldum in dict. rubric. versu ult. & si in prædictis, C. de successorio edicto. de ista solemnitate substantiali & graui loquitur ista lex & aliz concordantes. Vel dicitur substantialis, quando requiritur aliqua solemnitas: qua non adhibita obligatio naturalis non oritur, vt cum deficit consensus. Bald. in l. ad executionem, versu ult. sed quando, C. de dat. promissione, & in leg. si ex pretio ad finem, C. si certum petatur. vide Bartolum in l. cum lex versu ult. iuxta prædicta. ff. de fidei for. qui videtur tenere contra. potest tamen saluari dictum Baldi regulariter, aliquid quando tamen in defectu probationis, statuit iuramento partis, in l. bona fidei. C. de rebus creditis, cap. final. de iure iurand. Secus quando numerus testium pro forma substantialis requiritur, vt hic nam tunc eius omisso vitatur actum, vt dictum est.

LXIV.

De solemnitate accidentali quæ sit, & an possit remitti, vide Specul. de sententijs, §. iuxta, column. 7. versu & sunt hæc in argumentum, & de appell. §. de officio quoque, versu penultim. & final. Bald. in l. & in epistola ad finem, versu ult. ultimo quero, C. de fidei commissis.

LXV.

An ista testium solemnitas possit per te-

statorem remitti, videtur quod non, quia non potest facere testator, quod leges in suo testamento locum non habeant. *l. nemo potest ff. de leg. 1.* Item quia hoc introductum est in fauorem publicum, & renunciari non potest, vt *l. in publicum, ff. de pelli. cap. si diligenti de for. comper. Bald. in l. final. 1. nota. C. si certum petatur.* etiam si potestum esset inter partes, non posset minui solemnitas testamenti secundum Bartolum in lege 3. 3. column. n. 1. versu circa secundum ff. de testam. & in dict. 1. nemo potest.

Testes qui interueniunt in testamentis, debent rogari. *l. heredes palam in fine de testament. l. hac consultißima in principio, C. vol. §. final. cum gloss. insinuat. eod. antient. de testib. §. & licet in fin. collat. 7. 6. partu. tituli. l. 1. 3. & 2. foro legum, lib. 3. tituli de las mandas, l. 8. deficientem autem testium rogatione, testamentum est nullum, vt per Bartolum in l. sciendum, ff. de verbor. obligat. non solum in testamento in scriptis, sed etiam in nuncupatio. Bald. in §. per nuncupationem insinuat. de. Et secundum hoc dicit intelligendum §. final. insinuat. de testam. vide Specul. & Bald. de testam. column. antepenultim. versu testes. Bald. in authent. rogati, de testi. & in rubrica de fide instr. 7. column. Bartol. in leg. final. column. final. versu ultimo venio, C. de codicill. & in l. scripturas, column. 1. ibi adhibiti, C. qui potiores in pignore hab. vbi dicunt quod rogare, nihil aliud est quam eis denunciare, vt assint: nec est necesse rogare eos genibus flexis, sed debent vocari: vt *l. 3. ordin. tituli de testam. l. 1.* vbi solum dicitur, quod testes debent esse presentes. hic dicitur quod testes debent interuenire. Itaque leges regni volunt quod testes debent esse presentes, vel intereßentes. nam hoc ipso præsumuntur rogati. *l. Demitimus, ff. de testam. facit lex cum ostendimus, ff. de fidei for. tur.* quia testes passi sunt se subscribi in testamento, vt ibi.*

De iure canonico testes non rogantur in testamento. *cap. relatum, 1. de testam.*

Idem dicendum est in tabellione qui debet esse rogatus, id est vocatus, secundum Baldum in dicta lege hac consultißima, in principio de testam. Specul. de probat. §. breuiter, versu ult. sed pone. & ibi Baldum in additionibus, versu final. & de instr. edit. versu tabellio, vbi tabellio eo ipso quod se subscribit vt tabellio, præsumitur esse rogatus. notatur in authent. de tabell. §. not autem, coll. 4. licet part. contrain dict. sciendum, ff. de verb. oblig. & in d. l. heredes palam in d. §. in testam.

Quare in testamentis requiritur, quod testes sint rogati, id est vocati, vide Bald. in dicta lege finalis in fine. versu. quero ergo, C. de codicill. qui dicit quod testibus rogatis magis creditur, cum fides eorum sit electa & approbata à testatore. Hinc est quod testi non fide digno rogato creditur. gloss. in l. iunius, l. 1. in fin. ff. de testib. & in authent. de testibus, §. & licet in fine, versu ult. simpliciter collat. 7. Bald. in l. parentes, C. eod. Vnde frater potest testificari pro fratre, si est testis instrumenti rogatus ab vtraque parte, quia

LXVI.

LXVII.

LXVIII.

quia rogatio est approbatio quo ad rogantes, propterea etiam iniurius cogitur testificari. Si ergo est testis, testamentarius est idoneus secundum Baldum in dict. l. parentes.

LXIX.

¶ Testis non rogatus sponte veniens, est suspectus, ideo non admittendus. Bald. in authenticis. sed novo iure, 2. notat. C. si certum petat. facit gloss. & Bartol. in l. post legatum, § in his vero ad finem, ff. de his quibus vt indignis. vbi dicunt quod testis sponte veniens pluries presumitur inimicus, de quo per Lanfrancum in capitulo. quoniam contra falsam, de probat. in parte testium depositiones, column. 2. unde tales testes non probant, vt ibi per eos, & per Bartolum in l. que omnia. §. sed si aduersarius, 2. notat. ff. de procur. & in l. libertorum, & ibi Bald. C. de testi. & in dict. l. parentes, column. 2. versus. sed nonne testis. intellige de sponte veniente, secus de sponte iurante. gloss. in dict. l. post legatum, §. in his vero, versus. adiunxerunt. ff. de his quibus vt indignis.

LXX.

¶ Excommunicatus non potest esse testis in testamento. immo testamento in quo fuit testis non valet, secundum Baldum in lege final. 3. column. versus. prater ista prohibito, l. ad testium, §. conditionem, ff. de testament. l. qui testamento in fin. eodem titulo. nec potest approbati per testatorem, quia non dependet ab eius potestate, vt per Abbatem in cap. 2. de except. cum iste excommunicatus in totum repellatur a testificando. Secus dicas in alijs qui non repelluntur in totum, nam tunc partis approbatio reddit eum habilem ad testificandum.

LXXI.

¶ Et secundum hoc intellige quod voluit Bald. post glossam in l. si quis ex argentiarius, §. 1. ff. de edendo, quod vnus testis fide dignus supplet defectum alterius, quando iste in totum non repellitur a testimonio.

LXXII.

¶ Pater & alij consanguinei possunt esse testes in testamento sibi testantis de peculio castrehsi, vel quali, & in casibus sibi permixtis, & in contractibus, l. qui testamento, §. per contrarium, & ibi Bartol. in verbo quicunque. Specul. de testis. §. 1. versus. item quod est pater, in testamento vero extranei, in quo filius insinquitur, pater non potest esse testis. insin. de testamentis, §. pater.

LXXIII.

¶ Testamentum in quo non interuenit numerus testium hic requisitus, est nullum ipso iure. authentica hoc iure porrectum, C. de sacrosanctis exco. l. cum hi, ff. de transactis. hac consultiissima, C. de testament. in principio, cap. dudum de electis. unde non creditur rebellionis sine testibus. quamvis alias in iudicijs sibi credatur, vt per Innoc. & alios in cap. quantum contra falsam de probat. & in ead. authentica, de prescrip. Cym. in l. si quis, C. de falsis.

¶ An huic testium numero derogetur per LXXIV. cap. cum istis de testament. vide ibi plenissime per doctores, signanter per Abbatem, tam in lectura, quam in repetit. & in cap. quod clericus, col. 6. versus. per hoc de foro compet.

¶ An institutus in testamento minus so-

LXXV.

lemnis, sit citius in foro saltem interiori. Franciscus Arretinus in capitulo. monit. de iudic. tenet quod non. Contrarium tenent ibi Anton. & Abb. column. 16. 17. & in cap. quia plerique de immuni. eccles. & in cap. cum omnes de consuet. immo quod institutus potest facere venientibus ab intestato denunciationem euangelicam, vt ibi per eos. vide Ancharanum in regula possessor, de regulis iuri, lib. 6. Bald. in l. si non speciali, in versicul. sed ego dico, C. de testament. & in authenticis. ad hoc, C. de iur. & Bartol. extraneis ad reprimendam. versus. ad denunciationem. vide modernos in cap. final. de prescriptione.

¶ Infra quantum tempus debet testamentarius seu cuius alius qui debet, facere publicari testamentum, vide in lib. ar. in ar. in ar. in ar. de loi testamentis, l. 4.

LXXVII.

¶ Si testamentum nuncuparium fuit factum coram notario & testibus rogatis, & aliquis qui pretendit aliquid habere commodum ex illo testamento, & hoc iuret se credere, quamvis aliter non probet, tenetur notarius ad eius petitionem ostendere tenorem testamenti, vt notanter decidit Paulus de Castro in l. 1. C. quem ad modum testam. aper. refert, sequitur & commendat Iason in l. 2. column. 1. C. de testament. tene menti.

¶ Si de testamento nuncupatio facta est

LXXVIII.

scriptura solemnis manu notarii coram testibus rogatis, talis scriptura plene probat, quamvis testes sint mortui. gloss. nota. in praedicta l. 2. in principio, ff. quem ad modum testam. aper. quam approbant Bartol. Bald. Angel. & Salicet. in l. 1. C. de testament. & Iason in l. 2. C. de bon. poss. secundum ea. Si autem in testamento nuncupatio nulla interuenit scriptura publica, sed sola nuncupatio in praesentia testium cum scriptura priuata testatoris vel alterius qui non erat notarius tunc si iudex authenticauit talem scripturam, vel eam fecit publicari citatis citandis, vt l. publicatis, C. de testam. facit fidem absque eo quod alij testes examinentur: vt per Iason in dict. l. 2. si autem nulla interuenit scriptura publica, nec secuta fuit publicatio iudicis, & agitur de probatione, quod testator fecit tale testamentum in quo talem instituit heredem, & tunc examinandi sunt testes, vt per Iason in dict. l. 2. post antiquiores quos videas.

L E X I V.

MAndamos que el condenado por delicto a muerte ciuil, o natural, pueda hazer testamento & codecillos, o otra qualquier vltima voluntad, o dar poder a otro que lo faga por el,

X x 4 como

como si no fuisse condemnado, el qual condemnado y su commissario puedan disponer de sus bienes saluo de los que por el tal delicto fueren confiscados, o se ouieren de confiscar, o applicar a nueltra camara, o a otra persona alguna.

Conemnatus ad mortem, potest facere testamentum per se vel per commissarium, & disponere de bonis suis. Exceptis illis quæ propter delictum essent confiscata, vel confiscanda, vel alias fisco applicanda. hoc dicit.

- I. **¶** Antiqua iura disponebant quod damnatio ad penam, per quam perditur ciuitas, vel libertas vel vita, impedit testamenti factionem, & rumpit iam factum. Secus in damnatione per quam fama tantum perditur. *I. cum qui, §. cui aqua, ff. de testament.* Ex quo dicebat ibi Bartol. in versu. *quero quid de illis qui damnantur ad mortem in ciuitatibus*, quod non possunt testari, quia statim efficiuntur serui penæ, vt ibi & in l. qui vltimo ff. de penis. **¶** Deinde superuenit lex qui a latronibus. §. si quis capitalis ff. de od. vbi dicitur quod valet testamentum damnati de crimine capitali decedentis appellatione pendente. quia appellatio extinguit vel saltem suspendit pronunciatum. *Li. ad fin. ff. ad turpi.* Et sic voluit restringere dict. §. si quis in capitali.

¶ Postmodum edita est lex si quis filio exheredato. §. sed & si quis, ff. de testament. vbi statim quod quis capere damnatur, vel ad bestias traditur, vel ad gladium, vel alia pena quæ vitam adimit punitur, testari non potest: nec valet testamentum antea factum, licet sententia nondum fuerit executioni mandata. quia sententia trahit secum executionem, vt dict. leg. qui vltimo.

- II. **¶** Demum accessit authentica sed hodie, C. de donation. inter virum & uxorem, sumpta ex authentica de nuptiis, §. quod autem, collatio. quarta. Per quam dicunt doctores quos sequitur Salicetus ibi versum. *quero secundo, & gloss. in dicto §. sed & si quis & in dicta lege cuius qui, ff. de testam.* quod supradictæ leges sunt correctæ per authenticam. Immo quod ingenuus, id est bene natus, condemnatus ad mortem per sententiam, non efficitur seruis penæ, nec per consequens intestabilis. Immo si superuiuit ante executionem sententiæ, potest testari. Ex quo dicit Bald. in lege final. *C. si a non competentis iudice*, quod licet isti banniti ad mortem qui sunt in carcere, non possint testari, tamen si euaderent de carcere, & conferrent se ad locum secutum, forte possunt testari. Ideo si habent proprium, in eadem ciuitate, vel in alia possunt testari. Subdit tamen Bald. ibi, quod communis opinio habet quod non valent testamenta eorum qui sunt diffinitiuè damnati ad mortem, si est secuta executio. allegat Ioannes Andreas in Nouell. in cap. quemquam de rursu, lib. 6. vbi dicitur, quod licet non valeat, vt testamentum, valet

tamen, vt quædam dispositio, si iuberet male ablata restituere.

¶ Sed Bartolus in dicta lege qui vltimo, in principio & in dicto §. sed & si quis per illum textum, & in l. cum illis populos, penultima colum. de summa Trinitate & fide ca. & per dictam legem si quis filio, §. irritum, & ibi Angelus & Imola dicunt, quod etiam si esset arreptus de manibus familie per vim, non valeret testamentum. quia statim per sententiam & ante executionem condemnatus efficitur seruis penæ & intestabilis. Baldus in l. si qui, C. si pendente appellatione mors interueniret. Idem in effectu voluit Bart. in d. l. qui vltimo.

¶ Præsertim si damnatus ad mortem erat præsens, nam tunc non potest testari. Secus si absens, vt per Bald. in l. seruo legato, §. fin. de legat. 1. quem sequitur ibi Imola.

¶ Post has leges facta fuit l. 15. titul. 1. 6. partit. quæ sumpta est ex præallegatis legibus, quæ disponit quod condemnatus ad mortem vel deportatus in insulam, ademptis bonis, non potest testari, nisi pendente appellatione facto testamento moriatur, aut sit miles, qui de militari crimine ad mortem sit damnatus, quia potest de castrensis testari, nisi pro fidei fractione vel prodicione damnetur. Sed si pro alijs criminibus quæ etiam non milites committunt, tunc potest, vt paganus testari: non iure militari, vt de adulterio, furto, & alijs similibus. quia priuilegium illud perdidit per sententiam, vt ibi.

¶ Ex his omnibus legibus, iuncta authentica ad hæc, de qua supra, colligitur quod tunc condemnatus ad mortem naturalem propter delictum efficitur seruis penæ & intestabilis: quando condemnatus est præsens per dict. leg. qui vltimo, & dict. l. 15. Secus si est absens, vt dict. authentica. sed hodie. si deportatus est ingenuus, alias non, vt ibi. Sed ista lex disponit, quod damnatus ad mortem ciuilem vel naturalem propter delictum, possit testari regulariter, nisi in certis casibus in ea contentis. & ita patet quàm utilis sit ista lex, & quid addidit leges antiquas: eritque ius nouum quod damnati ad mortem ciuilem, vel naturalem propter delictum, possunt testari, vel codicillari, vel donationem vel aliam vitam voluntatem facere. quia per sententiam ante eius executionem non efficitur seruis penæ, nec intestabiles. & ita quodammodo videtur concordare cum d. authentica sed hodie.

¶ Damnatus autem ad membri mutilationem, testari poterat olim & multo fortius hodie. l. qui manus, & ibi Bartol. Bald. & alijs ff. de testament. quamuis Specul. de instrument. edit. §. com-

§ *compendiose*, contrarium teneat. *vers. si quid de exbannitis*. Bald. in l. *si veritas*. *vers. qd* & alius *desertus*. C. de *fideicommissis*. teneat primam opinionem, & in l. *1. C. de sacrosanctis eccles.* tunc enim mutilatio aufert testamenti factionem, quando sit ex causa quæ infamat & aufert testamenti factionem. Ita not. dicit Bart. in *dist. Legi manus*, & in l. *in qui lege*, *sed*. vbi per eum an & quando infamia aufert facultatem testandi.

- VI. § Mortem ciuilem appellamus deportationem, quæ olim auferebat testandi facultatem. *dist. Leiu qui*. & *l. si quis filio*. §. *irritum* *vsque ad* §. *cui qui*. ff. de *in iusto rupto* *irritog*. testament. *Spec. de proc.* §. 2. in principio, quia deportatus habebatur pro mortuo, vt per *Specul. ubi supra*. sed mortuus testari non potest. Bartol. in *lege qui vltimo*. ff. de *pen.* Bald. in *lege in qui*. C. *si pater appell.* mors interuen. & in cap. 1. in principio. *vers. ex quo nota quib. mod. feud. det. poss.* sed hodie tam deportatus quam damnatus ad mortem propter delictum, testari possunt vt hic. ideo cessat questio de qua supra.

- VII. § Ex istis apparet quod mors est duplex, ciuilis & naturalis. Item alia plus quam ciuilis, vt per Baldum in *lege tam quam*. C. de *fideicommissis*. column. 4. *vers. triplex est mors*. vide etiam Bald. in l. 1. *quest. 3. C. de sacrosanctis eccles.* & in l. 1. C. de *his qui ante apert.* & in l. 1. *ma.* column. 5. in *vers. qd autem mors*. C. de *confessio*. de duabus primis naturali & ciuili loquitur ista lex. quando naturalis prouenit per sententiam, vt per Baldum in cap. 1. column. 1. quibus *mod. feud. amittatur*. gloss. in *lege qui sub conditione*. §. *quoties*. ff. de *condi. in iuris*. & potest dici ista mors contra naturam, quia condemnatus ad mortem, naturaliter non moritur vt per Baldum in *dist. cap. 1. quibus mod. feud. amitt.*

- VIII. § Damnatus ad mortem ciuilem, id est, deportatus, similiter est bannitus nostri temporis. gloss. in §. *relocati*. *instit.* quibus *modu ius pa. po. sol.* Bartol. in *leg. illicitas*. §. *qui vniuersitas*. ff. de *offic. praesid.* & l. 1. §. *final.* de *contra tab.* Bald. in *leg. cum mulier*. column. 10. *vers. ex quo arguitur*. ff. *solut. matrim.* & in *l. cum mandatori*. column. 1. *vers. sed pro glo.* C. de *non numer. pecun.* & in l. 1. column. 1. C. de *heredi.* *instit.* *vers. idem dicendum*. vbi inter cetera dicit quod bannitio est, quasi à bono itio, ibi similiter ponit formam bannitionis. column. 3. *vers. de forma autem tenenda*. & ibidem column. 7. *vers. sequitur videre*. dicit illud verum nisi certa forma reperiatur statuta. hodie lege regni constituta est *foro legum lib. 2. tit. de los emplazamientos*. l. 4. & 3. *partit. tit. de los asentamientos*. l. 7. approbata per quandam pragmaticam quæ reperiatur fol. 137. vide *lib. 2. tit. de los emplazamientos*. l. 9. *cum sex sequent.*

- IX. § Mors dicitur vltimum terribilium. Bald. in *tractatu schismatis*. *final.* column. vnde facile continentur omnia, qui semper cogitat se moriturum, ait Hieronymus in *prologo biblia*. 8. cap. in *fine*.

- X. § Antestamenti factio sit de iure ciuili. vi-

de Bartol. in *l. interdam*. ff. de *condi. indeb.* & in l. *qui à latronibus*. ff. de *testam.* gloss. in l. 1. ff. de *acquir. rer. domi.* §. *vtim instit.* de *usu* & *habit.* Inducit in *l. si testamentum*. col. 1. C. de *testam.* qui concordat opiniones.

§ Qui potest testari. potest codicillum facere, vt hic & per Bartolum in l. *in tantum* in principio ff. de *ferro corrupto*. & qui prohibitus est testari, similiter prohibetur codicillum facere. Vide Bartol. in l. 2. *vers. si quis statum prohibet deleg.* & ibi Ioann. de Imol. & Alexandr. Bald. in l. *fin. in fin.* *vers. quid si statum*. C. de *testament.* & sexta partita titulo de *los escriptos que hazen los homines*. l. 1. & *foro legum lib. 3. tit. de los mand.* l. 5.

§ Damnatorum bona quibus debentur? XII. antiqua iura dicebant quod fisco. l. *cui qui*. §. *si cui aqua*. in *fin.* ff. de *testament.* nisi forsan haberent filios legitimos, quibus certa portio reueretur. vt l. 1. ff. de *bonis damnatorum*. postea omnia bona paterna fuerunt filijs concessa. l. *final.* §. *si plures*. *cod. tit.* §. *Per iura*. C. de *deportatus* in quæstis, post deportationem non habet heredem nisi fisco. l. *deportati*. C. *eodem*. & in *metallum*. *cod. tit.* & *deportatorum*. C. de *penis*. sed l. *si deportatus*. C. de *bonis damnatorum*. bona deportati filijs reueretur etiam emancipatis, & filiabus dotem.

Deinde l. *final. cod. tit. damnati bona* de XIII. crimine capitali, si non habet nec habere sperat, confiscantur. liberis tamen superstitibus, si damnatus est curialis aut decurio: dimidia bonorum pars liberis reuerabatur: alia dimidia confiscabatur, vt ibi plenius dicitur. Postremo superuenit ius authenticum, quod omnia bona damnatorum filijs darentur, *authentica*, vt nulli iudicium. §. *final.* *collat. 9.* & *authentica*. *bona damnatorum*. C. de *bonis damna.*

§ Ex quibus bonis filij non tenentur patrem alere, vt ibi dicit Bald. Cuius memini in repetitione rubricæ de donation. inter virum & uxorem. §. 64. vel column. 314. in *vers. &* hinc est, vbi alios doctores idem sentientes commemorauimus. quibus addo textum singularem & vnicum in cap. 1. §. *si quis hominem*. *vers. si vero de pace tenenda* & *cui violat*. & ibi notante per doctores & per Bald. in *dist. authent. bona damnatorum*. column. 2. *vers. hic quero dici statum*. cum ista opinione videretur transire Angelus Arelin. in *tractatu maleficium in parte*. & *cui bona publicamus*. col. 11. *vers. quero statuto cautus*.

§ Ego semper fui dubius de ista decisione XIV. propter pietatem quæ est inter patrem & filium super alimentis hinc inde præstandis: vt l. *si quis à liberis*. ff. de *liberis agnoscendis*. & in *authentica*. *licet*. & ibi Bartol. C. de *natur. lib. Spec. de aliter*. §. *post versu*. Item quod est filius familiaris, gloss. *institur. de patria potestate*. §. *in autem*. gloss. 1. *Paulus de Castro*. in *leg. 1. §. in naturale*. ff. de *instit.* & *iure*. §. *Et in l. 2. tit. 19. partit. 4.* etiam si filius sit emancipatus. *dist. leg. si quis à liberis in principio*. & in *leg. alimentum*. *cod. tit.* etiam spurius, vel illegi-

illegitime natus. *cap. cum haberet de eo qui ducit in matr. quam polluit per adult.* Ab ista regula non est recedendum nisi contrarium reperitur in iure, vt per *speculum de officio omnium iudicum. §. postremo, column. 6. versic. quinto dicamus.* Vnde *ecclesiastici septimo* dicitur, Honora patrem tuum, & gemitus matris tue ne obliuiscaris: memento quia nisi per ipsos non fuisses. Et retribue illis, sicut & illi tibi. Quo enim iure patrem agnoscimus: eodem iure ei subueniendum iudicamus. ita dicit *Henricus in cap. si a patre, de infantibus languidus & expositis.* refert *Mentalium foro legum, lib. 3. tit. de las herencias super rubrica, & in l. 1. Amos* namque & beneuolentia erga parentes in ipsis tempore necessitatis alendis consistit ad quod omnia iura diuina & humana filios astringunt: vt habetur in *l. 3. eod. tit.* patrem ergo etiam bannitum filius a iure tenetur vt vult *Bart. in dict. l. si quis a liberis, §. 2. & in authent. incestus. C. de incestu nuptiu, & ibi Bald. in versic. ibi ab eis allegatur.* vbi per illum textum, & in *l. corruptionem in fine. C. de usufructu,* dicitur quod filius patrem exulem alimentare tenetur. Idem *Angelus de incestu nuptiu in principio collat. 2. Bartol. in tractatu alimentorum. versic. quero in quo loco & sequenti. Ioannes Andreas in addition. ad Specul. tit. qui filij sunt legit.* vbi miratur de doctoribus iuris politici dubitantibus de hoc: cum alimentorum exhibitio sit de iure naturali communi primario. Ex quo sequitur quod indubitanter tenendum est patrem inopem etiam malum & infidelem, nutriendum & alendum per filios: vt per *Ioannem Andream in cap. cum sit, de Iudeis, & Henricum in dict. cap. si a patre.* videas *Mentalium foro legum, lib. 2. tit. de los gobiernos in parte gubernum.* Ad predicta facit *cap. non satis. §. 6. dist. 1.* vbi tenetur quis subuenire proximo suo in necessitate constituto, multo fortius patri. vt per *Henricum in dict. cap. si a patre.* Ad dictum *cap. 1. §. si quis hominem de pace tenenda, & eius violat. lib. secund. dicendum,* quod ibi est casus specialis in bannito ratione pacis fractæ secundum *Ludicum in l. 1. column. 4. ff. de iur. voc. vel die* quod ibi filius excusatur propter preceptum principis sub gravi pena hoc præcipientis & liberatur ab illa naturali obligatione, alias non excusandus. Cogitabis.

XV. ¶ Redeo ad propositum vnde paululum me auerti. vbi non supersunt liberi eius, cuius bona publicantur, superest tamen vxor: illa succedit, *authentica præterea. C. vnde vir & vxor.* omnibus tamen deficientibus predictis, bona omnia confiscantur. vt in præallegatis iuribus.

¶ Tandem superuenit lex ista quæ damnato ad mortem dat facultatem disponendi & testandi de bonis suis. etiam si non supersunt filij legitimi descendentes, ac si non esset damnatus. Itaque vel hæc lex permittit condemnatos ad mortem facere testamentum, vel saltem non prohibet. ille autem qui non prohibetur testari, per consequens potest. *secta partit. tit. 1.*

per totam. *foro legum, lib. 3. tit. de las mandas cum similibus.* signanter *l. 3. eiusdem tituli & titulo de las herencias, l. 1.*

¶ Sed quid si damnatus ad mortem intestatus decedit, quis habebit eius bona? dicas quod cognati & agnati. *authentic. bona damnatorum. ibi,* quamquam ab intellectu. & in defectum consanguineorum succedit vxor. *l. vna, C. vnde vir & vxor. l. 1. §. vntem, ff. eod.* intellige de consanguineis vsque ad decimum gradum, & secundum legem partitæ vsque ad duodecimum. *secta partit. tit. de las herencias, l. 6. circa finem.* Ad prædicta *l. si vacantia. C. de bonis vacant. lib. 10.* Itaque in defectum consanguineorum & vxoris succedit fiscus, vt *foro legum, lib. 3. titulo de las mandas, l. 3. in fine.* probatur hic si recte legis verba confiderentur, cum vult quod tunc demum bona damnatorum confiscantur: quando per legem vel per iudicem expresse confiscantur, sed quando non confiscantur, in dubio videntur consanguineis relicta. *Bald. in lege secunda in fine. C. qui testament. facere possunt, & in cap. 1. in principio, 2. column. versic. quæro ergo de intellectu, & versic. aduerte si quis de pace tenenda & in titulo de pace constant. §. nos Romanorum. column. 1. versic. sed hic dubitatur. & gloss. in lege secunda. C. quemadmodum testament. aper. & ista menti commendata.*

¶ Bonorum confiscatio ipso iure facta, testandi facultatem tollit, vt est crimen hæresis propter quod ipso iure bona confiscantur, *cap. cum secundum leges de heretic. lib. 6. cum concordantibus.* ¶ Item crimen læsæ maiestatis. *authentica. bona damnatorum, cum similibus. C. de bonis damnatorum. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. §. Item traditor pacis fractæ. l. 1. & 2. ordin. lib. 1. titulo de los traydores. l. 1. & 2. & 7. partit. tit. de las trayciones, l. 2.* ¶ Item qui contrahit matrimonium clandestinè cum filia alicuius contra voluntatem parentum, vel eis incertis. *4. partit. titulo de los desposorios clandestinos, l. 49. in fine.* ¶ Item qui seipsum occidit, si filios non habet, *authentica. bona damnatorum præallegata. 7. partit. titulo de los desposorios clandestinos, l. 2. & titulo de las acusaciones, l. 2. 4. & lib. 1. ordinam. titulo de los homesillos, l. 9.* per quas leges corrigitur iura antiqua, quæ simpliciter disponebant, quod sic occidens perdit omnia bona sua fisco applicanda: quamuis filios relinquit: vt *stat. his qui mortem sibi conscierant, per totum, & si quis filio, §. 2. quod si quis ff. de iur. iur. testam. gloss. & Bart. in l. finali ad finem, ff. de iur. fisco. lib. 10. & l. fin. eodem titulo. Baldus in l. 2. column. 2. versic. item si quis vsque ad finem legit. C. qui testament. facere possunt. Angel. Salyc. & Alexander ibi column. 2.*

¶ Item qui iudicem occidit. *lib. ordin. lib. 1. titulo de los homesillos, l. 6.* hi omnes testari non valent de his bonis quæ propter delictum confiscantur, vt hic dicitur.

¶ Sunt & alij qui propter sensus defectum non testantur. *l. furiosum. C. qui testament. facere possunt.* Alij iudicij instabilitatis. *l. fin. C. de test. m.* Alij

XVI.

XVII.

XVIII.

Alij ratione interdicti & prodigialitatis. *l. a cui boni. ff. de testam. & istorum bona non confiscantur: sed venientes ab intestato succedunt in eis: vt in præallegatis iuribus.*

¶ Testamentum autem istorum non parit obligationem, immo nec retentionem eorum bonorum quæ confiscantur. *Bald. in l. veritas ad finem. C. de fideicom. quia nullum est testamentum, & consequenter non potest dici testamentum: l. 2. §. i. ff. quemadmodum testamentum aperitur contra ius inualidus non dicitur contra ius: vt l. 1. & ibi doctores. C. de cunctis.*

XIX.

¶ Aduerte, si bona alicuius confiscantur propter delictum, vel ex forma iuris, vel statutorum; intelliguntur etiam confiscari omnes fructus à tempore commissi delicti, non sic quando confiscatio debet fieri per sententiam iudicis. nam tunc veniunt fructus à tempore sententiæ. *gloss. not. in authent. de interfu nupt. in princip. collat. 2. quam approbant Bartol. & Angel. ibi, & Ancharranus in cap. felicis. 9. colum. de penus. lib. 6.*

XX.

¶ Sunt enim quedam crimina quæ quàm primum sunt commissa, statim administratio bonorum delinquenti est interdicta etiam ante inquisitionem vel condemnationem de ipso delicto factam. Vnde si quid interim est alienatum etiam bona fide & titulo oneroso, reuocatur. de quibus criminibus habetur in l. ex iudiciorum. ff. de accusat. cum similib. Nemo quidem priuari debet rerum suarum dominio ipso iure. Si autem propter delictum delinquentis bona veniunt publicanda, ante sententiam dominium non perdit nec administrationem. Propterea alienationes factæ ante & post delictum, & ante condemnationem valent: secus quando lex priuat ipso iure, vt in præallegatis iuribus: nam tunc alienationes postea factæ veniunt rescindendæ, etiam si per mille manus transierint, & filcus non restituit pretio vendicabit res illas, nisi pretium solutum, vel aliud loco pretij esset in bonis delinquentis. ita voluit Ioan. Andr. post Archi. quos sequitur Ancharranus in dict. cap. cum secundum leges. Bartol. in l. 3. ad finem. ff. de his qua in fraud. credit. & ibi alij doctores.

XXI.

¶ Quando lex vtitur verbo futuri temporis in bonorum confiscatione, est ferenda sententia. *gloss. in cap. si diligenti de foro comp. & in cap. quisquis de electione, & in regula in prim. de regul. iur. lib. 6. si ergo dicitur quod bona veniunt confiscanda, intelligitur per sententiam: vt per Bartol. in l. final. §. fin. colum. 1. vers. quæro verum bona ff. de his qui mortem sibi consciauerunt. vbi distinguit: & Bald. in l. 1. colum. 2. super verbo de forma autem tenenda. C. de hered. insti. & in dict. cap. 1. colum. 4. vers. sed pone index, de pace tenenda & eius violat. & in tit. de pace constitu. §. nos Romanorum, & in Spec. de accus. §. sequitur videtur post. vers. qualiter fiet. vbi vide.*

XXII.

¶ Si index dixit in sententia; Et eius bona publicamus: sententia trahit sequam executionem,

nam, & statim transfert dominium in fiscum ipso iure: vt notatur in l. duobus. §. idem scribit, ff. pro socio. latè per Angelum Aretinum in tractat. maleficiorum, in parte & eius bona publicamus, col. 10. vers. & etiam diligenter.

¶ Et ibi vide nunquid bona sita in alieno territorio, videantur etiam confiscata. Et nunquid in publicatione bonorum veniant ea quæ alienari non possunt, & multa alia ad hoc propoluit ibi sunt cumulatæ, quæ videas per te.

¶ An is cuius bona publicantur ipso iure vel per sententiam, possit de his bonis ad pias causas aliquid disponere, vel inter viuos donare. *Bald. in l. final. penult. colum. vers. extra quæ p. trum hauriti. C. si à non compe. index. venet quod sic. Quod est verum de male ablati, vt per Bald. in tit. de pace constitu. §. nos Romanorum, & in l. 1. colum. 2. in princip. vers. tertio quæro. C. de sacrosanct. eccles.*

¶ An statutum possit disponere quod damnatus ad mortem possit testari de bonis confiscatis. vide Bartolum in l. si queramus. fin. colum. in princip. vers. circa istam questionem. ff. de testam. Bald. in authent. defuncto in fine. C. ad test. teneas quod non.

¶ Condemnatus ad mortem non caret ecclesiastica sepultura. *cap. questum, 13. quest. fin. si est confessus & contritus: & apparent in eo signa contritionis, alias secus: vt per Speculum de dispensatione, §. nunc de Episcoporum. vers. 78. per cap. quicunque, 13. quest. 2. & cap. placuit. 23. quest. 5. gloss. in clem. 1. in vers. penitentia, de penit. & remission. cap. final. de sepul. l. 1. 2. & 3. C. de cadaveribus punitionum. fallit in occidente seipsum, dict. cap. placuit, gloss. cap. ex parte 2. in parte communis cabatur, de sepul. Item in eo qui occidit deprehensus in delicto. cap. fuit, 13. quest. fin. intellige nisi appareant in eis signa penitentis, vel contritionis: vt supra diximus.*

¶ An autem & quando sepultura potest interdicti. vide Archidiaz. in cap. si quis ausus, 2. quest. 1. Bald. in l. si quis sepulchrum, §. hoc editum, ff. de religiosis & sepulchris funerum. gloss. in dict. cap. ex parte.

¶ An sepultura debet negari reis criminis lite pendente mortuis, vide in l. 1. §. quies, & ibi Ioannes de Imol. ff. de iur. iur. Angelus Aretinus in tractatu maleficiorum, vers. qui index videtur quod inquisit. 8. colum. in fine. & Bald. & in l. 1. in princip. vers. prima igitur pars. C. ne ex delict. defunctorum, dicit non posse sepeliri sine licentia iudicis condemnantis, & ita seruatur de consuetudine.

¶ An corpus debitoris defuncti, potest detineri ne tradatur ecclesiasticæ sepulture ad petitionem creditoris: quousque satisfiat sibi de debito, vide in authent. vt cum de appellatione cogatur, §. meminimus, col. 8. vbi dicitur quod non, nisi stante statuto quod instrumenta habeant executionem paratam ad petitionem creditoris. ita dicit Angelus in authentica, vt defuncti

XXIII.

XXIII.

XXIII.

XXV.

XXV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

defuncti seu defunctorum corpora à creditoribus non inuariantur. *versu.* Item per hanc legem collat. 5. cuius contrarium sernat doctor egregius Thomas de Cuenca olim collegialis in collegio sancti Bar-

tholomaei Salmanticens. in quo ego similiter fui collegialis, in sua elegantis repetitione cap. fin. de sepulchris cherta. quem rogo videas, & Felinum in cap. sicut Iudei, col. 1. de Iudeis.

L E X V. *Leg. 4, tit. 4, lib. 5. Recopil.*

EL hijo o hija que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima para hazer testamento, pueda hazer testamento como si estouiese fuera de su poder.

I. **F**ILIUS, vel filia familias liberè potest testari, si est ætatis legitimæ. Per hanc legem corriguntur iura antiqua quæ prohibebant filium familias testari. *L. qui in potestate, ff. filiusfamilias, l. si filiusfamilias, ff. de testamentis, l. senium in fine. C. qui testam. facere possunt, insit. eod. §. præter hos, cum similibus.* à quibus sumpta fuit lex regni, 6. partit. tit. 1. 13. vnde superflua videtur disputatio Mantalui & aliorum in l. 1. tit. de las herencias foro legum, quæ super hoc facta est. vbi per iura prædicta concludabatur quod non: præterquam de castrensis vel quasi. *insit. quibus non est permiffum facere testamentum, in princip. & l. pen. & l. fin. C. qui testamenta facere possunt.* Hodie per istam legem filius familias potest testari de omnibus bonis suis.

II. **¶** Ex hoc fuit satis rationabiliter constitutum. Nam si potest facere omnes contractus & se efficaciter obligare sine patris consensu: nisi in mutuo & voto. *l. tam ex contradiis ff. de iud. l. si filiusfamilias ff. de adion. & obligat.* multo fortius deberet permitti, quod possit testari potius quam contrahere. Adulter enim curatorem habens æquiparatur pupillæ. *l. si curatorem habens. C. de integritate restitut. & non potest contrahere sine auctoritate curatoris. l. Aurelio, §. Gaius ff. de liber. l. cum pater, §. curatoris de leg. 2. & tamen potest testari sine curatoris auctoritate, in decimo quarto anno, si est vir; vel in duodecimo, si est femina. l. quia ætate, ff. de testam.* Ad contrahendum autem quando non habet curatorem, requiritur legitima ætas. *l. 2. & fin. C. de his qui veniant ætatis impe.*

III. **¶** Pro vberiore huius legis intelligentia præmittitur, quòd olim filius vel filia familias, etiam patre consentiente, testari non poterant. *L. qui in potestate ff. de testam. l. senium, & l. pen. C. eod.* vbi solum in castrensis vel quasi filio famil. testari vel codicillari permitebatur. Idem in aduentitij quorum vfusfructus patri non querebatur. *l. fin. §. filius autem, C. de bonis que liber. authen. ut liceat matri & aui. in fin. princip. versu.* quo volens modo disponere, à quibus sumpta fuit lex regni 6. partit. tit. 1. 13. Contrarium tamen voluerunt doctores in prælegata l. pen. quos similiter sequitur *l. ason.* vbi respondentes ad iura præallegata, ut ibi per eos, quos per te videas.

III. **¶** Ex prædictis aliqui audebant dicere quod

filia familias non poterat de sua dote testari propter generalitatem dict. *leg. senium*, vbi hoc tenent communiter doctores, quos sequitur *ibi las. & in dict. l. pen.* sed hodie mihi videtur contrarium in dote, quia filia familias per matrimonium exiit à patris potestate: ut dicitur infra, l. 47. de qua statim dicemus item per istam legem. vide *l. regni, §. partit. tit. 4. l. fin.*

¶ Donare autem causa mortis poterat filius V. familias de voluntate patris. *l. nam his, §. 1. ff. de donat. caus. mort.* etiam inter vivos cum patris consensu. *§. partit. tit. 4. l. 3.* An autem pater qui dabat licentiam filio, ut donaret causa mortis, poterat penitere, vide *Bald. in dict. l. senium, C. de testam. Cynum in l. nec fratris. C. de donat. caus. mort. Bart. in l. 2. §. 1. quest. final. ff. de donat.*

¶ Quare filius familias poterat cum patris VI. consensu donare causa mortis, & non testari: assignat rationem gloss. in dict. *l. qui in potestate, ff. de testam. quam Bart. sequitur, sed las. in dict. l. senium, aliter sentit contra Raphael. Cuman. & Arretin.* quos per te videas.

¶ Sed quod hodie filius famil. possit testari VII. de omnibus bonis suis, intellige, dum tamen non excedat terminos legis infra proxima: vbi permittitur sibi testari de omnibus bonis suis excepta legitima parentibus debita. hoc est de tertia parte bonorum suorum solummodo. & ita per legem sequentem restringitur ista lex: ex qua colligitur quod licet filius familias possit testari, non tamen præterire vel exheredare.

¶ Filius familias potest eligere sepulturam. VIII. cap. licet de sepulch. lib. 6. Bart. in dict. *l. filiusfamil. & dict. l. qui in potestate.*

¶ Filius familias dicitur qui est in patris potestate: ut *insit. de patria potestate per totum.* mater autem vel auiæ non habet filium in potestate: nisi sint tuitrices filij aut neptis. nam tunc mater dicitur habere filium in potestate. text. notat. cum gloss. secundum Bald. & Præpositum in cap. ex parte de appell. ibi dum dicit: sub potestate. videas Mantaleum foro legum lib. 2. tit. de pact. l. fin. in principio.

¶ Quibus autem modis filius liberatur à X. patris potestate: vide *insit. quibus modis ius patria potestatis soluitur, & Specul. de tutoribus, §. 3. versu. sed queritur.*

¶ Ætas legitima ad faciendum testamen- XI.

CLXXX

tum est 14. annorum in masculino, & 12. in femina-
rui. l. *quæ etate ff. de testa. l. i. si frater. C. qui testa-
tor. l. 2. C. quando pro no non est ne. l. fin. C. de testa-
mi. a quibus sumpta est lex regni. 6. partit. tit. 1. l. 13.*

Ex quo ergo impubes vel vltimum diem anni
14. ætatis sue teneat vel femina 12. potest cõ-
dere testamentum: vt dicta *Lex etate. & infirmitas.*
et. 5. præterea. quia ante istam ætatem nullus eius
animi iudicium præsumitur in eis esse: vt d. l. 13.
et d. 5. præterea. etiam si sit miles, vt l. *final. & ibi*
vald. & l. milites. & ibi similiter Bald. l. 1. col. versio.
& est consideranda, C. de testam. mi. & si de facto
testatur, nullum est testamentum; vt in præla-
legatis ioribus.

XII. ¶ Sed caue, quia iure antiquo de bonis ad-
necitatis in quibus patri non quærebatur vlti-
fructus, poterat filius familias donare causa
mortis sine patris licentia, vt *authentica matri & auia, in principio*, innotat glossa tenet Paulus de Cast.
in dicta l. *senium*, & ibi *laſon pen. col.* hodie tamen
per istam legem absque licentia & voluntate
patris potest filius, vel filia familias liberè testa-
ri: vt supra dictum est, & consequenter causa
mortis donare. Quia in vnoq. casu si ledatur,
vel displicat: potest per libito reuocare: vt vult
glossa in l. *Aurelio. 5. Gaius ff. de liberatione leg.* Ad
hoc l. *qui mortis ff. de donat. causa mortis, l. si aliena,*
5. Marcul. cod. tit. & ibi notant doctores. Quia
autem donatio causa mortis magis videa-
tur accedere contractu, quam vltimæ volun-
tati. l. 2. *ff. de donat. legat. Bart. in dicta l. qui in po-
testate.* contractum tamen minor filius familias
facere nõ potest absque patris auctoritate: qui
est eius legitimus administrator etiam in adu-
erstitis, in quibus patri nõ quæretur vlti fructus.
Quia ab ipso contractu non potest discendi, nisi
vltimæ partis consensu, l. *si cur, C. de ad. oblig.*
nihilominus tamen permittitur filio familias
causa mortis donare, cum ista donatio sicut tes-
tamentum sit ambulatoria, vsque ad mortem, vt
supra dictum est.

XIII. ¶ Præterea filius familias presbyteri, cum
censeatur habere bona quasi castrensis peculij,
autem, presbyteri. C. de sacrosancti. eccles. l. cum homo-
na. C. de quib. & cler. notatur in e. quia nos, de testa-
etiam si sint clerici primæ consue: poterunt tes-
tari: vt notatur in d. *quia nos, glossa in e. quia in-
gradientibus, in verbo testandi. 19. quæst. fin. Cepol. in*
castella 156. per laſon in l. licet. C. de collat. facile
autem posset quis effecti clericus primæ consu-
etæ, & consequenter posset de bonis suis testari,
vnde facilius eluderentur leges & iura prohibe-
rentia filijs familias testamenti factionem, vt
dixit *laſon in d. pen. fin. col.* ne ergo ad huiusmo-
di facilem elusionem legum perueniretur: iure
fuit permixtum filijs familias, quod possint
testari sine patris consensu, dummodo huerint
ætatis legitimæ ad testandum. vt paulo ante
dicebamus.

¶ Caue tamen, quia per istam legem non ex-
trahebuntur filij familias à parentum potestate:
solum enim permittitur sibi testamenti factio,

Palacios Ruy.

ac si extra parentum potestatem extitissent. vbi
tamen filius vel filia familias matrimonij con-
traxit, à patris potestate eximitur: vt dixi supra
& habetur infra l. 47. *glossa in fine de patria po. vers.*
ciuium. quam allegat Bald. in c. 2. de fratri. de nouo
beneficio innotat. & in c. 1. an maritus succedat vxo-
ri in beneficio, & *laſon in d. l. pen. colum. pen. C. de*
testam.

¶ Per istam legem hodie sublatâ est longa
illa differentia & disputatio doctorum ardue
& difficilis quæstio: an filius familias possit
ad pias causas testari. de qua per Franciscum A-
retinum in d. l. qui in potestate, ff. de testam. latius per
laſonem in d. senium. per Ludovicum in *authentica.*
Similiter, C. ad leg. Falcidiam in repetitione. in qui-
bus locis doctores subtiliter se habent circa
intellectum *et sunt de sepulchris li. 6.* Nam si ge-
neraliter permittitur filio familias sine patris
consensu testari de quibuscunque bonis suis:
ergo per consequens & multo fortius ad pias
causas, cum agatur de fauore pie causæ.

¶ Per istam legem similiter declaratur lex
regni satis dubia, *sero legum li. 2. tit. de las hereticas.*
l. 1. vbi dicebatur quod filius poterat facere tes-
tamentum. *T. padre in madre no ge lo pueda embergar.*
Que verba apud antiquos etiam valde dubia.
quidam enim ea intelligebant quod filius
poterat testari, si erat extra patris potestatem:
quod colligebant ex illa littera, cum dicit, *pa-
dre in madre no ge lo pueda embergar.* & sic loquitur
de matre quæ non habet filium in potestate. ergo
eodem modo est intelligendum de patre
qui similiter non habet filium sub sua potestate.
Alij vero dicebant, quod ex quo ibi loquitur
de filio & patre; intelligendum erat quod lo-
quebatur de filio qui erat in patris potestate.
Cum regulariter omnes parentes habeant filios
in potestate: nec præsumitur emancipatio nisi
probetur, vt in *insist. de patria potestate.* cum enim
sit facti, facta autem non præsumuntur nisi pro-
bentur. *in bello. 5. salia ff. de capi. & cum in iuri*
de offi. de cum similibus. Præterea cum communi-
ter parentes, vt dixi, habeant filios in potestate.
Locus à communiter accidentibus transfert
onus probandi contrarium in aduersarium. gl.
notata in *l. nec natales, C. de probat.* quam multum
commendat *laſonius Roma. in suis singularibus.*
Ergo de filio familias debet necessario illa lex
intelligi, non de emancipato, vt l. *si emancipata.*
C. de iuri & facti ignorantia, l. si emancipati. C. de
collat. ibi. neque emancipatum probatum fuerit,
quem textum ad hoc notat ibi *Fulgosius, Ludovicus.*
Alexander & laſon. Ad idem l. cum operet, 5. cum
autem, C. de bonis qua liberis. Ad tollendam igitur
huiusmodi altercationem vltum fuit nobis vti-
le, immo necessarium, condere hanc legem,
quævis alij aliter intelligant istam legem,
vt ibi per *Montaluum*, vt ibi plene scripti in
meis recollectis, & forte aliquid tangeretur in le-
ge sequenti.

¶ Testamentum factum à minore 14. annis
vel à femina minore 12. annis, adeo est nul-

Y y lung,

lum, quod tractu temporis, hoc est adueniente legitima ætate, non conualescit, vt regula iuris dicit. Hinc est quod testamentum hæretici nullum est, & ipso pœnitente & ad ecclesiam unitatem reconciliato, non conualescit: quia cum fuit hæreticus testari non potuit. c. excommunicamus, §. credentes de hæretico, gloss. in leg. si queramus, ff. de testam. Bald. in l. fin. col. 1. vers. secunda conclusio. c. si a non competente iudice, & in l. 1. §. si quis plene. de leg. 3. Abbas in rubrica de testam. columna 2. vers. hæreticus & in c. parochiano de hæretico. 6. par. tit. 1. l. 16. foro legum, li. 3. cod. tit. §. alias, tit. delat. mandau. Idem si catholicus condidit testamentum tempore habili, si superuenit inhabilitas, irritatur, vt puta si postea factus est hæreticus, vel Sarracenus: vt nota. in d. §. si quis filio, & ibi Bald. & alij doctores, & in l. si quis filio exheredato, §. irritum ff. de iuriso rapt. quam aliqui videntur sentire contra. arg. l. 1. §. si quis ff. de secund. tabul.

XVII. § Si maior 14. an. minor 15. fecit testamentum & fuit læsus, an restitatur aduersus eum. Bartol. in d. §. fuit questum, dicit quod non, & in l. fin. c. si quis aliquem testa prohib. & in l. verba contraxisse, ff. de verborum sign. doctores in l. si frater. C. qui testam. fac. po. & procedit hoc etiam in eius hærede, vt per doctores in d. §. Gaim. § Intelligi nisi minor dolo instituto fuit circumuentus & inductus ad testandum, nam tunc rescinditur testamentum principis beneficio ad instantiam venientium ab intestato. Bald. in d. l. si frater. C. qui testam. facere possunt. § Minor autem restituitur aduersus ea que gessit in contractibus, non in ultimis voluntatibus: vt per Bartol. in d. l. 1. §. fuit questum, ff. ad Trebellianum. Item quia competit minori reuocatio testamenti, quod est remedium ordinarium, ergo cessat restitutio, quæ est remedium extraordinarium leg. in

causa in principio. ff. de minoribus. ita dicit Ia. Denis. Reman in d. l. si frater. C. qui testam. facere possunt. § Sed contra donationem mortis causa factam: competit restitutio minori. Bald. in l. si curatorem habens, C. de integram restit. mi. Cuius contrariū tenet in c. 1. §. item sacramenta de pace iura firmen. col. 4. in fine.

§ Minor in casu quo potest testari, potest in testamento filio suo curatorem dare. l. si plures, § quæritur, & ibi Bartol. ff. de adm. tu. & in l. quæro §. Inciui alios in l. Lucius ff. de testam. titula.

§ Cum autem hodie filius familias possit facere testamentum: poterit similiter facere codicillum. Bartol. in l. in tantum in fine principij, ff. de seruo corrupto. Bald. in l. fin. vers. quid si statutum, C. de testam. sicut contra prohibitum testari, prohibetur codicillum facere. Bartol. in l. sciendum, vers. statutum prohibet, de legat. 1. Item prohibetur legare. gloss. nota. in c. Ioannes de testam. gloss. 2. plenius ibi per Abb. & alios. poterit tamen aliquam elemosinam dare. c. quia non de testam.

§ An statutum potest habilitare inhabilem ad testandum, vide Bartol. in d. l. si queramus, colum. 2. ff. de testam. & in l. in tantum in principio, ff. de seruo corrupto: tenet quod sic: quæ testandi habilitas est iuris publici, & potest de publico concedi. l. testari, ff. de testam. intelligi in teris vbi princeps habet iurisdictionem, non extra. Ioan. de Legum in tractatu de sent. excommun. charta 10. vers. aliud statuta permittuntur facere & a nobis sentent. excommun. & c. vt animarum de constitut. li. 6. Alibi vero sita spectant ad venientes ab intestato, non ad hæredem scriptum in testamento factio in loco testamenti secundum Bartol. in l. si arrogator. col. penul. vers. final. valet ad questionem in ciuitate ff. de adoptionibus, & in l. 1. q. 7. C. de summa trinit. & fide ca. & ibi Bald. col. 12. & in arden. de fūctio. C. ad Tertullianum.

L E X VI. Leg. 1. tit. 2. lib. 5. Recopilati.

L Os ascendentes legitimos por su orden & linea derecha sucedan ex testamento, & ab intestato a sus descendientes, y les sean legitimos herederos, como lo son los descendientes a ellos en todos sus bienes de qualquier calidad que sean en caso que los dichos descendientes no tengan hijos o descendientes legitimos, o que ayan derecho de les heredar; pero bien permitimos que no embarante que tengan los dichos ascendentes, que en la tercia parte de sus bienes puedan disponer los dichos descendientes en su vida, o fazer qualquier vltima voluntad por su alma, o en otra cosa qual quiescien, lo qual mandamos que se guarde saluo en las ciudades & villas & lugares, do segun el fuero de la tierra se acostumbra tornar los bienes al tronco o la rayz ala rayz. *Unge hanc legem cum leg. 23.*

1. Descendentes tenentur instituire ascendentes, sicut & contrario, quibus omnia bona sua relinquere tenentur: excepta tertia bono-

rum parte: de qua liberè possunt disponere. hoc dicit ista lex notabilis. Ab intestato verò succedunt eis in omnibus bonis, si ipsi non habent

bent filios aut alios descendentes legitimos, vel naturales.

II.

¶ Pro intelligentia utilitatis quæ ex editione huius legis sequitur, præmittendum est quod antiquitas parentum legitima de iure digestorum & erat quarta eius quod debetur ab intestato, vt l. Papinianus, §. quoniam quarta, ff. de inoffic. testam. l. nam, §. si parentibus, cod. tit. & ibi Bart. gl. & doctores in authentica nouissima, C. ex.

¶ Postea superueniunt authenticonum, quo filiorum legitima fuit aucta, vt dicta authent. nouissima. Eodem modo fuit aucta legitima patrum, vt probatur in authentica de triente & semisse in verbo hoc observando, & ibi gl. & in dicta authentica nouissima, quam sequitur ibi omnes doctores, & Bartol. in l. si pater col. autem ff. de inoffic. testam. Itaque eo iure parentum legitima est restituta pars bonorum. Concorat est in hoc lex regni 6. partita. tit. 13. l. 8.

¶ Postea superuenit lex fori l. 3. tit. de las herencias l. 1. quæ dicit quod si testator non habet filios, potest testari. T. padre ni madre ni otro pariente go pueda embargar. Quæ verba vt in præcedenti lege tetigit, diuersimode intelliguntur à doctores. Mantuliam ibi dixit ea debere intelligi, id est, non obstante patria potestate: verbum tamen ni madre, excludit illum intellectum, cum filius non sit in matris vel alterius consanguinei potestate, cuius ratione possint petere legitimam in bonis filij.

¶ Ad tollendam huiusmodi ambiguitatem, condita fuit ista lex, quæ disponit, quod si filius etiam familias non habet descendentes legitimos: succedant ei ascendentes, quorum legitima est duæ partes eorum quæ sibi debentur ab intestato in bonis filij. de reliqua tertia parte bonorum potest filius ad libitum disponere. Hoc idem constitutum est in ciuitate Cernina, vt refert Paulus de Castro in dicta authentica nouissima col. 1.

III.

¶ An ista legitima debet relinqui parentibus titulo institutionis: communiter tenent doctores in dicta authentica nouissima, quod sic, vt late ibi per lasan. contra Bart. mihi videtur quod hodie, nec legitima patris nec filij haberi necesse relinqui iure institutionis vel titulo institutionis, vt sentit Bald. in l. maximo iurum col. penul. C. de liberis præteritis. vbi dicit quod si per ius municipale augeatur legitima derogando iuri communi, nõ recipit interpretationem à iure communi, sed simpliciter debet intelligi, prout iacet, nec aliquid licet addere vel detrachere, vt C. de iustitiano i. d. confirmando l. §. iura ergo, de emendando iustinianeo codice l. §. repetita. C. de latina libertate reuocanda l. 1. in principio, de testam. c. Raynurtium. vbi sufficit statutarium portionem relinquere quoquo relicti titulo. ita Bald. ibi supra, quem refert & sequitur Paulus de Castro in dicta authentica nouissima, col. 2. & in l. fin. §. in computatione, C. de iure deli. Calder consilio 82. rubrica de testam. de cuius veritate vide addit. ad Bald. in dict. l. maximum.

Palacios Ruy.

¶ Sed quare non fuit aucta legitima parentum ad limites legitimæ filiorum, cum ad patia videantur iudicari: vt d. l. nam & si parentibus, & authentica de triente & semisse. versicul. hoc observando, & ibi gloss. & in authentico vt cum de appellatione cognoscitur, §. sancimus. ¶ Dicas quod ista equiparatio non est generaliter in omnibus. nam filius potest detrachere duas quartas, Trebellanicam & debitam iure nature, vt c. Raimuntium, & c. Raynaldus de testam. Bart. & alij in l. quamquam ff. ad legem Fal. patertamen, vel alius ascendens non nisi vnam, vt per Bald. in l. si à matre, §. fin. ff. de testam. mi. item si pater alienauit bona in fraudem legitimij filij: & in quem fuerunt alienata, participauit de fraude; filius reuocat vsque ad legitimam suam: non tamen e contrario: vt per Bart. in l. non vsque, §. si quis à parente fuer. manu. traditur in §. item si quis in fraudem iuris de ali. Item l. hac consilissima, §. ex imperfecto, C. de testam. defert legitimam filio instituto in minus solemnij testamento cum duobus testibus, non tamen de conuerso: vt perspicul. cirul. de iustitiam. edit. §. compendioso versicul. quod si filius, Bald. & Salicetus in leg. final. C. familia hereditunda. Bald. in dict. leg. hac consilissima, §. final. per illum textum. Albericus in dict. §. ex imperfecto. Item quando filij succedunt descendentibus, conferunt bona inter se; non e contrario, secundum Bald. & Alexand. in l. si emancipari. C. de collat.

¶ Ascendentes legitimos. Legitimi ascendentes dicuntur, quando in facie ecclesie coniuncti sunt bona fide, credentes se legitime copulatos: sufficit quod alter tantum credat, vt filij sunt legitimi, c. ex renore qui filij sunt legi. notatur in l. qui contra, C. de incestu nup. licet si scilicet contraxerunt, vel saltem clandestinè. nam tunc præsumitur ignorantia affectu, vt c. cum inhibito de clau. dispensat. vt infra latius suo loco differemus.

¶ Ascendentes sunt pater, mater, avus, auia, proauus, proauia, abauus, abauia vsque ad tritauium & tritauiam. authentica de herediis ab intestato venienti. §. si igitur defunctus col. 9. ibi cum dicit vsque ad tritauium, supra parentes superiores seu vteriores dicuntur. & foro legum libro 3. titulo de las herencias, leg. 1. §. E si omne.

¶ Ordo itaque seruandus est, quia primò succedunt pater & mater defuncti: exclusi omnibus aliis ascendentibus. Si tamen pater vel mater non stant, succedunt avus & auia, & sic de aliis ascendentibus seruato ordine supradicto. qui ergo sunt proximiores in gradu, primò succedunt, vt in prælegatis iuribus & in authent. in successione, C. de leg. hered.

¶ Per su ordem. Vocantur ergo primo pater & mater simul, si stant; his deficientibus, vocantur avus & auia, proauus & proauia, l. quod scitis, C. de bonis qua heredis authentica defuncto, C. ad Tertullia.

¶ Postea quod stant mater & auus paternus:

Y y 1

an

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

an simul succedant, vide gloss. Bald. & aliorum in dicto authentic. de functo. ubi communiter concluditur quod mater præferatur. idem disponit lex regni foro iurgo, titul. de las herencias, l. 2. ibi cum dicit: Si no ouiere fijos ni nietos, ni visnietos, ni padre, deuen lo auer los abuelos. Idem videtur de mente huius legis cum dicit, per su orden & linea derecha.

- X. Si vero auus & auia, proauus & proauia ex utroque parente pariter concurrunt, ex æquo hereditas diuiditur inter eos; ut medietatem quidem accipiant omnes à patre ascendentes, quantumque fuerint, medietatem verò reliquam à matre ascendentes, quantumcumque eos innuenerint contigerit, vt dicit. §. si quis igitur. tenet Bald. in l. quod scitur, C. de bonis que liberis. ubi dicit quod inter auos ex parte patris & ex parte matris, seruatur æqualitas. Itaque in bonis vnde cumque prouenerint, aui pariter succedunt. Bartol. tamen in d. l. quod scitur, tenet contra. immo quod auus paternus succedit nepoti in his quæ à patre prouenerunt; & maternus in his quæ prouenerunt à matre. In aliunde quæsitis, aui succedunt æqualiter. Idem disponit lex regni foro legum lib. 3. titul. de las herencias l. 10.

- XI. Aliter dicit sexta partita. eo. titul. de las herencias. l. 4. quod si defunctus filios non habet; succedunt pater & mater per capita vna cum fratribus defuncti. Sed si non sunt parentes nec fratres, succedunt aui pro dimidia. & ita videtur approbata omnino opinio Baldi, de qua supra. Sed caue quia in lege infra proxima dicitur quod fratres defuncti non succedunt vna cum parentibus, & consequenter corrigit legem partitæ præallegatam. Item quo ad ipsos auos in successione nepotum, non seruatur prædicta dispositio, scilicet quod succedant pro dimidia, sed secundum dispositionem d. l. 10. tit. de las herencias foro legum, quæ lex per consuetudinem approbatur. quæ seruanda est ubi hoc consueuit fieri.

- XII. Quando lex iubet seruati gradus prærogatiuum in successione; intelligitur gradatim, vt proximiores primò, deinde remotiores, vt per Bald. in l. final. C. de verborum significatione. Ancharra. in c. 1. quest. 14. versicul. occurrunt de consuet. lib. 7. Itaque pater & mater in successione filij excludunt auum paternum & maternum, vt in præallegatis iuribus. & auben. de functo, C. ad Tertullianum. ubi gloss. & doctores, præsertim, Bald. Idem Bald. in leg. si infanti. quest. 4. C. de iuri deli.

- XIII. Item nota quod iste ordo peruerti non potest, alias nihil agitur, secundum Bald. in l. penult. quest. 4. C. de condi. institut. §. Dicitur autem ordo traditus à lege, cum ex verbis legis tacitè, vel expresse colligi potest, secundum Bald. in l. eos, colum. 3. C. de appell. Hic autem ordo seruandus est vt dictum est, etiam si ordo vel forma detur à consuetudine secundum Bald. in c. 1. §. item sacramenta, colum. 2. de pace iura firmi dispende-

ram. Nec est opus quod lex, vel consuetudo tradens ordinem, aliter procedat annullando. quoniam si ordo non seruetur, est nullum quod agitur. Bald. in leg. non dubium, C. de legibus, & in c. in nomine Domini de testibus, eam similibus.

§ Ex istis inferitur quod si filius vel nepos instituit proauum, vel extraneum patre omisso; testamentum est nullum, quia contra ordinem istius legis est testatus: vt hic patet, & in l. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testam. forma enim tradita à lege, in dubio est de substantia: quæ omnia vitiatum actus: vt paulo ante diximus, & tenet Bald. in l. comparationes, colum. 2. versicul. ultimo nota, C. de fideiussor. & in l. in principio, versicul. & forma, C. vt in po. le. & in l. si inter, C. in quibus casibus, in integrum restit. non est necessaria, & in l. final. C. de suis & legi. heret. & in authentic. hoc amplius, versicul. non dicit gloss. C. de fidei commissis, & in l. ambiguitatem, C. de testam. probatur in l. scio, ff. de appell. quia in tali ordine constitit statutum legis secundum Bartol. in l. 2. §. prius, ff. de vulgari & pupillari substitut. §. Sicut dicimus in iudiciis: quia si ordo præfixus est, non potest extra ordinem procedi. Bald. in l. fin. quest. 1. in fin. C. de electio diuisi Adriani toll. Ad hoc l. 4. per conclusionem, ff. de actio. empti & venditi. quintus, §. si de annuo legat. §. Hinc est quod ubi datur certa forma procedendi, processus contrui, non solum si aliquid attentatur directè contra formam, sed etiam citra, quia verum est, istum excessisse formam mandati. cap. prudentiam in principio de offic. deleg. & ibi notat Abbas. est gloss. notab. in c. si cni de electione lib. 6. videas Abb. qui pulchre loquitur.

§ Item inferitur ex prædictis quod si filius non instituit, immo sofian exheredauit patrem & matrem, vel alios, quos instituit teneatur secundum dispositionem huius legis, & l. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testam. testamentum est nullum, vt auben. in testato C. ad Tertullianum. tenet Bald. in l. animo modo car. 1. versicul. venio ad questionem, C. de inoffic. testa. Bart. & Bald. in auben. ex causa. versicul. circa secundum, & col. 3. versicul. tertio oppono, & colum. 8. versicul. tertio quero. C. de liberis præteritis vel exhereditatis. vbi dicit quod parentes possunt facere querelam inofficiosa contra testamentum filij; si exheredantur vel prætereuntur in eo.

§ Item excludunt substitutum vulgare à XVI. substitutione filij vel eius successione: quia possunt adire hereditatem filio relictam & repudiatam. l. final. in principio & ibi Bald. 1. colum. & ibi alij, C. de bonis que liberis, Bartol. in l. 1. colum. 5. versicul. sed quid dicitur, ff. de vulgari & pu. Bald. in leg. cum proponas, colum. 2. C. de heredit. institut. ubi hoc intelligit quando testator verisimiliter non cogitauit de patre heredis. vnde pater potest adire hereditatem filio delatam & recusatam. Bald. ubi supra, & in lib. 3. C. de hereditibus instit. & in l. 1. oppo. 11. C. qui admitti.

§ An

XVII. ¶ An autem substitutus pupillaris, qui ratione substitutionis habet ius succedendi filio in bonis suis, excludat matrem, videtur quod sic per hanc legem in fine, & per *c. si pater de testam. lib. 6.* videas *Oldradum consilio 25.* & notata per *Bartol. & alios in l. moribus, ff. de vulgari & pupillari, Bald. & alios in l. prociibus, C. de impuberum, & alios in l. papinianus, §. sed nec. ff. de in offic. testam. & l. ex tribus. vide Bald. in l. cum non solum, §. 1. C. de bonis qua l. Montalium foro legum li. 3. titul. 6. l. 1. in verbo, *pater in matre.**

XVIII. ¶ Aduerte quamquam pater debeat heres à filio institui, vel alij ascendentes, vt hic dicitur potest tamen grauati fideicommissio à filio. *I. filius & ibi Bart. ff. ad legem Fal. & etiam ibi Angelus.* qui inter cetera dicit per illum textum quod pater heres filij ex testamento fideicommissio grauatus, imputat sibi fructus in Trebellianicam. idem tenet in *l. quod de bonis, §. quod autem, in fine, eod. tit.* non e contra, vt *l. iulianum, C. eod. tit.*

XIX. ¶ An mater præferatur patri in bonis filio quaeritis per lineam maternam & e contrario. & eadem questio est in aucto materno & paterno. *Bartol.* dixit quod sic, per dict. *l. quod scitis, C. de bonis qua liberis, Bald. in d. authentica defuncto* tenet contra, per illum textum, & in corpore vide *famieur.* in quibus non fit mentio rerum; sed graduum. ideo seruatur per omnia aequalitas, cum mater & pater sint in eodem gradu. & hoc videtur verius per istam legem ibi, *et les seau legitimos heredes como lo son los descendientes à ellos en todos sus bienes de qualquier calidad que sean.* In successione ergo filiorum à parentibus non debet attendi qualitas bonorum. vnde cumque ergo fuerint acquisita bona filijs, parentes æqualiter admittuntur habita gradus prærogatiua, nisi forte sint lucra nuptialia secundum *Baldum in dict. l. quod scitis.* vbi vide additionem quæ refert plures opiniones. vide ibi *Paulum in gloss. finali.*

XX. ¶ Quid de filio naturali tantum cui superest pater & mater. olim mater succedebat ei, non pater, vt per *Salicetum in authentica defuncto final. colum.* quem rogo videas. tu adde quod olim stante legitima scbole, testator non poterat relinquere filio naturali nisi vnâ vnciam. *authent. quibus mo. iura. c. si. sui. §. discretus colla. 7.* vt per *Salicetum in d. authent. licet & in l. fin. C. de naturalibus liberis.* Si autem starent parentes vel ascendentes legitimi, quibus legitima relinquatur, omnia alia bona poterat testator relinquere filiis naturalibus, vt infra l. 10. quæ debet intelligi ex testamento. ab intestato autem vbi non sunt ascendentes nec descendentes, vocantur filij naturales, & succedunt in duas parentum bonorum vncias, *dict. authent. licet. §. ab intestato, §. part. titul. 13. l. 8.* & in hoc nil est immutatum per legem istam, nec per legem decimam infra, præsertim quia *d. l. 8. in fine* decidit hanc dubitationem, approbans opinionem *Saliceti.* dum ad paria iudicat patrem naturalem & filium naturalem, quoad successionem vniuersalemque.

Palacios Ruy.

¶ *Como lo son los descendientes à ellos.* Olim per *authentic. defuncto,* fratres & sorores vtrunque coniuncti, simul admittuntur cum patre & matre & aliis ascendentibus in gradu proximis ad successionem fratris, & fiebant viriles portiones. postea superuenit *l. tit. delos herençias foro legum.* quæ videtur sentire quod stante patre, vel matre simul, vel altero tantum, ille solus admittatur ad hereditatem defuncti. His deficientibus admittatur avus & auiæ. Sed deficientibus ascendentibus, admittuntur fratres. stantibus ergo ascendentibus excluduntur fratres. ita intelligebat istam legem *Montalium ibi:* vt concordat cum *d. authent. defuncto.* Sed ista lex & sequens videntur aliud velle in successione fratrum simul cum parentibus in eo quod hic dicitur: *sean legitimos heredes: como lo son los descendientes à ellos.* Sed ita quod filij soli admittuntur ad patris hereditatem simul cum aliis, quibus deficientibus admittuntur nepotes, *authentica in successione. C. de suis & legitim. hereditibus.* ergo eodem modo admittuntur parentes soli ad liberorum hereditatem, quia sicut se habet linea descendens ad successionem descendens, ita & e contra, vt vult *Baldus in authentica licet patri. C. de naturalibus liberis.*

¶ Sunt plures casus in quibus pater non instituitur à filio, non potest querelare testamentum filij. quorum octo posuit lex regni *sexta partit. titul. 7. l. 1. 1. 1. quia incipit como & per quæ rationes.* ¶ Item quando filius qui testatur est clericus, qui non tenetur patrem heredem instituere, vt per *Abb. in c. quia nos de testam.* per illum textum.

¶ Idem in milite seculi dicit *ibidem Abbas.* ¶ Item si pater est bannitus. nam perdit legitimam in bonis filij. *Bald. in capit. 1. colum. 2. de pace tenenda. li. feudorum.* ¶ Item in feudo filij in quo pater non succedit. *Bald. in l. si uxorem in fine, C. de condit. insertis.* nec acquisiuit sibi aliquid in vita de feudo concessio filio suo, *Bald. ibidem.* ¶ Item in officio filij, in quo pater non succedit. *l. final. §. final. & ibi Bald. C. de bonis qua liberis.* ¶ Item si pater contradidit filio monasterium ingredientem *Bald. in Specul. de flatu mo. versul. 3. & ibi Spic. versul. quinto queritur & vers. quarto.* vbi vide. ¶ Ratio prædictorum casuum quia pater in his non habet legitimam, & consequenter nec competit sibi querela contra testamentum filij. *Bald. in authentica ex causa colum. 8. & in l. fratres colum. 1. C. de in offic. testa.*

¶ Quamvis de iure C. pater solus succedit filio ab intestato exclusâ matre, de iure tamen authentica. & regni, mater succedit filio simul cum patre. *Authentica defuncto, C. ad Tertullianum. foro legum li. 3. tit. delos herençias. l. 1. & l. 10. & l. 4. eod. titul. 6. partit.* à quibus sumpta fuit hæc lex. nec succedunt cum eis fratres defuncti, nec alij qui sunt disparis gradus, vt *authentica cessante, C. de leg. heret. & infra lege proxima.*

¶ Y y 3

¶ Si

- XXIV. ¶ Si pater fuit a filio præteritus: potest parte approbare testamentum filij. *nar. bald. in l. filio præterito ad finem ff. de inuito testam.*
- XXV. ¶ Nota quod sicut legitima debetur filio in bonis patris de iure naturali. *distin. c. ius naturale, & habetur numer. 27. c. 17. quest. 4. textus in l. cum ratio ff. de bonis dm. s. fin. tenet Bald. in l. si. ipsum. C. de bonis qua liberis. & facit illud apostoli, Filius ergo heres, quæ quidẽ legitima succedit loco alimentorum quæ a iure nature, seu natura dictante debentur, vt *leg. si qui liberis. ff. de liberis agnos. notatur in cap. cum haberet de eo qui duxit in matrem. quem possuit per adulterium.* Ita debetur parentibus in bonis filij eodem iure. *l. nam & si parentibus. C. de inofficiso testam. tenet bald. in authentica. nouissima 1. quest. C. de inoffic. testam. facit l. licet & ibi Bald. C. de naturalibus liberis, vbi pater & filius a pari iudicantur, etiam quod ad legitimam, vt hic aperte dicitur & vide Montaleum *foro legum lib. 3. titul. delas herencias in verbo padre ni madre.* Sed idem Bald. in l. de emancipati, C. de legi. heredibus. dicit quod legitima non debetur parentibus de iure naturali, nec naturali obligatione vel ratione. Sed potius de iure positio seu artificiali, vt per eundem in l. 1. §. ius naturale. ff. de iustis. & iure. Sed tu tene quod ratione naturali debetur, vt dictum est. quoniam ea ratione qua pater tenetur alere filium, tenetur filius alere patrem: cum autem legitima succedat loco alimentorum, vt paulo ante dicebamus: igitur, &c.**
- XXVI. ¶ Hic potest cadere vna questio satis dubia & apud antiquos & apud modernos: pater nuptius tradidit filiam dotatam quæ peperit filium; ea defuncta post eam obiit similiter filius: Ad cuius successionem concurrunt maritus, idemque filij pater, & auus maternus: quis præferatur de qua per glof. & doctores in l. post dotem ff. solut. ma. vbi *artol. 9. 2ol. vers. quid in dote profectitia, scribi recentiores.* Ad idem glof. in l. dos a patre profecta, C. solut. ma. & ibi doctores. *Bal. in authentica, sed & si qui. finali colum. vers. si colum. hoc est considerandum, C. de secundis nuptis. vide Azo. in summa soluto matrimonio, circa finem. Paulum de Castro post Bald. & alios in l. Seim. C. qui testamenta facere possunt, Ioan. de Imola in l. nupta. §. quoties ff. solut. matrim. Bartol. in l. si cum dotem, 2. colum. vers. si colum. extra gloss. & vers. si autem moritur cum liberis. Paulum de Castro consilio 122. nar. in leg. quod sitis, C. de bonis qua liberis. per illum textum quem reputat vnicum & singularem.*
- XXVII. ¶ Sunt etiam quedam leges regni quæ faciunt ad hoc propositum, 4. *partita titul. 11. l. 1. quæ dicit quod dos est proprium patrimonium filiar. sumpta ex l. Pompeius. ff. familia heriscunda. & l. denique. §. sed virum. ff. de minoribus.* Item *foro legum l. 3. titul. delas herencias, l. 10. §. etrofi, & forum municipalis de Sepulveda l. 8. 4. lib. 3. quæ faciunt pro auo materno.* Item ista lex videtur facere pro patre.
- XXVIII. ¶ Ego ex omnibus quæ scripta sunt in hac

questione breuiter concluderem; quod si pactum super lucranda dote factum est in fauorem aui materni, vel mariti, stantibus vel non stantibus filiis, illud seruandum est, vt C. de pactis dotalibus per totum, & authenticis de nuptis, §. soluto in principio, collatione quarta, & l. filia. ff. de rep. & in l. ex morte, ff. de pactis conuentis, & in leg. cum alijs, §. illud. C. de secundis nuptis, & per bald. in dicta l. 2. C. de bonis qua liberis, & in dicto authentico, sed & si quis. col. 3. vers. modo contra illud opponi. & in dicta l. dos a patre, vers. si autem retinetur, vbi cõcluditur quod pactum in fauorem mariti factum hoc casu seruandum est.

¶ Idem si fauore aui materni pactum de lucranda dote fuerit appositum, vt per Bald. in dicto loci & Paulum de Castro in dicta l. si cum dotem in principio, & dicto §. cum inter, & d. l. si cum dotem, secundum veram lectionem, & ibi bald. & Angelus, & in d. l. dos a patre, vers. si autem dos & in d. l. 2. C. de bonis qua liberis.

¶ Cessante autem pacto tacito vel expresso, cum hodie filia per matrimonium patris potestatem exiuerit: vt *foro legum lib. 2. titul. de pactis, l. final. & filio l. 107. & infra l. 147. mortua filia in matrimonio dos debet remanere penes maritum pro filiis (si qui sunt) matris hæredibus, leg. illam, C. de collationibus, cum multis alijs. & in hoc omnes sunt concordēs in præallegatis locis, a quibus fuit sumpta lex regni 4. *partita. de las dotes l. 23. & 30. vbi per Montaleum.* Intellige si filius fuit baptizatus, & vixit per viginti dies, vt dicitur infra l. 13.*

¶ Ex quo inferitur quod dos quæ peruenit ad filios, matre mortua, eis similiter mortuis, deferretur ad patrem & ad suos hæredes, excluso auo materno. Sicut patre vita defuncto bona paterna deferuntur ad filios, eisque defunctis deferuntur ad matrem, excluso auo paterno, vt per *artol. in leg. Lucius, ff. de iure fisci, & in l. hereditas, §. filium, ff. de castrensi peculio, & in l. si infanti. 4. colum. C. de iure delib. & in l. 1. C. de his qui ante apertas tabul. & ibi Bald. & in dict. l. si infanti. intellige semper prædicta quando filius est natus integer & baptizatus, & vixit per viginti dies, vt infra l. 13. ad idem *foro legum lib. 3. titul. delas herencias & foro iurezo, lib. 4. tit. 2. l. 19. vbi dicitur quod si pater moritur relicto filio, & vxore, & filius postea moritur baptizatus; intellige vt supra, mater succedit filio etiam in his quæ filius habuit a patre. idem e contrario, si mater moritur filio superfluo, & marito. nam si filius moritur baptizatus, pater succedit etiam in bonis quæ filio proueniunt a matre, excluso auo materno. Si tamen moritur ante baptismum, succedit auus maternus in his quæ processerunt a patrimonio suo, vt d. l. 13. infra eodem.**

¶ Intellige & limita prædicta, nisi pactum vel stipulatio inter partes aliter se habeat. nam tunc pactum est seruandum per supra dicta. nisi foris municipalis, vel consuetudo præscripta aliter disponat. nam & illud est

servandum, ut vult ista lex in fine.

XXXIII.

§ Filij legitimi vel naturales in successione patris vel matris excludunt ascendentes ex testamento vel ab intestato, ut hic & l. 9. & l. 10. infra. Intellige de naturalibus, non flantibus legitimis, ut ibi.

XXXIV.

§ Filius potest per testamentum vel aliam dispositionem disponere inuitis parentibus de tertia parte bonorum suorum, ut hic dicitur, & de quinta, ut infra l. 17. in fine infra. secus est in ascendentibus, qui extra filios, vel nepotes non possunt relinquere tertiam partem, *foro legum*, l. 3. titulo *de las mandas*. & infra l. 18. cum similibus.

XXXV.

§ Nota ex fine huius legis, quod forus municipalis circa successionem bonorum est servan-

das, quia cum sit ius speciale, derogat generali totius regni, ut per Innoc. in c. 1. de *rescriptis*, & in *regula generi de regulis iuris*, lib. 6. dixi in repetitione rubricę de donat. inter virum & uxorem in introductione colum. 4. intellige dummodo iste forus sit vltimus ut hic, & l. 1. prope medium supra eodem, & per Bartol. in *Lomnes populi*, ff. de *iur. & iure*.

§ Sed est pulchra, & quotidiana dubitatio. XXXVI. Filius qui ex successione materna vel alias habebat bona, ingressus est monasterium religionis approbatus: monasterium petit eius bona. pater contradicit, dicens ea ad se pertinere, saltem duæ partes per hanc legem. quid iuris. decisio pendet ex notatis in *capit. in presentia de probat.*

L E X VII.

EL hermano para heredar ab intestato a su hermano, no pueda concurrir con los padres, o ascendientes del defuncto.

I.

Frater defuncti in successione fratris non concurrat cum ascendentibus. Concordat cum lege 1. §. *E si omne, vñque ad finem tituli de las herencias foro legum*. & corrigat *authentic. defuncti*, C. ad *Tertulianum*. & in corpore vnde sumitur. in *authentic. de hered. ab intestat. venien.* §. *consequenti* & §. *si vero collat.* 9. & 6. partita titulo de las herencias, l. 4. frater ergo præteritus non rumpet testamentum fratris. l. *si post mortem*, §. *liberi*, ff. de *contra. r.* quoniam si sunt descendentes, non debetur legitima fratri in bonis fratris defuncti. qui enim nullam partem est habiturus ab intestato, non dicitur ei deberi legitima. *Lam. queritur*, & ibi Bald. C. de *inoffic. testam. idem* Bald. in l. *maximum vitium*, colum. penultim. in fine, C. de *liber. præter. vel exher.* Si vero non sunt descendentes nec ascendentes, frater ab intestato succedet fratri, ut l. *fratres*, C. de *inoffic. testam.* & §. *foris instit. eo.* & dist. 1.1. tituli de las herencias foro legum. Itaque frater in testamento potest fratrem præterire, & extraneum instituere, ut dist. 1. *fratres*: nec poterit querelare testamentum fratris, ut dixi, nisi turpi persona instituta: quia tunc potest, ut ibi & *authentic. de heredi.* & sal. §. *primum itaque collat.* 1. tenet Bald. in *dist. leg. fratres*, & *authentic. ex causa*, colum. 1. versiculi, tertio præmitte. C. de *liber. præter. vel exhereda.* vide ad hoc legem regni sexta partita titulo de como pueden quebrantar el testamento, l. 2. & 3. quos nota in hac materia. & foro legum titulo de las mandas l. 10.

II.

Intellige prædicta, quod frater potest querelare testamentum fratris, turpi persona instituta, quando est frater consanguineus; secus in vterino, ut d. l. *fratres*. tenet Abbas in c. nam & ego, in fine de *verborum signi.* ubi videas.

§ Item intellige hanc legem de fratre carnali, qui est in primo legis gradu coniunctus, ut per Bartol. in l. *Lucius*, §. *quæritur deleg.* 3. Bald. in l. 1. C. de *success.* editio Antonij Roselli in tractatu de *successionibus ab intestato* colum. 47.

De iure tamen civili, fratres sunt in secundo gradu. *L. iuris consultus*, C. de *gradu*. tenet Bald. in l. *meminimus*, C. de *legi. heredi.* sed de iure canonico sunt in primo gradu, c. non debet de *conjugui.* & *affi.* & sunt fratres de linea transuersali. disto *authentic. de heredibus ab intestato venien.* §. *si quis ignitur*, collatio. 9. & sunt in primo gradu consobrini, id est, filij fratrum in secundo, nepotes fratrum in tertio, propinquiores eorum in quarto. de quibus omnibus habetur in l. 1. 3. & 4. tit. del parentesco quarta partita.

§ Si autem ad successionem fratris ab intestato concurrunt plures fratres, quomodo succedent fratres utrimque coniuncti? æqualiter per capita habebunt hereditatem, ut nota. in *authentic. cessante*, C. de *legi. heredi.* & foro legum, tituli de las herencias, l. 5. 6. 13. & infra proxima: Si autem vnus est utrimque coniunctus, præferatur consanguineo & vterino, & solus succedit alijs exclusis. vi l. 12. eod. tit.

§ Quando agitur de successione patris vel matris, frater consanguineus succedit patri, vna cum alijs fratribus utrimque coniunctis, ut dist. 1. 12. in principio *sumpta ex authentic. in successione*, C. de *suu & legit. heredi.* Idem dicendum de fratre vterino, quando agitur de successione matris, quia concurrat cum fratre utrimque coniuncto, ut dist. 1. 12.

§ Si vero agitur de successione fratris, ut in casu legis nostræ, succedunt fratres utrimque coniuncti, tantum exclusis alijs fratribus, per

Y y 4

d. l.

d. l. 12. §. utroque & authentic. itaque. C. communia de successione, & l. 1. & authentic. post fratres, C. de legit. here. & d. l. 3. & 6. tit. de las herencias 6. partita.

VII. § Si tamen non sunt utrumque coniuncti, sed vterini & consanguinei tantum, consanguinei succedunt fratri suo in his quæ fratri proveniunt à patre, & vterini in his quæ proveniunt à matre. In his vero quæ frater aliunde quasiuit, consanguinei & vterini æqualiter succedunt, vt dicit l. 12. & d. §. utroque, & l. de emancipatio, C. de legitimis heredibus, clarius in dicit l. 6. tit. de las herencias, 6. partita. Itaque in bonis lineæ paternæ paternus frater præfertur, in bonis lineæ maternæ maternus. In reliquis vero succedunt æqualiter, sed utrumque coniuncti excludunt omnes.

VIII. § Ex istis videtur inferendum vnum quotidianum, quod si frater defunctus habet in cõmuni partem suam cum alio fratre; sed ab alijs fratribus diuisam, omnes fratres æqualiter succedunt fratri defuncto, cum omnes æqualiter se habent ad fratrem defunctum ex utroque parente.

IX. § Sed aliter videtur sentire Bald. in l. 1. final. colum. C. quando non petentium partes & in l. vna. §. in 1. vers. si verbo emphitrothesi. co. 3. C. de cadu. & in Speculo de locato, §. ius accrescendi, ver. quid si vni: loquendo in feudo, vbi dicit quod si aliquid remansit fratri de feudo, portio fratris defuncti accrescit ei, alias secus. vide notata in l. qui Roma §. duo fratres, & ibi Bartol. quest. 11. ff. de verbo oblig. & Bald. in c. 1. & ibi gloss. in tit. l. Imperator Lotarius & in l. si familia, ff. familia hereditunda. Bartolum in l. si mihi & Titio, ff. de verborum oblig. & Bald. in l. quasi. 11. ff. de rerum diui. qui dicunt quod ista portio accrescit fratri in communitate existenti cum fratre defuncto tantum. facit l. vna. §. huius itaque, C. de cadu. vbi res aliquibus relicta coniunctim re & verbis, accrescit collegæ, non alijs disiunctis. quia vnitas sermonis, significat coniunctos esse quasi vnum corpus. Separatorum autem separata debet esse ratio, vt ibi per Bald. Vnde si legatur aliquibus coniunctim, videtur tacite iniunctum à lege testatorem voluisse, quod vno defuncto, alijs coniunctis accresceret. quod nota. & in aliquibus locis huius regni viget forus municipalis, dictans quod frater habens bona communia cum fratre defuncto, succedat ei, exclusis alijs fratribus.

X. § Ex istis inferitur aliud non minus practicable, quod si aliquibus coniunctim re & verbis relinquitur, & vnus ex coniunctis est incapax relictæ portio incapacis accrescit coniuncto, per dicit §. huius itaque. quia incapax habetur pro defuncto. Bald. in l. eam quam final. colum. vers. modo iuxta prædicta quero, C. de fideicommissis, & in authent. ingressi. col. 3. vers. circa primum. C. de sacrosanct. eccles. Bartol. in l. 3. ff. de huius qui pro non scriptis habentur.

§ Ista faciunt ad quæstionem, pater in testamento legitimam duobus filiis suis in vna vel pluribus rebus reliquit, alijs vero filiis in alijs rebus disiunctim, & vnum ex disiunctis substituit coniuncto; nunquid mortuo coniuncto, veniat coniunctus re & verbis: an substitutus, tene quod substitutus. quia primò defertur substituto, & in eius defectum coniuncto, per dictum §. in primo leg. vni. C. de cadu. tol. quia potentior est substitutio iure accrescendi, vt l. penultim. ff. de iungto se.

§ Coniunctus tamen quamvis sit tacite substitutus, vt per Baldum in lege intestato, C. de impo. & alijs, non excludit matrem, vt per eundem Baldum in l. finali. colum. 1. C. de institutione, & substitutione. & in l. precibus, colum. prima & 3. C. de impub. & alijs. matre igitur in medio existente, excluditur coniunctus.

§ Ius accrescendi quoddam est tacitum, quoddam expresse, vt per Bald. in l. quidem eulogio condito. penultima colum. C. de iure deliberandi. Ius autem accrescendi tacitum non impedit transmissionem. transmissio autem potestior est iure accrescendi, vt per Bald. in l. prima in principio, C. de his qui ante apertas tabulas. Item filius transmittit bona paternam ad matrem, vt per Bald. in l. si infanti colum. 3. C. de iure deliberandi. ergo mater excludit coniunctum re & verbis.

§ Et consequenter frater in successione fratris, non concurret cum patre, vel matre, etiam in legato re & verbis coniunctim relicto fratri viuo & defuncto, id est, in portione fratris, quæ est magna extensio ad istam legem, nisi forte sit forus municipalis, vel statutum loci, quod immobilia deuoluantur radici nam tunc frater in bonis ex paterno lucro quæsitis, excludit matrem per ea quæ dicta sunt supra lege proxima.

§ Ascendentes hic intellige vsque ad tritaum & ultra. quia cum sint ascendentes de secundo capite per dicit §. si signor. & transuersales de tertio, vt authentic. de hered. ab intestato. veni. §. si vero colla. 9. & in d. authent. defuncto, C. ad Tertul. perferri debent ascendentes collateralibus tamquam proximiores in gradu, id est, in ordine successione, vt hic aperte colligitur. Et ita corrigitur d. authent. defuncto & authent. vt fratrium filij. §. hoc itaque, collat. 9. & authent. post fratres. la. 1. & d. authent. cessante, C. de legi. hered. & lex 4. tit. de las herencias 6. partit. per quam fratres excludunt auos & proauos. & succedebant vna cum patribus in capita.

§ Sed pone quod frater habens fratres & sorores extraneum instruit heredem; an institutus cum bona conscientia reneat. vide notabiliter Ancharra. in regula mala fidei possessor. de regulis iuris libro sexto. Montalium, fura legum libr. 3. tit. de las herencias l. 13.

LEX VIII.

MAndamos que succedan los sobrinos con los tios ab intestato a sus tios in stirpem y no in capita. *l. 5. tit. 2. lib. 5. Recopil.*

- I. **I**N successione fratris patruus & consobrini concurrunt in stirpem, non in capita. sumitur ista lex ex *authen. Cessante in principio*, C. de legitimis hereditibus: ubi Iacob. Bu. post Azonem & Bald. quorum opinio hic approbatur reprobata glossa ibi quæ contrarium dicebat. eam sequebatur Cynus, Petrus, Bart. & alij. Idem quod ista lex, antè disponebat *lex regni. 6. par. tit. de las herencias. l. 5.*
- II. **R**atio huius decisionis fuit, quia nepotes siue consobrini filij fratris defuncti, veniunt ad successionem ex persona patris per representationem, vt *dist. authen. cessante*, & *d. l. 5.* Sed si pater eorum viueret, vnam tantum partem de hereditate fratris haberet: ergo & filij quāquam multi sint, illam habebunt partem quā pater eorum habiturus erat: vt *d. l. 5. & ibi Montaluum.*
- III. **A**duerte quando agitur de successione ascendētium, omnes filij succedunt in capita, vt *foro legum, tit. de las herencias. l. 10.* Sed si vnus est filius, & duo, vel tres sunt nepotes ex vno parente, succedunt nepotes cum patruo in stirpē, non in capita, vt *sexta partita, tit. de las herencias. lege tertia*, & *foro legum eodem titulo. l. 7.* Idem si est contentio inter nepotes super successione aut, nam si sunt plures ex vno filio, & vnus ex alio, hic solus habebit medietatem hereditatis, & omnes alij aliam dimidiam. & sic succedunt in stirpem, non in capita. quia nepotes veniunt per representationem patris, non per se ipsos, vt in prædictis legibus 3. & 7. dicitur. & *dicta authentica, Cessante.* Idem quando agitur de successione aliorum ascendētium per iura prædicta.
- IV. **S**i agitur de successione transuersalium, & est cōtentio inter fratres super successione fratris: omnes æqualiter succedunt. *sexta partita, titulo 15. l. 5.* Sed si inter fratres & filios alterius fratris, ista lex dicit quod filij fratris succedunt in stirpem non in capita.
- V. **I**ntellige hanc legem, quando frater mortuus de cuius hereditate agitur: & alius frater viuus, & pater consobrinorum erant vtrunque coniuncti. nam tunc consobrini succedunt in stirpem non in capita: vt hic dicitur.
- I**dem, si omnes fratres erant consanguinei tantum, vel veterini tantum. Si tamen frater vnus est defuncto coniunctus ex parte patris: sed pater consobrinorum ex parte matris; in bonis lineæ paternæ, patruus in maternæ maternus frater & eius filij succedunt defuncto. in aliunde tamen quæstis, succedunt in stirpem, vt *dist. l. 12. & l. 6. tit. 2. partita. & d. authent.*

itaque, & *l. l. C. de legitimis hereditibus*, & *d. authent. Cessante*, & *authen. post fratres la. 1. & l. de emancipatis cum similibus*, C. de legi. hered. in hoc vltimo habet locum dispositio huius legis.

Si autem est contentio super successione patruj inter ipsos consobrinos; licet plures sint ex vno fratre, omnes succedunt æqualiter, id est, per capita. & ita procedit *l. 13. tit. de las herencias foro legum*, Ad idem *l. 5. eod. tit. 6. partit.*

Siantem frater viuus est defuncto fratri vtrunque coniunctus, & pater consobrinorum consanguineus vel veterinus tantum, & tunc consobrini non concurrunt cum patruo in successione fratris: quia pater eorum, si viueret, nō concurreret, vt *d. l. 12. tit. de las herencias foro legum*, & *l. 6. eod. tit. 6. partita*, quia oportet in successione quod gradus ante se sit successibilis. nam destructo ordine, destruitur ordinabile. *l. tria prædita. ff. de seruit. prædita. & ad destructionem antecedentis, sequitur destructio subsequens. l. 1. §. eius qui. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdicatio.*

Item si pater expressè vellet plus iuris transferre in filios, quam ipse habet in successione fratris, non possit per regulam *nemo potest plus iuris li. 6.* ergo nec tacite. Item filius non debet esse maioris vel melioris conditionis, quam pater in successione fratris: vt per *Bald. in d. authent. cessante & in l. 13.* de qua supra. Sed frater consanguineus istius conditionis est, quod non succedit dicto fratri vtrunque coniuncto, ergo nec eius filius.

Si verò sunt tres fratres, vnus consanguineus, duo vtrunque coniuncti, vnus de coniunctis de cuius successione agitur, decedit sine filiis: alter coniunctus est etiam vita defunctus, relictis duobus vel tribus filiis, qui concurrunt cum patruo consanguineo super successione patruj, non succedunt cum patruo in stirpem; sed ipsi consobrini tantum succedunt, excluso patruo consanguineo. per *d. l. 12. & d. l. de emancipatis, C. de legi. hered.* vnde in casibus istis non habet locum dispositio huius legis, nec seruatur gradus, sed qualitas conditionis fortioris & duplicis, quia duæ rationes vincunt vnam, vt *dist. authent. cessante*. vbi est casus in §. & *quædam*. Et per ista habes declaratam hanc legem. Post fratres autem & filios fratrum, ita succedit: qui proximior est in gradu, vt *dist. l. 6. in fine. tit. de las herencias, 6. partita, cum similibus.*

Ex prædictis infertur quod si dicat stirpium quod proximiores consanguinei ex latere patris succedant defuncto; debet intelligi secundum

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

secundum ius commune, scilicet quod præferatur utrimque coniunctus. itaque non veniunt consobriini filij fratris consanguineatad successionem cum fratre utrimque coniuncto. ita decidit *Pet. de Ancherrano in repetitione c. canonum de consit. vers. occurrit alia quæstiones.* de quo in *d. autem post fratres la. 2. in additionibus, c. de legiti. hereda.* & quod in simili notant doctores moderni in *Lex. ita, §. fin. post gloss. in vers. proximo delegat. 2.*

¶ An ista lex procedat cum agitur de successione fratris naturalis: dicas quod si habet descendentes legitimos, illi succedunt, & in eorum defectum ascendentes. quibus deficientibus, succedit frater legitimus ex parte patris, exclusis aliis fratribus naturalibus. deficiente fratre legitimo, præfertur naturalis ex parte matris: quo deficiente, succedit naturalis ex parte patris. Idem de filiis fratrum naturalium *6 part. tit. de la herencia l. 12.* quam tene menti.

XL

L E X I X. *l. 7. ff. 2, lib 5. Recopil.*

LOs hijos bastardos, o ilegítimos de qualquier calidad que sean, no puedan heredar à sus madres ex testamento ni ab intestato en caso que tengan sus madres hijo, o hijos, o descendientes legitimos: pero bien permitimos que les puedan: en vida, o en muerte mandar faltar la quinta parte de sus bienes dela qual podrian disponer por su anima, & no mas ni allende. y en caso, que no tenga la muger hijos, o descendientes legitimos aunque tenga padre, o madre, o ascendientes legitimos, mandamos que el fijo, o hijos, o descendientes que touiere naturales, o espurios por su orden & grado les sean herederos legitimos ex testamento & ab intestato: salvo si los tales fijos fueren de dañado & pugnible ayuntamiento de parte dela madre; que en tal caso mandamos que no puedan heredar à sus madres ex testamento ni ab intestato. Pero bien permitimos que les puedan en vida, o en muerte mandar faltar la quinta parte de sus bienes & no mas dela que podian disponer por su anima. Y dela tal parte despues que la ouieren puedan disponer en su vida, o al tiempo de su muerte los dichos hijos y legitimos como quisieren. Y queremos y mandamos que entonces se entienda & diga dañado & pugnible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural. salvo si fueren los hijos de clérigos, o fleyres, o freyles, o de monjas professas que en tal caso aunque por el tal ayuntamiento no incurra la madre en pena de muerte, mandamos que se guardelo contenido en la ley que hizo el señor rey don Iuan el primero en la ciudad de Soria, que habla sobre la sucession de los hijos de los clérigos.

- I. **F**ilius bastardus siue illegitimus non succedit matri ex testamento nec ab intestato: stantibus legitimis. Potest tamen mater filio bastardo relinquere quintam partem suorum bonorum in vita vel morte, quam poterat relinquere pro anima sua. non stantibus legitimis succedunt matri ex testamento & ab intestato, excluduntque ascendentes legitimos ex parte matris, dummodo tales illegitimi non sint nati ex damnato & punibili coitu ex parte matris pena mortis. Potest tamē eis relinquere quintam partem bonorum suorum: de qua

libere possunt in vita, vel morte disponere ad libitum. in filiis autem clericorum aut religiosorum aut monialium, seruanda est lex Soriae.

¶ Ante hanc legem constitutum erat, quod stantibus descendentes vel ascendentes legitimis, filij illegitimi non succedunt matri ex testamento neque ab intestato: vt *l. Marcellus ff. de reguli iur. l. 1. c. l. cum acutissimi in fine, c. de fideicommissis gloss. in rubric. ff. de concubinis, & in c. nisi cum pradem in §. persona, in verbo mazer, de reuocatione. Bar. & Angel. in Lex salto. §. si quis rogatus ad finem, vers. quero an bastardus, ff. ad Trebell. A quibus*

II.

bus sumptis fuerunt leges regni *foro legum lib. 4. de la herencia l. 1. & 7.* cum quibus lex ista concordat. per quas corrigitur 6. *partita tit. de la herencia l. 1.* quod disponebat quod spurij legitime succedunt matri, quia est certa. similiter corrigitur l. si qua illuſtri. C. ad Orſicianum in fine, & ibi gloſ. quæ dicit quod naturales succedunt matri ſtantibus legitimis ab intestato. & l. pen. eod. tit. & *novissima inſtituta ad Orſicianum.* nisi mater eſſet illuſtris, vt d. *authen. si qua illuſtri.* & ibi notatur. fine enim mater ſit illuſtris ſine nō, ſtantibus filiis legitimis excluduntur illegitimi, id eſt, qui non ſunt de legitimo matrimonio procreati. de quibus in *authentica ex complexu. C. de inceſſu nuptiu. & inſtit. de adoptionibus in principio & 6. partita tit. de la herencia. l. 10. & 11.*

III. Quod autem dicimus de matre, idem eſt dicendum de patre, cui naturales vel alias illegitimi non ſuccedunt ex teſtamento vel ab intestato, ſtantibus legitimis, *authentico quibus modis n. eſſi. ſp. §. si quis iſtius, collat. 7. & 6. partita tit. de la herencia, l. 8. & foro legum, eod. tit. l. 1. in principio, & tit. de la mandai, l. 10. & ſin & infra l. proxima.*

IV. Non ſtantibus deſcendentibus legitimis, iſti illegitimi ſuccedunt patri & matri, præſertim ſi ſunt naturales nati ex concubina vnica & in domo retenta in ſchemate vxoris, vt l. in concubinato. ff. de concubinis. Hi enim dicuntur legitimi, ſi alij legitimi non ſunt, vt notat ex voluit *Spec. de teſtam. §. 4. verſ. nunc de naturali.* & ſequenti. & probatur in hac lege, ſaltē quoad ſucceſſionem maternam. itaque ſunt de primo capite liberorum, non de capite vnde cognati, propt̃ olim: qui non habebant in bonis parentum bonorum poſſeſſionem ſecundum Bald. in l. certum 3. ad l. v. verſ. ex quo apparet *Ballardus. C. vnde cognati. Bartol. in l. vnde cognati, ff. de capiti diminutione.* Nec dicebantur coniuncta perſona, nec eius filius ſecundum *Paulum de Caſtro conſilio 181. ſed extraneus.* nec excludit ſocium contrahentem ſecundum Bald. in l. 1. ad ſum. C. de donat. cauſa mortis. dicuntur tamen liberi, vt leg. *cognoſcere, §. bonorum, ff. de verborum ſignif. tenet Bartol. in l. heredibus, §. Titius. ff. ad Trebelli. Spec. ubi ſupra.*

V. Legitimi propriè dicuntur omnes qui vocantur ad ſucceſſionem ex ſenatus conſultorio, vel de iure ciuili, vel praxitorio, vt per Bald. in rubrica, *C. vnde cognati, & vnde legitimi.* Sed hi ſunt de tertio, vel vteriori capite liberorum, filij vero naturales ſunt de primo capite liberorum per iſtam legem.

VI. Ex quo inferitur quod in bonis matris, debetur legitima filiis naturalibus: adeo quod ſi exheredentur, poſſunt inſingere teſtamento matris, ſi non ſunt legitimis deſcendentes, ſicut poſſunt legitimi, vt habetur in *authen. ex cauſa, C. de liberis præteritis, vel exhered. & ibi doctores.*

VII. Et per hoc conigitur lex *finalis, C. de naturalibus liberis, & l. ſiquis inceſſu. C. de inceſſu nuptiu.*

per quæ iura dicunt de doctores, quod naturales non poſſunt inſingere teſtamento, quia non debetur eis legitima. notatur etiam in l. 1. §. 1. ff. de contra. 1. & in l. 1. verſ. §. naturalis. & ibi gl. & Bartol. de leg. 2. tenet Angelus in *authen. quibus modis nat. eſſi. ſp. §. ſi collat. 7. Bald. in l. fratres, col. 1. verſ. adverte intelligi, C. de inceſſu teſtam. & in *authen. res que. col. 2. verſ. quero non quid hæc authen. C. de ſideicommiſſis, & in l. humanitati col. 7. verſ. ſicilicet videamus. C. de impuberum & alij ſubſtit. Angelus in l. ex ſortis. §. ſignor. ff. de vulgari & pupil. ſubſtitutione.**

Quod procedit etiam turpi perſona inſtituta, vt per Bald. in *diſt. l. fratres, per illam textum, & in l. si ſuſceptus, §. 1. ff. de hoc propter vitium incontinentiæ, quia inuitat patrem ad delinquendum.*

Et per hoc alias fuit conſultum, quod ſtatutum admittens filios ſpurios ad ſuccedendum non valet, quia contra bonos mores, vt reſert Bald. in d. l. fin. in parte vitium incontinentiæ. C. de naturalibus liberis, Bartol. in l. 3. col. 2. verſi. quero an per ſtatutum, ff. de teſtam. Bald. in l. 1. col. 10. verſi. quero de effectu. C. de ſumma trinitat. & ſide cat. & in l. vnica. 4. appoſ. verſi. & proſtituta faciunt ad quaſitionē, C. de huius que p. nomine, & in l. 1. col. 1. verſ. ſi dabitur, C. de iure auct. annul. & in l. si contra. C. de nuptiis. Angelus de Arerio in §. Senatus inſtituit. de iure natu. Bald. in c. decedenti penult. col. verſi. vtrum autem poſſit diſponere. Qui ſolum dare poſſunt, liber. feudorum.

Propterea Bald. in l. eam quam. penult. col. verſi. tertio genere, dicit quod ſpurij non poſſunt fieri ſucceſſibiles, per nouam legem imperatoris generalem. Sed contra tenet idem Bald. in d. l. si contra in fin. C. de impuberum & alij ſubſtituit. & Bartol. in l. Scito, circa principium ff. ad legem Val. Bartol. & Bald. in l. cem munus, C. de natu. li. Non obſtat ratio, quia inuitat patrem ad delinquendum: quia iſtud odium videtur irrationabile quod filio noceat delictum patris, vt C. ne ſilium pro patre per totum. Ideo valet ſtatutum quod ſpurij ſuccedat matri in defectum legitimorum deſcendentium, vt per Bald. in d. l. final. & in iuribus præallegatis. vide quæ ſcripſi in c. per veſtras de donat. inter virum & vxorem, §. 10.

Ex prædictis ſimiliter infero quod naturales ſive baſtardi ex teſtamento & ab intestato faciunt deſicere conditionem ſi ſine liberis deſceſſerint: quia ſuccedunt tanquā legitimi, vt per Bartol. in l. heredit. §. Titius, vt potes. ff. ad Trebellianū.

Ante promulgationem iſtus legis baſtardus excludere agnatos deſunctificet excludere ab vxore, cui poſtea ſuccedebant agnati, vt *authen. licet, C. de nat. li. & in l. 1. C. vnde vir & vxor, & l. plane de leg. 1. & reſert l. 9. in principio, tit. de la herencia, ſexta a partita.*

Inferitur etiam quod ſi filij naturales ſunt legitimi quoad matrem, quando non ſunt alij filij legitimi de legitimo matrim. nati, poſſunt retrahere pro tanto rem a matre venditam: vel a patre a quo etiam ſunt inſtituti, quod nota ad legem regni *foro legum, tit. de la ventu. l. 13.*

¶ Ex

- XIII. ¶ Ex prædictis inferitur ad decisionem questionis. Si instantibus filiis, vel descendentibus legitimis mater instituit bastardum, vel illegitimum, an testamentum est nullum. dicas quod si instituitur vna cum legitimis, quoad incapax, testamentum est nullum, & quoad legitimos valet. argum. eius quod dicit Bald. in l. eam quam in fin. C. de fideicommissis. Similiter est nullum quando ipse solus fuit institutus. 6. partita. tit. 3. l. 4.
- XIV. ¶ Et per hoc dicit nota. Bal. in authent. in pref. se. col. 5. vers. circa primam pona vnam conclusionem. C. de sacrosanctis eccles. quod si testamentum continet institutionem incapacis puta spurij cui datus est adiunctus, vel substitutus, testamentum non est nullum, sed valet in personam coheredis, vel substituti. Bart. in l. 3. C. de his qui pro non scriptis habent. Bald. in l. eam quam, col. fin. vers. modo iuxta prædicta quero, C. de fideicommissis, & in l. 1. §. in primo, q. penult. C. de caduc. toll. textus nota in l. 1. vers. hac namque opus, C. de secundis nuptijs. vbi mulier secundo nubens non potest institui ab extraneo. & si instituitur, hæreditas non debet remanere apud vxorem, quia est incapax illius hæreditatis. Sed remanebat hæreditas coheredi, si fuit datus coheres. Alias debetur venientibus ab intestato. facit etiam quod habetur in l. ex asse. ff. ad legem Fal. & in l. si Titio de legat. 2. vbi legatum incapaci factum, accrescit aliis legatis.
- XV. ¶ Sunt tamen duo casus, in quibus valet testamentum, in quo instituitur spurius. primus quando spurius est natus ex tyranno, vel rege vxorato & ex aliqua pulchra muliere, nam tunc spurius potest institui & ab intestato succedere. Bald. nota. in d. l. eam quam col. 7. vers. & scias quid in istis, C. de fideicommissis, vide quæ ibi addo.
- ¶ Secundus casus est quando filius est natus ex matre per vim cognita: vt per Bald. in d. l. si qua illustra, col. 3. vers. quid ergo si mater, C. ad Orf. quia sine culpa nemo punitur: vt regula iuris habet.
- XVI. ¶ Et per ista limita dictum Bald. in l. id quod pauperibus, fin. col. vers. queritur etiam an executor, C. de epis. & cler. vbi dicit quod executor datus ad distribuendum inter pauperes, non potest eligere filium spurium testatoris: nisi forte spurius sit habitus ex muliere per vim cognita: per supra dicta.
- XVII. ¶ Nota quod mater potest relinquere filio spurio, vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum in vita, vel in mortis articulo. Idem antea disponebat lex regni foro legum. tit. de las herencias, l. 1. & tit. de las mandas. l. 9. & hic & infra l. proxima. sicut ergo pater sic & mater potest relinquere quintam partem bonorum suorum, cui voluerit, etiam filiis spurjis, vel alias illegitimis.
- XVIII. ¶ Ex quo datur notabilis ampliatio ad textum in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam poluit per adulterium. vbi aequitas canonica permittit aliquid relinqui filiis illegitimis ratione alimentorum, quia ex quo geniti sunt non sunt perdendi: vt illa quantitas quæ alias relinquebatur arbitrio iudicis, hodie sit taxata ad quintam partem bonorum eius qui habet filios, vel descendentes legitimos, vel non poterat eisdem filios hæredes relinquere.
- ¶ Si igitur alimenta sunt spurio præstanda: vel dos filiae constituenda, vel donatio propter nuptias danda, non poterunt excedere quintam partem bonorum constituentis, modo ista constituantur à patre vel matre, modo à iudice: vt per Bald. in l. fin. col. 2. ff. de his qui lib. vt indigni, & consilio incipienti ad eundem, quem refert & sequitur Baptista in d. l. si qua illustra, antepenultim. col. 2. C. ad Orficiam, vbi concludit quod pater filiam spuriam dotare potest vsque ad quantitatem alimentorum, ita quod habeat alimenta perpetua secundum qualitatem status sui. quia quod ob causam permittitur, ab eius causa limitatur & moderatur, quia limitata causa limitatur parit effectum. l. in agris, ff. de acquir. rerum domi. vnde arbitrio iudicis committitur secundum Bald. rbi supra. & in hoc ius canonicum & civile concordant. vt d. c. cum haberet. & l. Lucim, ff. de insti. & substitutio. Sed hodie taxatur est hoc in quinta parte bonorum: vt hic & infra lege proxima. Reprobata l. 10. de las herencias. 6. partita. quæ prohibebat nihil posse dari, vel relinqui filio spurio, vel adulterino: vel saltem intelligatur, vltra quintam partem bonorum relinquentis. Item reprobat authent. ex complexu de incestu nupti. vbi vide Bart. & alios & Barbolesmas Socinim in l. 1. ff. sol. mat. vbi agit de dotanda filia spuria, sicut erat alimentanda. quia legitima succedit loco alimentorum, & dos succedit loco legitime: videas quæ scripti in c. per vestras de donat. inter virum & vxorem, §. 10. vbi multa de spuris cummulati. & §. 23. vbi de filia spuria dotanda dicebam, & §. 24. in fin. vbi de hac lege memini.
- ¶ Ex istis inferitur quod licet alias alimenta quæ dantur miserationis causa, debent præstari secundum necessitatem viuendi: vt notanter dixit Bald. in l. si maritus, ff. solut. mat. cuius memini in repetitione c. per vestras de donat. inter virum & vxorem, §. 24. col. 1. vers. quinimo, hodie per istas leges est taxata quantitas quæ præstari potest, scilicet quinta pars bonorum.
- ¶ Inter cetera nota & tene menti istam legem, in quantum disponit quod mater potest dare filio spurio vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum: de qua potest filius ad libitum disporre, quantum pro alimentis sibi detur. Cuius contrarium sentit Bald. in l. eam quam 10. col. 2. C. de fideicommissis. & dixi plene in prædicta repetitione c. p. per vestras de donat. inter virum & vxorem, §. 24. vers. aliud adhuc. & ibi in additionibus ad finem illius §. feci mentionem istius legis. videas per te.

XXII. *¶* Bastardi dicuntur filij naturales tantum, secundum Bald. in leg. si qua illustri, C. ad Orficiam. & in leg. generaliter, §. cum autem, C. de instit. & substit.

XXIII. *¶* Spiritus dicitur natus ex concubina quæ non fuit retenta in domo ex indubitato affectu, cap. nifi cum primum. §. persona, de renunc. & ibi gloss. & alij dd. dicitur spiritus propriè, qui ex tali concubitu natus est, quod non possit legitimi mari per subsequens matrimonium. secundum Angel. in §. nonisime, insinuat. ad Orficiam. ad hoc lex, vulgo. ff. de stat. homin. & lex regni 6. parti. titul. 13. l. pen. in fin.

XXIV. *¶* Quomodo probetur aliquem esse illegitimum, vide Bald. in l. humanitatis 7. colum. vers. ex hoc sequitur, C. de impuberum & alij substit. Paul. de Castro consilio 176. incipiente super primo dubio. vbi dicitur quod probatur per causas extrinsecas, id est, præsumptivè, vt quod fuerit habitus & reputatus pro filio tali, vel quod fuit natus ex concubina talis, vt per gloss. in c. Michael de filiis presbyt. & infra l. 11.

XXV. *¶* Filij nati ex coitu aliqua lege imperiali damnato, nullo modo succedebant matri vel patri nec alius ascendentibus, quia erant indigni omni legis beneficio. authent. quibus mo. na. c. ff. si. §. fin. collat. 7. authent. ex complexu, C. de incestu nup. & ibi gloss. & in d. l. si qua illustri & in d. §. final. & §. nonisime, insinuat. ad Orficiam. & ibi per Angel. Ad idem dicta lex regni sexta parti. titulo 13. l. penultima, & lex ista.

XXVI. *¶* Si mulier illustris habuit filium vulgo questum, qui non fuit natus ex damnato coitu, qui vocatur spiritus, vt dicta l. penultima. & l. vulgo questum, ff. de statu homin. iste talis olim non admittebatur cum legitimis ad successionem matris. vt d. l. si qua illustri & d. l. penult. Si tamè mater filios ex legitimo matrimonio nò habebat: admittebatur indistinctè exclusis parentibus, vt d. l. si qua illustri à contrario sensu. vt ibi per Salicetum. Sed in hoc nihil est hodie innovatum. immo hoc idem disponit ista lex ibi. *Aunque tenga padre, o madre, o ascendientes legitimos, mandamos que el hijo, o hijos descendientes naturales, o espurios por su orden & grado les sean herederos legitimos ex testamento o ab intestato.* & sic est hic casus apertus pro illo argumento à contrario sensu, quod sumitur ex dicta leg. si qua illustri.

XXVII. *¶* Si autem filius natus est ex patre ligato, & matre soluta, cum non sit natus ex damnato coitu. vt l. 1. C. de natur. liberu. talis filius est successibilis, quia non damnatur talis coitus de iure civili, licet de iure canonico penitentia imponatur. & sic spiritualiter tantum damnatur. ita dicit Salicetus in dicta l. si qua illustri. Angelus in dicta §. nonisime, insinuat. ad Orficiam. Ad hoc lex regni 7. parti. titulo 17. l. 1.

XXVIII. *¶* Idem si mulier per vim fuit stuprata. nam respectu matris nò dicitur filius natus ex damnato coitu, quia merus terribilis eam excusat. ff. de adulter. l. vim passa. ideo talis filius succedit

Palacios Ruy.

matri. insinuat. de agna. successione, §. vulgo, tenet Bald. in d. l. si qua illustri, & in l. eam quam, C. de fideicommissis. colum. 8. hinc est quod filius tunc demum non succedit matri quando ex damnato coitu nascitur, ex quo mater debet puniri. authent. quibus mo. na. c. ff. si. §. penultim. gloss. in dicta leg. si qua illustri Bartol. in l. fin. ff. de his quibus vt indignis.

XXIX. *¶* De iure civili natus ex damnato coitu, non dicebatur filius, nec à patre vel matre poterat ei aliquid relinqui, nec alendus erat. authent. ex complexu. C. de incestu nup. Sed illud erat de necessitate, de paterna tamen pietate alimentari poterat, textus & Salicetus ibi. de iure tamen canonico alij potest & debet filius etiam spiritus. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium in quam poluit per adulterium. vnde pro alimentis potest aliquid ei relinqui. & si femina est filia & non habet aliunde, potest pater ei aliquid pro dote relinquere, vt ibi notatur, & firmat Bart. in d. l. fin. de his quibus vt indignis. de quo dubitat Salicetus in d. authent. ex complexu. quia & si à patre debeantur alimenta, non sequitur quod ab hereditibus patris debeantur vnde de facili fietet fraus legi. Ratione tamen alimentorum, non est modus in legando vel relinquendo ex credendus. nam præsumitur fraus l. 1. C. de natura li. Bald. in d. l. eam quam. arbitrio ergo iudicis relinquitur quantum potest filio pro alimentis relinqui. Iudex tamen non arbitrabitur ultra quintam partem bonorum parentis per ea quæ dicta sunt. Aliqui, vt Bald. in d. authent. ex complexu, C. de incestu nup. intelligebat d. cap. cum haberet, in spiritus simpliciter. Iteus in nefariis incestuosis. Sed hodie per istam legem potest pater vel mater relinquere filio etiam spiritus vel incestuoso quintam partem bonorum suorum, alimentorum præterita vel alias. quoniam ex quo geniti sunt, non sunt perpendendi.

XXX. *¶* Nota & tene menti hanc legem quæ declarat quædo coitus dicitur damnatus, vt filius inde hatus non succedat parentibus. Antiquitus enim ante huius legis compositionem coitus damnatus dicebatur, vbi aliqua pena temporalis imponebatur per aliquam constitutionem iuris civilis, vt pena adulterij, incestus vel stupri. insinuat de publicis iudic. §. item lex Julia de adulterij. authent. quibus modis natus esse ff. si. §. fin. Idem si alia pena extraordinaria imponatur, vt quædo quis plures retinet concubinas. nam iste coitus est damnatus quoad vtrumque, licet extra ordinem veniant puniendi, quia est res mali exempli. vt l. 1. & per totum ff. de varis & extrarod. cri. l. 3. ff. de crimine stellionatus. filij autem exinde geniti nullo modo succedebant ab intestato patri nec matri. authent. quibus mod. naturales esse ff. si. §. si vero esset. & ibi videtur de mente gloss. in §. final. in vers. si testatus. Item facit authent. de trinitate & semise, §. consideramus collatione 3. tenet Angelus in dicta §. nonisime. licet Bartolus contra in d. l. final. ff. de his quibus vt indignis.

22

scilicet

scilicet quod tales possunt matribus succedere ab intestato. vt *instit. de succ. cognat.* Sed eius opinio non placet Mathesiano nec Angelo in dicto loco.

XXXI.

¶ Et per hoc dicebat ipse Angelus, quod si habens uxorem, accipiat concubinam in domo, filij inde geniti, non poterunt matri succedere: cum talis coitus sit damnatus. l. i. ff. de concubinis. hoc idem est de mente Bald. in l. eam quam col. 6. C. de fideicommissis. Vbi concludit quod si virgo violenter oppressa peperit filium ex quodam tyranno coniugato vel ex rege, potest ipsum filium heredem instituire.

XXXII.

¶ Ex hoc infertur quod cum vidua, & virgo saltem que iuxta obscuro loco nata non est, non possit accipi in concubinam, vt vult gloss. in l. i. ff. de concubinis. filij ex ea nati, vbi pater non ignoratur, tanquam nati ex stupro, vt l. stuprum, ff. de adul. non succedebant matri, quia damnabilis erat coitus, cum saltem extra ordinem poterat puniri, nisi mater per vim fuerit stuprata. hoc fuit de mente Bald. in d. l. si qua illustris in principio versic. quero. de quo stupro loquitur iste textus. Hodie tamen per istam legem ista omnia sunt sublata, & tunc demum coitus est damnatus quoad matris successione, quando ei poterat pena mortis imponi, vt in adulterio & incestu. vt habetur per legem regni. 7. partit. tit. 18. l. fin. & lib. ordinationum tit. de los adulteros l. 1. vel si in genera que nutrit filium alicuius, & est in domo eius & ministrat seruitia, si fornicata fuerit cum famulo eiusdem domini. vt disponit lex ordinationum preallegata. Secus si tantum ministraret seruitia, quia tunc non pena mortis, sed fustibus castigari potest. Idem dicitur ibi de concubina vel consanguinea domini, si cum famulo eiusdem domini fuerit fornicata. Vnde natus ex tali coitu, non potest matri succedere per illam legem iunctam cum ista, quod est mirabile, intellige nisi fuerit vim passa, vt supra dictum est.

XXXIII.

¶ Et pondera hanc legem, cum disponit quod tam damnatus debet esse coitus quod mulier possit damnari ad penam mortis naturalis, vt mortem excluderet ciuilem. quæ autem dicitur mors naturalis & quæ ciuilis, diximus supra in l. 4. Item vt excluderetur mors spiritualis. nam licet coitus meretricis vel concubinarum, nullam penam temporalem habeat de iure ciuili. vt l. fin. ff. de concubinis l. 1. Si ea & l. que adulterium, C. de adulter. pena tantum spiritualis imponitur, quia mortaliter peccat quis, qui cum alia quam cum propria vxore commiscetur, vt 37. q. 3. c. meretricis. gloss. in cle. ad nostram 3. 7. de hereticis. de ista morte spirituali non loquitur ista lex. Sicut enim propter cognationem spiritualem nemo admittitur ad successionem, vt traditur per Abb. in c. tanta qui filij sunt legitimi: ita nec propter damnationem spiritualem debet excludi.

XXXIV.

¶ Nota quod filij nati ex damnato & punibili coitu, non succedunt matri, etiam legit-

imis non stantibus, ex testamento nec ab intestato, vt hic dicitur. Sumitur hoc ex l. si qua illustris, C. ad officianum, vbi gloss. & doctores & l. ma. C. de mulieribus que propriis seruic se immiscuerunt, & 6. partit. tit. de los herencios l. 11. foro legum. tit. de los mandas l. 10. Quis autem dicatur natus ex damnato & punibili coitu, vide in d. l. ista lex declarat, quando mater propter talem coitum incurrit penam mortis. in hoc tene menti hanc legem. Et vide authenticam quibus modis naturaliter efficit. sui. 3. final. collat. 7. gloss. doctores & Baldus in d. l. si qua illustris, gloss. in 3. sunt & alia, versic. numerari, instit. de nuptiis & in c. vt clericorum mores in fine de vita & bon. cle. vide etiam Bartolin. l. si adulterium cum incestu columba. 3. versic. & ideo pro declaranda ista materia. ff. de adulteris. Angel. de Aretio in tractatu maleficiorum in parte que me bay adulterato, &c. quasi per totum titulum de adulteris. 7. partit. & foro legum & lib. ordinationum, & post de publicis iudiciis, 3. item lex talis de adulterio cum similibus.

¶ Non omnis coitus est punibilis, vt puta cum meretrice. leg. si qui vxori. 3. sed sic & l. veram, ff. de adulter. l. si eodem tit. foro legum. Item coitus cum concubina alterius, non est punibilis, secundum Bar. in l. i. vxor in principio, ff. de adulter.

¶ Quando mater propter coitum puniatur ultimo supplicio, vide l. 1. & 2. tit. de los adulteros, lib. ordina.

¶ Saluo los hijos de fayses, & clerigos fyeses, & monjas professas.] Ista lex quantum ad declarationem legis de Mena & Biruiesca de, quibus facit mentionem, in quibus tantum fit mentio de filiis clericorum, non monachorum vel monialium. Item prædictæ leges clericorum filios excludunt a successione patris clerici, vnde nec titulo donationis seu legati, vel venditionis possunt aliquid habere a patre clerico vel alio eius consanguineo. nihil tamen dicunt illæ de successione materna. ista autem lex videtur extendere dictam legem de Soria, vt non solum habeat locum in filiis clericorum, quod non succedant patri clerico, sed etiam in filiis monachorum & monialium. Item quod ibi dispositum est de successione patris extenditur hinc ad successionem matris. nam hic solum disponitur de successione materna, quia de paterna iam erat dispositum per illam legem.

¶ Item in quantum dicta lex excipit filios clericorum, exceptio fit à regula, vt notat Ioan. And. in rubrica de regulis iur. lib. 6. etiam in illis verbis loquitur ista lex de successione materna, & est sensus, quod si non sit pena mortis naturalis imposita moniali quæ genuit filium, nec concubine clerici vel monachi, tamen eius filius non poterit succedere matri sicut nec patri. itaque quodammodo redimus ad primū quibus imperatorum, quod qualitercumque per constitutionem coitus esset damnatus ordinatione vel extraordinarie filius nec succedit patri nec matri, v dictum est supra.

¶ Intelli-

XXXIX.

¶ Intelligo tamen dictam legem de Soria, dum loquitur de filiis clericorum quando clerici sunt in sacris, vel saltem sunt beneficiati, & rebus sic se habentibus filij fuerunt ex concubina procreati, quia vitioque casu concubina non potuit esse vxor clerici; vnde non potuerunt filij dici naturales, vt l. nam & contra, c. de nuptiis, nec legitimantur per subsequens matrimonium secundum Bartol. in l. 2. ff. de concubi. facit c. tanta qui filij sunt legi. tenet expresse Ioan. And. in regula sine culpa, de regulis iur. lib. 6. in mercatoribus. immo quod plus est, tales filij dicuntur incestuosi. Et clericus dicitur commississe incestum, gloss. & Bald. in l. 1. c. de epi. & cle.

XL.

¶ Si tamen clericus esset in minoribus, nec haberet beneficium; filius ex concubina habitus, dicitur naturalis, quia tunc temporis cum ea matrimonium contrahere poterat: ideo legitimitur per subsequens matrimonium secundum Bart. in d. l. 2. & notatur in d. 2. tanta, & consequenter talis filius poterit succedere matri simul cum legitimis, vt supra dictum est de aliis filiis naturalibus.

XLI.

¶ Sed quid si monachus vel monialis infra annum professionis habuit filium ex concubina, an dicatur naturalis & possit succedere matri? Videtur quod cum rebus sic se habentibus monachus seu monialis matrimonium contrahere non poterat; talis filius non sit naturalis, non succedit matri, nisi forte contingat quod tempore conceptionis nondum fuerat ingressus vel ingressa monasterium, vel ante natiuitatem filij exiit a monasterio, cum saltem altero tempore poterat esse matrimonium inter eos, quo casualis filius erit naturalis & succedet matri, vt infra eadem l. 1. i. quæ considerat alterum tempus natiuitatis seu conceptionis. Sed adhuc cogita si hoc ipsum dici possit de filio concepto & habito durante anno professionis etiam existente monacho vel moniali in monasterio, quoniam certum est, quod & tunc potuit esse matrimonium inter ipsos concubinos vel fornicarios, vt videtur textus in c. beneficium de regularibus lib. 6. vbi infra annum probationis clericus beneficiatus potest retinere, & retinere beneficium & potest illi renunciare, & dicitur beneficium vacare per eius renuntiationem non per religionis ingressum. Item infra annum probationis collatum esset illi beneficium & ille acceptaret: quis dubitat quin talis collatio esset valida, vt ibi notatur. Si quidem infra annum probationis potest contrahere matrimonium spirituale validum, ergo & temporale; cum valeat argumentum de vno matrimonio ad aliud, vt ca. secundo de translatiōe prelatorum. dixi plene in repetitione mea, cap. per vestras de donationibus inter virum & vxorem. Vnde quamquam infra anni probationis in fauorabilibus censetur religiosus, & gaudeat privilegio religiosorum, vt c. religiosus de sent. ex lib. sexto. non in tamen his quæ non sunt sibi fauorabilia, imo odiosa, vt id quod

Palacios Ruz.

eius fauore introductum est, retorqueatur in eius odium, l. quod fauore de legibus. regula, quod ob gratiam, de regulis iur. libro sexto cum similibus. præsertim cum ex hoc resultet fauor & utilitas filio qui non peccauit. Cognitab.

¶ Filij clericorum non succedunt parentibus duplici ratione: prima, quia clerici ecclesiam, monachi monasterium habent heredem. cap. in presen. de probacionibus, cum similibus. Secunda, quia sunt intelligibiles, & omnia quæ habent, videntur acquisita intuitu ecclesie, & deficientibus legitimis, ecclesiam habent heredem, vt dictum est c. 1. de peculio clericorum. c. 1. de testamentis. vti dixi in meis relectis.

¶ An filius clericus succedit matri, scripsi alias late in quodam meo consilio, vbi videri poterit.

¶ De accessu ad monialem vide c. hi qui, & c. virginibus 27. q. 1.

¶ Vinum prouocat ad coitum. 26. distinctione 2. violentum, gloss. in c. carnem de consecratione dist. 5. Cognoscens monialem carnaliter, si est clericus, deponitur & detruditur in monasterium 2. si quis c. si quis episcopus, 27. q. 1. si laicus, de capitatur, & bona monasterio applicantur. c. si quis raperit, eadem causa & quæ legi si quis non dicam rapere. c. de epi. & cler.

¶ Quæ peccata committat habens accessum ad monialem, vide gloss. in c. de virginibus eadem causa & q. vide Abbas in c. clericus de coha. clerico. & mulierum. vide l. 2. titulo de los que jaxen con mugeres de orden, septima partita & in lege 2. eodem titulo foro legum, vbi vide.

¶ Hæc lex, ad quam se refert lex nostra in fine, de filiis clericorum, & c. habetur in libro ordinationum titulo de las herencias, leg. finali. cum qua concordat lib. 22. de los peñados. eodem libro ordina. 1. & coniungitur l. 2. titulo de los que jaxen con sus parientes, o con mugeres de orden, foro legum.

¶ Pone quod mater habuit filium ex legitimo matrimonio & alterum ex damnato coitu, propter quod veniebat ei imponenda pena mortis, an poterit mater tali spurio relinquere quintam partem bonorum suorum; ista questio non de ceditur per hanc legem, quæ in prima parte loquitur stantibus legitimis de filio naturali nato vel spurio simpliciter, quo casu mater potest relinquere quintam naturali vel spurio. Secunda pars legis loquitur de nato ex damnato coitu non stantibus legitimis, quo casu potest tali filio quintam relinquere. cum tunc non stantibus legitimis vel naturalibus, non est qui eum impediat, etiam si stent ascendentes & videtur quod nec tunc relinquere potest in casu de quo agitur, matri tali filio quintam in testamento, quoniam tunc demum relinquere potest quando soli ascendentes subsistunt. Stantibus autem filiis legitimis, ad nihilum admittitur, vt hic dicitur in secunda parte. si tamen legitimi subsistant, excluditur omni-

Z z 2

ning

nino iste filius, ergo nec quintam habere potest ex testamento vel ab intestato, nisi dixeris quod quintam habet ex dispositione materna, non ut filius, sed quasi extantus.

- XLIX.** ¶ Præterea ista lex est correctoria, & consequenter non extendenda *regula odia de reg. i. l. 6.* nam tunc in materia exorbitanti fieri debet restrictio ad verba & mentem ex verbis sumpta specificè, vt notanter dicit Ioan. de Imol. in l. 1. de rescriptis post Antonium. & ita dicit debere intelligi gloss. in c. 1. de tempo. ardi. l. 6. maxime quia in casu propositæ questionis non videtur eadem ratio, & per consequens videtur remanere sub dispositione *authentica ex complexu.*

- I.** ¶ Præterea videtur hæc decidi in lege sequenti in principio. dum dicit, *que en caso que el padre, o la madre sean obligados a dar alimentos a alguno de sus hijos ilegítimos.* Sentit ergo quod non semper tenetur mater alimentare filium, vt notatur in dicto c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium. & videtur de mente Bald. in dicta *authentica ex complexu*, cum vult quod dictum cap. cum haberet, habet locum in spuriis simpliciter. secus in nefariis incestuosis. dicantur autem nefarii propriè nati ex coitu inter ascendentes & descendentes. Incestuosi vero nati ex coitu inter collaterales consanguineos vel affines. *I. qui etiam c. l. fin. c. de nuptiis, inst. ar. 5. ergo gloss. in rubrica. C. de incestu nuptiis.* unde intelligendo propositam questionem quod filij nati ex damnato coitu, sunt nati ex nefariis seu incestis nuptiis, unde quantum ad hoc, nil videtur hodie innovatum. itaque nil potest eis relinquere à patre, vel matre etiam alimentorum ratione, sicut antea de iure imperatorum. vt dicta *authentica ex complexu*: nec de iure canonico alimenta eis debentur, etiam si alij filij legitimi non subsistant.

- LI.** ¶ Sed si tales filij non sunt nefarii aut incestuosi, sed adulterini tantum: quibus alimenta debentur. vt dicto c. cum haberet, quod expresse loquitur de filiis adulterinis: an hoc procedat si super sunt alij legitimi? in d. c. cum haberet nihil dicitur, nec in lege ista. immo potius videtur eis alimenta denegare, cum sint nati ex adulterio, propter quod mulieri adulteræ imponitur pena mortis. Cogita.

- LII.** ¶ In casu tamen quod talibus filiis, vel aliis illegitimis debeantur alimenta ex equitate canonica: per dictum c. cum haberet, alimentorum præterea, sola quinta bonorum potest sibi relinqui, vel in vita concedi per patrem vel matrem per legem istam, quæ solum disponit quædo superant ascendentes. non autem quando filij legitimi: vt supra dictum est. Unde satis est eam extendere ad casum existentie legitimorum, non tamen debet excedere quintam, vt

dictum est in precedentibus. & tenet Bald. in l. eam quam, C. de iudic. commisso. col. 1.

¶ An autem possit statuto permitti quod filij spurij succedant in bonis parentum. Barr. dicit quod no, in l. Scim Augustinus, ff. ad legem Falcidiam.

¶ Item an spurius habeat querelam contra testamentum matris, si fuit ab ea præteritus vel exheredatus, vide textum & gloss. in l. si suspensa, ff. de iusticia testa.

¶ De filiis illegitimis & eorum speciebus, vide gloss. & doctores in c. nificam pridem de renouatione in parte manentes. Et qualiter admittuntur ad successionem, vide Petrum de Ferrara in sua practica in libello de successione ab intestato, & Nicolaum de Vbaldus in tractatu de successione ab intestato.

¶ De la tal perpetua disponer después que la oviere en su vida, &c. Nota bene istam legem, quæ permittit filio illegitimo disponere ad libitum de quinta bonorum parte sibi pro alimentis relicta à patre vel matre, etiam post mortem suam, quod videtur mirabile, nam cum parentes filius teneantur alimenta præstare, vt lege fixis à liberis, ff. de lib. vii. agnosce. etiam spuris, vt dicto cap. cum haberet, & loco alimentorum succedat quinta prædicta. illud autè quod pro alimentis relinquatur, non debet quintam excedere ne fiat fraus, vt supra dictum est, ad hoc lex sequens, quæ expresse hoc vetat, & similiter non debet durare nisi per vitam eius qui est alimentandus, & non transmittitur ad filios: vel heredes, vt per Bald. in allegata l. eam quam. C. de iudic. commisso. col. 10. per lxxv. bi. §. si nifi ff. de transf. ali. vbi vide Bald. Ad idem l. desun. §. fin. ff. de usufructu, vide Bald. in l. ff. de his quibus vt indignis, & consilio 456. Baptista in repetitione l. si qua illis, col. antepenult. C. ad Orfaciam, vbi expresse hoc tenet, ego alias scripsi in cap. per vestras de donationibus inter vium & vxorem, colu. 349. in mea repetitione. Hodie tamen per hanc legem deciditur contrarium, immo quod de ista quinta pro alimentis relicta, potest filius disponere ad libitum in vita & morte, ratio est quia leges istæ faciunt filium illegitimum capacem huius quintæ partis etiam stantibus alijs filiis legitimis: non solum quantum ad usufructum pro alimentis, sed etiam quo ad proprietatem ipsius quintæ: quapropter efficitur transmissibilis ad heredes vel posteros.

¶ An autem filius spurius est capax ab alio, quam à patre, vide Barr. & alios in l. 1. ff. de iure fisco, & in l. quod conditionis, ff. de donat. & in l. si in qui, ff. de vulgari & prep.

¶ Parentes spuriorum succedunt eis sicut ipsi parentibus. Barr. in l. fin. col. 2. ff. de his quibus vt indignis vers. quid contra, vide textum & Bald. C. de naturalibus liberis.

L E X X. *lac 3, tit. 3 lib 5 Recop.*

MAndamos que en caso que el padre, o la madre sean obligados a dar alimentos a alguno de sus hijos ilegítimos en su vida, o al tiempo de su muerte; que por virtud de la tal obligación no le pueda mandar mas de la quinta parte de sus bienes de la que podia disponer por su anima. Y por causa de los dichos alimentos no sea mas capaz el tal hijo ilegítimo. De la qual parte despues que la ouiere el tal hijo, pueda en su vida, o en su muerte hazer lo que quisiere, o por bien tuuiere. Pero si el tal hijo fuere natural, y el padre no tuuiere hijos, o descendientes legítimos, mandamos que el padre le pueda mandar justamente de sus bienes todo lo que quisiere, aun que tenga ascendientes legítimos.

I. **I**N casu quo pater vel mater tenentur alere filium spurium, vel illegitimum alimentorum prae-textu, non nisi quintam partem bonorum suorum in vita vel morte relinquere potest, de qua potest liberè disponere. per hoc tamen non efficitur ad alia capax. hoc dicit.

II. **P**ater & mater tenentur alere filios, vt lege si quis a liberis, ff. de liberis agnoscendis: etiam illegitimos. caput. cum haberes de eo qui duxit in matrem. quam possit per adulterium, concordat quarta paritit titulo 19. lex quinta, & supra lex proxima, vbi dixi. Reprobatur authentica ex complo-za, C. de incestu sup.

III. **Q**uamuis ergo parentes in suo testamento ea dare prohibuerint, nihilominus, dabuntur natura cogente. Baldus in lege id quod pauperibus, finali columna versiculo, vltimo queritur, C. de episc. & cle. de quo per Specul. de successio. ab intesta. versicul. nunc dicemus. probatur in authentica, licet, & ibi Baldus. C. de natu. li. & in d. cum haberes, & d. lib. 5. in principio. ibi cum dicit son tenendus de los crias. Vnde hoc obligatio est naturalis: quia parentum morte non expirat, vt l. 2. colum. 19. 4. paritit.

III. **E**x quo sequitur quod pater tenetur dotare filiam naturalem, quia dos succedit loco alimentorum, vt per Baldum in l. cum quam colum. 7. versic. pone dicit decretum, C. de fidei commissis & in l. 2. colum. 4. versicul. iuxta hoc queritur, C. de sacrosanct. eccles. in l. iura & in repetitione colum. 1. 4. vers. super quæstione, Abbas post alios in d. cum haberes. ego dixi plene in repetitione c. per vestras de donat. inter virum & uxorem. Non est ergo mirum: si eo modo quo tenetur filiam naturalem alere, teneatur similiter dotare, secundum Baldum in d. l. quod pauperibus, quamuis contrarium teneat in authentica resque, versicul. quero, numquid, in fine, C. communia de legat. de quo plene scriptum in dicto c. per vestras.

IV. **S**i autem pater & mater hæc alimenta præstare nequeant, avus & avia & alij ascendentes omnes ad hoc tenentur nepotibus natura-

libus vel spuris, vt dictum l. 5. arbitrio boni viri, glossa, in authentica de triente & semise, 3. consideremus colum. 3. & ibi Angelus versicul. nota ex illa glossa. que loquitur in filio naturali, Baldus in dict. authentica que, colum. 2. versic. quero an teneat, & in dict. authentica licet patri: vbi dicitur quod sicut filius naturalis debet aliis parentibus, ita debet alere parentes, quod est nota, secundum Bartol. & Baldum ibi. de hoc habemus leges regni. 4. paritit titu. 19. l. 4. 5. 6.

V. **A**liqui sunt casus in quibus pater non tenetur alere filium naturalem adulterum incestuosum vel spurium, vt puta quando matrem dedecet alimentare filium, quia forte est magna princeps, aut monialis professa, vel est infirma, aut aliter impedita. his enim casibus lactabitur expensis patris. arg. ff. de liberis agnoscendis, l. si quis a liberis.

VI. **I**tem pater tenetur pro dimidia alere spurios, secundum Abb. in d. cum haberes per illud textum de eo qui duxit in ma. sed mater tenetur alere filium spurium intra triennium, postea elapso triennio, tenetur alere pro dimidia, vt per glossam in d. cum haberes, & ibi doctores.

VII. **I**tem si filius accusauit parentes criminaliter, vt cum haberes & ibi glossa & 4. paritit. titu. 19. l. 4. & 6. & ibi glossa. ponit sex casus. Adde Baldum in authentica nisi rogari, C. ad Trebel. vbi dicit quod pater spiritualis tenetur alere filium spiritualem, si indigeret.

VIII. **O**mnes cause sufficientes ad exhæredandum filium, sufficienti ad priuandum eum alimentis. Ibi patrem, C. de alendu liberis, de quibus habetur in authentica vt cum de appellat. cognos. 3. causas, colla 8. glossa. in c. queritur alius de iur. iuran. & ibi doctores.

IX. **I**tem si filius non habet alia bona præter ea que per legem sibi fuerunt acquisita per delictum patris. nam de his non tenetur filius alere patrem, nec econtra, ita notat lac. Ba. Baldus &

Z z 3

Angelus

Angelus in authent. bona damnatorum, C. de bonis damnatorum. Cuius memini supra l. 4. colum. 4.

- X. Nota hanc legem, quod potest patet vel mater relinquere filio etiam spurio vel illegitimo quintam partem bonorum suorum de qua potest ad libitum disponere, concordat lex supra proxima ubi plene dixi.

- XI. Si pater relinquit filio spurio, vel alias illegitimo pro quinta vnam rem que plus valet in eo quod excedit quintam, non valet. Bart. in l. fin. C. de his quibus ut indignis, nald. in l. eam quam 7. col. vers. pone dicit decretum. Ad hoc l. Lucius, ff. de exheredatione. Causa enim certis finibus circumscripta, effectum producit limitatum, l. si in qui animo ff. de acqui. posse. l. in agris, ff. de acquirendo rem dominio. nec transit ad heredes spurii, nec ratione proprietatis in quo non valet legatum, nec ratione alimentorum, quia cum vita finitur. l. cum vi. §. si rui. ff. de transact. l. dominus, §. fin. ff. de usufructu. & si aliter fieret, daretur modus fraudandi legitimis contra dispositionem istius legis, qua dicitur quod parentes non possunt ultra quintam partem bonorum relinquere suis spuris. Pondera tamen hanc legem & precedentem, in quantum dicit, quod filius spurius vel illegitimus cui relicta est quinta pars bonorum, potest de illa ad libitum disponere in vita vel morte. vide que scripsi in repetitione d. c. per vestras, §. 1. 4. ad finem.

- XII. An rex potest donare filiis spuris ultra quintam bonorum suorum, vide Bald. in c. de cōf. col. refert ibi Andreas Siculus penultim. col. vers. subdit etiam naldus, qui videtur concludere quod non, ad hoc l. fin. C. de natu. li. vers. si paternum virum refrenandum estimauerunt, que ratio regem vel principem sicut alios inferiores arctat, vt l. princeps ff. de legibus, & l. digna vox. C. cod. Thomas 2. l. 2. q. 96. arg. ultimo. qui pulchrè loquitur de intellectu illarum legum, posse regem congruè dici parere legi quam ipse tulerit. c. cum omnes de constit. non ergo poterit rex magnas facere donationes filiis suis spuris, nec amplas dotes filiabus spuris vel illegitimis concedere, nisi forsan talem genuisset filiam ex virgine oppressa, per ea que dicit nald. in d. eam quam col. 7. vers. & scias quod in istis, C. de fideicom. retulit Andreas Siculus in d. a. l. de constit.

- XIII. Quamvis filius natus ex damnato coitu vel naturalis tantum vel spurius simpliciter, non sit capax, nisi quo ad quintam partem bonorum patris vel matris, vt in precedenti lege dicitur, ab extraneo tamen capax est ad recipiendum in quacunque quantitate quocumque relicti titulo, gl. notata in authent. quibus modis natu. efficitur, §. fin. tenet Abbas in c. cum haberet in fine, de ea qui duxit in m. eam pollicet per adul.

- XIV. Si dicitur statutum quod stantibus masculis feminis non succedat, possent tamen dotari arbitrio boni viri, tunc dos non debet esse minor legitima, vt notanter concludit Iason in leg. romanatiz. C. de fideicomis.

- XV. Sicut filius adulterinus non potest esse he-

res patris vel matris, ita neque eius nepos, vt videtur de mente Cyni & Bald. in l. maximum ritium, C. de liberis prateritis, refert & sequitur Montanellus foro legum l. 2. 2. de l. mandata. l. 1. 0. vide Bart. in l. Gallus, §. quid si u. ff. de liberis, & postea melius per Sala. in l. fin. C. de natu. li. ubi distinguunt, vt ibi per eum, vide Angelum de Arctio in §. non sime, in l. ad Orficiam, col. 3. & Mathesianum in suo tractatu de successione ubi interpretato, nald. in l. si qui inuiciti, C. de iustis nuptiis.

An nepos naturalis vel spurius excludat substitutum datum ab auctore, vide nald. in l. generaliter, C. de conditio. in l. ubi concludit quod non.

Pueda mandar. Hoc ideo dicit quia ab intestato filius naturalis tantum potest succedere patri in duabus viciis, hoc est in sexta parte totius hereditatis, non solum de iure civili, sed etiam canonico, vt per glossam in c. nisi cum pridem de verum. Hostien. & Abbas in c. tanta qui filij sunt legitimi, licet Goffredus contra, vt ibi per eum.

Intellige concurrentibus his, primo quod pater sit certus, & eum trahebat filium, nam si mater erat publica meretrix, & pater penitus incertus, in nihilo poterit ei succedere filius, vt §. vulgo, in l. de legitima agnatorum successione. Secundo quod mulier cohabitauerit cum amasio in eadem domo ad instar vxoris, alias secus, authentic. quibus modis naturales eff. sui, §. si quis autem defunctus collat. 7. gloss. in l. 2. ff. de concubenis, & ibi Dynus, Bartol. & alij, Angelus in d. §. non sime, in l. ad Orficiam. Sed certe hoc non est necessarium, vt vult nald. in authentica licet, C. de natur. li. hoc decidit lex sequens. Item requiritur quod non sint liberi legitimi & naturales. Item legitima vxor, vt dicto §. si quis autem defunctus, & dicta authentica licet, & sexta partia, tit. 17. l. vide Angelum in dicto §. non sime, ubi plene de his.

Quid si filius illegitimus est natus ex libero & ancilla vel ex seruo & libera, vide plenissime in prallegatis locis, præsertim per Angelum in dicto §. non sime.

Qualiter & quando parentes succedant filiis naturalibus vel spuris, vide plene Angelum in dicto §. non sime in l. ad Orficiam, Bartol. in l. fin. ff. de his quibus ut indignis, colum. 2. & legem regni sexta partia, tit. 17. l.

Quis succedit spurio si matrem vel lineam maternam non habet, Bald. in l. si qua illi, dicit quod vxor: si non habet vxorem, tutor, ff. de regimine iur. l. quo tutela, ubi supponitur apud hospitale succedit hospitale, & ultimo loco fiscus.

Qualiter & quando transuersales naturales sibi inuicem succedant, vide eundem Angelum in §. vulgo que fides, in l. de agnat. successione.

Bona parentum omnia debentur filiis legitimis etiam de iure diuino, vt dictum est supra l. proxima, notatur in l. scripto, ff. de cognat. Bald. in tit. de pact. teneandis, & in uol. 3. colum. vers. item bona parentum, licet contrarium teneat in l. si legatarius, §. fin. de leg. 3. & gloss. in l. lex Cornelia, vers.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

XXI.

XXII.

XXIII.

res. nulla ff. de vulg. & pu. & sine causa non possunt a legitimis auferri, vt sexta pars titulo 7 d. 4. cum similibus.

XXIII. ¶ Nota hanc legem in eo quod vult quod filius spurius vel alias illegitimus potest libere disponere de quinta bonorum sibi à parente donata vel relicta post traditionem. Ante traditionem vero non posset hoc facere, cum pater posset illam vsque ad mortem reuocare, etiam si filio legitimo esset facta, vt l. 17. infra eod. non solum expressè, sed etiam tacite per conualescentiam donatoris, non secuta traditione, vt dist. l. 17. & per Bartol. in l. 1. 3. quest. principali, C. de sacrosanct. eccl. per l. non omnes, ff. si certum per. si tamen traditio interueniat, potest filius illegitimus de ea libere disponere, quia perfecta est donatio, vt hic, quod reuocari non potest, vt dist. l. 17. & l. perfecta donatio. C. de donat. & fore legum tit. de las donaciones, l. 2. Maxime post mortem donatoris dicitur perfici donatio, & confirmari, & recta via transfertur dominium in donatarium. l. 2. ff. de publica. tenet Bald. in l. 2. C. si quis alteri vel sibi. notatur in l. 1. C. de donat. causa mortis.

XXIV. ¶ *Lo que quisiereis*. Ante huius legis edictionem poterat pater relinquere filiis naturalibus si parentes superessent, reliquum quod superesset, relicta parentibus legitima, vt dist. authent. licet. hodie per istam legem exclusis parentibus omnia bona filius relinquere.

XXV. ¶ Scantibus legitimis & naturalibus, tantum olim poterat pater relinquere filio naturali vnam vnciam, *aut beneic. quibus modis naturales effici. sui. §. discreti & l. fin. C. de naturalibus libe. & ibi Salicetus, & in dicta authentica licet.* An autem hodie potest relinquere quintam sicut potest mater, vt habetur in *l. excedenti*. quomodo relinquere poterat pro anima; videtur quod non, quia lex hoc non dicit, & erubescimus dum sine legeloquimur. *l. litem, C. de collat.* maxime cum hic agatur de legum correctione.

XXVI. ¶ Aduerte tamen, quod licet filius naturalis prohibearur succedere patri stantibus legitimis, nisi in vna vncia, vt paulo ante dicebamus; pater tamen potest eum pupillariter substituere filio legitimo, & non prohibetur, & succedere patris iudicio, & habebit ex bonis paternis statutam portionem, & succedet fratri in solidum ex bonis propriis. l. si quis ff. de vulg. & pu. Idem est in spurio secundum Bart. qui allegat gloss. in §. fin. quibus mo. natu. effici. sui. sed gloss. hoc non dicit aperte. Idem tenet Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. col. 11. vbi videas additionem, & Angelum in d. §. fin. Vnde cum filio naturali stantibus legitimis possit pater relinquere vni vnciam, & spurio alimenta, vt d. c. cum haberet. Si pater habens legitimum, & naturalem & spurium, cui relinquat alimenta, & insuper eam substituit filio legitimo pupillariter, legitimo prædefuncto, spurius habebit ex bonis paternis vnciam vel alimenta, & forte reliqua omnia bona fratris, etiam aliunde quæsit. Cogitabis super

hoc, an virtute substitutionis pupillaris habebit filius spurius bona patris quæ reliquit filio legitimo.

¶ An autem filius spurius potest capere ex tacita vulgari comprehensione in pupillari expressa, vide Bald. in *l. eam quam. C. de fideicom. missu col. 11.* vbi concludit quod non, sicut nec ex expressa vulgari.

¶ Filius naturalis vel spurius non potest capere ultra modum college taxatum causa conditionis implende, secundum Bart. & Bald. in dicta locis, quia isto modo succeditur defuncto.

¶ Cui defertur id quod filius naturalis, vel spurius capere non potest, tægit Bart. in d. l. si ff. de vulgari & pupillari. Intellige de his quæ pater sibi reliquit ultra id quod de iure potest. vide Bald. in dict. l. si ff. in, qui dicit quod venientibus ab intestato, non autem fisco, prout dicebat gloss. in *l. ius nostrum, ff. de regul. iur.* videas alios doctores in dict. l. si ff. in, qui communiter tenent hanc opinionem.

¶ Si pater filio naturali & extraneo, aliquid ultra quintam reliquit, stante filio legitimo, illud quod auferretur à naturali, cui applicabitur an extraneo, an legitimo? dic quod continetur per ius accedendi, non legitimo. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. missu col.

¶ An institutus à patre spurij, potest spurium institueret? dic quod sic, nisi testator expressè grauasset institutum de instituendo spurio, vel institutus patiatur post mortem testatoris spurium possidere bona patris, vt per Bartol. Bald. Ioan. de Imola & Paulum in d. l. si ff. de vulgari, vbi per alios.

¶ Frater in dist. d. potest instituere fratrem spurium, vt concludit Bald. consilio 5. primo volumine.

¶ An pater habens filium legitimum & alium bastardum, potest ambos simul heredes instituere, bastardum in quinta, legitimum in residuo. Bald. disputat in l. si qua illud in, C. ad officia, concludens quod institutio bastardi non valet, videas per te.

¶ Si pater habens filium legitimum dotauit filiam naturalem ultra quintam bonorum suorum, non poterit legitimus constante matrimonio dotem tanquam inofficiosam in eo quod excedit repetere, quia dos est titulus onerosus. ita concludit Bart. in l. finali. §. si à fecerit, ff. de his qui in frau. credi. vbi per alios doctores communiter sequentes Bart. vide ibi bonam additionem. Idem vult Bald. in *auth. ex complexu, C. de incestu nup.* qui omnes loquuntur in simili questione de filia sacerdotis dotata, quæ secundum aliquos est adulterina tantum, vt vult Cynus in l. 2. C. de episcopali audient. quæ refert & sequitur Bald. in l. si quis iureiur. C. de incestu nup. quo casu res est clara. Alij vero dicunt filiam clericæ esse adulterinam & incestuosam, vt notat in dicta l. 2. incestuosus autem non debentur alimenta, vt vult Bald. in dicta authent. ex complexu & dictum est in precedentibus. & tunc dubia est decisio prædicta.

dicta in filia clerici. ego alias repetendo cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem, hanc dubitationem disserui. vide quæ ibi scripsi.

XXXV. ¶ An rex vel princeps potest maritare duas filias spurias. vide Bald. in l. c. de consuet. & gloss. in §. penultim. in authent. quibus modis natur. officii sui, & in additionibus ad Bart. in d. l. fin. ff. de his quibus ut indiguit.

XXXVI. ¶ An pater naturalis teneatur dotare filiam naturalem, vide Bald. in l. fin. C. de doti promissione. ego latius prosequor in dict. cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem, in mea repetitione.

XXXVII. ¶ Quamquam filius naturalis ad patris successione admittitur, secundum vel præter eius voluntatem: vt saepe dictum est, contra eius tamen voluntatem admitti non potest, gloss. l. i. §. i. ff. de contra tabulas. vide Ioan. de Imola in Lex sal. ff. de vulgari. & pup. in principio.

XXXVIII. ¶ Stante filia legitima, an filius naturalis possit vniuersaliter institui sub conditione si legitimeretur: vide Angelum consilio 227. incipit pro divisione.

XXXIX. ¶ An filia renuncians supplemento legitimæ cum iuramento, possit agere ad supplementum legitimæ. Angelus in dicto consilio 227. vide ad futuritatem in c. quoniam pactum de pactis lib. 6. preteritum per Georgium Natam in sua repetitione: qui multa cumulat.

XL. ¶ An donatio facta filio naturali valeat statim, vel consumetur morte donantis, sicut facta filio in potestate, vt l. donationes, C. de don. inter virum & uxorem. dicas quod statim valet, etsi fiat omnium bonorum, eo casu quo fieri potest, vt l. amnes, §. Lucius, & ibi Bartol. ff. qua in fraudem credi. Ludouicus consilio 43. incipit, ad primum quesitum in secundo dubio. Ioan. in l. frater & fratre, ff. de condi. indebiti. in repetitione vltima col. in fine.

XLI. ¶ Res donata vel legata non transmittitur in heredem donatarij vel legatarij, si donatarius vel legatarius moriatur, antequam donator vel testator, vel antequam impleatur conditio, vt per Bart. in l. si vir, §. vxor ff. de donat. & ibi per Bald. & alios recentiores per Bald. in l. 2. C. de iure doti. intellige quando res donata vel legata, non erat tradita, alias secus, vt d. l. 17. ad idem l. pretia rerum, ff. ad legem Fal. Bald. in leg. quoniam in principio, C. de iure delib. quia quod nondum est, transmitti non potest.

XLII. ¶ An autem illud ius quod donatarius habebat ad rem donatam vel legatam, potuit spurius transmitti in suos, vide Bald. in l. si auia, C. de iure delib. & gloss. in l. his cum, ff. de actio. & obli. Bal. in l. i. in princip. C. de his qui ante apertas tabulas.

XLIII. ¶ Quamquam legatum vel donatum alimentorum causa, morte legatarij vel donatarij finitur, leg. cum hi, §. modum, ff. de transactio. Bald. in authent. cui restitum, C. de iudicia viduitate tollen. & in l. eam quam colum. 7. C. de fideicommissis, vers. pone dicit decretum. quinta tamen spurio vel illegitimo relicta, secuta traditione, transit ad suos

hæredes. & potest filius de ea libere disponere, vt hic dicitur & in l. præcedenti. tenet Bart. in l. 4. §. fin. de alimen. & ciba leg. & in d. l. eam hi, §. si pui, & ibi Angelus & alij, ff. de transactio. Bald. in l. i. C. de fructibus & litu expensis. & soro legum, titulus delus herencius, l. i. dixi in d. c. capit. per vestras §. 24. in mea repetitione.

¶ An autem legatum pro alimentis dicatur pium, videas Bald. in authent. similiter, C. ad legem Falcidiam, & ibi Ludouicum in repetitione. Angelum in authent. vt cum de appellat. agno. §. si quis, collat. 8. qui tenent quod sic.

¶ Filio naturali potest pater in defectum legitimum relinquere omnia bona sua: vt l. fin. C. de natu. li. & hic, non tamen aliis illegitimis: vt hic à contrario sensu. & soro legum titulus delus herencius, l. i. in principio. Calus enim excepti firmat regulam in contrariis l. que situm, §. denique, & ibi Bart. ff. de fundo instruendo l. nam quod liquide ff. de penul. leg. naturales enim fauorabiliores sunt quàm alij illegitimi, c. 135. qu. 7. titulus delus herencius, l. 9. & 10. 6. part. vide Bald. in d. l. eam quam col. 5. vers. sic item excipiuntur, C. de fideicom. Ista ergo lex quæ loquitur de filiis naturalibus, non habet locum in aliis spuris incestuosus vel alias illegitimis, quia limitata causa limitatum parit effectum, l. in agris, ff. de acquir. rerum do. l. & ita, §. ex hoc edicto, ff. de iur. iur. & tempo. ff. de iur. iur.

¶ Sed quamuis pater filio naturali in defectum legitimum potest omnia bona sua relinquere, vt hic: non tamen cogitur concordat ista lex cum l. ambemus, C. de natu. li. vide legem regni 6. part. titulus delus herencius, l. 8. & ita filius naturalis non instantibus legitimis succedit matri ex testamento vel ab intestato. pariter vero ex testamento solum, vt hic & l. supra proxima. vide gl. in l. i. §. i. ff. de contra tabulas, secundum Ioan. de Imola, Lex facta in principio, §. col. ff. de vulg. & pa.

¶ Ex istis infertur quod si legitimatus instituitur à patre habente filios naturales, si legitimus renunciat hereditati paternæ, hæreditas transmittitur ad legitimos ascendentes, non ad fratres naturales: quia hi, vt dixi, succedunt ex testamento, non ab intestato. & hæreditas non adita transmittitur ad eum qui adire potest vel repudiare, non ad alium. Bartol. in l. si quis filium, §. i. ff. de acquir. heredi. Bald. in l. i. C. de his qui ante apertas tabulas. facit l. final. §. cum autem, & ibi Bart. C. de cadu. tollen. & l. i. C. de secundis nuptiis. Ad idem Bart. in l. si auia, C. de iure delib. vbi hæreditas non transmittitur ad incapacem, quia est extraneus. naturalis autem est extraneus patri suo ab intestato, vt hic colligitur. Ergo succedunt ascendentes iure transmissionis, excluso naturali testatoris. hæc procedunt in hereditate paterna, non in materna. nam si filij legitimi repudiant hereditatem sibi delatam à matre ex testamento vel ab intestato, succedunt filij naturales, cum sint de primo capite liberorum quo ad matrem: non autem ascendentes legitimi, qui sunt de secundo capite liberorum, vt dictum est supra lege proxima.

¶ In

XLVIII. ¶ In emphytheosi quam suscepit pater pro se & filiis, succedunt naturales in defectum legitimorum. *glos. & Dynus in l. Lucius, §. de iuris deleg. 2. Spec. de locato. vers. 67. & sequenti. Ioan. An. & alij in c. in presentia de probat. Bar. in d. l. ex factis. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. Bal. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. sub cond. factis. quia cum pater legitimus non habet filios, videtur de his sensitse Abbas in d. c. in presentia. nec fraudantur in hoc legitimi cum non sint, nec ascendentes, qui non veniunt filiorum appellatione. preferunt cum pater nihil videatur donare de suo filiis naturalibus, propterea quod filij videntur capere non a patre, sed a primo domino, secundum Bart. & Bald. in l. liberto. 4. col. in fine. C. de operis lib. Andr. Sicul. in rubrica de feudis. col. 5. ¶ Hinc est quod filius potest repudiare hereditatem paternam & capere emphytheosim. c. 1. an ingratum vel filium defuncti. lib. secundum.*

XLIX. ¶ Filij naturales excludunt ascendentes, ut hic, & l. sup. proxima. unde corrigitur auct. licet patri. C. de natural. liberis. & sexta partia. tit. de la herencia. l. 5. ¶ Item limitatur lex 6. sup. eodem; itaque hodie naturales possunt institeri ascendentibus exclusis. Ab intestato succedunt ascendentes exclusis naturalibus, ut disponebant iura antiqua. Si tamen non sunt ascendentes vel descendentes, succedunt naturales ab intestato in duobus vncijs, per d. autem licet patri, & d. l. 8. gl. in c. nisi cum prolem de renuncia. & in c. si iura qui filij sunt legi. Abbas in c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium.

L. ¶ De la qual pueda disponer lo que quisiere. Ex ista lege colligitur vnum latius notabile quod ante eius editionem mihi fuit satis dubitabile, & forsitan ego in terminis istis primus orsus fui hanc dubitationem cum repeterem c. per vestras de don. inter virum & uxorem col. 32. alias fol. ... in nouiter impressis. & illud quod ego antea ibi scripsi dedit causam editioni huius legis. vult enim ista lex satis notabiliter quod filius naturalis vel spurius sit capax quintae partis bonorum patris, & consequenter poterit pater inuitis filiis legitimis, relinquere, vel donare filio naturali vel spurio quintam partem bonorum suorum, non solum quoad vsumfructum, verum etiam quoad proprietatem. quamuis istud reliquum videatur fieri quoad alimenta, vel pro alimentis quae durant solum in vita alimentanda, & non transmittuntur ad filios vel heredes, ut in praecedenti lege diximus. Limitatur ergo per istam legem alimenta quae olim iudicis arbitrio limitabantur secundum qualitatem & dignitatem alimentantis & alimentandi, & secundum quantitatem patrimonij patris debentur praestare alimenta, ut *Lexi alimenta. ff. de alimentis & cibariis legatis. l. sed & si quis. ff. de vsumfructu. tradit Bald. in sua tractatu alimentorum.* Unde sicut augmenta-

tis fructibus debent augeri alimenta; & e contrario, ubi fructus & accessiones eius qui debet praestare alimenta, minuantur, similiter alimenta diminuentur, quia non cogitur vendere proprietatem ad praestandum alimenta. arg. l. maritio. ff. ad legem Fal. & l. liberto. ff. de annui legat. tenet Paulus de Castro in l. Imperator ff. ad Trebell. Bar. in d. l. cum alimenta. Hinc est quod si pater haberet res magni pretij vel quibus alius qui teneretur alimenta praestare, ut si haberat turrim magni valoris, sed parum fructuantem, tenebatur praestare secundum quantitatem fructuum, & non secundum proprietatis valorem, ut l. qui bonis. ff. qui bonis cedere po. quod est mirabile secundum Paulum ibi post Bald. & Angelum in d. l. Imperator. & secundum ista poterat euenire casus in quo pater esset diues ex qualitate rerum quas habebat, quia erant magni valoris, parum tamen fructuantes, & filius fame periret: si tantummodo esset capax alimentorum quae praestanda erant ex re ditibus. Ad tollendas ergo huiusmodi ambiguitates, visum fuit nobis quod ista lex fieret, in qua duo singularia constituantur, primo quod facit filium spurium capacem quintae partis bonorum patris, non solum respectu vsumfructus, sed etiam proprietatis. Secundo taxat alimenta filio vel filijs spuris vel naturalibus praestanda, ut possint praestari vsque ad quintam partem bonorum patris, & non ultra. sicut enim pater ante huius legis editionem poterat liberè disponente de quinta parte bonorum suorum dando etiam extraneo, quia non est legitima filiorum, ut disponebat antea *lex regni fero legum lib. 3. tit. ...* multo iustius videtur quod hac quintam possit dare vel relinquere filio naturali vel spurio. ista consideratione ducti omnes regij consilij suum concordantes in huius legis editione. iustissimum arbitantes, quod alimenta iam essent taxata filiis naturalibus vel spuris in quinta parte bonorum paternorum, nedum respectu vsumfructus, verum etiam proprietatis. iustum etenim est quod illud, quod iudicis arbitrio hac tenus relinquebatur, ubi iudex aliquando errore, aliquando prece vel pretio poterat distortum, per legem vel aliam dispositionem sit taxatum: ut in simili concludit Paulus de Castro consilio 8. alias 53. & in additione quadam ad Bart. in l. si cum decem, §. si autem. ff. solut. matrim. videas plenius ista discussa in dicto cap. per vestras. Et ita concludamus quod non solum filius naturalis tantum erit capax huius quintae partis bonorum paternorum, etiam respectu proprietatis, ut possit ad suos heredes transmittere vel aliter de ea in vita vel morte disponente, ut ego plene firmavi in dicto cap. per vestras, verum etiam spurios & alios illegitimos filios, quem pater vel mater alimentare teneretur per istam legem singularem.

L E X XI.

E Porque no se pueda dubdar quales sonijos naturales, ordenamos & mandamos que entonces se digan ser losijos naturales, quando al tiempo que nascieren o fueren concebidos, sus padres podian casar con sus madres iustamente, sin dispenfacion, con tanto que el padre lo reconozca por su hijo, puesto que aya tenido la muger de quien lo ouo, en su casa, ni sea vna sola: ca concurriendo en el hijo las calidades susodichas, mandamos que sea hijo natural.

- I. **F**ilius naturalis est qui ex his nascitur qui tempore conceptionis, vel natiuitatis, licet poterant matrimonium contrahere. quamquam mulier non teneatur in domo viri tanquam concubina; dummodo patet cum recognoeat in filium.
- II. **P**remittit multiplicem filiorum conditionem. quidam sunt legitimi & naturales, nati ex legitimo matrimonio saltem putatiuo: sufficit enim ad prolis legitimacionem iusta ignorancia coniugum vel alterius eorum. c. ex tenore qui filij sunt legi. dicuntur naturales, quia secundum naturam geniti legitimi, quia parentum coniunctio est a lege approbata, & ab intestato succedant parentibus, ceteris omnibus exclusis. *authentic de heredi. qua ab intestato deferuntur.* & sunt quasi domini bonorum paternorum etiam ipsis uiuentibus. *lin suis. ff. de suis & legi. heri. instit. de heredi. quali. & differentia. §. sui autem. unde filij regum vel comitum etiam in vita parentum appellantur reges vel comites, ut est textus cum gloss. 3.4. qu. 1.4. fin. gloss. 1. nota in l. 1. C. de digni. lib. 12. per Bart. & Plateam & alios.*
- III. **A**lij sunt legitimi tantum, ut adoptiui, & arrogati, sic dicti, quia secundum legem dumtaxat sunt filij, quia lex adinuenit illi cognationem, ut in rubro & nigro de cogn. legalis. hi succedunt cum aliis naturalibus & legitimis. *l. si pater ff. de adop. l. fin. C. eod. & instit. de her. quali. & diff. §. adoptiuum.*
- IV. **A**lij sunt naturales tantum, quia naturaliter propalantur a coimure ciuili non reprobato, immo approbato, ut est concubiniatus concubinae uixit in domo retentae, ut per aliquos doctores traditur, ut per Specul. titul. de successio. ab intestato. Sed Bald. in *authentic a lacer. C. de naturalibus liberis*, solum requirit quod possit esse matrimonium inter concubinos. idem uult ipse in *additionibus ad Specul. titu. qui filij sunt legi.* hac opinionem approbat ista lex, quicquid dixerint gloss. Bart. & alij in l. vna ff. de concubini. gloss. Abbas & alij in c. nisi cum pridem de renunciatione. & in c. tanta qui filij sunt legi. & Ioan. An. in Specul. eod. titul. Angelus instit. ad Officiu. §. vulgo.
- V. **A**lij sunt nati ex nefarius vel incestis nuptiis, de quibus per gloss. & doctores ubi supra, & per gloss. in rubrica. C. de incestu nuptiu. Alij sunt spirituales suscepti ex baptismo, & confirmatione. hi in nihilo succedunt, ut per Abb. in c. tanta qui filij sunt legitimi. Alij sunt manzeres, ut natus ex publica meretrice, ut per gloss. in dict. c. nisi cum pridem de renunt. in parte manzeres. Alij sunt spurij nati ex illa quae pluribus commiscetur, ut per gloss. in d. c. nisi cum pridem, & in d. c. tanta per Bald. in l. generaliter, §. cum autem, C. de insti. & substitut. & per Petrum de Ferrara in sua practica noua in forma libelli de successio. ab intestato. Hodie habemus de his bonam legem regni 6. partia. tit. 25. l. 1. ubi videas Montalium qui multa cumulat. Ego alias tetigi in praedicta c. per vestras de donationibus inter virum & uxorem.
- V.** Vnum tamen non omitto, quod filiorum appellatio simpliciter prolata, solos legitimos & naturales comprehendit, ut est textus cum gloss. in l. 1. ff. soluto matrimonio. ubi liberorum, id est filiorum appellatione veniunt legitimi & naturales.
- VII.** Lex debet dubia remouere, l. quod Labeo ff. ad Carbonianum.
- VIII.** Quaestio an filius sit naturalis, coram iudice seculari tractari debet, Bartol. & alij in l. Titia, ff. soluto matrimonio, Bald. in l. 2. C. ad Carbo. Paulus de Castro consilio 142. Abbas & alij in c. dator qui filij sunt legitimi.
- IX.** Nota quod ad hoc quod aliquis dicatur filius naturalis, sufficit quod inter parentes possit matrimonium contrahi tempore conceptionis vel natiuitatis. de quo per Ioan. Fab. & alios in §. fin. col. 2. versic. sed quid si sunt conceptus, instit. de nuptiis. & per canonistas in c. tanta qui filij sunt legitimi. & in c. quod vobis eod. titul. Bald. in l. nuper. C. de nati. si per illam textum & in l. beniguius. ff. de legibus, ad idem l. Paulus ff. de statu homin. & in l. ex liberis, & ibi Bald. in principio, C. de suis & legi. heredi. & in l. si matre, versic. sed queritur, eod. titul. Bart. in l. Gal. in principio, ff. de liberis & postis. & ibi Ioannes de Imola gloss. in c. per venerabilem in parte non naturalibus qui filij sunt legi. & in leg. quoties, §. idem sermo. ff. de re iudicata. Abbas in cap. afferte de praesumpt. Sed omisso eorum multiloquio, hodie

die standum est dispositioni huius l.

- X. **¶** Ex qua inferitur vnum, quod si vxoratus cognouit vxorem alterius, & ex illo concepit: postea mortuo marito, & vxore adulteri nascitur puer, dicitur naturalis. Videtur sentire *Nalictus in dicto. I. nuper per illum textum. facit inferitur. de ingenuis. §. sufficit dicit.* Conceptus enim non dum natus pro nihilo reputatur. *I. final. C. de post. heredi. inferitur.* Item quando lex videtur verbo potest, quod verificatur in principio valido, & illud inspicitur. *I. cum secunda. ff. de officio. testam. I. quod seruum. & ibi gloss. ff. de condi. ob. causam.* Sed si principium est inuadit, inspicitur tempus validum. *I. si ita de leg. 2. nald. consilio quidam condidit testamentum.*

- XI. **¶** Ex hoc etiam inferitur quod conceptus in concubinato, natus in alterius matrimonio, dicitur naturalis concubinarij & concubinae postea coniugatae. quia inuenit principium validum, scilicet conceptionis, concubinarij poterant matrimonium contrahere, nec erat contentio inter ipsos concubinariorum.

- XII. **¶** Ex istis similiter inferitur, quod si alienigena venit hic, & accipit concubinam forte pragnantem, per quinque menses eam retinuit, & peperit. iste autem appellatus & nominatus est filius concubinarij, iste dicitur naturalis huius concubinarij & concubinae. quia natiuitatis tempore poterat esse matrimonium inter istos concubinariorum, si fuerit heres institutus a patre putatio, excludit ascendentes testatoris per istam legem. Intellego quidam sumus in dubio, si tamen fumus certi, quod iste non est filius concubinarij, secus per leg. 13. *infra eodem.* nam cum filiatione raro vel numquam potest certitudinaliter probati, probabitur per coniecturas praesumptiue, textus cum gloss. in caput. *Michael de filijs probat. Bald. in leg. si vicinus scientibus. C. de nupt. & in l. etiam. C. de appel. sed contra istam praesumptionem, admittitur probatio in contrarium: unde veritati standum, C. plura valere quod agitur. quam quod simulate concipitur caput. l. iustas de praesumption. opinio enim cedit veritati.*

- XIII. **¶** Concubina proprie dicitur cum qua matrimonium esse potest, *authentica quibus mo. natur. eff. sui. §. si qui autem & §. palam & ibi gloss. in vers. indubitatus collati. 7. & in authentico de triente & semise. §. & hoc dicitur & ibi gloss. in vers. praeterit. collati. 3.* quia in hoc solummodo comprobatur.

- XIV. **¶** Haec est ratio potissima, quare clericus non potest legare suam concubinam, ut per *Bart. & doctores in l. mulier. §. mulier ff. de test. m. & in l. affectio. nis. ff. de donat. & in l. concubina de leg. 3.* quia clericus non potest concubinam in matrimonium ducere. unde concubina clerici, dicitur proprie focaria, cum qua habitare non licet. *I. final. ff. de concub. l. 1. & c. clericus & quasi per totum de concub. clerici. & mulier. Bald. in l. si ea conditione. C. de condit. inferius.* clericus enim est ligatus ecclesiae per matrimonium spirituale, ut plene dico in repte-

tionis rubricae de donationibus inter virum, & vxorem column. 171. versicul. & secundum ista.

¶ Quid autem si clericus in prima tonsura beneficiatus habuit concubinam, ex qua habuit filium cum qua poterat esse matrimonium tempore conceptionis & natiuitatis, & filius fuit habitus & nominatus illius clerici, an iste dicitur filius naturalis. per istam legem videtur quod sic. Sed contrarium tenet *Iuan. Andream in regula. ... de regulis iuris libro sexto in mercatoribus,* quem plures doctores in diuersis locis referunt & sequuntur.

¶ Ex istis inferitur quod si solutus habuit filium ex coniugata, quae communi opinione reputabatur soluta, & talem esse credebatur concubinarij, non erit naturalis, sed spurius, ut hic probatur, quoniam nec tempore conceptionis nec natiuitatis poterat esse matrimonium inter eos. hoc voluit *Iuan. Andream in e. tanta qui filij sunt legit. super gloss. 2.* dicens quod filius suscepius in adulterio non legitimitur, etiam si autem ignorauit adulterium.

¶ Nisi forsitan interuenisset matrimonium; nam tunc ignorantia alterius coniugum facit prolem legitimam. *e. ex tenore. a. referente qui filij sunt legitimi. s. cum inhibitis de clam. despon. & ibi gloss. in versicul. si ambo parentes fore legum titul. de las hereticis l. 4.* Ratio diuersitatis, quia in primo casu datur opera rei illicitae, in secundo rei licitae, quo casu ignorantia prodest. *regula ignorantia de regulis iuris, libro 6. tenet Antonius, & sequitur Abb. in dicto. e. tanta.*

¶ Filiationis reputatio requiritur, ad hoc, *XVII.* ut filius dicatur naturalis. ut quia appellabatur eum filium, ut hic *Beatus cap. per tuas de probat. c. per tuas qui filij sunt legit. vel hoc apparet per scripturam. sicut dicimus in legimmo. authentica quibus mo. natur. eff. l. 1. §. si vero in qui. collati. 3. authentica. Item si qui. C. de natur. libe. & ita appellatio & attestatio parentis fidei facit de filiatione. de quo per doctores in praesentis loci, & per *Iuonem in c. transmissa qui filij sunt legit. Ludovic. Rom. in l. errore. quam legit sub l. nec professio. C. de testam. colum. 2. Bartol. in l. 1. §. idem per contrarium, ff. de liberis agnoscenda.**

¶ Filiatione non probatur sed praesumitur ex *XVIII.* hoc quod quis appelletur filius in testamento. *I. non natus & l. non epistola. & ibi Bald. C. de probat. l. nec. & ibi Bart. & Bald. ff. de testa. Stabitur ergo praesumptioni, nisi contrarium probetur. ut ibi *Beatus cum dilectus de causa possessionis & propriis. Lanfrancus in c. quoniam contra saltem de probat. an parte testimonij produktiones.**

¶ Filiatione probatur per coniunctos. *Bald. in l. 1. C. ad Carbonem. & l. 3. §. alio eff. cod. titul. & sufficiunt duo testes. Paulus de Castro in l. error. C. de testam. m.*

¶ Filiatione non probatur ex eo, quod assimilatur is qui dicitur filius ei qui dicitur pater, quia ex cogitatione feminae tempore conceptionis contingit partus assimilari ei de quo femina cogitauit. *I. quare aliqui, ff. de verborum*

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

significatio. Bald. in l. Gallus in principio, ff. de liberis & posthum. & ibi Bart. fin. col. glos. in l. non sunt liberi, ff. de statu hom. Paulus de Castro consilio 173. & facit illud de ouibus.

¶ Unde regina accusata de adulterio, quia peperit filium nigrum, saluata fuit, quia inuentus fuit quidam niger depictus in paramentis lecti, ubi dormire consueuerat cum rege.

XXII. ¶ Filiario qualiter probetur, vide Bart. in dicta §. per contrarium & in l. filium, ff. de hi qui sunt sui vel alieni iuri & in l. non nudis, Bald. in c. de decedenti. colum. 4. qui seu dare po. Bartol. & Bald. in l. 1. & ibi tex. C. quoniam honorum. Hodie tamen probatur probando filium esse natum ex soluta & soluto, & fuit nominatus à patre in filium ut hic. hæc duo sufficiunt ad probandum filiationem præsumptiue tantum, cui præsumptioni præfertur vera probatio per dicta cum dilectum de causa possessionis. & proprietatis: cuius supra meminimus.

XXIII. ¶ Concubinitus hodie probatur ex hoc solo, quod poterat esse matrimonium inter concubinariorum, ut filius dicatur naturalis, nec est opus quod teneatur in domo, ut antiqua iura requirebant in l. in concubitu. ff. de concubinis & ibi Bartol. & in l. eam quem colum. 6. versicul. & nota quod licitum concubinitus, C. de fideicommissis. & in authentic. licet patri. C. de natur. lib. & lex regni quartapartita. tit. 14. l. 2. in pluribus locis ad concubinitum requiruntur plura, quod sint solutus, & soluta, unica retenta in domo. protestatio quod tenetur in concubina, & taliter natus legitimat per subsequens matrimonium, ut in præallegatis iuribus, & per Bartol. in l. final. C. de concubinis, & in dict. cap. tanta qui filij sunt legit. vide glos. in c. innotuit in verbo coniugata in fine de electione & in cap. quali 30. quasi. 5. ubi doctores canonistæ concludunt illud, quod ista lex disponit. vide Bartol. & Joannem de Imola in leg. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebellian. & in l. Lucius, ff. de vulgari & pupillari, Specul. de successione ab intestato.

XXIII. ¶ Quando al tiempo, que nacieren, o fueren concebidos. Pondera hic quod ad paria iudicatur, quod filius sit conceptus vel natus tempore quo poterat esse matrimonium inter concubinariorum, ad hoc ut filius conceptus vel natus dicatur naturalis propter verbum, o, quod latine est aut, quod est disjunctiuum: ad cuius veritatem seu verificationem sufficit alteram partem esse veram, ff. de verbo. signifi. l. hæc verba ille aut ille. & ibi plene notatur, & in l. cum quid & l. sepe & l. consuetudine, ff. de auro & argento le. & l. quinto Mutius, & l. si uia legauerit, & in c. inter cetera de scriptis. Aliquando tamen ponitur improprie pro, &, dict. l. sepe. & Leius qui in provincia, ff. si certum petatur & in l. cum quidam, C. de verborum signifi. & ibi per Cynum.

XXIV. ¶ Ex istis inferatur ad decisionem dubij quod mouet gloss. in l. & si contra. C. de nuptiis. contraxit quis matrimonium in provincia contra prin-

cipis prohibitionem, quo tempore filius fuit conceptus. deinde post depositam administrationem fuit natus. An erit legitimus, decidunt ibi Bald. & Salicetus quod non, quia oportebat quod esset conceptus & natus tempore permisso, ut ibi probatur, cum dicitur copulatiue conceptus & natus secundum Salicetum.

¶ Ex hoc inferit Bald. in d. l. & si contra, quod XXV. si aliquis desponsauit sibi concubinam, deinde suscepit prolem, postea papa dispensauit, filij ante dispensationem concepti non sunt legitimi, nec obstat c. tanta qui filij sunt legitimi: quia debet intelligi, quando matrimonium est possibile tempore conceptionis, secundum gloss. in d. l. & si contra per l. Paulus, ff. de statu hominum. Ad idem Lex libera. C. de suis & legit. hered. secundum Paulum de Castro ibi & Salicetum in l. filium eodem tit. unde matrimonium postea sequens, non trahitur retro ad tempus, quo esse non poterat secundum eum, ex his sumpta fuit lex regni quæ hoc idem disponit, 6. partita tit. 13. l. 8. dum dicit, & que fuisse el bipo engendrado en tiempo que el no ouiesse mager legitima.

¶ Ex quibus omnibus videbatur dicendum in casu de quo agitur in lege nostra, licet tempore quo filius natus est, pater & mater possent licite matrimonium contrahere, si conceptionis tempore aliquod impedimentum subsisteret, filius non erit naturalis, nec per subsequens matrimonium legitimabitur. nihilominus deciditur hic contrarium intelligendo proprie dictionem disjunctiuam, o, hic positam, ut in principio diximus. Hoc ipsum antea tenebat Nicolaus de Macha. ut refert Salicetus in d. l. filium per l. imperialem in fine, C. de natur. lib. ubi cum de statu liberorum est dubitatio, non conceptionis, sed partus tempus inspiciendum censetur. Ad idem l. seruorum §. ingeniti, ff. de statu hom. quibus iuribus non potest commodè responderi, quamquam Salicetus respondere conetur, ut per eum videbis. iura ergo illa quæ in filiationis fauorem generaliter disponunt, generaliter sunt intelligenda. cap. si Romanorum. 19. dist. 2. soluta de maior. & obediens. cum similibus. fauore igitur proli alterum tempus conceptionis vel natiuitatis sufficit, ut expresse disponit hæc lex notanda. quæ tollit de medio ambiguitatem prædictam.

¶ Aduerte quod ista lex disponit quando filius dicatur naturalis, & dicit quando tempore conceptionis vel partus poterat esse matrimonium inter patrem & matrem, ut tunc possit à patre vel matre heres institui iuxta formam ab his legitimis traditam. Et hoc non est tanta importanter quantum est in casu quo loquitur lex ex libera & lex & filium, & lex & si contra præallegata: ubi agitur de legitimitate filij, quo casu deferitur sibi hæreditas patris ab intestato, à qua nisi ex iusta causa exheredari non potest, quæ causæ ponuntur in authenticis, ut cum de appellatione cognoscitur, §. alius quoque caputulum & per gloss. in cap. quintanalla de iure intrando. &c.

& isto secundo casu de grauiore retractatur. vnde non est mirandum, si ad legitimatorem prolis vtrumque tempus copulatiue requiratur, & in primo alterius temporis concurrentia sufficiat. ista ergo lex non est contraria legibus prædictis, cum in diuerso casu disponat.

XXVIII. ¶ Si ergo filius conceptus tempore prohibito, tempore permisso nascatur, nec erit legitimus, nec per subsequens matrimonium legitimabitur, vt d.c. tanta. non enim sequitur, filius est naturalis, ergo per subsequens matrimonium legitimatur, nisi intelligas de illis qui proprie dicuntur naturales nati ex soluto & soluta vnica retenta in domo, inter quos poterat esse matrimonium, vt supra dictum est, & firmiter Ioan. And. in Specul. titul. qui filii sunt legi. Nec sequitur, legitimatur quis per subsequens matrimonium, filius ergo erat naturalis. Cum etiam non naturales legitimantur aliquando per sequens matrimonium, vt puta filius natus, & conceptus ex furtiuo accessu ad virginem, non est naturalis, si tamen parentes matrimonio copulentur, efficitur legitimus. Si tamen matrimonium non sequatur, non erit naturalis, nec succedet patri vel matri, tamquam naturalis ab intestato in illis duabus vncis, quas iura ciuilia sibi concedebant, vt notanter vult Abbas in capit. innotuit de electione. licet per verbum credo. Hodie tamen per hanc legem

ego contrariam sentiem. Cum indistincte velit solum hoc tempus conceptionis vel partus, quorum aliquo possit esse matrimonium inter parentes, vt filius dicatur naturalis.

¶ Quamquam mulier non fuerit retenta in domo in schemate concubinæ, prout requirebatur iura antiqua ciuilia, de quibus supra, & per Bald. in l. fin. ff. de his quibus vt indignus per gl. & Abb. in d.c. innotuit de elect. & in d.c. tanta qui filii sunt legi. hoc ante huius legis constitutionem voluit, licet non ita clare, lex regni sexta partita. titul. 13. l. 8. quæ solum exigebat, quod filius sit habitus ex aliqua muliere quam indubitanter pro sua habuit amasius. itaque non erat opus eam domi tenere. Sed hoc dicitur hic clarius.

¶ Et secundum hoc filius metetricis qui olim XXX. dicebatur spurius, vt sexta partita. titul. 13. l. 11. & supra dictum est, etiam si pater certus esset per confessionem patris & matris, secundum Bald. in l. si qua illustri ad finem. C. ad Officia. hodie per hanc legem dicitur naturalis. Vide Bald. in l. causam col. 6. C. de fideicom.

¶ Nec similiter requirit illa lex, quod concubina sit vnica, prout requirebant iura antiqua, de quibus diximus in principio huius legis. & clarius explicat hæc lex, per quam hodie talis filius erit naturalis, licet pater plures habuerit amasias vel concubinas, & habeat omnia iura naturalium per hanc legem.

LEX XII. Leg. 10. tit. 8 lib. 5 Recop.

Si alguno fuere legitimado por rescripto, o preuilegio nuestro, o delos reyes, que de nos vinieren, aunque sea legitimado para heredar los bienes de sus padres, o madres, o de sus abuelos, & despues su padre, o madre, o abuelos ouieren algun hijo, o nieto, o descendiente legitimo, o de legitimo matrimonio nascido, o legitimado por subiguiente matrimonio, el tal legitimado no pueda succeder con los tales hijos, o descendientes legitimados en los bienes de sus padres, ni madres, ni de sus ascendientes ab intestato ni ex testamento. Saluo, si sus padres, o madres, o abuelos en lo que cupiere en la quinta parte de sus bienes que podian mandar por su anima, les quisieren alguna cosa mandar que falta en la dicha quinta parte, bien permitimos que sean capaces y no mas. Pero en todas las otras cosas anli en succeder a los otros parientes como en honrras & preeminencias que han los fijos legitimos, mandamos, que en ninguna cosa difieran delos fijos nascidos de legitimo matrimonio.

I. Filius legitimatus censetur legitimus, excluditur tamen à legitimis in successione parentum, avorum & ascendentium. idem consilium Bal. consilio incipiente damnatus, &c. & Palau de Castro consilio 221. Intellige hanc legem in Palacios Ruz.

legitimato per rescriptum, non per sequens matrimonium. ille enim efficitur vere legitimus, & succedit vna cum legitimis, cap. tanta qui filii sunt legitimi. Si autem non sunt legitimi, legitimatus per rescriptum principis, succedit pariter

A a a bus

bux *foro legum*, titulo *de las herencias* l. fin. & hic Bald. in l. cum quam column. 15. C. de fideicommissis. Antequam in tractatu legitimationis, lib. 4. parte 2. quest. 3. non tamen succedit aui aut aliis ascendentibus, autem. quibus modis naturalis efficiantur sui. § filium vero unde, collat. 7. & ibi Angelus: nec aliis agnatis ex parte patris. nec econtra auus & agnati succedunt legitimario secundum gloss. in d. l. fin. C. de naturalibus liberis, Bald. in authent. licet, eod. tit. Bart. in authent. quibus modis effici. sui. §. figuratur collat. 7.

II. § Legitimus per rescriptum principis remanet infamis, sicut bastardus non legitimatus. Bald. in l. generaliter, §. cum autem, C. de iustit. & substitutis, sub conditione factis. Unde legitimatio tantum valet, quantum sonat, unde si legitimetur ut succedat patri vel matri, non succedat aui, nisi de his facta fuerit mentio in legitimatione, ut supra dictum est.

III. § Sicut Rom. Pont. dispensat & legitimat illegitimos quo ad spirituale, sic rex quoque temporalis, 4. partit. tit. 25. l. 4. & *foro legum* lib. 3. tit. de las herencias l. final. traditur plenissime in c. per venerabilem qui filij sunt legi. & in authent. quibus modis naturales effici. sui. est autem legitimatio donum principis, per quod deducitur quis de non esse ad esse, ut ibi dicitur in §. si vero. videas Montalium in d. l. fin.

IV. § Solus princeps legitimat, & ei convenit per excellentiam, ut l. 1. & ibi Bald. C. de iure auctoritatis annulorum in terris suis, in temporalibus: in spiritualibus solus papa. nota. in c. per venerabilem qui filij sunt legi. lex. regis quarta partita titulo de los hijos qui son legitimis. l. 4. & l. finali. vbi vide Montaliu. & *foro legum* titulo de las herencias l. finali.

§ Item ad solum principem spectat veniam aetatis concedere, l. 1. C. de his qui veniam aetatis impetraverunt. § Item interpretari legem vniuersalem debet, l. 1. supra eodem & l. finali. C. de legibus. § Item interpretare decretum super arrogatione, l. 2. C. de adoptione. l. 2. in fine titulo de los prohibidos quarta partita. § Item facere gratiam de iuramento, § finali. ff. ad municipales.

§ Item restituere spurium natalibus, Authentica quibus modis naturales efficiantur sui. § finali colla. 7.

§ Multa alia soli principi conveniunt, de quibus in l. potest. C. vbi senatores vel clarissimi & in l. divi. ff. de pennis & in l. 1. in fine. ff. de questio. & in l. itaque ff. de fideicommissis. lib. & in l. 2. ff. in genus esse dicatur. & in l. omnium, C. de testamentis, per Innoc. in c. cum P. abbas de fide instrumentorum. doctores in l. rescripta, C. de precibus imperat. offer. & in l. 1. § de qua ff. de postu. nota in l. 1. ff. de publi. iudi. & in c. cum te de re iudi. vbi dicitur quod solus princeps restituit. § Item in flumine navigabili nemo potest facere clufas, nec molendinum, si impedit navigationem, nisi de licentia principis, ut plene per Bald. in l. manifeste. col. 2. C. de serui. & aqua. § Item nullus imponit nova vectigalia citra principem, C. nova vectigalia imponi non possunt c. annuamus de censibus.

§ Lex & familia facit princeps de plenitudo potestatis. Est autem plenitudo potestatis, arbitrij plenitudo nulli necessitati subiecta, nullius iuris publici regulis vel clausulis limitata, ut per Bald. in l. 2. col. 5. in fine, C. de iurata. & aqua. vbi dicit Bald. quod si imperator facit me Comitem ad legitimandum spurios, iuxta notata in l. 1. ff. de iure & cura datus ab hiis, hoc facit de plenitudine potestatis, quod ego non potero legitimare, si per hoc praevideatur filijs legitimis, vel iuri quasito, & in altero radicato. tenet etiam Bart. in l. omnes populi. 12. col. ff. de iustit. & iure. vbi vide de potestate principis.

§ Legitimatio fit pluribus modis, vno modo per papam vel principem, ut paulo ante diximus, per suum rescriptum, de quo *foro legum* tit. de las herencias l. 7. § Secundo per confessionem patris vel matris, dicentium contractum esse matrimonium inter eos, quo casu pena fornicationis vitatur. gloss. in l. penult. C. de fide. Tenet Bald. in l. cum inter de renuntia. § Tercio fit legitimatio per subsequens matrimonium. cap. tanta qui filij sunt legi. Bald. in d. l. cum quam col. 9. & in l. ex libera. C. de suis & legitimis hereditibus. § Quarto per ingressum religionis. Bald. in l. 1. in l. iura. colum. 4. vers. iuxta hoc quero. C. de sacrosan. ecclie. § Vide alios modos 4. partit. tit. de los hijos que no son legitimis. l. 5. 6. 7. 8. quae autem commoda ex legitimatione proveniunt. eod. titulo. l. 8. & 3.

§ Despuer su padre, madre. De iure authenticorum & partitum legitimati legitimorum iura adipiscerantur authent. quibus modis naturales efficiantur sui. § quoniam 4. partit. tit. 15. l. finali. & non existentibus filiis naturalibus & legitimis succederent parentibus in totum. Si autem legitimi & naturales stabant, succederent simul cum eis, ut dicitur legibus & per Asonem in summa, C. de naturali libe. has leges ista lex nec corrigit nec moderatur. cum loquuntur, quando aliquis habens filios legitimis & naturales, facit legitimare illegitimum. quo casu vult eum esse eis aequalem in omnibus. Ista autem lex loquitur quando non habens filios, fecit legitimari per rescriptum principis filium illegitimum, deinde habuit filios legitimis, an per huiusmodi superuenientiam filiorum legitimorum revocetur, vel cassetur legitimatio illegitimi.

§ Videbatur enim quod sic, sicut revocatur donatio quae fit propter carentiam legitimorum, nisi filij superueniant, ut l. si vnamquam, C. de revocando donationibus & 5. partita titulo de las donationibus.

§ Contrarium tamen fuit hic decisum, quia beneficium principis debet esse mansurum, in regula decet concessum de regulis iuris lib. 6. cum concordantibus. Ad idem l. 2. ff. de iurine actusque priuato, & leg. penultima, C. de naturalibus liberis. legitimatio ergo quae est principis beneficium, debet permanere, & non revocari praetextu filiorum legitimorum postea habiturum.

§ Cum

IX. Cum effemus dubij super hoc, post longas altercationes, tandem omnes fuimus concordēs medium eligentes viam: vt nec in totum legitimatio subliheret; nec in totum reuocaretur. nam cum legitimatio regis duplicem inducat effectum ipsi legitimato, scilicet quātum ad purgandam maculam illegitimitatis, vt sit capax honorum, dignitatum & officiorum. & ex hoc nullum inferat praeiudicium legitimis postea habitis, propter hoc visum fuit nobis iustum, quod ipsi legitimato quantum ad hoc illeza remaneret. Secundum legitimationis effectus est habitare legitimatum ad succedendum in bonis parentum, consanguineorum, & aliorum. In successione parentum versatur praeiudicium filiorum legitimorum & naturalium, qui postea superueniunt, non sic in aliorum successione. quapropter quantum ad successionem parentum & ascendentium modificatur dicta legitimatio, vt non praeiudicet legitimis, & naturalibus, in successione verò aliorum remanet illeza legitimatio. Ad hoc faciendū nos induxit *lex regis foro legum libro tertio titulo de las herencias lega titula*, quae in effectu idem videretur velle, quod ista lex. Ad idem *lex feri. titulo de los que son recebidos por hijos l.i.* vbi idem disponitur in filiis adoptiuis, superuenientibus filiis naturalibus & legitimis.

Plures quaestiones circa materiam *leg. si vnuquam, C. de reuocand. donat.* vide per Baldum in rubrica. *C. de inoffic. donat. & ibi per Paulum de Castro.*

X. De forma legitimacionis vide Baldum in *lege finali versiculo & attende ad restitutionem naturalium, C. de bonis liberorum. Bartol. in lege prima, C. de iure auerorum amulorum. Specul. in titul. qui filij sunt legitimi.*

XI. Qui possunt legitimare, vide Bartol. in *lege si ita scriptum ff. de liberis & posthumis. & in l. secunda in principio ff. de verborum obligatiō. Bald. in l. i. in principio de iure an. annu. & in dicta lege cā quam. 5. colum. C. de fideicommissis & in l. si qua illustris, C. ad Officiarium.*

XII. An in legitimacione sit necessarium ponere clausulam non obstante tali lege. Bald. in dicta lege cā quam 1. colum. versiculo interrogatus, G. de fideicommissis. & in c. 1. si de feudo fuerit controuersia libro feudorum. nota in authenticis ex complexu, G. de incestu nuptis. de quo per gloss. & Bald. in l. 1. C. de natur. li. & Paul. de Castro consilio 229. incipiente dubitatur.

XIII. An legitimatio sit fictio an veritas vide ibi. An legitimatus habeat iura sustatis, vide Bald. in *leam quam 2. col. C. de fideicommissis*, tenet quod sic. quod multum commendat *lason ibi.*

XIV. Ad legitimacionem sunt citandi hi quorum interest, vel de quorū praeiudicio agitur, vt plenē scripsit *Montaluis foro legum li. 3. tit. de las herencias l. fin.* ego alias scripsi plenius in fauorē generi mei optimi militis Altonsi de Monroy mariti filiae meae dominae Maioris ex Biuero eius legitimae uxoris.

Palacios Ran.

De materia legitimacionis vide Bald. in *enaturalis. & in peregrina in verbo legitimatio.*

An legitimatio potest fieri ad vnum actum tantum, videas *doctores & ibi Franciscum Arretinum in l. qui in portis ff. de testam.* vbi etiam de emancipatione. videas etiam *Cepollam in cautela.*

An valeat clausula posita in legitimacione quod legitimatus non possit succedere patri, nisi in eo tātum quod patri placuerit, dic quod sic, vt late per *Paulum de Castro in l. paulum. C. de collat.* & ad tunc proprie dicatur legitimatio, eo quod est facta cum dicta reseruatione vel clausula. dicit *ibi Paulus*, quod non: sed est quxdam dispensatio quod ad quadam, & quo ad quēdā non, vide etiam de hoc per *Antonium in c. per venerabilem qui filij sunt legitimi.*

Legitimatio semper praesumitur fieri sine praeiudicio legitimorum, vt hic colligitur. Concordat *l. 1. titulo de las herencias foro legum. & c. quānis de rescriptis libro 6.* Intellige nisi fiat ab habetē potestatem legitimandi etiam inuitis legitimis, secundum *Bald. & Ioan. de Tigniano in causa Michaelis de Campana. & Petrum de Perusio in l. 1. C. qui admitti. not. in l. Gallus. & quid sit tantum. ff. de liberis & posthumis.* Intellige nisi de consensu legitimorum legitimetur. nam tunc valet legitimatio in praeiudicium legitimorum: vt per doctores vbi supra. tenet *Paulus de Castro consilio 225.* an autem requiratur consensus expressus an sufficiat tacitus, vide notata in *regula qui tacet de regulis iuri lib. 6.*

Quando vero non sunt legitimi, legitimatus habet contra ta. & ius dicendi nullum, secundum *Bal. in leam in adoptiuis col. 3. C. de adoptio. Paulus de Castro consilio 219.*

Legitimatus simpliciter, intelligitur quo ad successionem patris tantum, authenticis quibus modis naturales efficiantur sui collat. 7. & ibi *Angelo, Bald. in leam in adoptiuis col. 3. in vers. tantummodo, C. de adoptionibus & in Lomium & ibi Bart. C. de natu. liberis.* diximus supra, oportet ergo de auiis & ascendentibus & aliis mentionem facere in legitimacione.

Legitimatus simpliciter, non intelligitur ad regiam dignitatem legitimatus. *Bart. in l. eam quam. C. de fideicommissis. Martinus Laudensis in tractatu Cardinalium quest. 40.* etiam si esset legitimatus ad quamlibet dignitatem, nisi expresse dictum sit de regno, secundum *Bal. in leam quam quest. 15.*

Legitimatus non succedit in feudo, secundum *Bald. in d. l. eam quam 3. quest. Ioan. de Imola in lex facta. 6. col. ff. de vulgari & pupillari.* vide *Antonium de Rosellum in tractatu legitimacionis parte 54. colum. 2.*

Si filius naturalis legitimeretur ad successionem omnium ascendentium & tranſuersalium ex vtroque parente, non potest reuocare retro alienata per patrem vel alium cui succedit. *Bal. in l. 2. C. si in fran. patro alienato facta sit versic. quid de filio legitimize & in l. 1. fin. col. C. de inoffic. testa.*

Aaa 2

Legi.

XXIII.

¶ Legitimus excludit substitutum, ut notatur in c. naturalis si de fundo seu. contro. & in l. fin. C. de his qui veniant a etatis imperat. Salicetus, & l. fin. in l. gentilitas, § cum autem, C. de institutis. & substitutis. sub condit. factis, Anton. in c. per venerabilem qui filij sunt legi. Bald. in d. l. eam quam. col. 8. C. de fideicommissis, & in l. cum acutissimi eodem titulo. Ioann. de Imola in l. ex facto. colum. 6. ff. de vulgari, & pupillari. Iason in leg. Gallus, § & quid sit tantum. quem vide.

XXIV.

¶ Legitimus succedit parentibus, sicut hi qui sunt de legitimo matrimonio nati. foro legum tit. de las herencias, l. fin. intellige, non stantibus legitimis. ut hic, de quo Specul. de successio. ab intestato. vers. Sed ex facto. Bart. Bald. & alij in d. l. ex facto. ff. de vulgari, & pupillari. Bald. in d. l. 2. C. si in frau. pa. & in d. l. eam quam 3. col. vers. denus dubitatur, C. de fideicommissis. Intellige nisi fuerit legitimus per subsequens matrimonium, & postea ex eadem vxore alios genuit filios. nam omnes simul succedunt, ut ibi Bald. in Speculo de testam. §. 4. & Paulus consilio 221. & ita intellige opinionem Bald. in l. cum te. C. de suis & legitimis heredibus, Bart. in l. cum in adoptionis. quem vide. itaque quando legitimus & legitimati sunt ex eadem matre, omnes succedunt.

XXV.

¶ Legitimus persequens matrimonium, succedit parentibus, vna cum legitimis quia reputatur legitimus, & excludit legitimatum per rescriptum principis a successione paterna. ut hic & dist. capit. tanta & l. 2. tituli de las herencias foro legum & institutis. de nuptiis. §. finali.

XXVI.

¶ An per legitimacionem quæ sit per sequens matrimonium, reuocetur donatio a matre alienata, vel aliter per viam dotis, vel alias alienata per l. si vniquam, C. de reuoc. donat. vide ibi doctores, & in l. Gallus, § & quid sit tantum. ff. de liberis & posthumis, per Socinum.

XXVII.

¶ An legitimatus per subsequens matrimonium est vere legitimus, gl. 1. in d. c. tanta qui filij sunt. dicit quod sic. vide ibi Antonium & Abb. 1. col. vide gloss. in c. innotuit de electis in verbo coniugata, Bald. in l. eam quam colum. 6. versum. decimo dubitatur, C. de fideicommissis. etiam si aliusd matrimonium fuisset intermedium. Ioan. an in regula sine culpa de re iur. li. 6. in mercatilibus. Abb. in d. c. tanta, narr. in l. pen. §. vxor in fine, ff. soluto matrimonio, & in l. honorum, ff. rem ratam haberi. & in l. cum quis, C. de natur. liberis.

XXVIII.

¶ An legitimatus per subsequens matrimonium, succedat in maioratu excluso filio secundogenito ex legitimo matrimonio nato, dic quod sic. ut per Abb. in dist. c. tanta. col. 2. in q. an legitimatus succedat in fundo. Contrarium tenent narr. & Bald. in l. si cum dotem in fine, ff. de solut. Paulus de Castro in l. Pomponius. §. questum, & ibi Alexander. vers. ex isto textu nota. ff. de acquir. po. Bart. in l. honorum. ff. rem ratam ha. Ioann. Andr. in regula sine culpa de regulis iuris li. 6. in mercatilibus. Ioan. de Imola in d. l. ex facto. colum. 6. ff. de vulgari & pupillari. Bald. in l. equites, C. de rei vend. & in d. l. eam quam

col. 7. vers. sed pone quod sic. C. de fideicommissis. Angelus in l. Gallus, § & quid sit tantum in fine. ff. de liberis, & posthumis. tenentes quod præferatur legitimus legitimato. facit ista lex & l. 5. de las herencias foro legum. cum sequenti.

¶ Hinc est quod si pater in testamento alii. XXXIX. quid reliquit primogenito nomine nõ expreso, præferatur secundo natus legitimus maiori legitimato, per ea quæ dicta sunt.

¶ Legitimatio an sit veritas vel fictio, vide XXX. Bald. in d. l. eam quam col. 7. vers. quero vtrum legitimatio, C. de fideicommissis. potest dici veritas quodam respectu, quia in natura substantia fundatur, quæ non mentitur. est fictio quia retro fingere dici potest quod naturaliter loquendo est veritas formaliter, sed ciuilitur est fictio. Item potest dici quod est in integrum restitutio. unde legitimatus equiparatur filio postliminium reuerso, ut l. si quis filio. §. penultim. ff. de inofficiis testam. & hoc quando est legitimatus in vita parentis, quibus mortuis legitimatus non fingitur retro legitimatus. argum. l. 1. C. de captiuis & postliminium reuersis.

¶ Legitimatur per sequens matrimonium naturalis tantum, sed non adulterinus vel spurius vel habitus ex damnato coitu. ut dist. c. tanta, & per Bald. in l. ex libera. C. de suis & legitimis heredibus, & in d. l. eam quam. col. 5. vers. item excipiuntur, C. de fideicommissis. Item nec vulgo conceptus, Bald. in l. si qua illustris, C. ad Officiarium.

¶ Per sequens matrimonium filius naturalis non legitimatur, si concubina non erat matrimonio digna tali. Angelus in authentico quibus modis naturales efficiantur legitimi. collat. 6. quod non credo verum per d. c. tanta. quod se fundat super vi matrimonij, ut latè ibi scripsi in meis re-collectis.

¶ An per sequens matrimonium in articulo mortis contractum, legitimetur filius naturalis. vide Bald. in dist. l. eam quam 5. col. vers. consuevit queri. C. de fideicommissis. qui videtur tenere quod non. tu tene contrarium per d. c. tanta. & ibi notat Abb. Ioan. Andr. in d. regula sine culpa, de regulis iuris li. 6. in mercatilibus. Bald. in l. nuper. C. de naturalibus liberis, & Montalius foro legum tituli de las herencias l. 2. in verbo scian, & in l. 17. eodem tituli. vide Felinum in c. in presentia de proba.

¶ Legitimatus quamuis non possit institui stantibus legitimis, ut hic, potest tamen substitui filio legitimo & naturali, per d. de Castro consilio 225.

¶ Si legitimatus instituitur in casu non existentium legitimorum, non potest repudiare hereditatem patris. authentico quibus modis naturales efficiantur sui. § & quoniam, collatio. 7. unde legitimatus perdit beneficium abstinendi. ut ibi secundum Angelum.

¶ Legitimatus præteritus an habet ius dicendi nullum. Bald. in l. cum in adoptionis. C. de adoptio. §. calum. versum. tantummodo. tenet quod sic, intellige legitimis non stantibus. alias secus. ut supra dictum est.

¶ Quid

XXXVII. ¶ Quid de filio adoptato ab extraneo, cum legitimatus & adoptatus equiparentur. vt dicit gloss. in dicta l. cum in adoptione. vide Bald. ibi. qui dicit quod non equiparantur in omnibus. Vnde licet legitimatus habeat contra tabulas & eius dicendi nullum, non tamen adoptatus ab extraneo. secundum Baldum, ibi in versiculo. *Caut tibi. pro quo facit l. 8. in fine. & l. 9. tit. de los prohibidos 4. partita.* & quamvis lex ibi dicat quod adoptatus ab intestato succedat cum legitimis: tene contrarium per leg. primam titulo de los que son recibidos por hijos: foro legum: quæ lex videtur per istam legem approbati, quod si legitimatus non succedit cum legitimis, à fortiori nec adoptatus: vt dicit Baldus in dicta l. cum in adoptione, quia in plus se habet legitimatio, quam adoptio. secundum Baldum in lege sit. C. de suis & legitimis hereditibus, & in Speculato. de successione ab intestato, versiculo, legitimati non sunt. argumentum à maiori valet. authentica multo magis, C. de sacrosanctis ecclesiis. valet etiam à paritate rationis. quia eadem est ratio in adoptiuo quæ in legitimato. gloss. & Bald. & I. moles in l. si frater in principio §. solut. matrim. Bald. in l. conuenticula 2. column. versiculo item est argumentum à pari. C. de epis. & cleric. Paulus de Castro consilio 344. & idem Bald. in d. l. conuenticula 2. col. versiculo item est argumentum ab equipollentibus, & in l. apud antiquos, vol. 2. in principio, vers. & nota istud. C. de furtis.

XXXVIII. ¶ An legitimatus succedat in feudo quod pater prole, & filius suscepit. Bald. tenet quod non, in l. finalis, C. de his qui veniam etatis impetraverunt, loquens in emphyteosi, quia non dicitur de corpore hereditatis paternæ. capit. primo. an agnatus vel filius. vnde stipulatio patris intelligitur de filiis legitimis. Legem aliter, C. de institutionibus & substitutionibus sub conditione facti, nomine enim filiorum non comprehenduntur legitimati, c. naturales filii de feudo suo. contra. facit l. 1. cum gloss. ff. soluto matrimonio.

XXXIX. ¶ An legitimatus per principem succedit vbiq. Bartolin l. communium, C. de natura. liberis, & in l. cum illis populus, C. de summa trinitate, tenet quod sic. Secus si est legitimatus per statutum ciuitatis, nam tunc non succedit in bonis suis extra territorium, vt ibi per Bart. & Bald.

XL. ¶ Nota, & tene menti hanc legem in fine, cum vult quod legitimatus per rescriptum principis potest succedere cognatis parentum ex testamento, vel ab intestato, sicut vere legitimati stantibus legitimis. Contra authenticum quibus modis est. sui §. filium vero collat. 7. quia quo ad eos dicitur extraneus, vt ibi & l. fin. C. de natura. liberis & ibi Bald.

¶ Ratio huius decisionis potuit esse principis voluntas. Sed potius quia legitimis de iure naturæ debetur legitima in bonis parentum & omnium ascendentium, vt dictum est supra l. 6. non sicut in bonis transferralium vel collateralium. vt per Bald. in authentica ex causa 2. column. versicul. tertio premittit, C. de liberis prateritis, vel Palacios Ruy.

exheredatis. ad hoc lex regni 6. partita tit. de las herencias, l. 9. in ratione sui. hanc leg. intellige quando succeditur ab intestato. ex testamento autem, legitimatus potest succedere transferralibus, vt dict. §. filius vero. vnde ipsi de cognitione succedunt legitimato ab intestato, in defectum descendendum, & ascendendum, quia eadem est ratio, ergo eadem iuris dispositio. argum. à contrario sensu dict. §. filium vero. quod nota.

¶ Ex ista lege & prædictis infertur ad decisionem dubij stante lege, constitutione vel consuetudine quod primogenitus succedat in dignitate, maioratus vel regno; pater non habens filios legitimos fecit legitimum filium naturalem vel spiritum; deinde natus est filius legitimus & naturalis, certè iste dicitur secundogenitus, non primogenitus, quia natiuitas & legitimatio præcellerunt natiuitatem secundi legitimi & naturalis. vnde legitimatus præfertur. istud est de mente Baldi in lege eam quam, C. de fideicommissis, columna 10. idem sequitur gloss. peregrina in parte legitimatio in prima gloss. subdit tamen, quod præfertur illegitimatus in patrimonialibus, non in regno, vel dignitate, vel maioratu. Sed reuera ista lex probat contrarium, in quantum disponit quod si tempore legitimisationis non stabant filii ex legitimo matrimonio nati, & propter eorum carentia naturalis fuit legitimatus, postea nascuntur filii naturales & legitimi, excluditur legitimatus à successione ascendentium per hanc legem, & consequenter excluditur à successione regni vel maioratus, quando maioratus defertur à patre, vel aucto vel ascendentibus. Secus forte si defertur ab extraneo primo constituyente, nam vt scis, tunc non dicitur quis succedere vltimo possessori, sed potius primo constituyente, vt leg. coheredi. ff. de vulgari & pupillari, & l. vnum ex familia, §. . . . delegat. 2. cum similibus.

¶ Si vero tempore legitimisationis erant filii ex legitimo matrimonio nati, tunc est maior dubitatio, quia videtur fieri legitimus ad præiudicium aliorum, quo casu cessante dicta consuetudine in distincte admitteretur legitimatus ad successionem simul cum aliis legitimis, & naturalibus. vt d. §. quoniam & d. l. partita. de quibus supra mentionem fecimus.

¶ Turius tamen crederem attendendam esse formam dispositionis maioratus, si dicit quod transeat ad posterum ex se legitimis descendentes, & tunc legitimatus indubitanter excluditur, vt vult Bald. in c. naturales si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatum, libr. feudorum. Idem si dicat ad descendentem legitimum & primogenitum, quia legitimatio est odiosa, & debet restringi, vt cap. non potest de prebendis libro sexto. tenet Abbas in cap. tanta, column. secunda, qui filii sunt legitimi. & debet intelligi sine præiudicio iuris alieni. cap. quamuis de reservatione lib. 6. vbi restitutio in integrum intelligitur

facta sine iuris alieni præiudicio. Legitimatio autem est in integrum restitutio: quia restituitur quis ad primos natales quibus omnes homines legitimi nascebantur, ut dicit Baldus in l. eam quam, column. 10. C. de fideicommissis. Ergo, &c.

XLIV. In primis ergo attendenda sunt verba constitutionis maiordatus, & illa quantum fieri potest sunt sequenda: ut notanter voluit Nicolaus de Matera in l. finali in fine, ff. de iurisdictione omnium iudicum. refert & sequitur Baldus in leg. liberii. C. de operibus libertorum, column. 5. versu. Sed dubitatur de tali questione. Attendenda etiam sunt verba dispensationis, vel legitimat[i]onis, ex quibus coniekturatur mens & intentio regis vel principis legitimantis, an velit præferre legitimatum legitimis vel e contra. quia cum textus sit lex viva, potest, si vult, ut placeat disponere in his quæ sunt de iure positivo, cum derogatione istius legis, quæ in hac materia disponunt. Quibus omnibus deficientibus, recurrendum est ad hanc legem & leges prædictas, & secundum eas iudicandum. Cogitabis super his quia quotidiana sunt, & non bene discula.

XLV. [Secundum capax.] Nota quod legitimatus est omnino incapax ab intestato: si post legitimat[i]onem pater, vel mater suscipiat filium ex legitimo matrimonio, ut in præcedentibus dictum est.

[En succeder à los otros parientes.] In hoc videtur ius novum. nam de iure authenticorum filius legitimatus soli patri ab intestato succedit: non aucto vel ascendentibus, & cognatis patris, nec ipsi ei succedunt ab intestato, ut authenticis quibus modum naturales efficiunt sui. §. filium vero. Idem erat dispositum in filio adoptivo per legem regni quarta partita titulo 16. l. penultima. Sed ex testamento unus alteri succedere potest: ut ibi per Angelum. In hac autem lege dicitur quod in successione cognatorum & agnatorum: legitimati simul admittantur cum legitimis & naturalibus, & in nullo ab eis differant.

[Sed an agnati & cognati similiter admittantur ad successionem legitimatorum.] videtur quod sic, quia in successione ab intestato, servatur aequalitas, ut ille cui ego succedere non possum, non succedat mihi, §. filium & in §. si quis ergo eodem tit. & in l. duodecim tabularum, C. de legitimis heredibus. Idem in casu contrario, ut is ei succedat, qui eidem succedit, ut tractum est supra lege 10.

[Si pater habens filium legitimum quem putabat esse mortuum, quia tamen erat vivus, scilicet legitimari bastardum, & eum instituit heredem, certè talis institutio non valet, & legitimatus excluditur à legitimo. arg. l. si pater. C. de heredibus instit. & 6. partita. tit. 7. l. fin. & bene facit lex ista.]

L E X XIII. Ley 2, tit. 8. lib. 5 Recop.

POr euitar muchas dubdas, que suelen ocurrir cerca de los hijos que mueren rezien nascidos, sobre si son naturalmente nascidos, o si son abortivos. Ordenamos & mandamos que el tal fijo se diga que naturalmente es nascido, & que no es abortiuo, quando nascio biuo todo, & que alomenos despues de nascido biuo veynte & quatro horas naturales, & fue baptizado antes que muriesse, & si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino, o no fue baptizado, mandamos que el tal fijo sea auido por abortiuo, & que no pueda heredar à sus padres, ni à sus madres, ni a sus ascendientes, pero si por el absencia del marido, o por el tiempo del casamiento claramente se prouasse que nascio en tiempo que no podia biuer naturalmente, mandamos que aun que concurren en el dicho fijo las calidades suso dichas, que no sea auido por parto natural ni legitimo.

I. Pro intelligentia faciliiori istius legis, præmitte quod ante eius editionem diversimode disponebant iura civilia imperatorum. ille enim dicebatur naturaliter natus, qui vivus nascebatur, quamvis vocem non emitteret, dum tamen integer nasceretur, ad monstrum non declinans vel prodigium, ut habetur in l. 72.

ris cum sequenti. C. de posthum. heredibus instit. vel exheredatu. Aliiter ius canonicum statuit, ut ille dicatur naturaliter natus, qui nascitur vivus & fuit baptizatus. i. nam & ego de verbo. signifi. & lex regis fore legitima. tit. de las herencias l. 3. Aliiter adhuc disponebat lex fori iurego. l. 4. tit. de los herederos l. 19. quod tunc dicitur filius naturaliter natus.

Vide ad hanc legem, 13. Carvajal, me, Departuaz Iputate, cap. 3. an. 40 =

natus, & transmittit paternam hereditatem, quando uiuit per decem dies fere, & fuit baptizatus, unde uidetur concordare cum iure canonico.

II. Lex ista requirit quod totus & integer nascatur non declinans ad monitum vel prodigium. Item quod natus uiuat usque ad 24. horas ad minus.

III. Filius abortiuus dicitur qui mortuus nascitur. *Idem mori, ff. de verborum signifi.* Ad idem l. 2. & ibi gloss. C. de posthum. etiam si uiuus nascitur licet statim decessat, non dicitur abortiuus d. l. 2. & 3. C. de posthum. Et ita nulla uidebatur dubitatio ante huius legis constitutionem. quia ubi est casus legis, nulla est iuris dubitatio. *Lancilla, C. de furis.* unde non erat opus ista lege, nisi ut clarius rem ipsam explicaret, & quasi nouum robur antiquis legibus tradere uideretur.

IV. Intellige hanc l. etiam si natus fuerit cum aliqua coactione obstericis, vel caeso matris ventre fuerit extractus. *Idem dicitur in principio & ibi Bartol. & alij, ff. de posthumis heredibus insit.* vel exheredatis Bald. in l. finali, C. de suis & legi. here.

V. Tria principaliter requiruntur ad hoc, ut partus dicatur naturalis. primum quod nascatur uiuus, mortuus enim non dicitur natus. *leg. qui mortui, ff. de uerbo signifi. l. 2. C. de posthum. hereditibus insit. vel exhere. & posthum. insit. de hereditum qualitate & differentia. gloss. in l. posthum. C. de colla. gloss. 1. natus dicitur uiuus, etiam si uocem non emitat, dum tamen appareat cum esse uiuum. *Liquod certatur. & ibi Bart. & Bald. C. de posthum. heredit. insit. & in l. quod dicitur, eodem tituli. ff. & eodem tituli. C. l. penultim. in fine.* ubi bonus textus. Et ex hoc notat Bald. in d. l. pen. quod non sufficit ad probationem mortis, quod testis reddat rationem, per hanc negatiuam quod non loquebatur.*

VI. Secundum quod requiritur est, quod nascatur totus, non pro parte. Concordat d. l. penult. & ibi doctores in fine, totus enim denotat totalitatem circa eandem rem, gloss. insitit pro socio circa principium, Bartol. in l. si uiuus, §. postum. 2. col. versio. & nota, ff. de postum. ubi allegat dictam gloss. qui totum dicit, nihil excludit. natus ergo pro parte, non rumpit testamentum paternum. contra d. l. quod dicitur, & contra omnes scribentes ibi & in d. l. penult.

VII. Appellatione filiorum non venit qui est in utero, vt hic probatur. Contra l. 2. §. filius, ff. ad Tertullianum, & contra Bald. in l. precibus, col. 9. C. de impub. m. & alij substitit & in l. qui in utero, ff. de statu hominum.

Ex quo sequitur quod posthumus, præteritus non rumpit testamentum, nisi nascatur integer totus, & sit baptizatus, & uiuat per 24. horas ad minus, & sic intelligitur dictum Bald. in l. 2. col. 2. post præterita prædicta probantur, C. de liberis præteritis vel exhere.

VIII. Visio requiritur quatuor horas, & fuit baptizatus. In ista lex nouum quid inducit. nam aliter

erat dispositum per iura imperatorum in d. l. 2. & 3. & d. l. qui mortui. Unde sicut olim rationa momenti, in quo filius posthumus nascebatur uiuus, rumpebatur testamentum. vt d. l. 2. & 3. quia momentum multum operabatur in his quæ momenti sunt: vt notatur in l. sed & partu, §. fin. ff. quod metus causa. ita hodie si posthumus intra 24. horas vel non baptizatus decesserit, non rumpitur testamentum. vt ergo testamentum rumpatur ista duo copulatiue requiruntur, quod viginti quatuor horis uixerit, & baptizatus decesserit. ille enim qui statim cum nascitur obijt, non dicitur uiuere, vt dixit gloss. & Bald. in c. 1. §. quoniam etiam, in tit. episcopum vel Abbatem libro feudorum.

Requiritur autem quod sit baptizatus, quia in baptismo nomen sibi imponitur. ille autem qui statim cum nascitur decessit, antequam sit ei nomen impositum in baptismo, censetur ac si non esset: vt uult Innoc. in c. nam & ego, de uerborum signifi. tempus autem ad hoc faciendum in l. veteri erat octo dierum. in noua est arbitrium. Bald. in d. §. quoniam etiam.

Si uero ante 24. horas decesserit, non dicitur fuisse, ex quo non perseverauit. vt hic & tenet Abb. in c. nam & ego de uerborum signifi. Et per hoc reprobat opinionem gloss. & doctorum tenentium quod agnatione posthumum, rumpitur testamentum patris ipso iure. licet natus in continente moriatur, l. 1. 2. & 3. de posthumis hereditibus insit. vel exhere. & in §. posthumum, insit. de exhereda. liberorum, & in §. 1. insit. quibus mo. testam. insit. Specul. de instru. aditione. §. compendioso. versio. pone quidem fecit testamentum, Bald. in d. l. 2. in dict. versio. præterea, C. de liberis præteritis, natus ergo & statim mortuus, non est in consideratione: vt hic probatur. tenet Bald. in l. 1. §. in nouissimo. C. de caducis tollendis, taliter enim natus dicitur abortiuus, id est, non naturaliter natus, & consequenter non succedit paribus suis, nec rumpit eorum testamentum. vt d. l. 2. & ibi Bald. C. de posthum. here. insit. Si autem non succedit, nec transmittit hereditatem paternam ad matrem, nec maternam ad patrem. ad hoc l. cum antiquioribus, C. de iure delib. Bar. in l. fin. C. ad Tertullianum, ubi dicitur quod qui nihil habet, nihil transmittit. Item quia transmissio est quædam successioneis prærogatio eiusdem naturæ, & forme, vt l. 2. C. de his qui ante apertas tabulas, abortiuus non succedit, ergo non transmittit. Item filio nato, & ante tempus defuncto, non est ius in potentia deductum. secundum Bald. in d. l. 2. & probatur hic, qui autem non habet ius succedendi, non succedit. Et qui non succedit, non potest adire. Item hereditas non adita non transmittitur. l. 3. & l. quoniam sitorem, C. de iure delib. rando, nisi inter filios succedentes d. l. 1. & ibi doctores, C. de his qui ante apertas tabulas, & d. l. 1. §. in nouissimo, C. de caduc. tollendis. ergo sicut abortiuus non succedit, non transmittit, nec adire potest.

Transmissio est triplex, vt per Bald. in l. cum

proponat. 2. colum. vers. item aduerte an substitutus, C. de hereditibus instit. & in l. cum antiquioribus, §. quæst. C. de iure deli.

- XI. § In transmissione non consideramus corpus, ut ager vel domus, sed ius in corpore, vel quantitate. an illud ius sit transitorium nec ne. vt per Bald. in l. fin. 2. col. & oppositio 6. C. de hereditibus instit.

- XII. § Illa transmittuntur, quæ habent eandem substantiam in se ipsis, persona mutata, sicut non mutata. tenet notant Bald. in l. 1. §. marchio. vers. extra nota de huiusmodi fructum dare pos. libro feudorum. § Ex quo inferitur quod privilegium rerum dotalium, parafernaliū, castrensiū vel quasi, nec non privilegium rerum decimalium & ecclesiariū & similium, non transmittitur. quia res omnes mutatione personæ mutant naturam, & transferuntur in aliud corpus bonorum, vt est conclusio Bald. in l. illam. 2. col. vers. sed reuoco in dubium, C. de collat. & in l. 1. C. unde vir & vxor & in l. 1. C. sine causa vel reli. & in l. 2. in principio. C. soluto matrimonio per l. cum in fundo, §. si acciderit, C. de iure dotum. quamuis notetur contrarium in l. latium disrupto. C. de fundo dotali. postquæ ergo prædictæ res transiunt in alium, perdunt privilegium quod antea habebant.

§ Ex quo inferitur quod si fructus rerum ecclesiæ vt decimarum, vel aliarum res ecclesiæ alienentur in laicum, iudex ecclesiasticus non se intro mittit super eorum cognitione. quia mutatione personæ factæ sunt profanæ. Quod facit ad ea quæ dicuntur in l. 13. tit. de las vendidas y compras foro legum & in l. ardui col. ti. l. 6. vide infra l. 70.

- XIII. § Hinc est quod ex talibus fructibus soluitur gabella si vendantur, tamquam ex rebus profanis.

§ Transmitti non potest quod non potest cedi. l. ex pluribus, ff. de admi. tut. Bald. in d. l. cum antiquioribus, vers. sic ius. C. de iure deli. Hinc etiam est quod ius ætatis, non potest transmitti, quia cedi non potest. § finitur, institut. de vscapim. & in l. si quæ iudicium, §. hinc si locati, & l. peto. §. prædium delegat. 2. l. lex vscapim, ff. de pignori bus.

- XIV. § Redeamus ad propositum. natus pro parte & in capite baptizatus, licet viuat per 24. horas, non succedit, nec rumpit testamentum, quia dicitur abortiuus, vt hic. Item non dicitur baptizatus secundum Hostiensium summam de baptismo, §. quæ sit forma, vers. hoc dicit. de quo per Bart. in d. l. quod dicitur, per Abb. post alios in c. de iure de baptismo. habetur in c. vulgaris de peni. dist. 1. & in cap. propriæ in gloss. in verb. trium millium de consuetudine. dist. 4. Ad hoc facit l. 10. tit. de las mandas foro legum, & l. si. C. de hereticis, c. si quis episcopus, & ibi gloss. & doctores eodem tit.

- XV. § Ex quibus omnibus concluditur, quod ex testamento vel ab intestato, non succedit Christiano, nisi Christianus. qui ex vtero matris integer exiit & baptizatus fuit, & vixit per 24. horas. vt hic & per Bald. in d. l. penultim. C. de posthumis hereditibus institut. quia dictio, & de sui natura

copulat ista omnia in l. postea l. heredi. §. Gaius ff. de fundo institut. l. cum vterque. ff. ne quis cum qui in ius vo. l. Titia textores, §. nihil delegat. 1. altero ergo deficiente de his quæ ista lex requirit, totum contruit. l. Si vnus, C. de testibus, c. non vt apponere de baptismo, cum similibus.

§ Absentia mariti probata per annum, probatur filius adulterinus. c. transmissæ qui filij sunt legitimi, hi non succedunt tanquam adulterini. per l. 10. tit. de las mandas foro legum, & supra eodem l. 10. Aliquando nasci contingit in mense vndecimo & duodecimo, sed raro, vt l. Gallus in principio. ff. de liberis & posthumis. authentico de restit. & ea quæ parit. §. mulier collatio 4. Bar. in l. septimo mense, ff. de statu ho. gloss. in l. fin. C. de posthumis hereditibus institut. Plinius refert partum nasci posse etiam in mense 16. de quo vide notata in d. l. septimo mense & Albericus in l. 1. C. ad Officiarium. partus vero naturalis & legitimus dicitur, qui nascitur in septimo mense vel nono, vt per doctores vbi supra.

§ Si ergo nascitur intra duos, vel tres menses post contractum matrimonium, non est partus naturalis, vt per Bart. in d. l. Gallus in principio vbi gloss. ff. de liberis & posthumis. intellige prædicta, nisi illa mulier antea fuisset concubina, cum qua postea contraxit matrimonium, & infra duos vel tres menses peperit, partus erit naturalis concurrentibus omnibus requisitis per hanc legem, & succedet parentibus tamquam legitima proles, & transmittit paternam hereditatem, & c. vt supra l. 11. per locum à fortiori. Ad idem l. miles, §. de iure ff. de adult. & l. marito. ff. pro socio. vbi fauore matrimonij interpretatur in benigniorem partem. vt per Bald. in l. si mater, C. de suis & legitimis hereditibus. quod nota.

§ Adde, quod si mulier ante contractum matrimonij habebat lac in mamillis, præsumitur cognita & prægnans, & istud argumentum est concludens à necessitate naturæ. vt per Bald. in rubrica, C. de probat. final. column. vers. exemplum de primo.

§ Per hanc legem in fine approbatur opinio Pauli de Castro in dict. l. 2. C. de posthumis hereditibus institut. vbi dixit quod si posthumus nascitur in mense, quo certum sit non posse viuere, non rumpit testamentum paternum.

§ En tiempo que no podia viuir. Puta quia sexto mense natus, nec tetigit septimum. l. septimo mense, ff. de statu ho. & l. partus. tit. l. 1. 4. & in hoc lex ista nil noui inducit, cum iam iure erat hoc dispositum. Verum est quod Angelus in l. penult. C. de impuberis & aliorum, tenet, quod rumpatur testamentum, si filius nascatur in sexto mense. Sed Paulus de Castro in l. 2. C. de posthumis hereditibus institut. tenet contrarium, quia paria sunt non nasci viuum, & viuere non posse. Idem voluit Bald. de nato in octauo mense, qui similiter viuere non potest, vt rumpat testamentum: quia sufficit quod viuat momento, sicut dixit Angelus in eo qui nascitur in sexto mense. Idem Bald. consilio 113. incipiente ad intelligentiam, 3. volumi. & consilio

filio 407. in fine 2. volumi. vide additionem ad Bar. in d. l. 1. per istam autem legem damnatur opinio Bald. & approbatur opinio Pauli.

XX.

¶ Quid autem si partus declinet ad mon-

strum vel prodigium, dic vt in d. l. 3. C. de posth.

¶ Porparto natural, ni legitimo. ¶ Loquitur ergo ista lex tam de filio nato ex soluto & soluta, quam de nato ex legitimo matrimonio.

XXI.

L E X XIV.

MAndamos que el marido y la muger fuelto el matrimonio, aun que casen segunda o tercera vez, o mas, puedan disponer libremente de los bienes multiplicados, durante el primero, o segundo, o tercero matrimonio, aun que aya auidoijos de los tales matrimonios, o de alguno dellos; durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicaron: como de los otros sus bienes propios que no ouiessem seydo de ganancia, sin ser obligados a referuar alos tales hijos propiedad ni vsofructo de los tales bienes.

- I. **P**raemittere quod iura antiqua disponebant quod mulier ad secundas nuptias transiens quicquid ex facultatibus primi viri titulo lucratiuo acquirerebat, tenebatur motiens liberis communibus referuare, alienatione in extraneam personam penitus interdicta, l. femina. C. de secundis nupt.
- II. **¶** Deinde superuenit *l. cum alijs, eod. titul.* vbi scilicet mulier quae transiit ad secundas nuptias, tenetur referuare liberis illius matrimonij sponfalicium largitatem, quam primus vir ei contulit, ita mulier quae ad secunda vota transiit, sponfalicium largitatem ex donatione secundi viri ad eam deuolutam, tenetur liberis secundi viri referuare, siue transeat ad tertium matrimonium, siue non.
- III. **¶** Post haec superuenit *l. generaliter eod. tit.* vbi sicut mulier transiens ad secundas nuptias, tenetur referuare filiis prioris matrimonij lucra eiusdem matrimonij, ita vir transiens ad secunda vota, tenetur referuare filiis eiusdem matrimonij lucra dotis, alienandi potestate penitus interdicta, administratione tamen permissa patri, dum viuit.
- IV. **¶** Ex istis aliqui non leuis auctoritatis doctores dicere solebant, quod lucra habita constante matrimonio inter virum & vxorem, altero defuncto, altero vero ad secundas nuptias transiente, praesertim si vxor erat, non poterit alienare lucra ex priori matrimonio habita: immo tenebatur ea filiis prioris matrimonij referuare. Cuius contrarium per hanc legem deciditur.
- V. **¶** Ratio huius decisionis est, quia veritate inspecta ista lucra quae inter coniuges habentur constante matrimonio, dicuntur provenire ab utroque coniuge tam ex bonis, quam ex industria & labore, vt colligitur ex l. 1. si de las ganancias, foro legum. vbi littera dicit *Toda cosa que ganaren marido y muger de consono: exen lo ovesi de fo-*

ro. Et sic lex defert utrique lucra sic habita, ea autem quae ex legis dispositione, vel ex forma statuti vel consuetudinis, alter coniugum acquirunt, adeo sua facit, vt de his libere possit disponere etiam statibus filiis eiusdem matrimonij: & quauis ad secundas vel tertias transierit nuptias, ea non perdit, nec filiis eiusdem matrimonij referuare tenetur, quia non consequitur a coniuge, sed a propriis bonis suis labore atque industria ex legis dispositione. vel prouidentia. Probatum ista in l. fin. & ibi notat Bal. in fine, C. de bonis maternis, & in l. hac edictali. §. huiusmodi col. 1. vers. deuoluta, C. de secundis nuptijs. cum supplet ad textum, scilicet titulo lucratiuo. Istud alias ego tenui & firmam, consului & obtinui, antequam haec lex edita fuisset, in cuius editione interfui, & ad eam edendam constanter institui, vt scripti in repetitione quam feci super rubricam de donat. inter virum & vxorem. §. 1. final. colum. versicul. confirmatur hoc. & §. 67. fin. col. versicul. ex quo inferitur in secunda impressione.

¶ Istud est hodie tenendum per hanc legem, quamuis naldus sibi ipsi contrarius aliud sentiat post gloss. nart in authen. ex testamento fin. col. vers. sed statim inexta predicta, C. de secundis nuptijs, & in authen. vxore. eod. tit. & in l. generaliter, §. illud final. col. eo. titul. sentit nart in l. 1. C. de inoff. do. textus notat in authentico de non eligendo secundo nubentes, §. prope ximus. col. 1. & in d. l. femina in principio, & istud dicit verius Salicetus in d. l. femina. §. illud, & Ludou. in l. si cum dotem in principio, §. soluto matrimonio.

¶ Ex quo inferitur, quod si statuto, vel consuetudine cauetur, quod mortuo coniuge, coniunx superueniens lucretur certam partem dotis vel donationis propter nuptias; premortuus fuit maritus relicto vno filio ex illo matrimonio. vxor lucrata fuit donationem propter nuptias, deinde ipsa transiit ad secunda vota infra annum

VI.

VII.

num lucrus, ex isto secundo matrimonio, habuit alium filium; mortua matre filius secundi matrimonij, volebat succedere in illo lucro æqualiter cum filio prioris matrimonij; veritas est secundum prædicta, quod filius primi matrimonij solus debet lucrum illud habere, tanquam proveniens ex lucro prioris matrimonij. ita in contingencia facti consuluit dominus Antonius consilio incipienti Christi eiusque matrem nominibus iusticiis. circa exanationem dubiorum. Idem consuluit Franciscus de Crema; ut ipse refert in ultimo singulari: qui saluat dictum Bald. in d. l. final. quod vxor non perdat dictum lucrum per transitum ad secunda vota, quantum ad vnum fructum, sed proprietates debet conservari filio primi matrimonij. per d. l. femina & per d. l. prospectum. ubi est casus qui non potest cavillari secundum eum. ¶ Ego semper fui dubius de ista decisione, propter ea quæ dicta sunt. hæc enim conventio inter coniuges, quod supervenies lucraretur certam partem dotis vel donationis propter nuptias, non est mera donatio vel merum lucrum; sed magis est conventio reciproca. hinc inde ita quæ lucrum provenit a partu conventione reciproca, vel ex dispositione statutaria, vel consuetudinaria, ut dicebat Bald. in d. l. fin. & sic non titulo lucrativo, sed quasi ex permutatione inter coniuges facta.

VIII.

¶ Ex istis primò inferitur, quod si vir plebeius aliquid donavit vxori nobili, non tenetur illud reservare filiis ipsius matrimonij, quāvis ad secundas transeat nuptias, sed potest liberè disponere, quia non habet titulo lucrativo, sed potius oneroso, quasi ex quadam permutatione nobilitatis cum pecunia vel alia re. Idem de qualibet donatione remuneratoria, quoniam illa non dicitur proprie donatio, quæ in illa ratione cogente sit: vt l. i. ff. de donat. & c. i. avd. Sed magis est permutatio: vt l. i. & si lege. §. consuluit. ff. de peti. heredi. Bart. & Bald. in proamio digestorum. Abbas in c. cū in ecclesie corpore de simonia dixi plene in mea repet. rub. de donationibus inter virum & vxorē d. §. 30. col. 2. ubi multa de donatione remuneratoria compilati, quæ per te videas, de ista ergo donatione remuneratoria nihil perdit vxor per transitum ad secunda vota. ut ibi dico.

IX.

¶ Inferitur etiam quod si maritus moritur relictis duobus filiis vxore superstitē, vnus ex filiis mortuo patre ex donatione, testamento vel legato, vel alias bona aliqua acquisiuit. deinde moritur ab intestato, succedit mater, quæ postea transit ad secundas nuptias, illud quod ex donatione, vel alias filius aliunde habuit, non tenebitur mater reservare alteri filio quo ad proprietatem. quia nō provenit ex lucro prioris matrimonij, quamvis occasione matrimonij proveniat, vt terigi in d. §. 30. in fine.

X.

¶ Inferitur etiam quod arrhas vxori datas in præmissis pudicitia: vt l. res vxoris, c. de donationibus inter virum & vxorem. & ibi notat Bald. dixi in dicta repetitione rubr. eod. tit. §. 12. in princi-

pio, vers. quæ quidem donationes, & §. 67. in fine; & sic titulo oneroso. ergo non perdet illas per transitum ad secundas nuptias. debet tamē illas reservare, quoad proprietatem filiis illius mariti, à quo eas habuit, vt dicitur lex regni fore legum lib. 3. tit. 2. l. 1.

¶ Item inferitur, quod si mortuo marito, postea moritur eius filius, vxor succedit in bonis filij, quæ postea transit ad secundas nuptias, tenetur reservare filiis prioris matrimonij per d. l. i. femine, c. de secundis nuptijs. Idem si luxuriose viuit, ne plus operetur luxuria quam castitas.

XI.

¶ Item inferitur, quod si vxor in vita mariti vel eo mortuo & ignorante, adulterium committit, vel postea exillens vidua, quapropter perdit lucra constante matrimonio habita, vt dicitur lex regni ordi. l. 5. tit. 4. l. 4. de quæ plene dixi in dicta repetitione, §. 67. in principio: pone quod communes filij, quibus lucra debentur, mortui sunt in pupillari ætate, vel maiores facti ab intestato, concurrent ad petenda bona filiorum mater adultera & soror patris, quæ erit potior, præsertim in bonis superlucratīs constitit matrimonio: quæ vxor adultera incontinens perdidit? Videtur quod soror patris in bonis superlucratīs saltem, præferatur & excludat matrem, quæ propter suum delictum ea bona superlucrata perdidit. indignum namque videtur, quod ad ea bona quibus propter suum delictum fuit priuata, postea mortuo filio admitatur: sicut in simili videmus, quod si pater propter delictum bonis suis fuit priuatus, & filio fuerunt applicata; de illis non tenetur patrem alimentare, vt dictum est supra l. 4. col. 4. vers. ex quibus bonis. vide quæ ibi dixi. nisi dicas quod ex noua causa mater præferatur. arg. c. cum inter p. de renuntiante.

XII.

¶ Similis questio est de muliere maritum occidente, ex quo habuit filium, qui patris bona habuit. mortuo patre, moritur similiter filius, mater petit bona filij, soror patris mortui similiter petit, quæ illarum est præferenda, videtur quod mater. arg. d. c. cum inter p. faciunt multa quæ cumulat Georgius Natta in repetitione c. quando postum de postu. lib. 6. col. ...

XIII.

¶ Quamvis ergo propter adulterium vel mariti occisionem bona perdidit: vt nota. in l. si ab hostibus. §. si vir vxorem, ff. soluto matrimonio, propter supervenientem titulum ex testamento vel ab intestato, succedit in bonis filij.

XIV.

¶ Ex istis etiam inferitur quod si vxor maritum occiderit, præueniens illum volentem eam occidere propter adulterij suspicionem, an propter hoc perdat lucra constante matrimonio habita, videtur quod sic per d. l. §. si vir & quæ ibi notantur. & per ea quæ cumulant in repetitione d. rubr. de donationibus inter virum & vxorem. §. 70.

XV.

¶ Lucra habita inter coniuges constante matrimonio alienari non possunt, sed eo soluto sic. argumento huius l. a contrario sensu quod est

est validum in iure. l. 3. ff. de officio eius cui mandata est in iudicio. & ibi Bart. 2. col. vers. oppono, dicitur hic Baldus in l. conventum. l. 1. colum. & l. oppo. C. de episcop. & ile. Sed in marito istud argumentum non procedit, quia reperitur contrarium in l. 4. tit. de las ganancias lib. ardi. dum tamen maritus hoc non faciat in fraudem, vt ibi, & dixi plenè in repetitione rubric. de donationi. inter virum & vxorem. §. 1. ...

Argumentum verò à contrario sensu non procedit, quando reperitur contrarium à iure dispositum, vt l. 2. C. de condi. inseris glossam c. cupientes. §. quod si per viginti in versicul. commode de electi. lib. 6. vxor ergo non potest talia bona superlucrata alienare constante matrimonio, nisi in certis casibus, de quibus in l. 54. infra. vide quæ ibi dicam.

XVI.

De lucris constante matrimonio acquisitis potest vxor liberè disporre, quamuis filios ex primo matrim. relinquit, & ad aliud transcat matrimonium, vt hic dicitur. Si autem de eis non disposuit, remanent pro liberis utriusque matrimonij equis portionibus, quamquam lucra sint habita ex primo matrimonio tantum vel in secundo tantum, quia mortuo primo marito, medietas omnium lucrorum, est propria vxoris, vt eius patrimonium, vt l. 1. tit. de las ganancias. foro legum. & l. 1. cod. tit. lib. ardi. Sentit Bald. in l. maritus circa finem, C. vnde vir & vxor. In aliis vero lucris quæ gratuita veniunt ex marito, tenetur vxor ea prioris matrimonij, vel secundi filijs quo ad proprietatem, vt supra dictum est, vt l. 12. tit. de las herencias foro legum. & l. cum alius & l. generaliter, & authent. vxore, C. de secundis nuptijs.

XVII.

Hinc est quod etiam si vxor non acceptavit lucra sibi obuenientia constante matrimonio, & ita mortua est; nihilominus illa ad hæredes transmittit, cum talia lucra sibi deferantur ex dispositione legis regis, vt legitima filio. ita dicit doctor de Segura in repetitione §. sed & si fundam. l. vnum ex familia de lega. 2. folio 16. col. 2. vers. ex quo ego infero. vt ibi late per eum.

XVIII.

Hinc est etiam, quod stante statuto vel consuetudine, quoddam bona coniugum post matrimonium efficiantur communia, quamuis alter non acceptetur, transmittuntur ad posteriores tanquam proprium patrimonium. quod nota pro intellectu l. 1. tit. de las ganancias foro legum. & cod. tit. lex lib. ardi. & ad l. 6. tit. de las labores foro legum & ad l. 9. tit. de las herencias eodem foro. & ad forum Aragonie & Lusitanie. quæ super hoc disponunt.

XIX.

Verbum liberè, quod vitur ista lex talis est naturæ, quia remouet omne impedimentum iuris, vt notatur in l. 1. C. de sacrosancti. eccle. & in authent. de nuptijs. §. sancimus collat. 4. & in c. 1. de offi. ord. & in c. significasti de homicidio.

XX.

Quod autem dictum est, quod vxor potest liberè disporre de bonis constante matrimonio acquisitis, intellige de medietate acquisitorum ad se spectantium soluto matrimonio,

non autem eo constante. & ita proprie loquitur ista lex. Maritus tamen etiam constare matrimonio de omnibus acquisitis disponit cessante fraude, vt dicit l. 4. tit. de las ganancias lib. ardi. de quo plene scripti in dicta mea repetitione rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 1. ...

Item intellige, de medietate lucrorum vxori pertinentium potest vxor liberè disporre soluta à primo matrimonio & à quolibet alio: nam dum est nupta nihil potest disporre de his & aliis bonis line mariti licentia, vt dicit lex regni foro legum lib. 1. tit. 11. fin. & lib. 1. tit. fin. & l. 13. Sicut enim dos datur marito ad onera matrimonij sustentanda, vt leg. pro oneribus, C. de iure dotium & salubriter de vsuris. & traditur in l. 18. infra. ita & omnia quæ vxor secum affert ad matrimonium, vt l. dote ancillam, & l. nulla & ibi Bald. C. de iure dotium. ideo alienari non possunt constante matrimonio. tum propter præiudicium mariti in cuius fauorem inducta est lex quæ eius licentiam requirit, vt vult Bald. in lege prima in principio, C. vnde vir & vxor. & dixi plenè in dicta mea repetitione de donat. inter virum & vxorem, §. 68.

XXII.

Hic cadit notabilis questio. vxor in testamento reliquit marito omnia bona sibi obuenientia constante matrimonio acquisita; ea vita defuncta, maritus transiit ad secundas nuptias; an tenebitur referuare proprietatem illorum bonorum filiis prioris matrimonij. aliqui dicebant quod sic, per l. generaliter, C. de secundis nuptijs. de qua dictum est supra in principio istius l. & videtur expressum in l. frequenti cum cõcordantiis ibi positus. nisi dixeris quod ista bona acquisita & superlucrata constante matrimonio, efficiuntur proprium patrimonium vxoris, de quo liberè potest disporre vt hic. dicas quod potest de eis liberè disporre sicut de aliis suis bonis, marito quoquo titulo tradendo sine præiudicio legitimæ filiorum, & sic vsque ad quintam bonorū suorum, cum illo tamen onere, vt vxor & fruatur illis per totū tempus vitæ suæ referuata proprietate filiis eiusdem matrimonij. Cogita.

XXIII.

Proprietas & vfusfructus simul dicuntur plenum dominium, vfusfructus per se, dicitur pars dominij. l. 4. & ibi Bart. ff. de vfusfructu & in l. 4. in principio 2. colum. versicul. item quia vfusfructus, ff. de serui. & aqua, & in l. Mesum, §. si fundus 1. colum. versicul. venio ad secundam partem de leg. 2. & in l. qui vfusfructum poss. gloss. & doctores, 1. colum. in fine, versic. vltimo pro declaratione istius gloss. ff. de verborum oblig.

Proprietas nuda, id est sine vfusfructu, dicitur directum dominium. tenet Bald. in l. penult. C. si à non compet. iudice, penultima colum. versicul. & nota quod nomine.

Vfusfructus consistit in vfu & iure vtendi & fruendi rebus alienis salva rerum substantia. leg. 1. ff. de vfusfructu in finem eodem in principio. Item est in corpore, quod cum corpore perit. l. 1. ff. de vfusfructu.

§ Vfus-

XXVI. ¶ Vñ usufructus appellatione, venit omnis rei comoditas. *l. usufructu & item si fundi. ff. de usufructu.* Intellige deducto xre alieno. facit *l. usufructu bonorum. ff. ad legem Fal. & l. final. ff. de usufructu legato. & leg. cum emancipari. §. i. ff. de colat. bo.*

XXVII. ¶ Commoditas vero vel usufructus navis, consistit in nauigando, licet periculum infit. *l. arboribus, §. nauis. ff. de usufructu.*

XXVIII. ¶ Vñ usufructus columbarij, est occidere co-

lumbos, dum tamen in eodem numero restituitur domino finito usufructu. *leg. usufructuarium venari, & ibi Florianus, ff. de usufructu.*

¶ Vñ usufructus piscinæ vel viuarj est capere pisces, vel feras inclusas, dum tamen in eodem numero restituantur domino finito usufructu. *l. usufructuarium praelogata.*

¶ Vñ usufructus habitationis consistit in iure habitandi, secundum Bald. in *Lex antiquitas in primo notabili. C. de usufructu.*

L E X X V.

oritur, & ceteri;
7. 1. p. te

EN todos los casos que las mugeres casando segunda vez son obligadas à referuar alos hijos del primero matrimonio, la propiedad de lo que ouiere del primero marido, o heredare de los hijos del primero matrimonio; en los mismos casos el varon que casare segunda, o tercera vez, sea obligado à referuar la propiedad dello alos hijos del primero matrimonio, de manera que lo establescido cerca deste caso en las mugeres que casaren segunda vez, aya lugar en los varones que passaren à segundo o tercero matrimonio.

I. IN omnibus casibus, in quibus vxor tenetur referuare proprietatem eorum quæ habuit à primo viro, ea ad secundas nuptias transiente, tenebitur etiam inactis, si ad secunda vota transierit. Qui casus habentur in *l. femina. C. de secundis nuptiis & in l. generaliter cod. tit. & in l. de las arras foro legum. & in pluribus alijs.*

II. ¶ Casus in quibus vxor tenetur referuare filiis prioris matrimonij, quod consequitur à primo viro, vel alias, si transeat ad secundas nuptias; habentur in titulo de secundis nuptiis, præsertim in *l. femina. vbi glos. quæ sunt an idem esset in viro, & dicit quod sic, vt in authent. nec virum quod ex dote.* quæ tamen non loquitur de proventu ex successione filiorum, sed de lucris ab eorum matre prouenientibus. nec de iure codicis hoc cauetur, vt dicit textus in *authent. de non eligendo secundo nubentes, §. optinam.* nam *l. generaliter in principio & l. hac edictali in fine. C. de secundis nuptiis.* in nuptialibus lucris tantum loquitur. De iure vero authentice eorum dicit textus in *d. §. optinam.* quod de patribus secundo nubentibus nõ cauetur lege. C. vt priuetur successione filiorum in proprietate. sed de matribus. *vid. l. femina.* Verumtamen ibi in matribus corrigi *d. l. femina.* statuens quod nec ipse priuatur successione filiorum in proprietate, sicut nec patres priuabatur, postea in *authent. de nuptijs collatio. 4. §. hinc nos quærat, in fine* corrigi quod dixerat in *authent. de non eligendo.* & statuit quod mater succedens filio ab intestato, siue prius, siue postea transeat ad secunda vota, priuatur proprietate in bonis à patre prouentis & trans-

umptiuè habetur in *authentica ex testamento, C. de secundis nuptijs.* & sic reducitur in parte ad ius antiquum *dicta legis femina. §. illud.* secundum quod de patre non erat dispositum, nec postea fuit, vt patet ex prædictis. Vnde videtur sequi conclusio clara secundum Salicetum in *dicto §. illud,* quod pater ad secunda vota transiens, nõ priuatur in aliquo in his quæ ei prouenerunt ex successione filij, quantumcumque fuisset de bonis matris quàm huius patris vxoris. Nec obstat *§. soluto & §. si vero, in authentica de nuptijs,* qui in vitroque parente loquitur, quia in lucris nuptialibus, & in prouentis à coniuge loquitur, & eodem modo loquitur textus in *authentico vt fratrum filij, §. quia vero collatio. 9.* & sic glos. in *dicto §. illud* relata ad textum, non dicit verum secundum Salicetum, qui dicit se habuisse de facto. Statuto cauebatur, vt filius masculus succedat patri & matri exclusa femina, mortua matre succedit masculus, cui postea succedit pater ex forma statuti. deinde pater accepit secundam vxorem, & mortuus est superstiti vno filio ex matrimonio, & filia ex priori matrimonio, dubitatum fuit, an filia debeat habere bona ad patrem pertinentia mediante successione filij, illa glos. facit quod sic, in oppositum facit quod supra dictum est. quidam dicebant quod Gynas tenebat cum dicta glos. in *authentica sed & siquis, C. de secundis nuptijs,* qui loquitur in dote quam est lucratus. Salicetum demum tenet opinionem glos. prædictæ. quam approbat hæc lex nostra. quæ in hoc est satis notanda.

¶ Vnde

III. ¶ Vnde sicut vxor quæ a marito recepit arthas vel sponsalitatam largitatem, tenetur eas referuare filiis prioris matrimonij, vt dicit *l. femina, & l. cum alius de secundis nuptiis, & dicit l. i. titul. de los arri, foro legum*. eodem modo maritus secundo nubens tenetur referuare filiis prioris matrimonij lucra dotis alienandi potestate interdicta: vt dicit *l. generaliter, & authent. ex testamento, authent. si quis, & vtroque scribentes, C. de secundis nuptiis*. quæ iura hodie approbantur per hanc legem.

IV. ¶ Item licet vxor quæ mortuo viro lucratur lectum quotidianum, & si iterum contrahit matrimonium, perdit eius medietatem, & restituit filiis illius matrimonij: vt lege sexta, titulo de *las herencias, foro legum*. ita vir qui mortua vxore lucratur lectum quotidianum, secundo nubens tenebitur restituere medietatem filijs prioris matrimonij per hanc legem. quia tale lucrum prouenit ex bonis vxoris ex legis dispositione, vt in precedenti lege diximus.

V. ¶ Item si maritus legat vxori, quamdiu cum filiis morabitur; nam ead secundas nuptias transeunte, tenebitur restituere legatum filijs prioris matrimonij tenet Bald. in lege 1. C. *ubi pupillus educari debet*. Idem si vxor legauit marito per istam legem. pro decisione Bald. facit *l. qui concubinam, §. vxori, secundo respons. de legat. 3.*

VI. ¶ Quamuis ergo secundum Apostolum, mortuo viro vel vxore, solutum sit matrimonium, & vtrique coniugum liceat ad secundas vel tertias transire nuptias, vt cap. penult. & final. de secundis nuptiis. nihilominus tamen ad ea quæ dicta sunt & dicte ista lex, tenentur: tum quia per transitum ad secundas nuptias, videtur facere iniuriam defuncto, vt dicit *l. femina, & dicit l. generaliter*. tum etiam quia istæ penæ quæ sunt à iure statutz in fauorem filiorum, non sunt sublatz, vt plene tradit Bald. in dicit. cap. penultim. & vltimo de secundis nuptiis. vbi plura addidi.

VII. ¶ Qui secundo vel tertio nubit, præsumitur incontinens, secundum Bald. in authent. cui relinquitur, 1. col. C. de iudicia viduitate tollenda, & Angel. in authent.

VIII. ¶ Quod autem dictum est de secundo matrimonio, idem intelligas de tertio & vltiori, cum sit eadem ratio. nam si alter coniugum ad tertia vota transierit, tenetur referuare filijs secundi matrimonij illud quod habuit titulo lucratiuo de bonis secundi vici, per dicit *l. cum alius, C. de secundis nuptiis*.

IX. ¶ Id quod pater vel mater iure hereditario habuerit ab aliquo filiorum primi matrimonij, si ad secundas transcat nuptias, tenetur referuare alijs filijs eiusdem matrimonij, vt hic & au-

thent. ex testamento, & ibi Bartol. in principio, C. de secundis nuptiis. tenet Angelus in authent. de nuptiis, §. hoc nos, & §. non solum, coll. 4. vbi vide qualiter mater succedit filio ex testamento & ab intestato. In bonis enim aliunde prouenientibus, succedit in plenam proprietatem. In his vero quæ proueniunt à patre, succedit solum in usufructu, vide iuxta hoc Bald. in dicit. authent. ex testamento, col. 1.

¶ Intellige hanc referuationem quantum ad proprietatem, usufructum autem referuare non tenetur pater nec mater, vt hic dicitur, & in dicit. *l. femina, & dicit l. generaliter cum multis alijs, C. de secundis nuptiis, & in authent. de nupt. §. si vero expellet, & §. si vero solum, & ibi Angel. & in §. hinc nobis, collat. 4.*

¶ Nisi à testatore sit dictum, quod etiam usufructum perdat, si secundo nubat. nec sufficit dicere, si honestè vixerit. secundum Bartol. in authent. hoc locum in principio in lectura. C. de secundis nuptiis, & in *l. mulier que, §. cum proponeretur, ff. ad Trebellian. Angelus tamen & Paulus de Castro ibidem, & Alexander de Imola, in 3. colum. in vers. item nota, dicunt quod etiam usufructu primari. de quo ibi latissime per Alexandrum. Sed Angelus in authent. de non eligendo secundo nubentes, in §. cum igitur, collat. 1. tenet primam partem declarando tamen vtrique per eum. vide etiam Ioannem Andream in speculo, in rubrica de secundis nuptiis.*

¶ Sed quamuis maritus vel vxor transiens ad secundas nuptias perdat omnia lucra habita à coniuge defuncto, aut à filijs primi matrimonij, non tamen perdit ea quæ habuit à consanguineis defuncti. tenet Ludovicus consil. 333. alias consilio 463. nisi forte data fuerint à consanguineis mortui in eius vita, & eius contemplatione: cum in effectu videatur datum ipsi coniugi; vt plenè dico in repetitione rubricæ de donation. inter virum & vxorem, §. 42. incipiente amplia quarto tum sequentibus, fol. 14. colum.

¶ Nota hic quod illud quod alias erat dispositum in vxore, extenditur ad maritum, & ita quando aliquid est statutum respectu vnius personæ, non ponderata qualitate personæ, sed actus, extenditur ad omnem personam quæ est de substantia actus, & sic lex quæ loquitur in vxore, habet locum in viro; non quidem ex personarum conceptione, quia femininum non concipit masculinum, cum potius sit contrarium; sed natura actus de quo agitur, in quo iusta ratione debet esse par conditio masculi & femine, vt hic dicitur. Ad hoc facit *l. finalis, & ibi Bartol. & Bald. & Alexander. C. de iudicia viduitate tollenda*.

L E X XVI. *leg. 7. tit. 9. lib. 5. Recop.*

Siel marido mandare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte, o de su testamento; no se le cuente en la parte que la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio, mas aya la dicha mitad de bienes, & la tal inanda en lo que de derecho deuere valer.

I. **M**aritus legando aliquid vxori, non videtur facere animo compensandi cum parte bonorum acquisitorum constante matrimonio quæ vxori debetur.

II. **R**atio dubitandi in huius legis constitutione fuit, quoniam certum est quod legatum filie à patre factum, videtur fieri animo compensandi cum debito necessario. *l. si cum dote, §. si pater, ff. soluto matrim.* dicitur autem debitor ex causa necessaria, qui ex legis dispositione debet, quia lex ipsum inuitum obligat, vt est pater quem lex obligat dotare filiam. *l. qui liberis, ff. de ritu nupt. l. final. C. de doti promiss.* in quo debito necessario, legatum in dubio computatur, vt dicitur. *§. si pater, & de bonis liberorum, l. etiam, §. si debita, C. de inofficioso testam.* l. quoniam nouella. vbi legatum computatur in legitima. Ad idem *C. unde vir & vxor, authenticæ præterea, secundum Iacob de Aret.* Cum autem maritus ex legis dispositione teneatur præstare vxori medietatem bonorum constante matrimonio acquisitorum, eo soluto: vt *foro legum lib. 3. tit. de las ganancias, l. 1.* quæ lex ipsum inuitum obligat, ergo si maritus aliquid in suo testamento reliquit vxori, videbatur animo compensandi cum debito necessario reliquisse, ad quod ex legis dispositione tenebatur. Videmus enim quod legatum factum ab vxore marito computatur in portione quam maritus habiturus est ex forma statuti vel pacti de dote, vel dotis parte, vt dicitur. *authenticæ præterea.* ita notant et firmat Bartol. in dicitur. *§. si pater* quem referunt & sequuntur ibi Paulus & Alexander, respondentes ad motiua Frederici de Scalio, Angeli, & Raphaelis, qui contrarium tenent, sequitur etiam Bald. consil. 64. circa finem 3. volumin. Ad idem facit: *l. vxorem, §. pater naturalis, de leg. 3.* vbi pater dotando filiam, videtur animo compensandi non donandi fecisse. Ad idem *l. cum pater, §. qui dote, de leg. 2.*

III. **H**is tamen & alijs similibus quæ breuitatis causa omittuntur, non obstantibus, quæ vere non obstant, per legem istam contrarium deciditur; quod maritus legando vxori non videtur legasse animo compensandi cum medietate bonorum constante matrimonio acquisitorum, quæ vxori soluto matrimonio debentur. hoc ideo quia hoc casu maritus tenetur vxori non quidem ex causa necessaria, sed potius voluntaria, scilicet ex contractu tacite societatis inter maritum & vxorem contractæ per matri-

monium inter eos contractum, & mutuum cohabitationem, vt dictum est supra l. 14. hi autem contractus ab initio sunt voluntarij, ex post facto necessarii. *l. sicut ab initio, C. de alim. & obligat. cap. cum locum, & quasi per totum de sponsalibus* in hijs autem debitis quæ ex mera voluntate procedunt, non inducitur compensatio legati, nisi hoc in legato dicatur aperte, vt *ff. de legat. 2. l. ordinatorem, C. de rei vxor. alim. l. unica, §. sciendum.* vbi relictum à marito vxori in dubio non intelligitur animo compensandi cum dote, quia maritus tenetur ex suo contractu vel conuentione, secundum Dyn. Salycet. & alios ibi, & in præallegatis locis.

Et per prædicta datur solutio ad contraria, vt procedant quando debitum à lege descendit, & sic ex causa necessaria. Vel procedant quando debitum descendit ex causa lucratia, vt est dos respectu filie. *ff. de vir qua in fraud. credit. l. si fraudator, §. 1. & final. notatur in l. Menia, in princip. ff. solut. matrim.* quanquam ex parte mariti sit titulus onerosus, vt *l. 1. C. de impon. lucra. descript. lib. 10. ff. de alim. & obligat. l. ex promissione,* datur enim dos marito ad onera matrimonij sustinenda. *lege pro oneribus, C. de iure dotium, cap. salubriter de vferis.* quandoquidem vxor consequitur dotem à viro titulo oneroso, non lucrativo, non compensabitur cum legato sibi à marito relicto, immo dotem & legatum consequitur. Secus esset quando titulo lucrativo sibi deberetur, vt *l. ex qua persona, ff. de regulis iuris,* vt paulo antè diximus. Ad *§. qui dote, l. cum pater, de legat. secundo,* respondet Paulus de Castr. in *l. creditorum, de legat. 2.* quod ibi legatum est pretium rei debite, vnde ex modo legandi videtur animo compensandi legasse, vt per eundem Paulum de Castr. in dicitur. *§. qui dote, l. vbi videas alios doctores recentiores.* & hæc sunt satis de ratione dubitandi & decidendi ad hanc legem.

Hinc est quod si vir legat vxori, non videtur legare dotem vxoris, ideo vtrumque consequitur vt dicitur. *l. 1. §. primus itaque, C. de rei vxor. alim.* Secus est in patre, vt *l. si cum dote, §. pater, ff. solut. matrim.* quia à patre habet duplicem causam lucratiuam, sed à marito non habet nisi vnā, quod est tolerabile, vt dicitur. *§. primus, & ibi Bald.*

Hinc est etiam quod stante statuto quod vxore præmoriēte maritus lucratur certam dotis

dotis partem, si vxor aliquid legat marito, non videtur computare cum illa parte. Tenet Bald. in dict. authentic. final. column. *versic. restat modo. & in l. quoniam in prioribus. 2. column. versic. sed iuxta hoc quero. & versic. & per hoc determinat questionem, C. de inoffic. testam. & in l. si vxor tua, versic. quoniam nunquid final. column. C. de bonis aut. iudic. possiden. finaliter Bald. in preallegatis locis facit bonam distinctionem quam per te videas, & per doctores alios antiquos & modernos repetentes dictam authenticam.*

- VI. Ex istis inferitur ad questionem, an terminus datus ex indulgentia includatur in termino dato à iure, de quo plene traditur in l. 2. ff. de re iudic. & in cap. cum ex eo de elec. lib. 6. & in l. si quis suum heres, C. de repud. heredit. & ibi per Paul. de Castro, & per Felinum in cap. 2. de regum. & pace, column. 2. in fin. vbi dicit quod habens licentiam intrandi monasterium intelligitur de prima vice, & intrauit ea die qua omnibus intrare licet, expirat eius facultas. allegat Alberic. in 2. parte statutorum, quæst. 181. quia cum ingressus possit esse periculosus, est merito restringendus: regula tamen est quod terminus datus ex indulgentia, non includitur in termino iuris. Sic nec legatum includit bona que alias vxori debentur ex iuris dispositione, vt hic. vide Bald. in l. fin. col. 1. C. qui admittit.

- VII. Ex his inferitur, quod si maritus cum vxore dotem recepit, in extremis positus legauit vxori pro alimentis certam pecunie quantitatem, vel certum fundum ad alimenta, marito vita defuncto vxor repetere dotem & legatum potest, quia non videtur relictum animo compensandi cum dote, vt patet ex prædictis. vide Baldum in l. si vxor tua, versic. quoniam nunquid final. column. C. de bonis aut. iudicis possidendi, & Paulum de Castro consil. 246. Bartol. in l. si cui animum, ff. de annuis legat. facit. l. quidam, ff. de vino pruitico oleoq. legato.

- VIII. Pars bonorum acquisitorum constante matrimonio que vxori debetur, est dimidia, vt l. 1. de la. ganancias, foro legum, & lib. ordinatio-num. Appellatione enim partis, intelligitur dimidia. Letiam ff. de usufructu l. de etate, §. qui interrogatur ff. de interco. actionib. l. nomen, §. perionii, ff. de verbor. signifi. l. Scito & ibi Bald. C. de inoffic. testa. §. Nisi adiciatur verbum aliqua, nam tunc de minori quam dimidia intelligitur. gloss. in clem. 1. in principio de foro compet. tenet Bald. in cap. 1. in principio de feud. alien. Sed contrarium probat l. si vngam, C. de renuocand. donat. vbi partem aliquam intelligitur dimidiam. tenet Bald. in l. si cum vel in vxor. in fin. C. de testam. militum. Aliquando appellatione partis, venit totum. l. vxori in princip. cum gloss. & ibi Bartol. de legat. 3. & Lælle, §. quintus ff. de verbor. signifi.

- IX. Vxor est habitura medietatem bonorum que fuerunt multiplicata constante matrimonio, vt hic dicitur, & colligitur ex præallegatis legibus regni, intelligit soluto matrimonio. nam eo constante, quamuis dominium trans-

eat in vxorem pro sua parte vel dimidia, quod apparet ex eo quod per idem verbum lex ea delicti marito & vxori, dicens, acquisita per coniuges constante matrimonio habeant æqualiter ambo, vt plene dixi in mea repetitione rubric. de donationibus inter vicum & vxorem, column. 319. alias §. 65. column. 2. versic. idem videtur dicendum, & column. 362. alias, §. 66. column. 7. versic. vel aliter & forte melius, alias fol. 39. column. 3. nihilominus tamen maritus solus potest de his bonis multiplicatis dispo-nere, & alienare ex iusta causa cessante fraude, vt ibi late dixi. Vnde non habet vxor constante matrimonio efficere dominium rerum acquisitarum, immo venius est habitura post solutum matrimonium, sicut in simili dicimus de rebus donatis à marito vxori constante matrimonio, vt dicit Speculat. ritul. de donationibus inter vicum & vxorem, §. tertio, versic. illud etiam, traditur in §. sui autem instantia, de hereditum qualitate & differentia. vbi filius est quodammodo dominus in vita patris, propter ius quod habet in spe ad bona patris post eius obitum. vnde aliquando exponitur verbum habet pro habere debet. l. si vxor, §. cum ita & ibi Bartol. ff. de auro & argento l. 1. & in leg. nemo, ff. de resit. in integrum. Ex istis inferitur quod vxor non perdit hanc medietatem propter delictum mariti, vt infra leg. 77.

Ex istis inferitur ad questionem an propter delictum mariti vxor perdat medietatem bonorum, que constante matrimonio fuerunt multiplicata, & dicendum quod non, vt infra l. 77. vbi dicimus Deo propitio, ibi enim præsupponitur, quod vxor habet dominium medietatis sibi competentis, alias delictum mariti ei noceret, & ita quilibet potest per delictum perdere partem sibi debitam: vt l. si ex duobus, ff. de noxalibus act. notatur in l. si duo, ff. si quis cautionibus. nam & vtique socius durante societate potest alienare de bonis communibus societatis per causam societatis, non in fraudem, vt per gloss. in l. nemo in principio, in versic. alienari, ff. pro socio, & in Speculo de prescript. 1. column. versic. quid si u. habet ergo vxor ius ad medietatem rerum que fuerunt constante matrimonio acquisite. cumscumque fuerint qualitates, vt per Bald. in l. si constante, §. final. 2. column. versic. ultimo quero ff. soluto matrim. Bartol. in l. final. ff. de usufructu legato, & in l. 1. C. de usufructu. & probatur hic & in præallegatis legibus regni, ritul. de la. ganancias, l. 1. que generaliter deferunt vxori medietatem omnium bonorum, que constante matrimonio fuerunt multiplicata, id est multa facta. alioqui non dicuntur multiplicata, arguendo ab etymologia vocabuli, quamuis sint constante matrimonio acquisita.

Vnde si ex vna parte multa bona fuerunt acquisita, & ex alia multo plura fuerunt per-dita, acquisita non dicuntur multiplicata, quamuis constante matrimonio fuerint habita. Sed succedunt in locum bonorum amissa-

rum. illud ergo quod superest ultra capitale coniugum, dicitur lucrum, & diuiditur inter coniuges, sicut de socijs dicitur, vt per Bald. in l. 1. que sit. 2. C. pro socio, & in l. 1. penult. column. versic. circa secundum, C. commodati. dum loquitur de forma diuisionis inter socios. de quo plenè dixi in repetitione rubricæ de donationibus inter virum & vxorem, vbi multa scripti super intellectu & limitatione dictarum legum regni, §. 6. 1. incipiente operatur alium & quintum effectum cum sequentibus, alias fol. 31.

XII.

¶ Oportet autem quod maritus & vxor simul cohabitent, quando talia bona fuerunt acquisita & multiplicata. vt sentiunt leges regni predictæ, & sic eas declarat lex filii 2. 10. 7. que incipit todo deudo. Vnde si ante translationem vxoris ad domum, & simultaneam cohabitationem maritus vel vxor aliqua bona acquisierunt, acquirerentis erunt, & non communicabit cum altero, vt plenè dixi in præallegata repetitione. idem tenet docteur de Segura in repetitione §. sed & si fundum, l. vnum ex familia de legato 2. column. 9. in fine, versic. primo casu. dicens per hoc, quod si maritus postquam contraxit matrimonium per verba de presenti, vxore nondum traducta ad domum, aliqua acquisiuit: non communicat cum vxore, immo libi retinet per dictas leges regni. Idem dicit de vxore, que nondum traducta aliquid acquisiuit durante matrimonio: libi retinet, & non communicat cum marito, vt æqualitas inter coniuges seruetur, argumen. l. final. C. de fructibus & lucu expens. & quia contrarium eadem est disciplina. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. & correlatiuorum idem est iudicium. l. fin. C. de indicia viduitate tollenda. facit quod notat dicit Bald. in authent. hoc locum, C. si secundo nupserit mulier. vbi dicit quod si maritus relinquat vxorem suam dominam massariam & vsufructuariam omnium bonorum, cetèrè stantibus filijs, consuetudine vulgaris interpretatur, quod habeat alimenta tantum, vt per gloss. & doctores in dicta authentica hoc locum. Bartol. & alij in l. Titia, §. final. ff. de legat. secundo. Idem erit & contrà, secundum Baldum, vbi supra, si vxor in suo testamento relinquat maritum dominum massariam & vsufructuarium omnium bonorum suorum: nam stantibus filijs habebit locum dicta consuetudo.

¶ Ad idem facit quod voluit Bald. in authent. dos data, 1. column. C. de donationibus ante nuptias. vbi dicit quod sicut mulier non lucratur donationem propter nuptias, quando non sustinuit onera matrimonij, vt dicit ille textus, ita nec maritus vigore pacti vel statuti, non debet lucrari dotem, quando non sustinuit onera matrimonij ratione correlationis. Item vir & mulier, maritus & vxor, non iudicantur ad imparia, vt cap. penultim. & final. de secundis nuptiis. sed vna est eorum lex regulariter, vt per Specul. de feud. §. quoniam, versic. vigesimo queritur.

¶ Sic etiam dicimus patrem & filium ad patris iudicari in prohibitijs & permissijs, vt

colligitur ex authent. licet patri, C. de naturalibus liberis. vbi quemadmodum pater tenetur alere filium: vt l. si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis. sic & conuerso filius patrem, vt ibi dicitur. & ideo dicit Azo. Sicut pater non inficit filium spiritum, ita nec spiritus patrem, quod est notabile. & est ratio, quia indignior est pater. ita dicit Baldus in dict. authent. licet in fine. & idem dicimus de naturalibus filiis nam sicut & in quantum & quando succedunt liberi naturales parentibus, ita & in tantum & toties debent succedere parentes naturales filiis naturalibus, vt par pietas seruetur eis. ita dicit Azo in summa de naturalibus liberis, column. 1. in fin. versic. sicut autem. refert & sequitur Bartol. in authent. quibus mod. natur. efficit sui, §. si quis igitur in principio, collat. 7. ¶ Ex quibus alias dicebam, quod cum filiis clerici beneficij non succedat matri: vt disponit lex regni, lo. 1. sorte petitione 18. quæ reperitur ordinationum lib. 1. titul. 3. l. 21. similiter ipsa non succedit filio. tene mē.

¶ Concludamus igitur redeundo ad propositum nostrum, quod illud quod alias dispositum est de vxore respectu mariti, habebit locum in marito respectu vxoris, vt est textus in lege femina, in illa lege generaliter, C. de secundis nuptiis. gloss. in dict. leg. femina, §. illud, in verbo possessionem. quæ extendit illum textum loquentem in vxore transeunte ad secundas nuptias, quod id quod ratione primi matrimonij habuerit, teneatur referre filiis prioris matrimonij. Idem in viro, vt authent. nec virum quod ex dote. est hodie lex expressa supra l. 1.

¶ Si sponfus ante translationem sponsæ, accepit dotem, & cum ea negotiatur, an ex superlucratis sponsa debeat habere medietatem prout haberet, si esset vxor, vt disponunt iura regni videtur quod non, quia negari non potest quod dos data sponso, data sit viro, argument. leg. final. C. de donation. ante nupt. tenet Bald. in lege pactum, 20. question. C. de collation. lege regni, 4. partit. titul. 11. l. 2. vnde si dos debeatur per statutum, vel datur viro, intelligitur si nubat, secundum Paulum de Castro, consilij 129.

¶ Præterea dotem non recipere, antequam mulier ducatur ad domum, non est in potestate mariti, cum & ante translationem vxoris solui possit viro, vt notat Angelus in l. 1. ff. qui pot. in pign. habeant. ¶ Item quando dos datur viro: intelligitur data, vt eam habeat in bonis suis, & in suo patrimonio vel dominio, & vt negotietur cum ea, & sustineat onera matrimonij, & postquam dos soluta est viro, vir debet subire onera personalia imposita pro rebus: vt habetur in lege in rebus, §. 1. C. de iure dotium, & in l. dote ancillam, C. de rei vend. per Bartol. in l. neque, ff. de impen. in rebus dotibus fac. licet antequam dos soluat viro, dos sit in dominio vxoris, vt dist. l. in rebus §. 1.

¶ Item quando dos data est viro, etiam si actum non sit expresse, tamen videtur actum quod

XIII.

XIV.

XV.

quod exinde quaesita communicentur per legem regni, titul. de las ganancias, l. 1. foro legum. Ex tali vero datione in dotem non possumus dicere, quod insurgat contractus venditionis depositi, commodati neque alterius contractus: sed quaedam solutio dotis pro vxore in maritum facta, quia dos soluta antequam mulier duceatur ad domum viri, non obest; vt supra dictum est, sed habetur ac si matrimonio consummato solueretur, secundum gloss. in l. final. C. de pact. pignus. Tenet Bartolus in lege qui Rome, in principio, ff. de verbor. obligat. & Paulus de Castro in lege item quia, in fine, ff. de pact.

¶ Item dos habet sua priuilegia a tempore quo datur viro, vt tenet Bald. in *Lafidius*, final. column. versic. habet hic glossam notabilem, C. qui pot. in pig. habean. Et hoc priuilegium datur doti in fauorem vxoris, vt l. 1. ff. soluto matrimonio. Si ergo dos postquam soluta est viro, gaudet suis priuilegijs, debet gaudere, etiam si mulier nondum sit traducta ad domum viri.

XVI

¶ Præterea negari non potest, quod de iure imperatorum & etiam regni nostri, fructus rei dotalis percepti ante nuptias sunt vxoris tantum non mariti: & conuertuntur in dotem, vt l. dotem fructus, §. 1. ff. de iure dotium, 4. partita, titul. 11. l. 28. Et consequenter augent dotem, vt l. cum pater, §. si fundum, & ibi Bartolus & alij, ff. soluto matrimonio, sed fructus dotis in pecunia est lucrum quod ex ea percipitur, vt tenet Baldus & alij in lege diuersio, §. si vir, ff. soluto matrimonio, & Bartolus in lege final. eodem titulo. Vnde ex quo ex pecunia data in dotem percipitur, erit vxoris tantum non viri, vel saltem erit commune viri & vxoris, quia si sponsa apposuit pecuniam, sponsus posuit operam & industriam in acquisitione lucri ex ea percepti, & industria potest æquivalere pecunie, in illis de societate, §. illa.

XVII

¶ Præterea in contrahenda societate cum sit contractus, qui consensu contrahitur, non sunt necessaria verba: vt l. si stipuler, ff. de verbor. obligat. §. final. notat Ioann. Faber in iur. de societate, §. 1. vnde re ipsa quod contractum est matrimonium inter sponsos, videtur similiter contracta societas inter illos, etiam si non cohabitent simul, vt per Bartolum in l. Titium, §. altero, 2. column. versic. quæro an societas ff. de administrat. tenet Petrus de Persuio in tractatu societatis, 2. parte per totum, & Franciscus Por. in tractatu de duobus fratribus, 2. parte, quæstion. 57. Sponsa autem largo modo quantum ad hoc dicitur sponsa sociæ: vt in speculo de feud. §. quoniam, versic. 10. ergo debet habere medietatem lucrorum, quamuis non habiter cum sponso, ex quo tradit sibi dotem cum qua negotiatur, vt l. 1. & ibi Bald. & alij, C. pro socio.

XVIII

¶ Et si opponas dict. l. final. titul. de las ganancias foro legum, & cod. titul. l. 3. foro novo, vbi vxor consequitur medietatem eorum quæ lucrantur constante matrimonio, etiam si parum vel nihil adduxit ad matrimonium: dic quod non

Palacios Rau.

obstat, quia iam vxor traducta seruit viro, & sic ponit operas obsequiales: vt l. final. C. de operis liber. quam sic intelligit Baldus in authentica. ex testamento, column. 3. versic. decimum, C. de collation. Item quia acquirit viro ex operis artificialibus: vt per Baldum in l. final. in fin. C. de liberis exhibendis, plenius in lege si vxorem, column. 2. versic. denique quæro, C. de condi. insertis, & in lege 1. C. de bonis qua liberis. ¶ Si tamen vxor nihil operatur in matrimonio, neque seruit, neque dotem habet, an acquirit medietatem lucri, ponit Montaluis in dicta lege 1. titul. de las ganancias foro legum super parte de rei....

¶ Præterea ad prædicta facit textus iuncta doctrina Bald. in lege 1. versic. 1. quæro, C. vnde vir & vxor. vbi dicit text. quod deficientibus coniunctis, vir & vxor ab intestato vocantur, & dicit Bald. quod lex illa habet locum in vxore nondum traducta: vt l. Deo nobis, C. de episcop. & cleric. & l. nihil, ff. de rerum amos. & l. cum hic statum, & si mulier & maritus, ff. de donationibus inter virum & vxorem.

¶ Item si opponas dict. l. 1. titul. de las ganancias foro legum, cum alijs, quibus dicitur, quod si vir & vxor emerunt aliquid simul constante matrimonio, debet inter eos diuidi, vt ibi dicit glossa & doctores præallegati, intelligentes illud verbum simul, id est vxore traducta, lucrum diuiditur inter eos, concedo: tamen non negatur ibi, quin etiam soluto matrimonio acquisita per maritum diuidantur inter eum & vxoris heredes: vt vult l. regni foro generosorum, lib. 5. titul. 3. l. 9. quæ incipit sy n ome, & l. 6. titul. de las laures, & partitiones foro legum. Igitur dict. l. 1. & consimiles non arceant regulam, vt tunc quaesita diuidantur inter maritum & vxorem: quando cohabitant simul, vt prædicti doctores dixerunt: quia etiam eo soluto diuiduntur.

XX

¶ Et si mihi respondes, quod non est eadem ratio in sponsa vel vxore non traducta, quæ in vxore mortua, vel quæ in marito mortuo, quia viduus vel vidua dicuntur esse in primo matrimonio, interim quod non nubunt: vt tenet Ricardus Ma. quem refert Baldus in lege omnem, C. de bono matrem. Est verum iuris fictione, sed verè vxor mortuo viro soluta est à lege viri, nec dicuntur vxor vidua & maritus in simul cohabitare: vt cap. penultim. & final. de diuortio, & 4. partis. titul. 12. l. 3. in principio, cum similibus. Si vero illa societas & communio bonorum, quæ sunt inter maritum & vxorem, est sufficiens, vt postea quaesita mortua vxore diuidantur inter maritum & vxoris heredes; à fortiori societas & communio bonorum quæ nunc est inter maritum & vxorem, soluta dote, vxore nondum traducta, communicabuntur. hoc argumentum bene probatur quasi per totum. C. & ff. pro socio.

XXI

¶ Et si opponas contra prædicta, quod sponsa vel vxor nondum traducta non seruit viro, & propterea non debent ei prædicta lucra communicari, vt prædicti doctores dixerunt, & Mont-

XXII

Bbb 3

salum

telum in dict. l. i. concedo, quod si mulier non habet in communi cum marito dotem, neque alia bona, neque seruit ei ex industria & artificio personæ, non habebit partem eorum quæ maritus lucratur, antequam maritus eam traducat, neque ea traducta constante matrimonio, neque eo soluto, quia qui non participat de labore, non debet participare de commodo ex labore proueniente: vt l. sed & si adiuciat, ff. pro socio.

XXIII.

¶ Ad leges regni prædictas quæ volunt quod lucra diuidantur inter maritum & vxoris heredes, ea mortua etiam si viro non seruiant, dic, quod ibi habebant bona in communi heredes vxoris cum viro, & quia vxor fuit, diuiditur lucrum inter eos. Sufficit enim vxori lucrum habere in communi, quamuis non seruiat viro. Si vero vxor mortua nullam rem dimiserat in communi, quia viro non seruit, non habet partem lucra: vt dict. l. 6. eodem modo videtur dicendum in sponsa nondum traducta, quod si non seruit sponso, neque ei dotem dedit, non habebit medietatem eorum quæ lucratur sponfus ante traditionem eius ad domum. vt per gloss. in dict. l. i. ¶ Sed si dotem dedit, licet viro non seruiat, sicut vxor mortua, quæ viro non seruit; propter bona quæ dimisit in communi cum marito, gaudet lucro habito soluto matrimonio, ita sponsa nondum traducta propter bona quæ habet in communi cum sponso, gaudebit prædicto lucro, quia eadem est ratio & fortior.

XXIV.

¶ Item non obstat quod sponfus ante traditionem sponsæ, non subit onera matrimonij, quia non sequitur quod propter eam non debet habere sponsa partem lucra medijs temporis. nec reperio in iure talem conclusionem, quia subire onera, pondus & sarcina est marito & damnosum. verè mitior de tanta iuris prudentia hoc in medium adducere, quia si maritus non subit onera, recipit honorem, non emolumentum.

XXV.

¶ Idem dico ad rationem doctorum, in quantum dicunt quod vxor debet esse ducta ad domum viri per dictam legem, quæ sano modo intellecta hoc non dicit: sed quod vir & vxor diuidunt æqualiter ea quæ emerant de consensu, id est simul, non dicit in simul, id est, postquam vir & vxor cohabitabant simul in eadem domo: sed illud verbum *comprare de consensu*, est verbum generale, & habet locum quando fit emptio simul, scilicet de pecunia vtriusque, licet simul non cohabitarent, vt l. nihil, & ibi Bartol. ff. communi diuidendo, & l. 1. & ibi Bartol. & Bald. C. pro socio. Sufficit tamen, vt ibi dicitur quod sunt socij in ipsa emptione.

XXVI.

¶ Item istud verbum de consensu, est relatiuum, & refertur ad suum antecedens, quod est *comprare*: ergo in ipsa emptione debent simul esse, non tamen in cohabitatione domus, quia etsi sint in diuersis domibus, dum tamen ipsa emptio fiat simul, id est pro ambo, vel in

communi, aut de communi; emptum erit commune.

¶ Et in hoc hodie est maxima differentia XXVII. inter ius imperatorum & ius commune nostri regni, quia de iure imperatorum, quicquid maritus emit durante matrimonio, est ipsius mariti, etiam si maritus vxoris nomine emit, vt l. multum, & ibi Bartol. & Bald. C. si quis alteri vel sibi, & l. cum propria, cod. tituli, habetur in leg. scriptura, vbi gloss. & Bald. C. de fide instrum. & in leg. si filij, & ibi Bald. C. de donationibus inter virum & vxorem. Sed iure nostro emptum per maritum constante matrimonio etiam suo nomine, sunt communia per dictam legem 1. & per legem Tauri 16. cum similibus. Nec ad hoc requiritur simultanea cohabitatio, quia maritus & vxor sunt redacti ad instar sociorum: vt l. aduersus, C. de crim. expi. heredi. vel ad instar fratrum, argument. Stationi consul de frigidis. Et si socius nihil ponit in communi, nihil inde percipit: vt dict. leg. 1. C. pro socio.

¶ Item si frater nihil habet in communi, XXVIII. cum fratre nihil percipit de acquisitis per fratrem. Si tamen est facta emptio per vnum ex fratribus communiter agentibus, præsumitur facta de bonis communibus: & debet alteri fratri communicari, vt tenet Bald. in leg. cum oportet in principio, C. de bonis qui liberis, & in l. 1. C. si quis alteri vel sibi. Et si quæatur eamenti ipso iure, debet actione pro socio fratri communicari: vt l. Titium, §. altero, ff. de administrat. tutor.

¶ Vnde conclusio quod aut omnia quæ sita sunt sponsæ quæ ex dote prouenerunt, aut diuiduntur inter sponsum & sponfam propter operam sponsi positam in acquisitione lucra, & propter ipsam societatem. Et hoc vltimum mihi videtur securius & rationi & iuri magis consentaneum.

¶ Sed pone quod vxor ad domum iam traducta expulsa fuit à marito sine causa, & interim maritus aliqua bona acquisiuit durante matrimonio, an debet illa vxori communicare? vide doctorem de Segura in repetitione legum vnum ex familia de legat. 2. columna. 10. in fine, versicul. 3. casu. vbi concludit quod, licet per textum in lege si filia, ff. de viris, quia præsumitur malo animo expulisse & fraudulentem: vt l. item si obsequitrix, §. final. cum leg. sequenti, & l. item Mala primo responsio, ff. ad legem Aquil. & cap. cum dilecti de accusat. & cap. 1. de presumpt. vbi in his quæ sunt de genere malorum, præsumuntur fieri mala fide & in fraudem, nec sumitur præsumptio, vt euiteretur delictum, vt l. merito, ff. pro socio cum similibus. quæ sic debent intelligi: vt vult Ancharran. quem sequitur ibi Ioann. de Anania in dict. cap. cum dilecti. vide gloss. in leg. 2. C. de petit. heredi. & in lege 1. C. de his quibus vi indigni. Bald. in lege 1. columna. 2. ff. soluto matrimonio, & in l. precibus, colum. 6. C. de impa. & alij, & in cap. cum tu de rebus.

¶ Item cum maritus dolo desinat vxorem XXX. secum retinere, habetur ac si secum retinuisset. argum.

argum. l. fin. autem, §. sed & huius fidei vend.

¶ Item si contrarium diceremus, maritus ex suo dolo reportaret commodum contra l. 3. §. 1. ff. de donationibus inter virum & uxorem, & l. regula non fraudantur, ff. de regulis iuris. Item vxor ista lucra non habet a marito, sed a lege regni per allegata. notatur in l. final. C. de bonis matris, & in lege 3. ff. de interdictis & relegatis. ergo per maritum libi auferri non potest. regula indulgentum de regulis iuris lib. 6. cum similibus.

¶ Item ex quo per vxorem non fletit, quo minus cohabitaret cum marito, haberet ac si cohabitasset, sicut de conditione impleta dicit l. que sub conditione, §. quoties, ff. de condi. institut. l. iure civili, ff. de condi. & demon. non ergo debet sibi imputari, regula imputari de regulis iuris, lib. 6.

¶ Ad idem facit l. final. C. de repn. vbi maritus vxorem expellens tenetur dare sibi quartam partem bonorum suorum, fortius partem lucrorum. Item facit institut. pro socio, §. manet. vbi socius qui fraudulenter renunciat societati, vt socium fraudet, non valet talis renuntiatio, &c. cum autem inter virum & uxorem sit quedam societas, non minus privilegiata quam sociorum, secundum Baldum in lege rei iudicata, §. socero, ff. soluto matrimonio, & ibi moderniores.

XXXI.

¶ Ad idem facit Lactione, §. Labeo, ff. pro socio. vbi socius qui intempetivè renuntiavit societati, tenetur communicare socio lucra interim provenientia.

¶ Ad idem facit quod dicit Baldus in lege 1. C. de legatis, & in lege quod in uxorem, C. de negot. gest. quod si maritus expulit uxorem à domo, tenetur eam alere extra domum. idem tenet Raynald. de for. in lege Gais. §. final. ff. de ali. legatis, & in lege si convenit, ff. pro socio. Angelum in additionibus ad Angelum in tractatu maleficiorum in parte che me hay adulterato. in additione incipiente in hac materia. Adde Fredericum de Seno consilio 176. incipit domino Conrado. refert Prapostus in cap. plenarie de donationibus inter virum & uxorem, column. 4. versicul. quero marito. vide Ioan. de Plat. in rubr. de fugitivis column. lib. 11. & textum institut. de ingenuis, §. fin.

XXXII.

¶ Si autem vxor non vult stare cum marito sine culpa mariti, & interim vxor aliquid lucrata est, communicabit viro illa lucra per ea que dicta sunt de marito, & vult Baldus in lege quod in uxorem, C. de negot. gest. & in l. 1. column. 2. versic. 3. dubitatur. C. de legat. tenet doctus de Segura in repetitione l. vnum ex familia, column. 13. versicul. quarto casu de legat. 2. ego dixi in rubrica de donationibus inter virum & uxorem, folio 34. in principio.

XXXIII.

¶ Sed si vir & vxor ab invicem separantur propter aliquam iustam causam cum dispensatione, de qua in cap. ex publico de consensu coniug. & postea aliquis eorum aliquid acquisivit, sic quaesita non communicantur. quia iam non sunt vir & vxor. Segur. vbi supra.

XXXIV.

¶ Vnde si ex voluntate utriusque separantur promittendo castitatem, vt fieri potest,

gloss. & Abb. in cap. veniens de regula. notant in cap. dudum, de consensu coniug. Prapostus in cap. preterea, l. column. 2. de sponsa. similiter non communicantur lucra. Segura vbi supra.

XXXV.

¶ Si autem propter seuitiam viri separatur matrimonium quo ad thorum, iuxta cap. literar. de reilitut. spol. dos redditur vxori, vt cap. 1. & ibi Abbas de donationibus inter virum & uxorem. Bald. in lege 1. 3. nota. vt lite pen. dabitur similiter vxori medietas lucrorum ante separationem habitorem, vt cap. 2. de donationibus inter virum & uxorem cum gloss. iunctis his quæ notat Abbas in dict. cap. 1. eod. titul. de obtentu. tamen postea vxor non communicabit, quia sua petitione à viro est separata in facie ecclesiæ: licet vir fuerit causa separationis. Segur. vbi supra, in hoc ultimo ego teneo contra per ea quæ dixi in rubrica de donation. inter virum & uxorem, folio 30. column. 1. nam si verum est quod ipsa fugiente propria auctoritate propter viri seuitiam ad domum honestam consequitur medietatem lucrorum, fortius quando ex eadem causa iudicio ecclesiæ separatur à marito.

XXXVI.

¶ Si sponsus vel maritus ante traditionem sponsæ vel vxoris etiam dote non recepta; aliquid emit nomine suo & sponsæ, commune erit utriusque, non quidem ratione societatis inter ipsos contractæ, quæ requirit simultaneam cohabitationem; sed potius eo quod utriusque nomine fuit emptæ, quod potest constare publico instrumento emptionis, vt per Bartolum in lege Titium, §. altero, column. 3. versicul. quero an societas, ff. de admi. tut. vbi inter cetera dicit quod societas contrahitur, eo quod contractus communi nomine celebratur. Sed Baldus in cap. 1. column. 1. versicul. & nota diligenter de beneficio fratris, dicit non probari societatem ex eo quod per instrumentum confiter rem emptam de pecunia communi. secus si res communiter ematur, vt l. nihil, & ibi Bartolus, ff. commun. diui. & dict. leg. 2. & ibi Bartol. & Bald. C. pro socio. Scita emptio facta communi nomine vxoris & viri, est communis. ita dicebat quidam. Sed mihi ista decisio non est sine scrupulo. quoniam cum sumus extra casum legis regni deferentis lucra inter coniuges, si maritus vel sponsus ex sua pecunia emit nomine suo & sponsæ: iam videtur hoc animo donandi fecisse. quæ quidem donatio inter sponsos sicut inter coniuges est reprobata. Cogitabis.

XXXVII.

¶ Legatum factum vxori per maritum, non imputatur in medietate bonorum quæ mulier debet habere ex acquisitis constante matrimonio, cum talis medietas sua sit vxoris, etiam si non acceptauerit, transmittit ad heredes, Segura in dicta repetitione l. vnum ex familia, folio 16. column. 2. versic. ex quo ego. inducit ea quæ notat Bartolus in lege arrogata, column. 1. in §. opposit. ff. & ibi Bartolus & Ias. Paulus & Alexander in lege, cum antiquioribus, C. de iure de liber. bene facit l. edicto, §. ad heredes, ff. de iure fisci. & quod vult Salicet. in authentica bona donatorum, finalis column.

Bbb 4

C. de

C. de bonis damnatorum. vbi allegat plura iura, quæ per te videas. vide *Alexandrum in leg. si vir. ff. ad legem Falcid.* vbi dicit quod lucrum quod

descendit ex legis dispositione efficitur patrimonium eius cui defertur, non hereditas vtrius vel vtri.

L E X XVII. *Sec. 1, tit. 6, lib. 5 Recop.*

QVando el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra poltrimerá voluntad, o por otro algun contraçto entre viuos, ora el hijo este en poder del padre que hizo la dicha memoria, o no, fasta la ora de su muerte, la pueda reuocar, quando quisiere. Saluo si fecha la dicha mejoría por contraçto entre viuos, ouiere entregado la possession de la cosa, o cosas en el dicho tercio contenidas a la persona a quien la fiziere, o a quien su poder ouiere. O le ouiere entregado ante escriuano la escriptura dello. O el dicho contraçto se ouiere fecho por causa onerosa con otro tercero, assi como por via de casamiento, o por otra cosa semejante, que en estos casos, mandamos que el dicho tercio no se pueda reuocar, sino reservasse el que lo fizo en el mismo contraçto el poder para lo reuocar, o por alguna causa que segun leyes de nuestrós reynos las donaciones perfectas, & con derecho fechas se pueden reuocar.

LEX ista decidit quod melioratio tertiæ & quintæ partis honorum, quam potest facere pater vni vel pluribus filiis de bonis suis, poterit in vita vel in morte, id est inter viuos vel mortis causa, reuocari, quamuis aliqui ante huius legis editionem de hoc dubitarent, ex eo quod lex hoc permittens vel concedens patri, posita est in foro legum, sub tit. de legatu vel testam. l. 9. per quod ipsi putabant solummodo hoc patri licere per viam testamenti vel legati, non aduerentes quod ea quæ possunt fieri in testamentis, possunt similiter in contraçtu præueniendo vltimam voluntatem: vt l. fitoras, C. de inofficiosa donat. vt plene dico in mea repetitione cap. per vestras de donatione inter virum & uxorem, folio..... Tradit etiam doctor de Segura in repetitione l. vnum ex familia, §. sed si fundum, de legatu, 2. fol. 5. vnde amodo super his non est amplius disceptandum.

II. Pater vel mater potest meliorare vnum vel plures ex filiis in quinta & tertia parte honorum suorum, prout disponit lex fori, & ista & sequens, facit l. vnum ex familia in principio, & ibi doctores de legatu, 2. Bartolus in lege si quis ita, §. de testament. tutor. vbi dicit quod appellatione filij in singulari comprehenduntur omnes filij etiam posthumi. l. si quis filius, & ibi Bartolus §. de testament. tutor. insitunt. qui dari tu. po. §. si quis filius. etiam in conuentionibus. l. si quis operas, §. de operis lib. insitunt. qui dari tu. po. §. final. cum

gloss. Ludouic. in singulari..... alius in parte filius, versicul. quæro virum, & l. qui filius, in principio de legatu. & ibi Bartolus gloss. & Bartolus in lege Titium in principio, §. de liberis & posthumis, textus & Bartolus in lege qui quartum, §. final. de legatu 1. maxime si non sunt nati filij: nam tunc appellatione filiorum intelligitur de nascituris. Paulus de Castro consilio 178. ad hoc l. 2. §. filius, ff. ad Tertullianum, secundum Baldum in lege precibus, 9. column. C. de impub. & alius substituit. vbi etiam venit qui est in vtero. l. qui in vtero, ff. de statu hom.

Item appellatione filiorum, veniunt etiam femine filie. l. si ita scriptum, in principio, & ibi Bartolus de legatu 2. & l. si quis ita, in principio §. de testament. tutor. cum similibus. Intellige in fauorabilibus, secus in odiosis. l. 1. §. sed si uerum, & ibi Bartolus §. de ventre in possess. mit. vide legem regni foro legum, titul. de las donaciones. l. 3.

Ista faciunt ad questionem, si testator dixit, lego filiis meis tertiam partem honorum meorum, an veniant filie simul cum masculis, vide Segur. in repetitione l. vnum ex familia, §. sed si fundum, 7. column. in versu. circa hoc tamen queritur. vbi videas.

Si pater meliorauit vnum ex filiis in tertia parte suæ substantiæ, intelligitur de omnibus bonis suis. l. nam, §. non omnis, ff. ad Trebell. Segur. vbi supr. 2. col. versu. & ex hoc ego infero. Idem si dicat rerum mearum, vt dicit §. non omnis. Idem si dicat pecunie meæ, dicit §. non omnis, item quia pecuniam

III.

IV.

pecunie appellatione omnes res continentur.
l. 2. C. de consuet. pan. cum concordantibus.

- V. ¶ Idem si dicat solummodo meorum. dicitur. §. non autem omnia cum l. sequenti. idem si dicat meum hereditatis, ut per Segur. vbi supra. column. 3. versu. scilicet tamen crederem. & Castil. hic plenē.

- VI. ¶ An filius melioratus in terra, habebit etiam in bonis feudalibus emphyteoticis quæ accepit pater pro se & filiis suis. vide hic Castil. larruine post Seguram, vbi supra, concludentes quod non.

¶ Multa de donatione facta filio ponit Segura vbi supra, recitat hic Castil.

- VII. ¶ An melioratio tertie vel quinte facta à patre vel matre possit reuocari ab eis, vide Segur. vbi supra. & Castil. hic in parte del padre. vide Bartol. in l. & quia, ff. de iurif. omnium iudic. quam legit cum l. morte, col. 2. versu. ff. de iurif. Castil.

- VIII. ¶ Intellige quod potest reuocari donatio facta filio vel melioratio, nisi fuerit tibi tradita possessio, ut hac l. Tauri, 17. tenet Bald. in l. 2. C. de inoffic. dona. Angel. in l. 2. ff. pro donato. gloss. in l. 1. ap. penultim. ff. de donationibus inter virum & uxorem. Statim ergo valet donatio facta filio secuta traditione. vide Bartolum & alios in l. frater à fratre, 10. column. versu. sexto quæro, & ibi repetentes ff. de condi. indebit. non expetata morte patris per d. l. regni. quamvis dicta gloss. & doctores contrarium velint.

- IX. ¶ Pater non det filiis bona sua in vita, ut consilium Salomon ecclesiastici 33.

- X. ¶ Ora el hijo esse en poder de su padre, o no, hasta la ora de la muerte la puede reuocar. Nota quod melioratio quam facit pater filio suo in potestate vel extra, de tertia & quinta parte bonorum suorum, valet à principio, reuocabiliter tamen vsque ad vltimum vite spiritum, ut statim dicemus: siquidem intelligimus quod filius eratur in potestate, certum est quod non valuit effectualiter, ut l. 2. §. filium, ff. de donationibus. l. donationes quas parentes. de donationibus inter virum & uxorem. l. 2. C. de inoffic. donat. ratio est quia si valeret statim, dominium acquireretur filio, & in continentem reuocaretur ad patrem. cum & hodie in profectibus, quicquid acquirit filius, acquirit patri. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulga. & pup. cum ista ratione transeunt doctores in dicta l. 2. & Bartol. in l. frater à fratre, ff. de condi. indebit. & doctores de Segura in dicta sua repetitione. Sed non placet Iaseni in dict. l. frater à fratre. vbi per eum. Vt cumque sit, donatio non tenet efficaciter à principio, morte tamen confirmatur: ut dicta lege donationes. confirmatur etiam emancipatione. l. donationes in copulationem, §. pater, ff. de donation. & sine emancipationem, C. eod. de quo per Paulum & doctores in dict. l. 2. & per Iaseni, in dict. l. frater à fratre. vide gloss. in l. nec frater, C. de donat. causa mortis.

- XI. ¶ Intellige tamen, quod confirmetur morte vel emancipatione interueniente traditione rei donatæ. gloss. communiter approbata in lege Papiniana ff. de donationibus inter virum & ux-

orem. gloss. tamen in lege cum de in rem versu, ff. de versu, sentit contrarium, quam allegat Iaseni in authentic. vnde si pater, C. de inoffic. donat. & in repetitione dict. leg. frater à fratre, column. Sed primam opinionem sequitur Angelus in dicta leg. 2. ff. de donation. Baldus in l. 2. ff. de inoffic. donation. secundum Iaseni. in dict. leg. frater à fratre in tertia fallentia & licet prædicti doctores non loquantur in donatione quæ confirmatur emancipatione, secundum doctorem de Segura in dicta sua repetitione. tamen casus est secundum eum in lege 2. C. si quis alteri vel sibi, & in dicta lege, sine emancipationem. C. de donat. vbi hoc expresse habetur secundum Baldem & Salicernum vide Montaluanum 6. partita. tit. 15. l. 4. si autem in casu nostro non interuenit traditio, bene potuit reuocari melioratio.

¶ Ex istis sequitur, quod donatio facta à XII. matre filio, statim valet, eo quod mater non habet filium in potestate. l. si constante. C. de donationibus inter virum & uxorem. l. 1. in authentic. ex testamento, C. de collat. column. 7. nec poterat vtroque casu reuocari, ut l. illud, §. final. C. de collat. Sed per istam legem poterat mater reuocare, ac si haberet filium in potestate, ut expresse decidit ista lex. vnde quantum ad hoc, frustra infirmus in patria potestate, de qua infra plenius dicitur.

¶ Saluo si ouiere entregado la possession. Si ista verba referantur ad filium emancipatum, colligitur hinc quod donatio facta filio emancipato sequuta traditione rei donatæ, valet & tenet irreuocabiliter, ut l. 2. C. si quis alteri vel sibi. & in dicta lege sine emancipatio. Si autem referantur ista verba ad filium in potestate, probatur ex ista lege quod donatio facta filio in potestate, sequuta rei traditione, valet & tenet, nec potest reuocari à patre. & sic intellecta ista lex inducit ius nouum, quia ante huius legis editionem si pater donabat & tradebat filio in potestate, poterat ad libitum reuocare: ut dict. l. donationes quas parentes, cum similibus. quia nec tunc transibat in filium dominium rei donatæ, ut plenè per Iaseni in dicta l. frater à fratre, column. 21. remanebat tamen pater naturaliter obligatus, & morte patris confirmabatur donatio plenissima perfectione, ut sentit Bartolum in dict. l. 2. C. de inoffic. donat. & in leg. si sub conditione, ff. de solut. l. 1. in dict. l. frater à fratre, column. 21. pro quibus facit gloss. in leg. Pomponius, ff. de iurif. hereticis, versu. in potestate. quæ dicit hoc esse speciale in dote. ergo in contrarium est regula, quam videtur inducere ista lex eo modo quo diximus. vide Bartolum in l. nam neque, de legat. 1. vbi vult quod equiparatio sui & emancipati, procedit quando suo hoc est utile, ut existentia sui heredis nil operetur.

¶ Quod autem talis donatio reuocari possit, allegabatur textus in l. cum pater, §. à filio, ff. de legat. 2. mendia gloss. quæ loquitur, vbi filia tenebatur vni filiorum prædia restituere, quia pater hoc ab ea petierat. In casu tamen nostro licet patri

patri donare vel meliorare vni vel pluribus ex filiis in quinta & tertia parte bonorum suorum, si voluerit, non tamen cogitur, nec tenetur si nolit. Item ibi filia tenebatur restituere cum moretetur. Vnde eligendo ante tempus mortis, non videtur cum effectu elegisse, quia posset donare, quia posset contingere secundum Paulum ibi, quod electus moretetur ante mortem eligentis, quo casu irritum electio, & posito quod non deederet, posset euenire casus quod omnes alij deederent ipso relicto, & sic ipse solus esset habiturus, etiam si non fuisset electus, quia omnia cessant in donatione facta filio, vnde certe ille textus inepte allegatur ad hoc propositum. fuit ergo necessaria decisio ista, quia multas alterationes & iurgia remouet circa donationes & concessiones, quas faciunt parentes filijs.

XV. Si statim processum est ad rei donatam vel concessam traditionem, efficaciter & irrevocabiliter valet donatio, vel concessio facta filio, etiam in potestate constituto. Vnde hodie quantum ad hoc nulla est differentia inter filium familiam & emancipatum. tradita ergo possessione filio, donatio valet efficaciter, & non potest reuocari, vt l. possessionem. C. de reuoc. dona. & sero legum lib. 3. tit. de las donaciones, l. 2. Idem videtur, si pater constituat se filij nomine possidere dictam terram suorum bonorum partem, vt Liquid viro. ff. de acquir. possess. vbi plenè per Alexandrum post alios gloss. in l. 2. C. de dote cauta non nu. Bald. in l. 2. C. de inoff. donat. Angelus in l. 2. C. de reuoc. pro donato. ego alias scripsi in rubrica de donationibus, inter virum & uxorem, columni. 398. vbi magno affectu desideravi hanc decisionem, & postea cum legibus fiendis intenderemus in cuius Taurinis, semper insituri, vt hæc lex fieret super hoc, & me instante facta est. vide quæ postea addidi in secunda impressione, folio

XVI. Ex istis inferitur, quod si pater emit libros nomine filij & tradidit eis, statim efficiuntur sui, non habita discretionem seu differentia, an sit clericus vel doctor, quoniam ex huiusmodi traditione statim efficiuntur filij irrevocabiliter, quicquid dixerint doctores antiqui & recentiores, præsertim Las. in l. filia licet. C. de collat. idem videtur de alijs expensis quas facit pater cum filio in studio. nam cum statim tradantur, efficiuntur propriæ ipsius filij scholaris irrevocabiliter. Idem in quacunque alia donatione quam facit pater filio per istam legem singularem. nec restringas eam ad casum specialem, quando pater per viam meliorationis expresse huiusmodi donationem vel concessionem faciebat: quoniam veritate inspecta quæcumque donatio vel concessio facta à patre filio quouis modo fiat, reuertitur ad meliorationem tertiæ vel quintæ, nisi aliter fuerit præcæstatum. cum hoc fuerit vilis filio donatario, & per hunc modum efficacior sit concessio. argum. l. 3. de testament. mi. hodie habemus de cessionem

de hoc in leg. 26. infra eodem, & qua incipit, si el padre. ibi Deo propitio dicemus. Tene ista memoria pro filiis præsertim scholaribus, qui habebunt sibi donationes & concessiones præcipuas, & forte non tenebuntur eas conferre volentes succedere paternis donantibus quo ad suam legitimam. nam si videntur ista concessa per viam meliorationis, melioratio non confertur, cum sit prælegatum, ergo: vt colligitur ex dicta lege 26. sed lex 29. alter videtur disponere in collatione donationum. Cogitabis super hoc, quia est noua consideratio, quæ si harum legum editionis tempore in mentem venisset, facta esset super hoc salubris declaratio. & necesse quidem est: vt aliquando fiat: cum assidue veniat in practica.

¶ Ad validitatem donationis quam facit **XVII.** pater filio, non est necessaria presentia filij donatarij vel meliorati. l. cum pater, §. fardo, de legat. 2. vbi legatum vel prælegatum potest fieri absente legatario. cum autem legatum sit donatio, vt l. 1. de legatu. merito ista donatio vel melioratio filij potest fieri absente filio. nam & alie donationes fieri possunt absenti, vt l. absente, ff. de donat. & cap. si tibi absenti de præbend. lib. 6. vide doctorem de Segura in dicta sua repetitione, l. 7. num. ex familia de legatu. 2. folio 4. vers. quinta. An autem sit necessaria approbatio tacita, vel expressa ipsius absentis per nancium vel epistolam, vide in præallegatis locis.

¶ An per instrumentum, in quo dicitur **XVIII.** quod pater donauit & tradidit, probetur possessio traditione, vide Baldum in l. minus instructum, 1. colum. vers. sequitur in textu, C. de acquir. poss. & in l. iudicia in principio, C. de rei vendit. & in rubrica, C. de contra empt. quest. 19. & in l. 1. in principio, C. de suffragio. Bartol. in l. prædica circa finem, & ibi alij doctores. ff. de acquir. poss. Lenfrancum in c. quoniam contra de probat. in parte tertium depositiones. Baldum in l. non ideo, C. de fide instrum. intellige quod transfertur nisi res sit immobilis, quæ traditi non potest Bald. in dict. rubric. C. de contra empt. quest. 19.

¶ Transfertur tamen possessio per constitutionem precarij. l. quod meo in principio, & l. interduum, §. fin. & vtriusque doctores, ff. de acquir. poss. Bartol. in l. 3. col. 8. vers. & prædicta verba. C. de pignorijs, & in l. ab emptione in fine, ff. de pactis, & cap. 2. de consuet.

¶ Vnde si constituit se quis, constituto meo **XX.** nomine possidere, sufficit ad transferendam possessionem. gloss. in dict. l. minus instructum. & ibi Bald. si constitutus tempore constituti possidebat. gloss. & doctores in l. quamuis, §. si conditur, ff. de acquir. poss. Bartol. & Angelus in l. quidam, ff. de rei vend. Bald. in d. l. minus instructum. Lenfrancum vbi supra. ¶ Vnde si quis tantum vacuum traderet possessionem, satisfacti si constituit se eius nomine possidere. gloss. & Bart. in dict. leg. ab emptione. dummodo venditor constitutus possideat: vt dixit Bart. in dict. l. quod meo. quia nemo potest

potest plus iuris, &c. Adde quod per constitutum transferretur possessio naturalis & civilis nisi sit contractus simularatus, vt per Bartol. in l. emptor ff. de aqua plu. ar. en. in l. quemadmodum, C. de agricolu. & censu lib. 11. in 2. notat. Bald. in l. 3. C. plus valere quod agitur, final. colum.

XXI. ¶ Item quamvis constitutio precarij sit ficta, possessio tamen est vera. Bart. in d. l. ab emptione, in fin. ff. de pactis, & in l. si quis, final. colum. ff. de vsucapio. vnde si spoliatur, ager interdicto vnde vi.

XXII. ¶ An autem per licentiam intrandi possessionem, transferatur possessio. Bald. in l. necessarii ff. de pign. action. & in cap. 12. col. quid sit investitio. Innoc. Hostiens. & alij in cap. 2. de consuetud. Flo. in l. seruientes, colum. 3. ff. de seruitutibus. tenent quod sic. quia paria sunt, tradere possessionem, vel eam relinquere, vt alter ingrediatur: vt per Bald. in l. final. C. quando sicut vel primatus. Sed contrarium est verum, quia verbalis investitura non transfert possessionem, secundum Bald. in precludis feudorum, colum. 11. etiam si possessor velit eandem possessionem transferre, secundum Bald. in dict. cap. 3. quid sit investitura, colum. 4. in fin. Innocen. & alij in cap. ex ore de his qui sunt à maiori parte capit. 10. Ioan. Andr. cap. cum M. de constitut.

XXIII. ¶ Potest tamen inueltus capere possessionem propria auctoritate, vt per Bald. in dict. rubric. de contrahend. empt. quest. 17. & in l. traditionibus ff. de pactis, & in dict. cap. 3. colum. 2. & Angel. in l. si vacantis, C. de bonis vacantibus, lib. 10. Innocen. & alij in cap. ex parte de consuetud. vide Vitalem in libro clausularum, in regula constituit se precario possidere.

¶ Idem dicendum est de licentia data à iudice de intrando possessionem, quia non videtur tradita possessio nisi corporaliter & realiter tradatur, Abb. & alij in c. cum aliquibus, 2. & 3. colum. de re iudic. per Bald. in precludis feud. colum. 7. versus per primam, & ibi in addit. in parte transferretur possessio.

XXIV. ¶ An donatarius cui est facta donatio de tertio & quinto, vel emptor cui nondum est tradita possessio rei emptæ vel donatæ, possit se opponere, ne tertius mittatur in possessionem, vide Bald. in dict. cap. 1. quid sit investitura, colum. 1. versus extra nota. qui concludit quod nō. & prefertur secundus cui est tradita possessio. L. quæstio, C. de rei vendicat. vnde sumpta fuit lex regni, 3. partis. final. vnde primus emptor vel donatarius non potest agere contra secundum. Sed bene contra venditorem. l. qui duobus, ff. de sol. secundum Bald. in dict. l. quæstio. Ex his inferretur quod non dicitur plene beneficiarius, qui non habet possessionem beneficij. cap. cum in cunctis, de electio. nisi in collatione facta à principe, vt traditur per Ioann. Andr. in cap. in nostra de minor. per Bald. in precludis feud. vbi dedit remissionem. sed hoc non credo verum. vtrbi dico. vide Seguram in dict. repetit. fol. 11. colum. 1. in fin. versus. & ex hoc infero.

XXV. ¶ Per traditionem scripturæ transferretur res

in ea contenta, vt l. 1. C. de donat. vnde sumpta fuit lex regni, fore legum, cod. tit. l. 1. & 2. & 10. & lex Tauri 7. etiam si res non sit præsentis, vt dictus legibus. intellige dummodo possessio rei donatæ sit penes donatorem, tempore donationis & traditionis instrumenti. l. 3. §. 1. ff. de acquir. poss. intellige siue tradat instrumentum. quo ipse emit, huc quo vendidit, vt dict. l. 10. cum alijs de quibus supra, signanter in dict. l. 10. ibi, si se sciens de certa & gela die. Quam tene memoria, quia forte ibi non reperies.

¶ An instrumentum rei donatæ vel venditæ, quod habet emptor vel donator, debet remanere penes ipsum venditorem vel donatorem, vel hæres eius: nec tenetur reddere emptori vel donatario: dic quod penes venditorem vel donatorem seu hæredes eius, quando tenentur de euidione: tenentur tamen prestare cautionem de prestando emptori, donatario vel legatario cum opus fuerit. l. instrumenta, & ibi doctores, signanter Bald. C. de fideicommiss. & in dict. l. 1. in fin. C. de donation. de venditore non in l. 1. titulus ff. de actio empt. & vendit. & in l. si prædictum, C. ad legem Falc. in quibus iuribus videas plene.

¶ Ora el hijo este en poder del padre.] Nota ex his verbis iuncto principio, ibi quando el padre, o la madre, quod mater potest donare filio existenti in patris potestate, eiusdemque mariti, de quo vide Bald. in l. si constante, C. de donat. inter virum & vxor. vbi dicit quod ille passus est multum notandus. & si vis procedere sine scrupulo, facias apponi ista verba quod non queratur patri vstructus, alias est dubium, vt ibi per Bald. & Salycet. & lafon in l. frater à fratre in fine.

¶ An autem mater viuente marito donare possit dorem vel eius spem: vide textum & doctores in l. constante, C. de donat.

¶ Quæro mater meliorauit filium in tertia parte bonorum viuente marito, an debeat deduci de dote, vide quæ scripti in rubric. de donat. inter virum & vxorem, colum. 126. in mea repetitione.

¶ Si pater vel mater dotauerunt filiam, an totam dorem debet soluere pater, an medieta-tem, an de bonis superlucratu constantem matrimonio, ibi etiam oportune dissero. videas per te.

¶ O le oniere entregado ante el esfermano la carta dello.] Nota quod per traditionem instrumenti, res in instrumentum contenta tradita videtur. Sumitur hoc ex l. 1. C. de donat. & ex l. regni, fore legum, lib. 3. tit. de las donaciones, de leg. 1. Item si quis legauit instrumentum domus, ipsam domum legare videtur, vt per glossam in dict. l. 1. ad hoc l. seruum filij, §. cum qui chirographum, de leg. 1. Item de eo qui pignorat instrumentum emptionale, nam videtur pignoriare rem ipsam emptam & sibi traditam, vt C. quæ res pignori obligat. po. l. cum emiser. Idem de eo qui vendit instrumenta, qui nomen vel corpus vendidisse videtur, vt dict. §. cum qui. Quod autem ibi dicitur de corpore, intelligendum est si res fuerit ei tradita, & pretium

tium solutum, vel habita fides de pretio. *Quod vendidisti, ff. de contrab. emp.* alias dominium rei non transfertur, quod penes se non haberet, vt per gloss. & *Salicet in dist. l. 1. C. de donat.*

XXXII. ¶ Quid si dominium rei penes se habeat, sed non possessionem; an tradendo instrumentum transferat dominium. gloss. *fin. in dist. l. 1. C. de donat.* dicit quod non. argum. l. *quidam, ff. de rei vend.* in contrarium facit instrumenti traditio, quæ videtur habere vim traditionis rei, vt *d. l. 1. quæ loquitur indistincte, & in d. l. 2. & lex ista. item quia dominium queritur sine possessione, licet sit apud tertium. l. si fundum, ff. de fundo dotali cum concordantibus ibi allegatis. Cum dicta gloss. transit tunc & *Iacobus Butri* quos sequitur *Salicet ibi.* & respondet ad *l. si fundum*, vt ibi per eum, quem per te videas.*

XXXIII. ¶ An post traditum instrumentum possit pater penitentia ductus reuocare donationem, (crederem quod non) quia quo ad hoc nil interest, an transferat dominium, postquam pater fecit quod in se erat tradendo instrumentum. & lex ista loquitur indistincte de traditione. Coga.

XXXIV. ¶ Existis infertur, quod si mater donauit filio viuente marito spem rei dotalis, quod potest. *l. spem, C. de donat.* rem vero dotalem in præiudicium mariti, quod non potest, vt *l. conuente, cod. tit.* & tradidit instrumentum rei seu speciei donatæ filio, non poterit postea mater donationem reuocare. Cogitabis.

XXXV. ¶ An sit necesse quæ res in instrumento contenta sit præsens. *Salicet in dist. l. 1. C. de donat.* mouet questionem quo ad translationem dominij, vbi vide eum, post *Cynum*, quo ad effectum, quod non possit reuocari donatio, videtur quod non sit necessarium, quod res fuerit præsens tempore traditionis instrumenti. Cogita.

XXXVI. ¶ In eo quod lex ista dicit quod hoc fiat coram tabellione, videtur sentire quod in huiusmodi traditione instrumenti, debet intervenire scriptura publica, nec sufficiat id coram testibus fieri. & sit casus in quo requiritur scriptura, quod si verum est, est ius nouum & noua decisio, cum in exercendis litibus parem vim habeant instrumenta & testes. *l. in exercendis, C. de fide instrum. cum similibus.* & adde huc casum in quo requiritur scriptura ad alios, quos ponit gloss. in *capit. 1. de censibus, lib. 6.* Cogitabis.

XXXVII. ¶ *Onerosa.* Nota quod donatio ob causam vt pro matrimonio perfecta est, licet possessio rei non tradatur, & reuocari non potest, vt hic dicitur. tene menti. dicitur autem donatio ob causam matrimonij onerosa, respectu mariti, quia ex ea tenetur subire onera matrimonij. *l. final. § si à socero, & ibi Bartol. & alij, ff. de his que in fraud. cred. l. ex promissione, ff. de action. & obligat. l. Menius, § duobus, ibi per Bartol. l. 4. column. versu secundo quero, de legato 2. l. vna, C. de impo. lucra. deseri. lib. 10. & ibi Bartol. l. pro oneroso, C. de iure do-*

tum, cap. salubriter de vsuri. Bald. in l. 2. C. de his que in fraud. cred.

¶ Dicitur autem titulus dotis onerosus respectu mariti, etiam si ex postfacto ex dote lucrum possit consequi, vt in hac pactum de dote lucranda, vel statutum id disponeret, gloss. in *l. si donaturus, § final. versu duntaxat, ff. de condi. ob causam.* textus in *l. vna, § lucratius, in verbo si vero vel socer. C. de impo. lucra. deseri.* & ibi notat angel. refert *laion in § item qui in fraudem. column. 7. inquit. de action. ego scripsi in cap. per vestras, de donationibus inter virum & uxorem. column. 339. in principio, vbi vide. idem dicit Bald. in l. hac edita in principio, 3. column. in versu. pone quod appositum, C. de secundo nuptis, & in *l. cum muliere, 2. column. C. de donationibus ante nuptias, & in autem, præterea, penult. column. C. vnde vir & vxor.* vt plenè dico vbi supra. & doctor de Segura in *dist. repetitioe, fol. 12. column. 2. in princip. versu. potest dari, &c.**

¶ Per causam onerosam cum otro tercero asu como por via de casamiento. Nota hic quod causa dotis respectu mulieris dotatæ est lucratiua, maritus tamen dicitur habere ex causa onerosa, secundum Bartolum in *l. qui Romæ, § Flauius, ff. de verbis. obligat.* Vnde quatuus titulus dotis ex parte vxoris habeat causam lucratiuam, ex parte viri & filiorum habet causam onerosam, vt *l. 1. C. de impo. lucra. deseri. lib. 10. Bartol. in l. si constante, ff. solut. matrimonij.* Si tamen vxor eam petat à marito, petat vt debium ex titulo oneroso. vt vult *Salicet in l. 1. § secundum, C. de rei vxor action.* Amplia prædicta, vt respectu mariti causa dotis est onerosa, etiam si pacificatur de lucranda dote, nam & tunc non dicitur merum lucrum, quia hoc pactum dependet ab oneribus præcedentis matrimonij, vt notatur in *l. si donarius in fine, ff. de condi. ob causam.* prouenit enim ex quadam necessitate, quia forte maritus aliter vxorem non accepisset, secundum Paulum in *l. 1. C. de inoff. dotibus.* idè etiam isto casu titulus dotis vel eius causa est potius oneris quàm lucri, vt ego alias plenius scripsi in cap. per vestras, de donationibus inter virum & uxorem, column. 328. licet pro tunc de Paulo nõ fuerim memot.

¶ Con otro tercero asu como por via de casamiento. Quando enim tertio per huiusmodi dispositionem est ius quæsitum, vt ex contractu duorum, absque tertij voluntate, contractus distracti non potest vel rescindi, vt *l. si à socero, & ibi notat Bald. C. de iure dotum.* melius per eum in *l. si constante, C. de donat. ante nupt.* ad hoc ff. de pact. l. final. & ibi las. qui remittit. Ad idem, ff. de contratu. l. 1. post mortem, § fin. per Bartol. & Alber. in *dist. l. qui Romæ, § Flauius, ff. de verbis oblig.* videas notata in *l. 3. ff. de seru. expo.*

¶ Ex his inferitur quod si de contractu emptionis vel venditionis est ius quæsitum gabelario, licet partes renuncient contractui, non nocet gabelario, vt notatur in *l. fin. C. de constit. pax. tenet Baldus in dist. l. si constante, C. de don. ante nuptias.*

¶ Ad prædicta facit *l. seru. legato, § si testatur. XL.*

de legat. 1. & in l. fideicommissa, §. antequam de legat. 2. §. & in leg. non solum, §. 1. de libera. legat. vbi si testator legat alteri ad eam utilitatem, in hi competit actio. allegat & commendat Bartolum in leges. constanter. ff. soluto matrimonio. col. 11.

XLII. Ex istis similiter infertur, quod si presbyter dotauit filiam suam ipsam, consanguinei presbyteri non possunt dotem reuocare, etiam presbytero vita defuncto, à marito qui eam habet titulo oneroso, sed bene à muliere postquam ad eam dos fuerit reuersa, quia eam habet titulo lucratiuo. ita notanter decidit Bart. in l. fin. §. Si à socero, ff. de hiis qui in frau. credi. Bald. in authent. ex complexu, C. de incestu nuptio.

XLIII. Ex his concluditur, quod si alicui fiat donatio vel melioratio ex causa matrimonij, vt puta filio vel filie, durante matrimonio, non potest reuocari nec repeti in praiudicium matrimonij & ipsius mariti qui ex dote habet sustinere onera matrimonij. Solutum autem matrimonio postquam dos est ad filiam reuersa cum habeat titulo lucratiuo, possit à patre vel à fratribus, tanquam inofficiosa, quia forte excedebat tertiam & quintam, reuocari, vel quia alias fecerat donationes aliis filiis primò, in quibus tertia & quinta erant exhausta vel aliqua eorum pars.

XLIV. Quid autem si marito mortuo, remanent filij qui debent alimentari, & forte non sint alia bona quibus alimententur nisi dos materna, an tunc dicentur bona illa quæ desinunt esse dotalia, teneri titulo oneroso, vt nec tunc possint à patre vel fratribus tanquam inofficiosa vendicari. vide Bartol. in dicta lege si constanter, ff. soluto matrimonio. col. 11.

XLV. Casamento. Quod autem hic dicitur de causa matrimonij, intellige non solum in dote, vt habetur in l. Pomponius Philadelphus, ff. familia heret. notatur in l. cum oportet, §. cum autem, C. de bonis quæ liberis. de quo per doctorem de Segura in d. repetitione, folio 12. colum. 2. versic. potest dare. & debet intelligi non solum respectu dotis, sed etiam in donatione propter nuptias, vt l. fin. C. de donat. ante nupt. vbi ista duo equiparantur. facit & plerumque & ibi glossa de donat. inter virum & uxorem. sentit Bald. in l. 1. post principium, C. de iure dotum. refert & sequitur Iason in §. quod si in patri. 3. col. vers. adde quod idem est, & l. 1. ff. soluto matrimonio. bene facit ista lex.

XLVI. Adde quod donatio facta filio familias pro dote valet, vt dicit l. Pomponius & l. si cum dote in principio, ff. solut. matr. secundum vnam lecturam, etiam si matrimonium non sequatur, l. si extraneus, §. fin. ff. de condi. ob causam, quod est singulare secundum Alexand. & Iason. ibi, & Iudon. in singularibus. Ad idem bonus textus in l. 3. §. fin. ff. de priuileg. vbi priuilegia dotis dantur etiam si matrimonium non sequatur, de quo per Alexand. dicit §. quod si in patri in primo nota. & in dicta lege si cum dote in principio §. nota.

XLVII. Quid autem de donatione facta filie intransi religionem vel filio studente. vide plene Palacios Ruy.

Securam vbi supra folio 12. col. 3. versic. posset dari alia & tota cautela. refert hic Castillo, & addit glossa penult. l. 2. C. de inoffic. donat. gloss. 1. & Bald. in dict. l. cum oportet, §. 1. C. de bonis quæ liberis. data ergo similitudine dotis & studij de qua supra, est hic textus nota. vt causa studij valeat donatio facta filio familias in continentem, nec possit reuocari.

Item donatio pro alimentis statim & irrevocabilius valet, secundum Guill. de Cuno in leg. peculium, ff. de peculio. gloss. in dicta lege 2. C. de inoffic. donat. in vlt. gloss. 1. tenet Bald. in dicta l. cum oportet, §. 1. C. de bonis quæ liberis.

Idem si pater filio donauit vt benemerito, XLVIII. & merita probentur. vt per Bald. vbi supra & in lege vna. §. ne autem, C. de caducis tollendis, quia est permotio, &c.

Quid autem si pater donans filio familias iurauit non reuocare, vide doctorem de Segura vbi supra folio 12. colum. 3. Cui adde Paulum de Castro consilio 103. & Bald. in l. 3. C. pro donat. quod quidem iuramentum hodie potest interuenire in contractu, qui alias sine iuramento valere non posset, vt constituerunt rex Fernandus & regina Elisabeth.

Per contracto entre vivos. Ex ista lege iuncta l. lege 11. ibi, scriptura publica, colligitur prima consideratione, quod vbi donatur tertia vel quinta pars bonorum, requiritur scriptura, etiam si donatio non excedat quingentos aureos, quia leges istæ loquuntur indistincte. & per hoc si verum est ampliat l. sancimus, C. de donat. & lex regni, §. partita simul de donat. l. 9. quæ in donationibus excedentibus quingentos solidos requirit inscriptionem vel scripturam, nihil enim aliud est insinuatium, quam redigere in scriptis coram iudice. l. Modestinus, ff. de donat. & dicta lex regni. Qui sunt isti solidi & quales, vide in pergrina in verbo donatio in glossa magna in fine. Secus tamen esset, vbi donatio non excedebat quingentos solidos siue aureos. Sed ista lex indistincte loquitur. cogitabis.

An sicut non valet donatio omnium bonorum presentium & futurorum, sic ista donatio omnino nulla, an valebit saltem quo ad bona presentia, dicas quod valet quo ad presentia, vt late per doctores. præsertim per Salicetum in l. finali, C. de pactis.

Aliqui tenent contrarium per textum in l. quoties, §. sed finem, ff. de heredi. instit. & ibi Bart. & in l. 1. C. de inoffic. donat. in vlt. versic. quæro in quantum fiat reuocatio, & in l. si quatio hoc modo concipitur, ff. de verborum obligat.

Opinio Saliceti videtur verior & æquior, per multa quæ supra dicta sunt, concludentia valere donationem in eo quod valere potest, quævis in multo pluri fiat. facit lex regni fero legi lib. 3. de l. donat. l. 7. Ad idem l. 1. & 3. ff. de pecu. Je. & ibi Bart. & glossa in l. 4. col. 1. Ad idem decisio Bald. in l. eam quam col. 9. in fin. C. de fidei. cum loquitur de magna re vel pondere alicui ratione alimentorum relicto, valet vsque ad modum alimentorum. vide Fran. Arctium consilio 47.

Ccc

50

LII.

Operis causa semejante.] Pone exemplum. dedi tibi seruum meum, vt filio tuo Iohanni donares tertiam partem bonorum tuorum; tu donasti, non poteris reuocare postea donationem; quia licet sit donatio respectu tui, cui seruum tradidisti, respectu tamen mei, qui hoc tradidi, vt tu filio donares, dicitur onerosa & remuneratoria, ideo reuocari non potest, secundum Bart. in d. l. qui Roma, §. Flauius in prima opposicione. Vel potest poni aliud exemplum in qualibet donatione remuneratoria, quae non fit titulo lucratiuo, sed quia benemerita donationem precesserunt, intellige de aequivalentibus meritis. alias non valeret donatio, secundum Bart. & alios in l. si quis pro eo ff. de fide in so. §. 1. in fine & auth. unde si parens, C. de inoffic. testam. per omnes doct. Iason plene in l. frater à fratre colum. 22. ff. de condi. inde. vbi inter cetera dicitur, quod illud quod donatur ultra benemerita, censetur profectiuum, & consequenter reacquiretur patri. Ad praedicta bene facit c. relatum. ibi, iuxta se iurij meritum, de testamentis.

LIII.

Ex his redditur dubia decisio Bald. in auth. ex testamento, C. de collat. vbi dicit quod donatio facta filio propter benemerita censetur peculiū profectiuū, & consequenter reacquiretur patri. & valet dummodo non sint bene merita intra dimidia rei donata, per l. 2. C. de rescin. vendi. quod est magnum verbum ad extensionem d. l. 2. sequitur Ludovic. Roma in l. si donatione C. de collatio.

LIV.

Confirmatur per id quod voluit Salicetus post gloss. in l. petens, colum. 11. C. de pactis. vbi dicit quod si debitor promittat creditori vsuras, & creditor asstringit se ad aliquod onus aequiuale, non est proprie vsura. immo permittitur etiam de iure canonico, quia censetur, & subdit singulariter Salicetus, dummodo illud onus non sit ultra dimidiam iusti pretij, non est vsura. Sequitur Alexander consilio 362. colum. 2. incipit egregie.

LV.

Illam tamen decisio Bald. confunditur ex verbis Bart. in d. l. si frater à fratre, secundum Iason. ibi. colum. 22. & ita quiescit. Sed pro Bald. facit, quia donatio remuneratoria est quaedam permutatio. vt l. sed & si lege. §. consilium. ff. de pet. heredit. notant Bart. & Bald. in procmio digestorum. Sed in permutatione licita est deceptio intra dimidiam. si vero dimidiam iusti pretij excedat, habet locum remedium l. 2. de rescin. vend. vt ibi notat Bald. in 3. quaest. & in l. maioribus, C. communia vtriusque indicij. & sic videtur quod necum illud in quo donatio aequiualeat benemeritis, immo etiam illud in quo excedit, habeat filius titulo permutationis. Sed si hoc esset verum, via fraudibus aperiretur, & minueretur legitima aliorum fratrum. ideo tenenda est opinio Part. quae tutior est, scilicet quod vbi donatio excedit merita, non tenet.

LVI.

Intellige quod non tenet in eo quod excedit merita, in eo tamen quod aequiualeat meritis, tenet. ita alias conclusi in repetitione rubricae de donationibus inter virum & vxorē. col.

240. per l. ex animo in principio ff. de donationibus inter virum & vxorem. Ad idem l. si Titio & mihi §. 1. de lega. 2. vbi si alicui legatur ultra quam capere potest, reuocatur legatum in eo quod capere non potest, per quam l. dicit doct. de Segura in sua repetitione l. vnum ex familia solo 12. quod si testator habens filios, reliquit extraneo tertiam partem bonorum, reuocatur solum in eo quod excedit quintam, quam extraneo relinquere poterat. bene facit l. sancimus, C. de donationibus. vbi donatio quae excedit quingentos aureos, nisi fuerit infirmata, non valet in eo quod excedit, bene tamen in quantitate quingentorum aureorum. Ratio praedictorum est, quia quando vile potest separari ab inutili, vile non vitatur propter inutile. vt regula iur. lib. 6. dicit. vbi videas Dynum & multa quae ibi cumulant.

LXII.

Circa meritum probationem multa scribunt doctores in diuersis locis. de quibus per Iasonem in d. l. frater à fratre. vbi inter cetera commemorat dictum Bald. in l. si donatione, C. de collationibus. vbi dicit quod statuerit assertio patris de benemeritis filij, si assertio fuit iurata, quod reprehendit Alexander ibi. quia actus celebratur inter personas prohibitas, ideo iuramentum nil operatur, vt concludit Bartol. in leg. cum quis decedens, §. Titia de legat. 3. l. Aurelius, §. fin. de libera. te. Bald. in l. 1. de inofficiosis donationibus. Salic. in l. hac edulcitur volum. 7. C. de secundis nuptiis. subdit tamen Iason vbi supra, quod pro limitatione Baldi benefacit quod ipse dicit in prelatiis feudorū in tertia diuisione, vbi dicit, quod si praelatus cum capitulo consecratur feudum de quo inuestit aliquem, esse antiquum, si interueniat iuramentum, confessio praesumitur vera, cui standum est. Idem repetit idem Iason in d. l. si donatione, C. de collat. §. Sed pace eius (vt ita dixerim) salua dictum Baldi nihil videtur ad hoc conferte, quia loquitur in confessione quae fit à praelato cum capitulo. vbi enim est praelatus cum capitulo, est totum continens, ideo praesumitur pro eorum confessione, quia per eos potest fieri ecclesiae conditio deterior. vt l. inueneris, §. sane. C. de sacrosancti ecclesie gloss. fin. in auth. hoc ius porrectum eod. tit. Sed vbi pater confitetur sub iuramento ad vno filiorum merita recepit, agitur de praedictio aliorum filiorum, & consequenter pater non est totum continens, nec per eum potest aliorum filiorum conditio fieri deterior, sicut potest fieri per praelatum & capitulum. Maxime quia illa patris confessio eo quod in fraudem legis facta, dicitur contra legem; vt concludit idem Iason in leg. si donatione, penult. colum. C. de collat. per l. qui testamentum in fine. ff. de probat. & Bartolus in leg. si quis decedens, §. Titia de legat. 3. sed vbi praelatus & capitulum faciunt contra iuris constitutionem, vel valet actus, etiam si iuramentum interponatur, vt dicit Bald. in d. l. tertia diuisione in prelatiis feudorū. Quamuis ergo dictum Bald. verum sit in se, nil facit ad

ad propositum & questionis veritatem, de veritate tamen illius decisionis Bald. videas *lason. in dictu prelati feudorum colom. 31.*

- LVIII. ¶ Concludamus igitur, quod non creditur patri aliter in testamento se esse debitorem alicuius in praeiudicium legitimæ filiorum, secundum Bartol. in *l. cum qui decedunt, §. codicillo. Speculator. & Ioan. And. tit. de consensu. §. nunc. videndam.* quorum meminerunt Antonius & Abbas in *capitulum de re iudic.* videtur textus in *authen. quod obierit. C. de probat.* ¶ Item non creditur patri recepisse pecuniam rei alienatæ in praeiudicium legitimæ filiorum, ut per *Capellam cautela 36. & doctorem de Segura in repetitione legum tuum ex familia. folio 15.*

- LIX. ¶ Queritur, filius emancipatus erat benemeritus patri, & constabat de benemeritis. patet remuneratoriæ donauit ei fundum, sed non tradidit. Nonne poterit agere contra patrem ad traditionem. videtur quod sic, quia donatio valet, non tanquam filio, sed tanquam extraneo & benemerito, & sic non dicitur profectitia, sed aduentitia, secundum *Paulum & doctores in l. 2. C. de inoffic. donat.* sed in donatione extraneo facta & solo consensu perfectæ, traditionis necessestas incumbit donatori, ut *in illis de donat. §. perficitur.* & facit quod voluit *Paulus* post *Cynum in l. si pater puella in fine. C. de inoffic. testam.* vbi dicit quod donatio reciproca vel remuneratoria, non indiget traditione vel confirmatione per mortem, ut possitres donata peti, & facit quod dixit *Bald. in leg. 1. C. de donationibus ante nupt. in secunda lectura.* quod donatio que tenet iure contractus, non requirit confirmationem nec traditionem. de hoc per *Montaluum 6. partit. tit. 15. l. 4.*

- LX. ¶ Adde prædictis, quod donatio propter merita nõ dicitur propter donatio que fit ex quadam liberalitate, nulla necessitate cogente. *l. 1. §. de donat. c. 1. eod. tit.* sed potius est quedam permutatio, ut paulo ante dicebamus. ad reuocandam autem permutationem solum datur actio præscriptis verbis ad interesse, vel conditio ob causam, qua potest repeti id quod est datum, ut *l. 1. §. de rerum permu. l. 3. & l. prebitur. C. eod.* ergo talis donatio non aliter potest reuocari, nisi ut permutatio reuocatur. Cogita.

- LXI. ¶ Ex istis inferitur quod donatio quam facit pater filio propter merita vel alias remuneratoriæ, non potest dici facta titulo lucratiuo, sed potius oneroso, ut voluit *Bald. in authen. donatione in fine. C. de secundis nuptis.* dum loquitur de permutacione. quod ego alias firmavi in mea repetitione rubricæ de donationibus inter virum & uxorem col. 149. vbi videas.

- LXII. ¶ Ex quo interebam ibi col. 218. quod licet princeps vel rex possit libere suum privilegium alium libere & sine causa reuocare, vel saltem modificare. *l. qui fundus. C. de omni agro deserto lib. 11.* Si tamen princeps recepit pretium pro privilegio, quamvis viatur verbo indulgemus, eo quod significat venditionem, est irreuocabilis

Palacios Ron.

contractus, non privilegium. argum. *l. fin. C. de predictis Curialium lib. 10. tenet Bald. in l. qui se patri Carme liberi. Luden in singulari 459.* Ad hoc *l. pater que est penultima. §. de donationibus.* vbi licet dicit, si quis aliquem a latronibus vel hostibus captum eripuit, & aliquid pro eo ab ipso accipiat, hæc donatio irreuocabilis est, merces enim laboris eximij appellanda est, quod contemplatione salutis certo modo extenuari non placuit. tene menti illam legem, ex qua & alius nonnullis dicebam regem Henricum secundum qui ballardus dicebatur, non posse modificare, vel conditionare donationes remuneratorias a se factas propter seruitia a militibus sibi impensa, ut plene scripsi in dicta rubrica, folio 24. col. 3. verlex istis alias, & plenius fol. 43. col. 4. vers. & ex his iustificari potest, in noua impressione. vbi videre poteris.

¶ Ex prædictis etiam inferitur, quod licet donatio inter coniuges regulariter sit prohibita, ut sunt iura vulgata que ego cumulaui in prædicta repetitione rubricæ de donationibus inter virum & uxorem folio 13. §. sunt & alie donationes. donatio tamen remuneratoria permixta est inter eos, ut latissime prosequor in dicta rub. folio 24. colum. 3. §. limita secundo. vbi multa cumulaui, que per te videre poteris. valebit ergo donatio reciproca facta inter coniuges conitante matrimonio hoc modo si cõtingat alteri præmori, superstes habeat bona præmorientis, quia hæc non est mera liberalitas, ex quo tantum recipit quantum donat, ut per *Cynum, Bald. Salicetum, Paulum & alios in l. si pater puella. C. de inoffic. testamento.*

¶ Idem dicimus, quando fit donatio a sponse sponse spe futuri matrimonij, seu collata ad tempus futuri matrimonij, quando ille qui donat est inferior, ut acquireret honoris vel paritatem alterius, est donatio remuneratoria que inter coniuges permittitur, multo fortius inter futuros coniuges inæquales. ut per *Barth. & alios in l. disortio. §. de verb. oblig. Bald. in l. 1. in secunda lectura. C. de donat. ante nupt.* notatur in *l. quod autem §. si vir §. de donationibus inter virum & uxorem.* vide *Abbatem in c. super eo de test. & in c. cum in ecclesia corpore de simo.*

¶ Hinc est quod valet pactum inter futuros coniuges, quod filij quos vir habuerit ex tali matrimonio, non succedant patri in feudo, sed nascituri, quia sub tali pacto vir nobilis inueniet nobiliorem uxorem, per quam nobilitas crescat. ita dicit *Bald.* per illu textum in *c. 1. §. filij nati. si de feudo fuerit eorum inter dominum & agnatum.* de quo etiam per cum in *c. 1. de matrimonio ad inorganicum contracto.*

¶ Quid autem de eo quod datur filix ex causa dotis, an statim valet ista donatio, dicas quod sic, ut *l. Pomponius. §. familia heresunde. & l. si cum dotem in principio.* secundum primam lecturam, §. soluta matrimonio gloss. & doctores in leg. 1. C. de inoffic. donat. plene per *lasonem in leg. frater a fratre in quarta salentina. §. de condi. inde traditur*

Ccc 2 per

per doctorem de Segura in repetitione l. vnum ex familia §. Sed si fundum. folio 10. ff. de leg. 2. ego prosequor plene in dicta rubrica de donationibus inter virum, & uxorem folio 27. colum. §. 5. limita quinto, vbi etiam de donatione propter nuptias facta filio, de qua in dicta rubrica fol. ...

LXVII. Quid autem de donatione facta filio causa honoris adspiciendi, vel causa studiorum, & pro emendis libris, dixi in dicta rubrica fol. 27. colum. §. 5. limita sexto. vbi concluditur quod valet. Adde ibi dictis legem regni §. partita titul. de las donaciones l. 3. quae est notabilis ad hoc. vide etiam 6. partita tit. 15. l. 5. vide etiam quae dixi supra versic. ...

LXVIII. Quid ad intellectum l. Pomponius de qua diximus supra, versic. 40. aduertit, quia loquitur, vbi dos erat tradita. vnde dubia faciebat, quia dos data erat filiae familias in potestate existentis, secundum glossib. de quo non est insistendum, cum favore dotis permittatur donatio facta filiae familias, vt plene dico in prailegato §. limita quinto. de donatione similiter non est alterandum. nam si pater volens filiam nuptui tradere promittit genero futuro eam dotare in centum ducatis, & dotauit, valet ista dotis constitutio, quamquam ad traditionem non fuerit processum, nec poterit reuocari talis donatio, vt hic dicitur in hac lege cum dicit, o se ouere habeo contrato con otro tercero por causa onerosa. Si tamen pater assignauit filiae dotem, antequam eam nuptui traderet, tunc necessaria esset traditio ad transferendum dominium, vt reuocari non possit, vt per Paulum de Castro in d. l. 2. c. de inoffic. donat. de quo forsan dicemus infra in l. 22. & 25.

LXIX. Ista autem promissio vel donatio pro dote potest dici donatio ob causam l. hoc iure §. 1. ab eo. ff. de donationibus & ff. mandati. l. si remunerandi. §. fin. vel potest dici contractus innominatus, si persona non est prohibita exercere causam propter quam datur, vt per gloss. & Bart. in d. §. 1. ab eo. possum enim recipere pecuniam, vt sum fideiussor pro te, nisi sum prohibitus intercedere: nam tunc nihil valet quod agitur, secundum Bartolum ibi.

LXX. Sino referatur et quae lo hizo en el mismo contrato. Vbi ergo donatio facta filio tenet, non potest postea reuocari, nisi hoc sibi reseruauerit pater donans tempore donationis. nam ex intervallo hoc facere non potest, vt l. per filia donatio. c. de donationibus quae sub modo. ad idem l. illud. c. de collat. secundum Alexand. ibi. cuius verba refert & sequitur Iason in auth. ex testamento §. colum. c. de collat.

LXXI. Ex quo inferitur, quod sicut pater non potest reuocare donationem filio factam in casibus in hac lege expressis, sic nec potest in donatione iam perfecta ex intervallo grauamen vel conditionem vel modificationem, quod certo casu posset illam reuocare, nisi donationis tempore hoc adiecerit, vt sentiunt Alexan-

der & Iason vbi supra. & bene facit ista lex.

Hoc tamen intelligit, quando filius donatarius nollet succedere cum fratribus, sed habere ipsam rem donatam precipium, vt l. fin. ff. de collatione dotis. Alias autem bene posset pater imponere grauamen, si vult habere hereditatem. Sicut posset grauare de sua vsque ad vires hereditarias, vt l. cum pater. §. si Titio de lega. 2. & l. imperator. §. si centum. est de mente Pauli in auth. ex testamento. c. de collationibus in fine. bonus textus in l. si ea. c. ad legem Fal.

Q per algunas causas que segun leyes de nuestros reynos las donaciones perfectas con derechos hechas se pueden reuocar. Ante huius legis editionem ego

scribens in hac materia in rubrica de donationibus inter virum & uxorem, columna 328. in prima impressione. in secunda vero folio. ... optabam fieri legem super hoc, ad tollendas ambiguitates: quamquam lex regni §. partita titulo. de las donaciones, l. 3. & foro legum lib. 3. eodem titulo. l. 1. super hoc videantur dissonare. Postea vero in curijs Taurinis, per se ueritate inpositi, vt haec lex inter alias ederet. & vt facilius intelligas, quid utilitatis haec lex afferat, premittit quod donatio perfecta non potest reuocari, nisi propter causas in iure expressas, vt l. final. c. de reuocand. donat. vbi aliquae causae enumerantur. vide ibi gloss. & doctores & leges regni prailegatas. Et quamuis in dict. l. final. dicatur quod ex illis tantum causis possit donatio perfecta reuocari, dicit tamen ibi gloss. notabiliter, idem esse in alijs casibus similibus habentibus similem rationem & aequitatem. & ita casus excepti a lege extenduntur ex identitate rationis similis gloss. est in l. ob es alienum tantum. c. de praedictis minorum. textus in c. eum dilecta, de confirmat. vbi vel in iudicio c. quoniam frequenter, vt licet non ostensa secundum Abb. in dict. c. eum dilecta. quod procedit etiam in casibus exceptis a statuto, vt probatur in c. ad audientiam, de clericis non residentibus, secundum Abb. & quod efficacius est, etiam si casus excipiantur cum dictione taxatiua, tantum, vel solum, vel solummodo, vt volunt gloss. prailegatae, quas ad hoc tene memoriae. Vnde casus excepti in quibus potest quis exheredari, de quibus in authent. vt cum de appellatione cognoscitur, §. alius quoque capitulum. & per gloss. in c. quintanilla de iurando, & in lege regni. 6. partita titulo. ... extenduntur ad alios casus vel alias causas similem rationem & aequitatem habentes. Nunc ad propositum dubitare forsitan faciebat, quia cum istae donationes vel concessiones, quas facit pater filiis ad dotem vel donationem propter nuptias, sint valde priuilegiatae, vt plene dixi in mea repetitione: non ita facilius debent reuocari, sicut aliae donationes. quapropter iustum fuit, quod saltem ad metas aliarum donationum metirentur, vt ex quo a principio valuerunt, non possint reuocari, nisi ex causis ex quibus aliae donationes reuocantur, quae in legibus regni sunt expressae.

¶ Causa

LXXIV. ¶ Causa tamen ne decipiaris, quia ista, verba in fine legis posita non referuntur ad omnia precedentia. nam si donatio sit remunceratoria, prae-textu ingratitudinis non reuocatur. *leg. penultima, §. i. ff. de donationibus. & ibi glossa scripta in dicta rubrica. folio. . . .* Item si donatio fiat filio vel filiae ex causa onerosa, vel ex contractu habito cum tertia persona ex causa matrimonij, vel ex alia simili, ut dicit ista lex in principio, talis donatio similiter prae-textu ingratitudinis reuocari non potest. *l. huius soli, secundum responsa, C. de reuocanda donationibus.* ubi dicitur quod ratione ingratitudinis donatarius, non potest reuocari donatio in praedictum tertij. Clausula igitur ista, seu verba in fine legis posita, non debent referri ad donationes irreuocabiles, de quibus praemisit, sed ad eas tantum, qui etiam valeant ratione traditionis, vel traditionis scripturae ipsius donationis, vel alias translato dominio, regulariter non possunt reuocari, nisi ex iustis causis in legibus regni expressis: intellige vel aliis etiam non expressis habentibus similem rationem vel aequitatem, ut paulo ante dicebamus.

LXXV. ¶ *Reuocar.* Pater qui donauit filio domum,

cum hoc quod possit eam reuocare, in qua filius plures fecit expensas, si reuocauit, non tenetur filio de expensis satisfacere. *foro legum lib. 3. titulo de las donaciones l. 10. tene mentem de fructibus interim perceptis an faciat suos filius, an teneatur patri restituere, potest probabiliter dubitari, licet de donatione facta inter coniuges secuta reuocatione tacita vel expressa, de qua scriptum in rubrica de donationibus inter virum & uxorem in mea repetitione. Adde quod tales expensae non computantur cum fructibus medij temporis perceptis. glossa in l. emptor. ff. de rei vendi. tenet Bald. in l. dimortio. §. in praedictis. ff. soluto matrimonio. Paulus de Castro consilio 17. Bald. in l. domus, de legatio primo. ex quo inferitur quod filius donatarius recuperabit expensas factas in re donata, quando reuocatur propter eius ingratitudinem, quia non compensantur cum fructibus medio tempore perceptis, ex quo filius eas fecit bonafide. Item donatarius potest retinere rem pro expensis, ut hic & lege si in area. C. de rei ven. & lege si pene. §. 1. & lege repetitio. C. de condi. inde. & lege si quid possessor. §. si autem, & ibi Bartolus. ff. de peti. hered. Baldus in lege si mandatum. col. 1. versu salus. C. de nego. gesti.*

L E X XVIII. Leg. 2, tt. 6, lib. 5 Recop.

EL padre, o la madre, o qualquier dellos pueden, si quisieren, hazer el tertio de meioria, que podian hazer a sus hijos, o nietos, conforme ala ley del fuero, a qualquier de sus nietos, o descendientes legitimos, puesto que sus hijos padres delos dichos nietos, o descendientes sean biuos, sin que enello les sea puesto impedimento alguno.

L Pater vel mater potest meliorare filium vel filios, nepotem vel nepotes etiam viuis parentibus. haec lex declarat legem fori lib. 3. titulo de las mandas l. 10. in duobus, de quibus haec tenus semper fuit dubium apud iuris peritos. Primo in eo, quod dicit, quod nedum pater, verum etiam mater potest meliorare in tertia & quinta parte bonorum suorum filios vel nepotes, quod intelligendum est de matre etiam constante matrimonio, & de omnibus bonis suis etiam dotalibus, propter generalitatem istius legis & l. 10. praedictae. Intelligit tamen saluo iure mariti, quod habet in bonis dotalibus constante matrimonio. habet enim fructus ad sustentandum onera matrimonij. *l. dotis fructus leg. plerumque, ff. de iure dotium, l. pro operibus, C. eodem l. si in arum, ff. de familia hereditaria. c. salubriter de v. fori 2. partia. titulo 11. l. 1. . . . quae incipit in possessione. foro legum lib. 3. titulo de las arras l. 3.* Praesertim quia vxor constante matrimonio, nihil marito praedictale facere potest etiam in rebus propriis, ut disponunt leges regni foro legum lib. . . . titulo de Palacios Rara.

los pleytos que deuen valen. o no. & infra l. 55. ubi dicemus. & scriptum in rubrica de donat. inter virum & uxorem col. . . . in mea repetitione. poterit ergo vxor hanc meliorationem facere de rebus suis etiam constante matrimonio, quae statim est valida, praesertim interueniente traditione, ut in l. supra proxima, saluo tamen vusu fructu ipsius mariti. argum. l. si constante in fine, C. de donat. inter virum & uxorem. & ibi notat Salicetus. facit quod dicit Bald. in l. non dubium, C. de legi.

¶ Si tamen meliorat filium vel nepotem ex causa dotis vel alias, ubi valeret donatio matris in filium, de quo supra l. proxima dictum est, valebit etiam quoad vsum fructum & commoditatem, statim secuta traditione percipiendam, per ea quae ibi dicta sunt. Idem dicemus de rebus parafernalisibus vel aliis bonis, in quibus de iure vel consuetudine maritus non habet administrationem nec vsum fructum vel partem ipsius. nam in his etiam maritus inuito liberè potest vxor donare filiis per viam meliorationis vel alias. Sed cum hodie per iura regni, &

Ccc 3 con-

consuetudines omnia bona vxoris cadunt sub viri administratione, & eorum fructus communicantur inter eos, & ita esset hoc dubitabile. cogitabis.

- II. ¶ Secundum quod addit ista lex est quod patre viuentē, potest auus meliorare nepotem. & in hoc declarat dictam l. 10. fori legum lib. 3. tit. de las mandas cum dicit, *o nieto que aya derecho de heredar*. Propter quod verbum nonnulli grauis auctoritatis doctores dicebant debere intelligi patre defuncto, non autem viuentē. nam tunc nepos non succedit aui. l. posthumorum ff. de inoffici. testa. l. si quis filium. C. eod. l. Gallus, §. nunc de lege. ff. de liberis & posthumis. inuito igitur patre, nihil potest filio per auum relinquere, vt per Bald. in l. penul. §. quia filio, ver nota quando habens filium, C. de adopt. & in auth. res que col. 2. vers. quero an tuncor. C. communia de legatis. & ita alias pluries fuit iudicatum, vt plene scripsi in dicta l. regni. Quod tamen intellgebant antiqui de tertia parte, reputantes eam legitimam filiorum, respectu extraneorum & respectu ipsius nepotis, quem reputabat extraneum viuo patre, vt plenē tradit dicitur de Segura in d. l. vnum ex familia. ego scripsi in dicta l. regni. secus dicebat respectu quintę partis, quam poterat auus relinquere cuilibet extraneo, & cōsequenter nepoti etiam viuo patre. Sed ista lex tertiam & quintam relinquere permittit, cui standum est, tanquam nouissimo modo reputatis tertiam partem legitimam vel non. quoniam et si reputaret legitimam, permittit quod in ea possit aggravare filium. & ita cessat argumentum, quod aliquid ex ista lege sumere conantur, quod non est legitimam, ex quo pater in ea gravare potest filium contra l. quoniam nouella, C. de inofficiosa testamentis. extraneo autem dare non potest tertiam.

- III. ¶ Adde quod pater potest nepotem filio viuo dotare, & talis dos non imputatur in legitima filij, l. dedit dotem ff. de collatio. bo. tenet Bald. in auth. ex testam. col. penult. vers. 3. quero C. de collatio.

- IV. ¶ Item vxor dotem dispensare pro anima patris sui, secundum locum de Imola in l. quoniam ff. soluto matrimonio. arg. l. Sancimus, C. de sacrosanctis ecclesiis. scripsi in leg. regni foro legum titulo de las pleyas que deven valer.

- V. ¶ Emanabit ista lex ad declarationem legis foro legum lib. 3. tit. ... quę permittebat patri vel matri vnū ex filiis vel nepotibus, quia dubitabatur an poterant meliorare plures simul, cū ibi diceretur in singulari, fuit condita ista lex quę disponit quod sic. vt antea tenuit Mitalius in dicta lege, per textum & quę ibi notat Bartol. quem alij referunt & sequuntur in l. vnum ex familia. §. ... ff. de legat. 2. & ibi in repetitione doctor de Segura fol. 13. allegat textum in argumento in l. xxi. quidam. ff. eod. & quod ibi notat Paul. de Castro: super quo hodie non est amplius insistentium.

¶ Item quia in dicta lege fori dabatur facultas parentibus meliorandi filium vnū vel nepotem, & de pronepotibus & aliis descendenti- bus nihil dicebatur, in hac lege disponitur de omnibus aliis descendenti- bus. & iuste quidem. nam facta nepotum mentione in casu fauorabili & nemini nociuo, comprehenduntur pronepotes & alij descendentes, l. vii. corum, §. ff. de postu. lege. Sed sciendum ff. de parricidio, Bald. in leg. §. nomen in fin. ff. de successorio edicto.

¶ Puesto que los hijos padres de los nietos (sien viuos.) Lex fori prædicta dicebat de nepotibus, quę aya derecho de heredar. nepos quidem viuentē filio eius patre, nullum ius prætendit habere in bonis aui. cum pater sit in primo gradu, & præcedat nepotem qui est in secundo gradu. auth. in successione, C. de iuri & legitimis hered. & in ill. de hereditum quali. & diffie. §. cum filius 6. partita titul. de las herencias l. 3. & foro legum eod. tit. l. 7. & istud communiter tenebatur ante huius legis editionem. Hic autem deciditur contrarium.

¶ Ratio huius decisionis fuit filiorum, nepotum, pronepotum & descenditum fauor. Antiquitus enim legitima filiorum erat designata secundum numerum filiorum. nam si erant quatuor vel infra, eorum legitima erat tertia pars bonorum patris. Si erant quinque & vltra, erat bonorum medietas quę eis deferrebat ab intestato. auth. de triente & semisse, §. hoc nos collat. 6. auth. nouissima, C. & 6. partita. tit. l. l. 17. in qua legitima, veniunt omnia quę profecta sunt ab eo, cuius fuit hereditas, & computantur in ipsa, C. de inofficiosa testam. l. quoniam nouella & l. si quando, §. generaliter, C. de collationibus leg. penultima & dicta lege partita.

¶ Postea vero per dictam legem fori est aucta legitima, & sublara differentia de numero liberorum in fauorem eorum & parentum. datur enim facultas parentibus meliorandi vnū ex filiis vel nepotibus ibi tamen non dicebatur patre prædefuncto, vel viuo: propterea in parentum & filiorum nepotumque fauorem hoc declaratur per legem istam. Lex enim quę ampliat testamenti facultatem, fauorabilis est, quę vero restringit, odiosa. vt ff. si quis aliquem testari prohibui. in rubro & nigro. & C. eod. Ad idem l. non solum & l. immo ff. de op. de. vbi qui poterat eligere de omnibus si ei Stichus auferatur, dicitur electionem non habuisse. idem & multo fortius videtur in casu nostro. vbi pater necdum excludabatur ab vna specie, immo & a genere eligibilium, cum tantum permittatur descendenti- bus relinquere tertiam, non extraneis. Lex ergo ista duplicem inducit fauorem, liberorum & posterorum vltra nepotes. Item parentum, quibus libera testandi & disponendi de bonis suis, quibus velint filios, nepotibus & posteris descendenti- bus datur facultas, vt l. l. C. de sacrosanctis ecclesiis.

L E X X I X .

EL padre, la madre & abuelos en vida, o al tiempo de su muerte puede señalar en cierta cosa, o parte de su hacienda el tercio & quinto de mejoría en que lo aya el fijo, o hijos, o nietos que ellos moraren, con tanto que no exceda el dicho tercio de lo que montare, e aliere la tertia parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte: pero mandamos que esta facultad de lo poder señalar el dicho tercio & quinto como dicho, es que no lo pueda el testador cometer a otra persona alguna.

I. **T**Ria aligo ex ista l. primum quod lex regere legum lib. 3. titul. de las mandas. l. 9. quæ per titum meliorationem tertie & quintæ partis, pater filio vel nepoti, intelligitur quod possit eliorare in his vñ vel plures filios vel nepotes, vt etiam vult lex præcedens, & hoc firmè constantèr doctores de Segura in d. l. vñum ex familia. post alios antiquos, ego scripsi in d. l. 9. per Montaleum. facit doctrina Bart. in l. qui filius, §. 1. ff. de legatis. 1. vbi appellatione filij numero singulari comprehenduntur omnes filij, teneas ergo quod dictum est.

II. **A**dde quod istæ meliorationes possunt fieri vni vel pluribus filiis vel nepotibus, vna vel pluribus vicibus simul vel separatim, & valent in tercio & quinto. Si tamè excedat tertium & quintum, reuocantur in eo quod excedunt tãquam donatio inofficiosa, vt l. sancimus, C. de inofficiosa donation. & in leg. 1. C. de inofficiosa donation. notatur in capitulo Raynaldus de testam. per Abb. antiquum per lac. Bu. in authent. vnde si pater, C. de inofficiosa donat. Bartol. in l. Titia. §. imperator de legatis 2. foro legem lib. 3. titulo de las donaciones l. 7. & hic.

III. **S**ed in huius reuocatione interest an simul & semel pluribus facta fuerit melioratio excessiua, quo casu reuocatur excessus pro rata cuiusque, leg. si quis testamentum §. apud Iulianum & ibi doctores de legatis 1. etiamsi portio vnius data sit in specie, alterius vero in quantitate, secundum Angelum & alios in l. querebatur, ff. ad legem sal. Raphael in d. §. apud Iulianum. Si autem meliorationes factæ sunt diuersis temporibus, & tunc vltima in eo quod excedit reuocatur, quia quantum ad illud fuit inofficiosa vel in toto vel in parte, secundum gloss. & Bart. in d. l. Titia. §. imperator de legatis 2. & in d. l. 1. C. de inofficiosa donat.

Reuocatur autem excessus aliquando ex præsumpta voluntate testatoris ipso iure, secundum gloss. & Bart. in d. §. imperator. notatur in d. l. 1. & in l. si totas, C. de inofficiosa donat. & in l. si vñquam, C. de reuoc. donat. vnde res potest vendicari & cõdici, vt ibi nota. Reuocatur autem quæ sit per ritulum de inofficiosa don. non fit nisi præposita querela, vt l. 1. C. de inofficiosa donat.

IV. **S**ecundum quod ex ista lege colligitur est,

quod melioratio tertie, & quintæ infimul vel separatim potest fieri in vna re designata, & sic approbatur lex filii 213. de qua per Montaleum in d. l. 9. & ibi ego plenius scripsi. quæ prouiso fuit satis salubris ad tollendas ambiguitates, quæ super hoc assidue versabantur in iudiciis. nam diuersè & contrariè super hoc pluries fuit iudicatum. quoniam cum filius dicitur habere suâ legitimam in quacumque parte hereditatis, vt l. 2. C. quando & quibus quarta pars heredi. debe. lib. 10. videbatur quod non poterat assignari legitima nec melioratio in vna sola re. cum contrariū hæc lex disponit, quæ ita seruatur ad litteram.

Tertium quod inducit ista lex est designare tempus, quod debet inspicere ad videndum an melioratio tertij & quinti sit inofficiosa, scilicet tempus in mortis patris meliorantis vel aui. vnde quemadmodum legitima debetur secundum tempus mortis testatoris. l. cum queritur, C. de inofficiosa testa. Bart. & alij in l. etiam §. §. & in l. si patronus §. fin. C. de bonis quæ liberis. similiter in hac melioratione id tempus esse attendendum. intellige nisi forte legitima debetur filio confiscatis bonis paternis, vt l. cum ratio ff. de bonis damnatorum, authent. bona damnatorum. C. eod. nam tunc debetur secundum tempus delicti, vt per Bald. in l. quamquam, C. ad legem sal. & in l. 2. C. de adopt. Bar. in l. cum filius ff. de verb. oblig. Paulus de Castro in l. in ratione, ff. ad legem sal. idem si donatarius commisit delictum propter quod eius bona confiscantur: nam tunc prælegatum tertij & quinti, donatarius consequitur secundum tempus præfens delicti, non expectata morte donatoris, de quo vide quod scripsi in dicta l. 9.

Emanauit ista lex ad declarationem legis regni foro legum lib. 3. tit. de las mandas. l. 1. & filii. 213. in quibus agitur de melioratione tertie & quintæ partis bonorum. nihil tamè dicitur de tempore quo debent bona æstimari, vt sciatur quæ sit tertia vel quinta bonorum pars. an tempore testamenti contractus vel donationis seu alterius dispositionis, an vero tempore mortis ipsius testatoris vel disponētis, inter quæ non est mediocris differentia, cum testatoris vel disponētis bona possint augeri vel minui.

Ccc 4

¶ Ali-

VII.

¶ Aliquibus videbatur quod tempus præsens, non futurum erat in consideratione, ut l. si ita ff. de auro & argento l. & ibi notat Bartol. quem alij referunt & sequuntur. Ad idem Llesitator. §. qui in diuisam de legatis. 2. ubi legata parte bonorum, intelligitur de bonis quæ testator habet tempore testamenti. Secus si legetur pars hæreditatis. Nam tunc inspiciendum est tempus mortis, ut l. penultimum in principio de legatis 2. l. grege de legatis. 2. l. si quis seruum. §. fin. cum l. sequenti de legatis. 2. Ante mortem enim testatoris non est hæreditas, sed tunc demum eo vita defuncto. l. i. ff. de hæreditate vel actione vendita, secundum Petrum, & Cynum in l. fin. C. de pæsti. licet aliqui contra. vbi vide Bart. & alios. ego in cap. per vestras folio 82. col. 1.

VIII.

¶ Cum autem testator meliorando in tertia parte bonorum magis videatur de tempore mortis cogitasse, illud tempus videtur attendendum, modo utatur verbo bonorum vel hæreditatis. In dispositione ergo, vel donatione partis bonorum, intelligendum est tempus mortis, non autem dispositionis, ut disponit ista lex, nulla differentia considerata, an loquatur per verbum generale vel vniuersale, per verbum bonorum vel hæreditatis. illud enim est de apicibus iuris, de quibus cum de bona fide agitur, curandum non est, ut per Arch. in c. scriptis 6. q. 3. Apices iuris sunt quedam solemnitates, quæ veritate negotij non tangunt, ut declarat Bald. in l. si pro ea fin. col. C. mandati. Andreas Siculorum C. bona fides de deposito in fine. Bartol. in l. si fidei iur. §. quidem, ff. mandati. videas plura quæ alias cum laui in repetitione cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem, column. 13. 4. cum sequenti, alias folio 63. column. 1. in secundo impressis.

IX.

¶ Ex istis infertur vnum quotidianum, quod si pater assignauit filio legitimam in vita plenam, secundum bona quæ tempore assignationis habebat; si postea multa bona acquisiuit, poterit filius petere legitimam ex bonis postea acquisitis, quia legitima consideratur secundum tempus mortis patris per iam dicta. nisi forte filius plenam fecisset liberationem, vel intervenisset iuramentum, ut c. quamvis pactum de pæsti lib. 6. ita vult Bal. in l. quamvis in fine. C. de fideicommissis. cuius memini in repetitione cap. per vestras de donationibus inter virum & uxorem folio 82. col. 1. §. sed pulchrum est videre, ubi allego alios doctores hoc idem sentientes, quos per te videas.

X.

¶ Ex quibus inferebam, quod si pater dotaui filiam, cuius dotem fratres dicunt in officiosam, quod tempus considerabitur ad hoc, an constitutionis dotis, an mortis patris & dicebam quod tempus constitutionis dotis, ut ibi plenè scriptum. Sed reuera ista lex videtur decidere contrarium; cum generaliter vult quod donatio tertiæ partis bonorum per viam meliorationis vel alias, debet considerari secundum tempus mortis patris donatoris. Cum autem

dotis constituitur, utatur donatio, ut leg. vice, §. ... C. de rei uxorie. §. 1. merito de ea l. ut de aliis donationibus. censendum est per hæc legem singularem.

¶ Ex istis similiter inferitur, quod si pater de XI. rati filiam, postea meliorauit filium in tertia parte bonorum suorum, et intelligi de bonis quæ tunc temporis habuit, nõ de præterito. Dos enim illa dicebat, in bonis suis, & non potest dici fore in bonis, ut l. si quis quæstionis. ff. de collat. bo. & per Bal. l. si quando. §. 1. & in l. si non mortu. & in l. fin. C. de iur. premi. cuius meminit Laurentius Pelatius in statu de statuto seminas excludent colum. 21. vers. ut in filia. qui pulchre loquitur. vide etiam Pam. consil. 206. in 2. articulo. vide etiam Barba. in ratiocinerib. C. qui admitti ad bo. p. charta §. fin. cum. videas quæ ego alias scripsi in repetitione ibid. de donationibus inter virum & uxorem folio 24. colum. 3. in principio, & in cap. per vestras folio 82. col. 1. ubi plura cumulantur quæ veri possunt, quorum aliqua deciduntur per legem istam ex 29. in quibus forte aliqua tantum.

¶ Ex ista lege, cum dicit mortis tempus, XII. inspiciendum in donatione, concessione vel melioratione tertiæ partis bonorum vel hæreditatis paternæ, aliqui sumunt argumentum, se esse in concessione quintæ partis. Sed valde aberrant; cum reuera eadem sit ratio in utroque; ut hic colligitur, & expresse disponitur infra 29. in fine vbi Deo propitio differemus.

¶ Con tanto que no exceda el tercio de lo que valiere la tertia parte de los bienes al tiempo de la muerte. &c. [XII.] Potest probabiliter dubitari, quid si hæc donatio vel concessio non attingit quantitatem expressam in donatione, consideratis bonis donatoris tempore mortis, quæ fuerunt valde diminuta. Reuera eadem ratio & iuris dispositio in diminutione videtur, quæ in augmento, ut hic colligitur & apertius in lege 23. explicatur. & merito quidem, cum in his augmentum & diminutio, mortis tempus prospiciant, ut dicta l. penultimum & l. grege de legatis 2. nulla habita discretionem an donetur pars bonorum vel hæreditatis, quæ apud testatorem vocabulorum veram significationem ignorantem, est incognita, quæ pertinet potius quæ iuris signaris est relinquenda, ut dicit gloss. in lege Galus, §. quidam ff. de liberis & posthumis. Præsertim quia ubi legantur bona omnia, vel legatur hæreditas, inducitur fideicommissum vniuersale, ut l. nam quod cum l. sequenti ff. ad Trebell. tenet Paulus de Castro in leg. si quis bonorum & in l. non amplius, §. cum bonorum de legatis 1. & sicut bona recipiunt augmentum & diminutionem, sic & hæreditas secundum Bart. in d. l. fin. §. qui in diuisam de legatis 2. Ad paria ergo iudicanda est donatio partis bonorum vel hæreditatis donata vel concessa, quantum ad augmentum vel diminutionem, ut semper habebatur ratio temporis mortis, non concessionis vel donationis.

¶ Precedunt ista non solum quantum ad ip. XIV.

finis

sum donatarium, verum etiam quantum ad fratres vel alios cohæredes, quantum ad damnum vel commodum, quod ex augmento vel diminutione resultare potest in futurum mortis tempus. immo etiam quo ad tertium, qui ex huiusmodi donatione vel concessione potest commodum vel præiudicium prætere, ut puta maritum, qui ex donatione vel concessione dotis uxoris potest leri ex diminutione, vel habere commodum ex augmento. tum quia hæc lex & 23. generaliter disponunt, tum quia se possunt habere ad damnum & commodum. 23. g. l. si pater puella, C. de inoff. testa. vbi propter dubium euentum valet fideicommissum reciprocum inter filios, quamquam pater alias non possit filios grauare in legitima. l. quoniam in prioribus, eod. tituli. etiam si alter eorum sit minor, non petit restitutionem in integrum. l. fideicommissa, C. de transactio. qui est vnicus ad hoc, secundum Balin l. cum Archimedorum in principio, C. ut in possessionem legaturum. vide Paulum & Iasonem. ad hoc propositum in diti. l. si pater puella. ego alias scripsi in repetitione rub. de donationibus inter virum & uxorem, col. 231. alias fol. ...

[Tertio & quinto de suis bonis.] Hæc verba ponuntur fere legum libr. 3. tituli de las mandas. l. 9. & idem importat quod tertia pars rerum suarum vel pecunie suæ vel substantiæ suæ, secundum de legem de Segura in repetitione l. vnum ex familia. de legatis 2. col. 6. secus dicit, si donaret quæ tertiam partem hereditatis, quia hoc ei à lege non permittitur. item propter differentiam quam faciunt aliqui inter bona & hereditatem, de qua supra locuti sumus, nisi exponatur tertia hereditatis, id est bonorum, sicut e contrario aliquando exponitur. ut insinuat de fideicommissa hereditatis potest quis. Sed hodie per istam legem & 23. 23. nil refert per quæcunque verba testator seu donator loquatur.

[Quantum quod disponit ista lex est, quod ista designatio tertij & quinti in vna re potest fieri per testatorem, non per eius commissarium. Intellige quando generaliter committitur sibi facultas testandi, vel meliorandi; secus tamen si diceretur, quod possit meliorari in vna re, nam tunc non commissarius, sed testator videtur hoc facere, & hoc videtur planum, & absque dubio.]

L E X XX.

L Os hijos, o nietos del testador no puedan dezir que quieren pagar en dinero el valor del tercio, ni del quinto de mejoría, que el testador ouiere fecho à alguno de sus hijos, o nietos, o quando mejorar en el quinto à otra persona alguna, sino que en las cosas que el testador ouiere señalado la dicha mejoría del tercio & quinto; o quando no lo señalo en la parte de la hacienda que el testador dexare, sean obligados los herederos à gelo dar saluo, si la hacienda del testador fuere de tal calidad que no se pueda conuenientemente deuidir; que en este caso mandamos que puedan dar los herederos del testador al dicho mejorado, o mejorados el valor del dicho tercio & quinto en dineros.

I. **E** N las cosas que el testador ouiere señalado. Concordat lex supra proxima.

[En la parte de la hacienda.] Ante huius legis editionem de iure antiquo digestorum, quando legabatur pars bonorum, hæreditas erat electio, vel solueretur partem rerum, vel eius æstimationem. Si quidem soluebat æstimationem, nulla suberat dubitatio. Sed si vellet solueretur partem rerum, non permittebatur sibi in rebus quæ non recipiunt diuisionem, vel quæ ex diuisione multum incommodi dunt. In his autem quæ commodè diuidi poterant permittebatur solueretur, ut l. cum amplius, §. cum bonorum, ff. de leg. 1. & ibi Bar. & alij. hodie per istam legem aufertur hæredi electio, quia legatario inuito, non potest æstimationem solueretur, immo potest cogi solueretur partem rerum. Ratio quæ ad hoc nos

impulit est, quia vbi bonorum pars legatur, non est æstimatio in obligatione, sed rerum partes videntur legatæ, ut l. potest in fine de leg. 1. ibi, nec necesse habere legatationem in omnibus rebus vendicare portionem. potest ergo si uult. Ad idem l. si quis bonorum eo tit. vbi veniunt fructus à tempore mortis, ergo debentur sibi res. & ita concludit Bar. in d. §. cum bonorum. inuito ergo creditore vel legatario aliud pro alio solui non potest, ut l. 2. ff. si certum pet. & consequenter non potest solui æstimatio partis bonorum legatario nolente. In casu tamen d. §. cum bonorum, poterat solui aliud pro alio, quia vnum erat in obligatione, aliud in solutione, secundum Paul. ibi. In casu autem in quo loquitur ista lex, quando legatur pars bonorum, idem est in solutione quod in obligatione. & in hoc lex ista inducit

cit

citius nomen. reprobata differentia iuris antiqui disponentis, quod ubi legabatur tertia pars hereditatis, erat vniuersale legatum, & poterat peti pars in singulis rebus à legatario, nec dabatur hæredi soluti affirmationem electio, vt sentit *glos. in dist. 5. cum bonorum in verbo estimatio*, ad hoc *l. linea margaritarum ff. ad legem Fal. & in l. de fideicommi. si. si quis Bartol. in dist. 5. cum bonorum in prima opposit. & Paulus in 3. quest. vbi vero legabatur pars bonorum in genere, dabatur electio hæredi, vt vel solveret affirmationem, vel partem in singulis rebus. Hodie vero non refert, an legatum fiat per verbum generale vel vniuersale, vt in simili diximus in leg. præcedenti. Nec similiter quoad deductionem æris alieni & hereditatis additionem. olim enim legatum generale intelligebatur deducto ære alieno, nec poterat legatarius cogere heredem adire, secus in legato vniuersali, vt voluerunt *glos. Bartol. Paulus & alij in dist. 5. cum bonorum. ad hoc l. maritimi. §. final. ff. ad Trebelli.* cuius contrarium disponit lex sequens, vbi forte plenius dicemus.*

- III. *¶* Quid si pars bonorum est legata in specie rebus singularibus nominatis specialiter, tunc non datur hæredi facultas soluendi æstimationem, nisi vbi res in quibus venit facienda solutio, commode diuidi non possunt. vt vult *glos. Paulus & alij in dist. 5. cum bonorum.* vnde idem est si legetur pars bonorum generaliter, vel pars hereditatis quod est vniuersale, vel si legetur pars in specie rebus singularibus specialiter designatis. quod nota.

- IV. *¶* An dominum acquiratur legatario in singulis rebus ab adita hereditate, & ab eo tempore veniant fructus, vel à tempore mortis, videas doctores in *dist. 5. cum pars bonorum. præsertim Paulum.*

- V. *¶* Que no se pueda conuenientemente diuidir.] Sumpta fuit hæc lex quantum ad hoc ex *disto 5. cum bonorum & l. potest eo titul.* Ad idem lex regit *6. partit. tit. 15. l. fin.*

- VI. *¶* Adde quod in re indiuisibili præfertur habens maiorem partem, vt per *Bald. in l. sanimus in principio final. colum. in fine. C. de donat. & in leg. subimus, C. de sacrosanct. eccles. vide Paul. de Castro consilij 92.*

- VII. *¶* Quando legatur pars bonorum, quomodo fiet diuisio, videtur quod debeat fieri diminutio de quolibet corpore pro rata, quia sicut hodie rerum partes sunt in obligatione, ita etiam in solutione, vt paulo ante dicebamus. licet olim secus esset, quia poterant ista simul stare, quod vnum esset in obligatione, aliud in solutione, vel dispositione legali, vt in noxali actione. *leg. item veniunt, §. item ait ff. de perit. hered. vel ex dispositione testatoris, vt l. si quando,*

§. si heres de legat. 1. & l. de pen. leg. vel ex dispositione contrahentium, vt l. si quis stipulatus fuerit decem in mille ff. de solutio. ita erat in d. §. cum bonorum secundum Paulum ibi.

¶ Hoc tamen intelligo quod fiat diminutio de quolibet corpore, vbi omnes res commode diuidi possunt, sicut antiquitus erat dispositum per *distum §. cum bonorum.* nam tunc poterat heres solvere legatario partem in singulis rebus, si vellet. hodie tamen cogitur soluere etiam inuitus, vbi autem commode diuidi non possunt, poterit assignari pars in vna re vel pluribus, quæ tantumdem valeant, prout inter se concordauerint. itaque patrimonium per particularem assignationem non diminuitur. & si discordant, fiat prout iudici expedire videbitur, vt *dist. leg. potest de leg. 1. & in l. de officio iudic. §. commode. & 6. partit. tit. 15. leg. final.* ita est etiam in *l. Falcidia.* quia licet omnia minuit legata ipso iure, vt *leg. Plautius & l. linea margaritarum, ff. ad legem Fal.* tamen vbi res sunt indiuisibiles, fit deductio in vna vel duabus rebus, ne patrimonium communicetur. & hoc iudicis officio, secundum *Bartol. in l. si peculium, §. 1. ff. de peculio legato, & in l. in quartam. colum. 4. ff. ad legem Fal.* videtur textus in *dist. 1. potest & in l. 2. C. quando & quibus quartæ pars debeatur lib. 10. vbi ergo res commode diuidi non possunt, & heres & legatarius in diuisione discordant, erit in arbitrio iudicis, an fiat assignatio partis bonorum in vna vel duabus rebus, an æstimatio ab herede erit omnino præstanda. vt d. §. cum bonorum. in d. l. potest. & ita intelligo istam legem, ibi saluo, &c.*

¶ En dineros.] Quod tunc demum est quod IX. legatarius cogitur accipere quantitatem pro rebus, vbi est difficultas, & dura separatio in præstatione, vt *leg. si pluribus & l. si domus, §. qui consistet de legat. 2. vt per Bartolum & Paulum in d. §. cum bonorum. & ad d. l. si quis inquilinus, eodem titulo.*

¶ Ista lex disponit quod heres testatoris tenetur legatario vel prælegatario tradere rem in specie, quæ fuit legata vel prælegata, non autem eius valorem in pecunia vel alia re. vt *leg. si demum, §. qui consistit & §. sequenti & ibi Bartol. & alij de legat. 1. & l. talis scriptura in fine principij eodem titulo.*

¶ Idem in debitore, secundum *Bald. in l. contra tractum. qu. 1. & pe. col. C. de fide instrum. res est plana.*

¶ An autem & quando in obligationibus facti, succedit obligatio ad interellect. vide *Bartol. & alios in l. vbi autem, §. si & in l. si stipulationes non diuiduntur, ff. de verbor. obligat. per canonistas in c. cum Ioannes de fide instrum. Limita istam l. quando melioratio fit in vltima voluntate. Secus si per contra-*

VIII.

X.

LEX XXI.

MAndamos que el hijo, o otro qualquier descendiente legitimo mejorado en tertio, o quinto de los bienes de su padre, o madre, o abuelos, que puedan si quisieren repudiar la herencia de su padre & madre, o abuelos, & aceptar la dicha mejoría. Con tanto que sean primero pagadas las deudas del defuncto & sacadas por rata dela dicha mejoría las que al tiempo de la partija parecieren, & por las otras que despues parecieren; sean obligados los tales mejorados alas pagar por rata dela dicha mejoría, como si fuesen herederos en la dicha mejoría de tertio & quinto. Lo qual mandamos que se entienda, ora la dicha mejoría sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

I. **A**D intelligentiam huius legis, præmitte quod liberorum quidam sunt sui & in potestate, ut filij & nepotes legitime nati loco parentum subrogati & similes. ff. de liberis & posthumis. l. in suis & l. Gallus, §. in omnibus. & ff. de iustis & testibus. §. posthumorum, §. de heredibus. instit. l. sum in principio.

¶ Quidam sunt in potestate, non tamen sui, ut nepos quem filius præcedit, ut instit. de heredum quali. & diste. §. 1. l. qui se patris. C. unde liberi. ¶ Quidam sunt sui, sed non in potestate, ut posthumi nati post mortem. nam vivo patre, non fuerunt in eorum potestate, quia non nati. ff. de collat. ho. l. sui. ff. de assignat. libe. l. sui. nascendo tamen iura suorum adipiscuntur. quia antiqui libero ventri ita prospexerunt, ut in tempore nascendi, omnia iura ei reseruant integra.

ff. si pars hered. pe. l. antiqui. ¶ Quidam vero sunt nec sui, nec in potestate. & hoc contingit, vel ratione emancipationis, vel quia linea est materna. ut notatur in l. Si emancipatus. C. de collat. vel quia per monachatum vel dignitatem exierunt a potestate. Sed hoc non placet Odofredo, quod isti desinant esse sui, cum non sint capite minuti. quod dicit, ut C. de episc. & cl. l. Deo nobis per bald. & in l. qui se patris. 2. col. C. unde liberi.

II. ¶ Præmitte etiam quod triplex est hæredum qualitas, quidam sunt sui & necessarij, quidam necessarij tantum, quidam voluntarij. ut per bald. in d. l. l. qui se patris. & in l. si filius heres. ff. de liberis & posthumis. & ibi Ioannes de Imola.

III. ¶ Beneficium pratoris, quod dat filiis in potestate potentiam abstinendi, redigit eos adinflat emancipatorum, ut sicut emancipati sunt voluntarij, ita filij in potestate, a Trento pratoris beneficio, licet attenta lege duodecim tabularum sunt necessarij, ut leg. nam nec emancipatus de legat. 1. & ibi Bartol. & Paulus. & isto modo debet intelligi textus huius legis, dum loquitur indistincte de filiis & aliis descendentibus tam emancipatis, quam in potestate, & dicit quod

possunt parentum hæreditatē repudiare. quod ideo est, quia attento beneficio pratoris, sui & necessarij, efficiuntur voluntarij. hoc tamen debet intelligi quantum ad effectum, sed quantum ad nomen differunt ab emancipatis, quia ipso iure sunt hæredes, licet abstinere possint. leg. prima. §. qui sunt in potestate, ff. si quis emancipatus causa testamenti. Quod est secus in emancipatis.

¶ Et ex his sequitur quod filius in potestate **IV.** transmittit, licet se non immiscuerit, sed emancipatus non. Item propter existentiam fuitatis, confirmantur tabule pupillares & tutelæ, etiam si repudiaverit. l. si filius qui patri. ff. de vulgar. & pupilla non sic si esset institutus emancipatus, nisi adiret.

¶ Et ex hoc sequitur secundum Paul. in dist. l. nam nec, quod intentio creditoris agens contra filium, tamquam contra hæredem, non est fundata, nisi etiam probet quod se immiscuerit, l. si filius ab hered. abstin. sicut non esset fundata contra emancipatum, ut notatur in l. si cum dorem, §. transgrediamur ff. soluto mari. & in l. necessarij, ff. de acquir. hered. de quo per Bald. in Lapo d. hostis col. 2. C. de suis & legit. hered. ubi dicit hoc esse de apicibus iuris, quod æquiparatio sui & emancipati procedat, quando suo hoc est vile, ut existentia sui hæredis nil operetur, si hoc ei esset damnosum, ut patet in legibus superius adductis. & ita expresse dicit Bartol. in d. l. nam nec, in principio.

¶ Disponit hæc lex, quomodo melioratus **VI.** in tertio vel quinto potest hæc meliorationem acceptare, & repudiare hæreditatem paternā vel matrem, sumpta ex l. & quidem totam de leg. 1. & l. miles §. quod parte de leg. 1. l. cum responso. & ibi Bartol. & Bald. C. de leg. ubi repudiatis hæreditatem consequitur legatum. idem in prælegato dicendum videtur. intellige quando est filius vel nepos, ut d. l. si responso & l. filius pater de leg. 1. etiam

etiam si sit emancipatus, l. nam nec emancipatus, cod. tit. Secus dicemus in extraneo infirmo, ut in praedictis iuribus, & in l. quidam, ff. si quis omnia causa testis. ¶ Heres tamen qui coactus adiuit, perdit legatum, l. ita tamen, ff. proscriptis, & ibi Bart. ff. ad Trebellianum, quod nota.

- VII. ¶ Filius melioratus ad petendam rem in qua fuit melioratus, habet actionem ex l. i. titulo de hac mandae fore legem, non actione ex testamento meliorationis, argum. l. vnu ex familia in principio de legat. 2. facit l. i. ff. de condi. ex lege. sicut ad supplementum legitimae agitur conditione, ex lege, omnimodo in principio, C. de inoffici. testam. gloss. & Angelus in l. Papinianus. §. Si conditioni. ff. eodem. Ad idem gloss. in authentica presbyteros, C. de episcopo & clero. quae dicit quod filij consequuntur legitimam per conditionem ex l. quando pater testatur de castro p. p. c. 6. Nisi dixeris illa procedere, quando agitur ad supplementum legitimae, secus quando agitur ad petendam legitimam in testamento relicta. nam tunc datur actio ex testamento. ut l. debitor in fin. de legat. 2. textus in d. l. vnu ex familia, loquitur quando res in testamento relicta, non erat relinquens, hic sic. de hoc per doctorem de Segura in d. l. vnu ex familia fol. 7. col. i. in fine versus ultimo tertio modo. ubi distinguuntur, vide eum.

- VIII. ¶ Differentia est inter legatum & praelegatum. Legatum non petitur nisi adita hereditate. leg. servus communis Meny in fin. ff. de stat. servorū, l. liber homo, §. si servus & ibi Flo. ff. ad l. Aquil. gloss. in l. vnu, ff. de regulis iurum, Bald. in authent. ex testamento colum. 9. C. de heredi. praelegat. Praelegatum capitur ante aditam hereditatem. Loni filialium, §. filio de leg. 1. Bartol. in l. si patroni. §. sed nec illud ad finem, ff. ad Trebellianum.

- IX. ¶ Legata tamen pia petuntur hereditate non adita, iudicis officio, Bald. in l. i. colum. 3. C. communia de leg. Idem si iussit testator, nald. in l. eam quam quasi. 6. 7. l. lectura antiqua, C. de fideicommissis. Sed in lectura nova, 4. colum. tenet contrarium, vide eum in l. prima. col. penult. C. si quis omnia causa testis.

- X. ¶ [Acceptat la dicha mejoría.] Loquitur ergo ista lex, ubi heres cui factum est praelegatum, repudiavit hereditatem, quia eo casu totam rem praelegatam consequitur iure legati à cohærede cui accrescit portio hereditatis repudiata cum suo onere praelegati, ut l. qui filialium, §. fin. & ibi gloss. in principio, & Paulus ff. de leg. 1. & in l. filio patre iuncta l. sequenti cod. tit. quæ duo iura loquuntur in suo & emancipato. & dicit quod suus & emancipatus abstinens se ab hereditate patris totum consequitur praelegatum, nisi testator aliud voluerit, vel praelegatum loco hereditatis pie voluerit.

- XI. ¶ Videbatur tamen contrarium, nam si heres cui est factum praelegatum, adiret hereditatem, partem rei praelegatæ haberet iure hereditario, partem iure praelegati à cohærede, quam iudicis officio consequi potest mercenario deferente actione familie heriscundæ. dist.

l. qui filialium, §. fin. ergo in illa parte quam haberet poterat, iure hereditario, non tenuit praelegatum, ut l. quidam de leg. 1. & in l. legatum, §. heredi. eodem titulo. & consequenter si suam partem non oneraret, non accresceret cohæredi cum onere, si non haberet onus. & ideo videbatur quod repudians non posset consequi partem, quam erat habiturus iure hereditario, si adiuvisset, qui hære ditario iure, non, quia repudiavit, iure praelegati, non. quia in illa parte non tenuit praelegatum.

¶ Ad hoc tamen respondet Bald. & Paulus in d. §. fin. & bene, quia duo censetur testator fecisse, scilicet praelegatum, si adeatur hæreditas; & legatum, si per illum non adeatur. & ita debet intelligere quod filius qui repudiavit hereditatem iure legati consequitur à cohærede totum legatum. Fallit tamen hoc, quando fuisset factum praelegatum sub conditione, si erit heres & non aliter, ut ff. de legat. 1. Sed si non alius, Fallit secundo, quando praelegata succederet loco portionum hereditarium, ut si diuisit inter hæres bona hereditaria, licet enim quilibet eorum in rebus sibi assignatis, partem habeat iure suo, partem iure praelegati à cohærede, ut l. ex facto ff. de heredi. institutis, illa tamen portiones à testatore factæ, succedunt loco portionum hereditarium, loco consistentium in iure. ideo si aliquis eorum repudiat hereditatem, nil habebit de illis bonis assignatis. l. quid ergo la. 2. versu. plane de leg. 1. qui non est alibi secundum Paulum in d. §. fin. & dicit idem Paulus in d. §. plane, quod si de hoc non haberemus textum, esset satis dubium, ideo est nota. dignum.

¶ Pone quod hæres filius adiuit hereditatē, portio tamen fuit sibi ablata tanquam ab indigno, consequeturne totam tertiam iure praelegati sicut si repudiasset. Paulus in d. §. fin. quod sic. allegat l. cum qui. §. pro parte, ff. de quibus et indignis.

¶ Quid si erat verus solus hæres filius, vel nepos, qui repudiavit hereditatem testatoris, nõne poterit habere praelegatum, quod poterit ascendere quintam partem bonorum videtur quod non. quia videtur impugnare voluntatem defuncti. l. si patroni. §. quid ergo ff. ad Trebe. Secus si haberet cohæredem, quia repudiando, tunc nõ videtur facere contra voluntatem defuncti. l. quæstium, ff. de acquir. heredi. ita tamen, §. qui suppleat ff. ad Trebellianum l. §. si & ibi Dyn. Bart. & Paul. de. Nec contradicit ista lex, quæ loquitur ubi filius melioratus habet cohæredē, quod patet in eo quod dicit, *El hijo mejorado en tercio & quinto*. Nã si solus esset, nõ potuisset in tertiam meliorari, quia eĩ consequitur filius tanquam legitimam sibi debitam, nõ iure praelegati. ut l. fori.

¶ Sed quæ est utilitas in hoc, quod filius repudiat hereditatē & acceptat legatū. Paulus in d. l. qui filialium, §. fin. de leg. 1. dicit quod potest sua interesse, ne oneribus implicetur. ut l. filio in fine de leg. 1. ubi, nõ enim impugnatur iudiciũ ab eo, qui noluit iustis rationibus negotiis hereditariis implicari, de hoc tamen statim subiungemus.

¶ Con-

XVII.

¶ Con tanto que sean primero pagadas las deudas, & sacadas por rata de la dicha memoria. In hoc lex illa inducit ius nouum. nam ante eius editionem, ubi bonorum pars legabatur, intelligebatur, deducto aere alieno, gloss. in verbo estimationem, in l. non amplius, §. cum bonorum, de legat. 1. & ibi per doctores. Secus si legabatur certa pars hereditatis, quod est vniuersale, & intelligi non deducto aere alieno, vt ibi. hæc tamen lex bene sentit, quod idem est si legetur tertia bonorum, quod est signum generale, vel quota hereditatis, quod est vniuersale, quia vtrique casu intelligitur legatum, non deducto aere alieno. Et ideo crederem, quod sicut in legato vniuersali facta restitutione verbali, transit dominium in singularibus rebus pro parte, si possunt commode dimitti, & potest peti pars in singularibus rebus, nec daretur facultas heredi soluendi estimationem: vt dicit gloss. pro allegata, & ibi doctores, quod idem erit ubi legetur hodie tertia vel quinta pars bonorum. & hoc est quod dicere voluit lex præcedens ibi, *Y la parte de la herencia que el testador dexare.*

XVII.

¶ Ratio huius decisionis fuit, quoniam certum est quod quando legantur omnia bona, idem est ac si legetur hereditas, & est fideicommissum vniuersale, vt l. nam quod, cum l. sequenti, ff. ad Trebell. notat Paulus in l. si quis bonorum, de legat. 1. & in dict. §. cum legatum. Sed de toto ad partem, validum est augmentum, l. quæ de tota, ff. de rei vend. cum similibus, ergo idem deberet dici ubi legatur pars bonorum, & quia illud facilius inducitur, in quo minor digressio repetitur, nam similitudo est causa generationis vel augmenti, dissimilitudo causa contrarij. l. his sola, C. de reuocando donat. & facit illud philosophi, in habentibus symbolum facilius est transire.

XVIII.

¶ Præterea pone, quod in hereditate non sunt debita, nihilominus hereditas est, vt dicit Bald. in l. quoties, C. de heredib. instit. column. 2. & eo casu idem importabat quota bonorum & quota hereditatis quo ad propositum istius legis, quia neutro casu erat æs alienum, ergo ratio illa seu differentia illa an sit æs alienum, non est generalis, sed casualis, lex autem debet esse generalis, nec debet adaptari ad id quod aliquo casu accideret potest. l. iura, & Lex huius de legum, expers autem lex 4. diff. merito idem disponit vtroque casu.

XIX.

¶ Per ista patet, quod ratio illa quam posuit Paulus in dict. l. qui si habebat, §. final. de legat. 1. in eo quod dixit quod potest esse vtile legatio repudiare hereditatem & acceptare legatum, ne oneribus implicetur hereditarij, non sit vltiqueque vera, & contrarium sentit gloss. & ibidem Paulus in l. in quartum, §. 2. column. ff. ad legem Falcid. ubi dicit quod cum hereditas est legatis exhausta particularibus, penes heredem remanent omnia onera, nec transferuntur in legatarios. Secus est in fideicommissum vniuersali, nam transeunt in fideicommissarium pro partibus

quæ restantur, & penes hæredes remanent pro sua quarta, quando retinetur quotam. Sed in proposito, vt vides hodie per istam legem, nil valet dicta ratio Pauli, quia transeunt onera pro partibus in legatarium, cui tertia & quinta pars bonorum est prælegata. Cogita ergo quæ fuerint utilitas.

¶ Per istam legem tollitur de medio id quod dixerat doctor de Segur, in repetit. l. primum ex familia, column. 7. quod per legem regni foro legam, lib. 3. tit. de las mandas ley.... solum est permisum testatori legare quotam bonorum, non hereditatis: & si testator legauit quotam hereditatis, debet exponi, id est quotam bonorum, sicut aliquando ponitur & contrario, vt in l. in l. de fideicommiss. l. §. post quod, illud tamen hodie non est verum per istam legem. Immo quota bonorum importat idem quod quota hereditatis, vt patet ex superioribus. & probatur supra leg. 19. ubi tetigi.

¶ Desuper patet. Propterea si non est idoneus legatarius, vel prælegatarius, debet cauere. l. si tibi legatum, de leg. 3. l. quibus, §. Terminus, & ibi Bartol. ff. de condi. & dem. Bald. in leg. fin. C. de his que sub modo, & in l. prædica, 2. column. C. de fideicommissis.

¶ Per rata. Vt l. legatariorum, in principio, de legat. 2. l. si quis testamento, §. apud italicum de legat. 1. Idem, si legatum est pium. Oldradus consilio 111. Bartol. in authenticis sed in eadem, C. ad legem Falcid. vt putaretur pro anima, gloss. & Bartol. in leg. si quis Titio de legat. 2. l. pater, §. Tusculanum, de leg. 3. l. 3. C. ad leg. Falcid. authenticis, similiter eod. tit. vbi vide Ludovic. in repetit.

¶ Cemo si fuissen heredes en la dicha memoria. Nota quod ille cui legatur tertia pars bonorum, etsi pater plures habeat liberos, non dicitur heres in dicta tertia, cum lex ista dicat, aliquid haberi pro tali vel loco talis. l. mercis, ff. de verbor. signis. l. si maritus, §. 1. ff. de adult. & ibi notat Bart. Ad idem l. quoties, C. de heredib. instit. ubi institutus in re certa, habetur loco legatarij, & notat ibi Iason post alios, quod ideo non est propriè legatarius, nec heres, & ideo verificatur opinio Bartoli, qui dicit quod erat tertia species, vt ibi per Iasonem.

¶ Hinc est quod licet donatio facta filio in potestate quæ morte confirmatur, habeat vim relicti, vt l. penult. C. ad legem Falcid. non tamen est reliquum, ff. de donat. inter virum & uxorem, l. si maritus, quia aliud est esse simile, aliud est esse idem, vt notatur in l. quod Nerua, ff. de pign. & ff. ad Carbon. l. si impub. & ideo dicit Salicetus in l. illud, eod. tituli. C. de testat. quod est reliquum talis donatio quo ad quendam, & quo ad quendam non.

¶ Hinc est etiam quod si donationi inter viuos adiciatur aliquid, quod est contra substantiam donationis inter viuos, non videtur stare donatio in propria specie sua. l. vbi ista donatur ff. de donat. causa mortis, vt latè ac singulariter

Palacios Ru.

Ddd per

Per Franciscum Arceum in l. heredes palam, §. fin.
c. l. antepen. ff. de testam.

XXVI.

¶ Sed potest aliquis probabiliter dubitare, in quo talis legatarius assimilatur heredi. dicat quod in hoc quod pro quota hereditatis legata, transeunt onera hereditaria in legatarium, vt hic vides & regulariter est secus, quia in legatario particularem, non transeunt onera, sed remanent penes heredem, vt supra dictum est, & tenet Paulus in lege si quis seruum, §. final. ff. de legat. 2. quod ideo quando legatur pars hereditatis, non fit deductio æris alieni, vt est ibi casus. quia legatarius partis hereditatis, habetur loco heredis vniuersalis, in quem transeunt omnia onera actiua & passiuia. l. 1. in principio. iuncta L. mulier, §. final. ff. ad Trebell. potest ergo legatarius dicere heredi, Nolo quod tu soluas, sed ego volo soluere: quia ego possum conueniri, l. final. C. ad Trebell. & hoc verum nisi testator mandasset restitui deducto ære alieno. l. cogi, §. inde queritur. ff. ad Trebell. & hoc inducit hoc nomen hereditas, quod cum in iure consistit, importat omnia iura & onera, non in corporibus. l. hereditas. ff. de petis. here. Secus vbi legatur pars bonorum, quia verbum, non, est verbum iuris de proprio significato, sed corporis: ideo regulariter dicuntur deducto ære alieno. L. mulier bona. ff. de iure dot. Ideo legatarius partis bonorum, non dicebatur vniuersalis, sed particularis: nec in eum transeunt iura saltem passiuia, vt possit conueniri. idcirco hæres poterat deducere ære alienum, quia conueniri potuit. & sic sua interest. Sed in casu præcedenti, non, quia est tutus exceptione postquam restituit. vnde legatarius erat conueniendus. Cum autem legatarius tertie partis bonorum hodie sit conueniendus: quia in eum transeunt onera passiuia, vt hic vides, merito dicitur fideicommissarius vniuersalis, non particularis: sublata differentia, an loquatur testator per hoc nomen bonorum an hereditatis.

¶ Adde etiam quod olim non minus habebat legatarius vno casu quam alio facta solu-

tionem æris alieni & eorum, de quibus in dict. §. final. secundum Paulum ibi, quem vides.

¶ l. Papinianus, §. quarta de inoffic. testa. XXVII.
ment. l. Lucius, §. Mania ff. ad Trebell. l. Titius, §. Incum. & ibi Bartol. de legat. 2. l. pro hereditariis, C. de heredit. action. l. controuersia ff. de transactio. Melioratio tertie & quinte partis bonorum, intelligitur deducto ære alieno per istam leg. & iura hic allegata. vnde quantum ad hoc, melioratus habetur loco heredis, non in alijs oneribus, vt puta quod teneatur creditoribus, lege 1. C. si certum petatur.

¶ Legitima detrahatur ab hereditate prius XXVIII.
quam legata, l. final. §. si prefatum, C. de iuri delict. nisi sint pia, Oldradus consil. 200. Paulus de Castro in leg. si quis de testamen. §. apud Iulianum de legat. 2. non tamen minui legitimam, secundum Bartolum in dict. lege Papinianus, §. si imperator ff. de inoffic. testament. intellige vsque ad quintam partem bonorum testatoris, quia dicta quinta pars detrahatur prius de hereditate, antequam legitima & prælegata de tertio detrahanter, vt dist. l. 9. titulus de las mandas fore legum, & lex filii. l. 214.

¶ Legatarius certe rei non potest petere sibi tradi instrumentum emptionis illius rei, sed donator vel eius heredes debent cauere de præstando cum opus fuerit. Bartol. in l. questum, §. Papinianus, ff. de fundo instrumto. notatur in l. instrumenta, C. de fideicommissis.

¶ Cierta parte. ¶ Legatarius in certa parte bonorum, tenetur ad onera hereditaria. l. si quis seruum, §. final. cum leg. sequenti de legat. secundo, l. mulier, §. final. ff. ad Trebell. l. cum ex filio in fine principii, ff. de vulgari. sed is cui legatur tota hereditas, tenetur ad omnia onera hereditaria, quia omnia iura actiua & passiuia transeunt in eum. gloss. in §. postquam, inquit. de fideicommissis. here. Angelus in l. 1. in fin. de legat. 1. textum & Bartol. in l. cum filius, §. Lucius de legat. secundo, & lege nomen & ibi Bartolus, §. filio de legat. tertio. vbi etiam dicitur quod tenetur ad onera, quatenus res legata fuerit per testatorem oneri deputata.

L E X XXII. Leg. 6, tt. 6, lib. 5 Recop.

Si el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes prometio por contraçto entre biuos de no meiorar a alguno de sus hijos, o descendientes, y passo sobre ello scriptura publica. En tal caso no pueda hazer la dicha mejoria de tercio ni de quinto. Y si la fiziere, que no vala. E assi mismo mandamos que si prometio el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes de mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio & quinto por via de casamiento, o por otra causa onerosa alguna. Que en tal caso sean obligados a lo cumplir & hazer, & si no lo fizieren, que passados los dias de su vida la dicha mejoria, o mejorias de tercio, o quinto sean auidas por fechas.

18a